ISSN 2587-4365
E-ISSN 2587-4373
DOI 10.5281/zenodo.14650960
Nr. 3 (379) 2024

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică

LAW AND LIFE

Scientific-practical publication

ЗАКОН И ЖИЗНЬ

Научно-практическое издание

Revista este indexată în:

Central and Eastern European Online Library

DOAJ

ERIHPLUS
EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

ZEITSCHRIFTEN DATENBANK

BASE

EZB Elektronische Zeitschriftenbibliothek

OpenAIRE

zenodo

RESEARCHBIB
ACADEMIC RESOURCE INDEX

IPIndexing
Indexing Portal

ESJI
www.ESJIndex.org
Eurasian Scientific Journal Index

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

ROAD DIRECTORY OF OPEN ACCESS SCHOLARLY RESOURCES

Chișinău • 2024

Se editează din ianuarie 1991

Tipul C
DECIZIA
Consiliului de conducere al ANACEC nr. 17 din 24 februarie 2023

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Asociația Judecătorilor din Republica Moldova, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu" (Cahul), Universitatea „Spiru Haret" (Constanța), Universitatea „Petre Andrei" (Iași)

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Redactor-șef: prof. univ., dr. **Radion Cojocaru**

Redactor-șef adjunct: conf. univ., dr. **Vitalie Ionașcu**

din străinătate:
prof. univ., dr. **C. Voicu** (București, România); prof. univ., dr. **Gh. Popa** (București, România); prof. univ., dr. **G.-M. Țical** (Constanța, România); prof. univ., dr. **C. Peța** (Constanța, România); prof. univ., dr. **W. Plywaczewski** (Olsztyn, Polonia); conf. univ., dr. **E. Krzysztofik** (Lublin, Polonia); conf. univ., dr. **T. Kurylo** (Szczeciń, Polonia); conf. univ., dr. **C. Andruș** (București, România); dr. **M. David** (Constanța, România); conf. univ., dr. **G.-A. Nicula** (Galați, România); dr. **M.-G. Stoian** (București, România); prof. univ., dr. **O. Krișevici** (Kiev, Ucraina); conf. univ., dr. **A. Politova** (Mariupol, Ucraina).

din Republica Moldova:
prof. univ., dr. **Iu. Larii**; prof. univ., dr. hab. **V. Cușnir**; conf. univ., dr. **D. Ostavciuc**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Costachi**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Gladchi**; prof. univ., dr. **V. Bujor**; prof. univ., dr. **Șt. Belecciu**; prof. univ., dr. **T. Osoianu**; prof. univ., dr. **Al. Mariț**; prof. univ., dr. **V. Ursu**; conf. univ., dr. **Iu. Odagiu**; conf. univ., dr. **I. Erhan**; conf. univ., dr. **Ig. Trofimov**; prof. univ., dr. **M. Gherman**; conf. univ., dr. **B. Glavan**; conf. univ., dr. **C. Rusnac**; conf. univ., dr. **V. Rusu**; conf. univ., dr. **V. Chiriță**; conf. univ., dr. **M. Pavlencu**; conf. univ., dr. **Gr. Ardelean**; conf. univ., dr. **A. Nastas**; conf. univ., dr. **I. Odinokaia**; conf. univ., dr. **S. Pilat**; dr. **V. Jitariuc**; dr. **I. Slisarenco**; drd. **A. Lungu**; drd. **Ig. Soroceanu**; drd. **V. Vasilița**.

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Ruslan Condrat, redactor-șef tehnic
Iulian Bogatu, redactor
Nicolae Jantîc, redactor
Angela Pareniuc, traducător
Ala Antoniuc, specialist principal

Adresa redacției:
str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009, Republica Moldova
tel.: 022-234 132 (contabilitate)
© Legea și Viața
pagina web: https://academy.police.md/reviste/legea-si-viata

CONDIȚII DE PUBLICARE

Materialele destinate publicării se transmit de către autori numai pe suport electronic, prin adresa de e-mail *ruslan.condrat@gmail.com*.

Odată cu înaintarea oricărui material autorul/autorii trebuie să indice următoarele date:
- prenumele (complet) și numele;
- afilierea instituțională și denumirea funcției deținute;
- adresa poștală pentru expedierea revistei „Legea și Viața" în care urmează să fie publicat articolul trimis redacției;
- adresa de mesagerie electronică și un număr de telefon (mobil sau fix);
- fotografia autorului/ autorilor în format **jpg.** sau **tiff.**
- este obligatorie indicarea CZU pentru fiecare articol.

Materialele trimise vor fi însoțite de un rezumat (în limbile română și engleză), cuprinzând 1.000-1.500 de caractere și de cel puțin cinci cuvinte-cheie (în limbile română și engleză). Rezumatul trebuie să cuprindă identificarea subiectului tratat, obiectivele urmărite de autor, rezultatele cercetării și implicațiile teoretice și practice ale studiului.

Conținutul articolului științific va include în mod obligatoriu următoarele elemente structurale: rezumat, cuvinte-cheie, introducere, metodologie, rezultate, concluzii, referințe bibliografice.

Pentru materialele care urmează să fie publicate la rubricile „Recomandări editoriale", „Practică judecătorească rezumată și comentată" și „Interviuri" nu sunt necesare rezumatul, cuvintele-cheie și bibliografia.

Mod de redactare:
- **format A4**;
- **margini:** sus – 2 cm; jos – 2 cm; stânga – 2,5 cm; dreapta – 2 cm;
- **hârtie** interlinie – 1,15;
- **font** Times New Roman;
- **titlul:** corp 14, numele autorului și afilierea - corp 12, textul - corp 12.
- **tabelele:** se încadrează în text, se numerotează în dreapta sus, iar titlul se scrie în stânga sus;
- **figurile:** vor fi încadrate în text și vor fi numerotate;
- **ilustrațiile:** vor fi în format **jpg.** sau **tiff.** cu următoarele caracteristici: 300 dpi și minim 1 MB;
- **formulele și ecuațiile:** inserate în text vor fi numerotate în dreapta paginii;
- **referințele la sursele bibliografice:** se indică în paranteze pătrate, inserate în text, de exemplu [8]. Dacă sunt citate anumite părți ale sursei, după indicele bibliografic se indică și pagina, de exemplu [8, p. 231].

La sfârșitul articolelor se atașează bibliografia utilizată la notele din paranteze pătrate, potrivit următoarelor modele, după caz: [se trec doar referințele la lucrări/articole de specialitate, ordonate alfabetic, apoi cronologic].

[Model lucrare]

Stătescu C. Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2020. 234 p.

Семенов В.В. Философия: итог тысячелетий. Философская психология. Москва: Эврика, 2000. 64 с.

[Model lucrare cu mai mult de trei autori]
Stan N. ș.a. Tratat de criminalistică. București: Ed. Timpul, 2004. 282 p.

[Model contribuție într-o lucrare]
Kuglay I. „Procedura de cameră preliminară. Soluțiile". În: M. Udroiu (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ediția a 2-a, București: Ed. C.H. Beck, 2004, p. 1422-1423.

[Model articol]
Adăscăliței M. Tăierea ilegală a vegetației forestiere. În: Revista de Drept, nr. 9, 2018, p. 17-22.

[Model articol în lucrări științifice]
Rurac M. Insolvabilitatea fictivă. În: Culegere de lucrări științifice a Universității de Stat din Moldova, 2001, vol. 9, p. 95-99.

[Model articol în materialele simpozioanelor]
Babuc V. ș.a. Cercetări și realizări în tehnica criminalistică. În: Realizări, programe, perspective. Tezele conf. jubiliare internaționale. Chișinău: Universitatea Tehnică a Moldovei, 1995, p. 152-157.

[Alte surse]
Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Nr. 259-XV din 15 iulie 2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.07.2004, nr.125-129 (1479-1483).

[Model websites]
Mihai R. Relațiile de muncă în contextul prevenirii riscului de îmbolnăvire cu coronavirus (COVID-19), disponibil pe www.juridice.ro, accesat la 13 martie 2020.

Articolele propuse spre publicare vor fi supuse unui proces de evaluare de tip peer-review, efectuată de către doi referenți independenți.

Evaluarea are în vedere, îndeosebi, valoarea științifică a materialelor propuse spre publicare, aspectele de noutate doctrinară, documentarea și informarea bibliografică a autorilor, interesul publicistic al articolelor, respectarea cerințelor tehnice de redactare și stilul publicistic al autorilor.

Articolele acceptate de redacție intră în procesul de tehno-redactare și tipărire cu o lună înaintea publicării.

Redacția recomandă autorilor ca dimensiunile materialelor transmise spre publicare să nu depășească, de regulă, **20000-40000** de semne (fără spațiu).

Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Privitor la materialele care se publică, redacția își rezervă următoarele drepturi:

- să le redacteze în conformitate cu regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața";
- să le publice și în ediția electronică a revistei.

În vederea asigurării respectării deontologiei, prevenirii falsului științific și a plagiatului, autenticitatea textelor ce urmează a fi publicate în Revista științifică „Legea și Viața" va fi verificată prin programul pentru detectarea plagiatului *Plagiarism detector*. Nu vor fi publicate, iar cele publicate vor fi retrase dacă articolele conțin elemente plagiat sau suspiciuni de plagiat, fraude științifice sau date și rezultate falsificate, așa cum sunt definite de *Codul de etică și deontologie profesională a personalului științific și științifico-didactic* aprobat prin decizia CC al ANACEC din 18.12.2018.

De specificat că opinia autorilor nu exprimă opinia redacției în abordarea subiectelor de referință.

Precizăm că regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața" care trebuie avute în vedere la redactarea materialelor trimise redacției de către autori, precum și procesul de evaluare a acestora sunt disponibile în pagina web: www.academy.police.md

SUMAR:

STUDII ȘI COMENTARII

George ȚICAL
Tehnici moderne de investigare a rețelelor de crimă organizată
Modern techniques of investigating organized crime networks.....6

Irina IACUB, Gheorghe COSTACHI
The value and aspects of the right to a fair trial from the perspective of legal security
Valoarea și aspectele dreptului la un proces echitabil din perspectiva securității juridice.....18

Valeriu CUȘNIR, Eugen CARA
Particularitățile încadrării juridice a faptelor de separatism
Particularities of the legal qualification of separatism actions.....28

Simion CARP, Dianu GORDILĂ
Reflecții cu privire la criminalitatea militară promovată de regimul politic al Federației Ruse și consecințele acestui fenomen la nivel regional și global
Reflections regarding the military criminality promoted by the political regime of the Russian Federation and the consequences of this phenomenon at the regional and global level.....40

Radion COJOCARU, Valeria SEREBREAN
Despre șantajul informatic săvârșit prin amenințarea cu divulgarea datelor compromițătoare
About cyber blackmail by threatening to release compromising data.....60

Gina-Aurora NECULA
Crime scene investigation, objects and documents sampling, search and evidence collection during investigation of the smuggling of migrants offence
Investigarea scenei crimei, eșanționarea obiectelor și documentelor, căutarea și culegerea probelor în timpul investigării infracțiunii de contrabandă de migranți.....79

TÂNĂRUL CERCETĂTOR

Alexandru FRUNZĂ, Marinela ȚURCANU
Sărăcia – factor determinant al violenței domestice împotriva femeilor din mediul rural
Poverty – determining factor of domestic violence in rural environments committed against women.....99

Luminița DIACONU
Legal mechanisms for sustainable development and environmental control
Mecanisme juridice pentru dezvoltarea sustenabilă și controlul ecologic.....106

Valentin TALMACI
Restabilirea ordinii publice în timpul manifestațiilor cu caracter de masă
Restoration of public order during mass demonstration.....120

STUDII ȘI COMENTARII

CZU 343.3:343.98 DOI 10.5281/zenodo.14649765

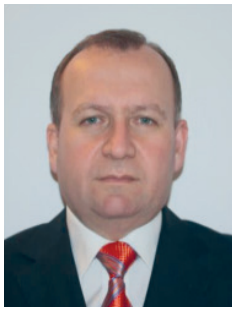

George ȚICAL*,
ticalgeorge@yahoo.com

TEHNICI MODERNE DE INVESTIGARE A REȚELELOR DE CRIMĂ ORGANIZATĂ

Criminalitatea organizată este o amenințare globală complexă, caracterizată de rețele bine structurate, ce desfășoară activități ilegale în diverse domenii, de la traficul de droguri, persoane și arme, până la spălarea de bani și infracțiunile cibernetice. Aceste grupuri infracționale sunt organizate ierarhic, cu roluri bine definite și funcționează atât pe piețele negre, cât și în afaceri legitime, extinzându-și influența în economie și politică. Ele utilizează corupția, violența și intimidarea pentru a-și menține puterea și controlul, creând o economie subterană care subminează încrederea în instituțiile statului și destabilizează piețele legale. Traficul de droguri și persoane reprezintă două dintre cele mai profitabile activități, rețelele criminale fiind capabile să opereze la nivel transnațional, generând miliarde de dolari anual.

Tehnicile de combatere a criminalității organizate includ infiltrarea agenților sub acoperire, interceptarea comunicațiilor, supravegherea fizică și analiza rețelelor sociale. Infiltrarea este o metodă extrem de eficientă, dar riscantă, care necesită o pregătire minuțioasă pentru ca agenții să adune dovezi din interiorul grupurilor infracționale. Interceptarea comunicațiilor și supravegherea fizică oferă autorităților acces la informații esențiale despre coordonarea și structura rețelelor infracționale. Totodată, analiza rețelelor sociale ajută la identificarea liderilor și influențatorilor din rețele, dezvăluind conexiuni ascunse și relații care ar putea rămâne nedetectate prin alte mijloace.

Provocările întâmpinate de autorități la combaterea criminalității organizate includ criptarea comunicațiilor, mobilitatea suspecților, fluxurile financiare complexe și corupția. În special, tehnologiile avansate de criptare și utilizarea criptomonedelor fac ca urmărirea și interceptarea suspecților să fie extrem de dificile. În plus, mobilitatea transfrontalieră și folosirea documentelor false complică monitorizarea și identificarea liderilor rețelelor infracționale.

Cuvinte-cheie: criminalitate organizată, trafic de persoane, spălare de bani, infiltrare, interceptarea comunicațiilor, analiză financiară, colaborare internațională.

* Profesor universitar, doctor, Facultatea de Psihologie, Ştiinţe Comportamentale şi Juridice, Universitatea „Andrei Şaguna” din Constanţa, România (ROR: https://ror.org/031p96b92); e-mail: andreisaguna.ro; membru Asociat al Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România, ORCID ID: 0000-0002-6123-6821, e-mail: ticalgeorge@yahoo.com

MODERN TECHNIQUES OF INVESTIGATING ORGANIZED CRIME NETWORKS

Organized crime is a complex global threat characterized by well-structured networks that carry out illegal activities in various fields, from drug, people and arms trafficking to money laundering and cybercrime. These criminal groups are hierarchically organized, with well-defined roles, and operate in both black markets and legitimate businesses, extending their influence into the economy and politics. They use corruption, violence and intimidation to maintain their power and control, creating an underground economy that undermines trust in state institutions and destabilizes legal markets. Drug and human trafficking are two of the most profitable activities, with criminal networks able to operate transnationally, generating billions of dollars annually.

Organized crime-fighting techniques include undercover agent infiltration, communications interception, physical surveillance, and social network analysis. Infiltration is a highly effective but risky method that requires thorough training for agents to gather evidence from within criminal groups. Interception of communications and physical surveillance give authorities access to critical information about the coordination and structure of criminal networks. Social network analysis also helps identify leaders and influencers in networks, revealing hidden connections and relationships that might go undetected by other means.

Challenges faced by authorities in combating organized crime include encryption of communications, mobility of suspects, complex financial flows and corruption. In particular, advanced encryption technologies and the use of cryptocurrencies make tracking and intercepting suspects extremely difficult. In addition, cross-border mobility and the use of false documents complicate the monitoring and identification of leaders of criminal networks.

Keywords: organized crime, human trafficking, money laundering, infiltration, interception of communications, financial analysis, international collaboration.

I. Criminalitatea organizată

Criminalitatea organizată este considerată un fenomen complex, caracterizat prin activități ilegale desfășurate de grupuri structurate cu o ierarhie clară. Aceste grupuri urmăresc scopuri financiare și materiale, operând pe termen lung. Criminalitatea organizată se infiltrează în afaceri legitime și instituții publice, pentru a-și proteja operațiunile ilicite și a maximiza profiturile, cum ar fi traficul de droguri, traficul de persoane și alte activități similare [15].

De asemenea, Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, cunoscută sub numele de Convenția Palermo, este un instrument esențial pentru abordarea acestui fenomen. Aceasta definește un „grup criminal organizat" ca fiind o structură formată din trei sau mai multe persoane, care există pentru o anumită perioadă de timp și colaborează pentru a comite infracțiuni grave, cu scopul de a obține beneficii financiare (Art. 2(a), United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000). *„Profitând de beneficiile globalizării, crima organizată a evoluat, distincția tradițională dintre activitățile licite și cele ilicite devenind tot mai neclară, fapt ce face detectarea și controlarea fenomenului mult mai dificilă."* [11, p.19].

UNODC subliniază că *„grupările de crimă organizată sunt structurate ierarhic, având lideri care controlează operațiunile la niveluri multiple, inclusiv furnizarea de bunuri și servicii ilegale"* [15]. Aceste grupări recurg la corupție și intimidare pentru a-și menține dominația. **Encyclopaedia Britannica** notează că *„aceste grupuri nu doar că desfășoară activități ilegale, ci și exploatează piețele pentru a satisface cererea pentru bunuri și servicii interzise, inclusiv traficul de droguri, arme și exploatarea umană"* [5].

Longevitatea acestor grupări este asigurată prin diversificarea activităţilor, de la trafic de droguri şi persoane până la fraudă economică. Aceste activităţi nu doar că generează profituri uriaşe, ci şi *„creează o economie subterană care eludează taxele şi reglementările statului, subminând economia şi încrederea publică”* [15].

Grupurile de crimă organizată funcţionează adesea în structuri elaborate, asemănătoare unor reţele, în care fiecare membru îndeplineşte un rol specific, fie că se ocupă de logistică, de distribuirea fondurilor, fie de executarea actelor de violenţă pentru a proteja interesele grupului. Această organizare bine definită le permite să desfăşoare activităţi extrem de profitabile şi diversificate.

Aceste grupări operează în domenii variate, inclusiv *traficul de droguri, persoane, arme şi spălarea de bani*. Fiecare activitate contribuie la generarea de venituri masive, care le permit să-şi extindă influenţa pe pieţele globale. *Traficul de droguri* este una dintre cele mai profitabile activităţi, reţelele criminale controlând pieţele internaţionale de heroină, cocaină şi alte substanţe interzise. UNODC evidenţiază faptul că aceste „*reţele generează miliarde de dolari anual, dominând piaţa drogurilor ilicite la scară globală*” [15].

Un alt domeniu de maxim interes este *traficul de persoane*, o activitate brutală care vizează exploatarea celor vulnerabili prin muncă forţată sau prostituţie. Această formă modernă de sclavie este extrem de profitabilă pentru grupările criminale, care exploatează oameni din regiuni instabile sau sărace. **Europol** subliniază faptul că aceste *„reţele urmăresc să controleze şi să exploateze victimele, transformându-le în simpli pioni în schemele lor ilicite”*.

Spălarea de bani este o componentă esenţială a criminalităţii organizate, deoarece permite grupurilor să integreze fondurile obţinute din activităţi ilegale în economie, dându-le o aparenţă de legalitate. **Encyclopaedia Britannica** subliniază rolul crucial al acestui proces în *„finanţarea economiilor subterane, profitând de lacunele legislative şi de anonimitatea oferită de sistemele financiare”* [5].

Metodele de extorcare şi racket reprezintă alte surse de venit pentru aceste grupuri, care obţin bani prin şantaj şi ameninţări de violenţă. În schimbul „*protecţiei*” oferite, grupările impun taxe asupra afacerilor şi pieţelor locale, controlând activităţile acestora şi limitându-le autonomia.

Totodată, *traficul de arme* contribuie semnificativ la veniturile acestor reţele, oferind echipamente letale şi altor grupuri criminale sau organizaţii teroriste. Această activitate amplifică instabilitatea regională, favorizând conflictele şi perpetuând violenţa.

Pe măsură ce lumea devine din ce în ce mai digitalizată, *criminalitatea cibernetică* a câştigat o importanţă tot mai mare pentru reţelele infracţionale. UNODC subliniază că aceste grupări *„sunt implicate în diverse forme de fraude financiare şi furturi de date, exploatând vulnerabilităţile din mediul digital pentru a accesa fonduri şi informaţii sensibile”* [15]. Criminalitatea cibernetică include o gamă largă de activităţi, de la atacuri asupra sistemelor bancare până la *furtul de identitate* şi *extorcarea* prin *atacuri ransomware*.

Pe măsură ce metodele infracţionale devin mai sofisticate, provocările pentru autorităţi cresc semnificativ, deoarece tehnologiile de criptare şi anonimat complică urmărirea şi sancţionarea acestor activităţi. *Complexitatea şi diversitatea acestor acţiuni permit grupurilor criminale să se adapteze rapid la schimbările tehnologice şi să-şi extindă influenţa globală* [15], rămânând rezistente la eforturile de combatere din partea forţelor de ordine.

II. Tehnici şi metode folosite la investigaţiile de crimă organizată

1. Infiltrarea şi utilizarea agenţilor sub acoperire:

a. Tehnicile de infiltrare sunt printre cele mai eficiente şi riscante metode utilizate de forţele de ordine la investigarea criminalităţii organizate. Acestea implică introducerea unor investigatori sub acoperire sau colaboratori în interiorul grupurilor criminale, cu scopul de a colecta informaţii esenţiale care nu ar putea fi obţinute prin alte metode. Aceşti investigatori se integrează în activităţile grupului, reuşind să câştige încrederea membrilor, fără a atrage suspiciuni.

Infiltrarea necesită o pregătire minuţioasă. Investigatorii sub acoperire îşi creează identităţi false solide şi menţin relaţii pe termen lung cu ţintele, în scopul de a aduna informaţii critice despre activităţile infracţionale, structura grupului şi conexiunile internaţionale. De obicei, aceştia operează pentru perioade lungi, sub o presiune constantă de a nu fi descoperiţi.

Conform **UNODC**, această tehnică *„necesită nu doar stabilirea unor „acoperiri" credibile, ci şi protejarea constantă a identităţii reale a agentului"* [15], pentru a evita compromiterea atât a sa, cât şi a operaţiunii. În plus, investigatorii trebuie să fie extrem de atenţi pentru a nu pune în pericol propria securitate sau investigaţia în ansamblu, deoarece riscurile descoperirii şi represaliilor violente din partea grupărilor criminale sunt foarte mari.

Astfel, infiltrarea rămâne una dintre cele mai valoroase metode de investigare, aducând informaţii direct din interiorul reţelelor infracţionale, dar implică riscuri considerabile pentru agenţi şi pentru succesul anchetei, căci *„poate reduce substanţial timpul şi cheltuielile"* adiacente procesului dat [11, p.195].

b. Utilizarea investigatorilor sub acoperire este una dintre cele mai complexe şi eficiente tehnici folosite de forţele de ordine pentru investigarea şi destructurarea grupurilor de crimă organizată. Aceşti investigatori, fie ofiţeri de poliţie, fie colaboratori recrutaţi, se infiltrează în reţelele criminale, asumându-şi identităţi false şi participând la activităţi infracţionale pentru a colecta dovezi esenţiale care vor fi utilizate în instanţă.

Această metodă a fost folosită cu succes în numeroase cazuri internaţionale, contribuind la demontarea cartelurilor de droguri şi a reţelelor de trafic de persoane. Investigatorii sub acoperire sunt instruiţi să opereze în situaţii extrem de riscante, cum ar fi participarea la tranzacţii ilegale, monitorizarea fluxurilor financiare şi facilitarea arestărilor la momentul potrivit.

Europol subliniază că „*investigatorii trebuie să fie meticulos pregătiţi, nu doar pentru a menţine o identitate falsă credibilă, ci şi pentru a face faţă unor situaţii neprevăzute sau extrem de periculoase"* [3]. Detaliile sunt esenţiale: o mică greşeală sau o inconsistenţă în povestea lor poate duce la descoperirea adevăratei lor identităţi, punându-i în pericol pe ei şi întreaga operaţiune.

Pentru a reuşi, aceşti investigatori trebuie să fie extrem de atenţi la detalii, să observe cu precizie mişcările financiare şi legăturile interpersonale din cadrul reţelelor infracţionale. Riscurile sunt considerabile, însă rezultatele acestor operaţiuni sunt adesea decisive pentru aducerea în faţa justiţiei a liderilor reţelelor criminale.

În ciuda pericolelor, aceste tehnici oferă acces la informaţii critice care nu pot fi obţinute prin alte metode. Succesul operaţiunilor depinde de pregătirea riguroasă a investigatorilor, de discreţia lor şi abilitatea de a naviga în medii extrem de periculoase.

Deşi riscurile sunt mari, rezultatele sunt adesea decisive pentru destructurarea reţelelor infracţionale şi aducerea infractorilor în faţa justiţiei.

2. Interceptarea comunicaţiilor, cunoscută şi sub denumirea de ***SIGINT (*Signals Intelligence)**, este o tehnică esenţială în vederea combaterii criminalităţii organizate, oferind autorităţilor acces la comunicaţiile electronice, precum apeluri telefonice, emailuri şi mesaje text. Într-o eră în care tehnologia domină, interceptarea semnalelor a devenit un instrument vital pentru descoperirea reţelelor infracţionale complexe şi pentru prevenirea infracţiunilor grave.

Unul dintre avantajele majore ale SIGINT este capacitatea de a oferi acces direct la conversaţiile suspecţilor, permiţând autorităţilor să identifice modul în care sunt coordonate activităţile ilegale. Conform UNODC, *„interceptarea comunicaţiilor facilitează urmărirea discuţiilor dintre celulele criminale transnaţionale, oferind informaţii critice despre operaţiuni precum traficul de droguri şi arme”* [15].

Cu toate acestea, interceptarea comunicaţiilor întâmpină provocări tot mai mari, în special din cauza tehnologiilor avansate de criptare folosite de grupările criminale. Aplicaţii precum **WhatsApp** şi **Telegram** oferă criptare end-to-end, protejând conţinutul conversaţiilor de intervenţiile autorităţilor. Această criptare face mai dificil accesul la informaţiile esenţiale, ridicând în acelaşi timp probleme legate de confidenţialitatea comunicaţiilor. Potrivit **Europol**, criptarea este unul dintre principalele obstacole la investigarea eficientă a grupărilor criminale, determinând autorităţile să dezvolte soluţii inovatoare pentru a accesa aceste comunicaţii protejate.

În ciuda acestor dificultăţi, interceptarea comunicaţiilor s-a dovedit eficientă în numeroase operaţiuni. Un exemplu de succes este ***Operaţiunea Snowcap***, desfăşurată de agenţiile americane împotriva cartelurilor de droguri din America Latină. Interceptările au permis autorităţilor să descopere trasee şi conexiuni dintre carteluri, ceea ce a dus la numeroase arestări şi la dezmembrarea unor reţele importante de trafic de droguri [9].

Prin urmare, interceptarea comunicaţiilor continuă să fie un instrument important pentru investigarea şi prevenirea criminalităţii transnaţionale, în ciuda provocărilor impuse de criptare şi protecţia confidenţialităţii.

3. Supravegherea fizică este una dintre cele mai vechi şi eficiente tehnici investigative folosite de instituţiile de aplicare a legii în lupta împotriva crimei organizate. Aceasta implică observarea directă a suspecţilor, a vehiculelor sau a locaţiilor, cu scopul de a obţine dovezi fără a interveni direct în acţiunile lor. Spre deosebire de tehnologiile moderne, cum ar fi interceptarea electronică, supravegherea fizică oferă o înţelegere profundă a comportamentului cotidian al suspecţilor şi a legăturilor acestora.

Conform unui raport al UNODC, *„supravegherea fizică este adesea folosită în pereche cu alte tehnici”* [15], cum ar fi interceptările electronice, pentru a corobora dovezile şi a oferi o imagine completă a activităţilor infracţionale ale grupurilor organizate. Aceasta poate include urmărirea deplasărilor suspecţilor, întâlnirile lor cu alte persoane şi utilizarea unor locuinţe sau vehicule pentru tranzacţii ilegale. Scopul este de a colecta informaţii vizuale şi comportamentale, care pot deveni dovezi cruciale în instanţă.

Deşi eficientă, această metodă are şi riscuri. Supraveghetorii trebuie să acţioneze cu discreţie pentru a nu atrage atenţia suspecţilor. Dacă ei sunt descoperiţi, operaţiunile pot fi compromise, iar siguranţa echipelor de supraveghere poate fi pusă în pericol. OJP **(Office of Justice Programs** este o agenţie a **Departamentului de Justiţie al Statelor Unite**

- DOJ) subliniază că supravegherea fizică necesită o pregătire complexă, deoarece ofițerii trebuie să fie capabili să își ajusteze tehnicile în funcție de comportamentele suspecților și de mediul în care aceștia operează.

Un alt aspect important este că supravegherea fizică poate să dureze perioade lungi de timp și implică o analiză atentă a obiceiurilor rutinei zilnice ale suspecților. Aceasta oferă poliției oportunitatea de a identifica legături ascunse între membrii rețelelor infracționale sau locațiile unde se desfășoară activități ilegale.

În concluzie, supravegherea fizică rămâne un pilon esențial la investigațiile de crimă organizată, complementând tehnologiile avansate și oferind perspective unice asupra operațiunilor suspecților, atunci când este folosită în mod corespunzător și cu discreție maximă (UNODC, OJP).

4. Analiza financiară este una dintre cele mai eficiente tehnici în investigarea criminalității organizate, deoarece permite autorităților să urmărească **fluxurile financiare** care susțin activitățile ilegale. Prin examinarea conturilor bancare, tranzacțiilor suspecte și transferurilor internaționale de fonduri, investigarea se poate concentra pe **discrepanțele financiare** ce indică venituri obținute ilegal. În esență, această tehnică creează o „*urmă financiară*" ce leagă infractorii de activitățile lor ilicite.

Potrivit **FATF (Financial Action Task Force)**, unul dintre scopurile principale ale analizei financiare este să urmărească activele provenite din activități infracționale, facilitând confiscarea acestora și prevenind spălarea banilor. Această metodă ajută la identificarea legăturilor ascunse între persoane și entități care pot scăpa investigațiilor tradiționale [2, p.12].

Financial Crime Academy explică faptul că analiza financiară implică monitorizarea atentă a transferurilor de fonduri și detectarea tranzacțiilor suspecte, permițând investigarea rețelelor complexe de spălare a banilor. Rețelele de crimă organizată se bazează pe structuri financiare complicate pentru a-și masca veniturile ilegale, iar aceste tehnici sunt esențiale pentru a dezvălui și destructura astfel de rețele [6].

Printre principalele *tehnici utilizate la analiza financiară* se numără:

Urmărirea fluxurilor financiare: Monitorizează transferurile de bani între conturi pentru a identifica anomalii sau tranzacții suspecte.

Analiza tranzacțiilor suspecte: Investigatorii examinează tranzacții mari care nu au justificări legale evidente.

Verificarea activelor și pasivelor: Compară activele deținute de suspecți cu veniturile lor declarate, descoperind discrepanțe ce pot sugera activități ilegale [2, p.87].

Un exemplu de succes la utilizarea analizei financiare este investigarea cartelurilor de droguri. Prin urmărirea fluxurilor financiare internaționale, autoritățile au reușit să demonteze rețele de spălare a banilor, dezvăluind anumite legături dintre grupările infracționale și activitățile lor ilegale [2, p.15].

În concluzie, analiza financiară nu doar că dezvăluie sursele de venituri ilegale, ci și blochează canalele de finanțare ale organizațiilor criminale, fiind esențială în destrămarea rețelelor de crimă organizată.

5. Analiza rețelelor sociale (SNA) este o metodă importantă la investigarea rețelelor de crimă organizată, permițând autorităților să înțeleagă cum interacționează și colaborează indivizii dintr-o rețea. Această tehnică ajută la identificarea actorilor cheie, a relațiilor dintre aceștia și a structurii generale a rețelei, dezvăluind tipare și legături

ascunse care nu ar putea fi detectate prin metode tradiţionale.

SNA foloseşte analiza matematică şi grafică pentru a studia fiecare individ din reţea, reprezentat ca un „nod", şi relaţiile acestuia, reprezentate prin „linii", cu scopul de a înţelege influenţele şi rolurile din reţea. Potrivit unui studiu, această tehnică este deosebit de utilă pentru maparea reţelelor de infractori şi teroriști, oferind *„identificarea rapidă a persoanelor care joacă roluri centrale în comunicaţii sau coordonare"* [8, p.237].

SNA este utilizată pentru a:

Identifica liderii şi influenţatorii: Persoane cu roluri esenţiale, care au numeroase legături cu alţi membri.

Detecta canale de comunicare ascunse: Legături indirecte sau comunicaţii prin intermediari, care pot dezvălui relaţii neobservate iniţial.

Identifica subreţele: Grupuri mai mici care funcţionează autonom în cadrul unei reţele mai mari [15, p.14].

Această tehnică a devenit un instrument crucial pentru **Europol** la investigarea reţelelor de crimă organizată şi terorism. Prin maparea interacţiunilor, SNA dezvăluie structurile complexe care leagă membrii unei reţele şi ajută la identificarea persoanelor-cheie responsabile de coordonarea activităţilor ilicite [15, p.14].

De exemplu, în **Raportul SOCTA 2021 al Europol**, s-a subliniat că aproximativ 70% dintre grupările de crimă organizată operează la nivel transnaţional, făcând din SNA o tehnică indispensabilă pentru expunerea conexiunilor internaţionale şi a liderilor care acţionează din umbră [3, p.19]. **Raportul TE-SAT 2022** a confirmat, de asemenea, eficienţa SNA la identificarea celulelor teroriste ascunse, inclusiv a finanţatorilor şi recrutorilor [4, p.51, 53].

În ciuda avantajelor sale, SNA se confruntă cu provocări majore, cum ar fi volumul mare de date care trebuie analizat, necesitând tehnologii avansate şi resurse tehnice substanţiale. De asemenea, grupurile infracţionale folosesc deseori tactici de dezinformare pentru a masca adevăratele conexiuni, complicând astfel procesul de analiză.

Cu toate aceste dificultăţi, SNA rămâne un instrument indispensabil la investigarea reţelelor criminale, oferind autorităţilor o imagine detaliată a legăturilor dintre indivizi şi permiţându-le să acţioneze rapid pentru a neutraliza structurile infracţionale înainte ca acestea să devină operaţionale.

6. Analiza ADN **şi utilizarea probelor criminalistice** joacă un rol crucial pentru investigarea infracţiunilor grave, inclusiv a criminalităţii organizate. Avansul tehnologic le oferă autorităţilor capacitatea de a identifica suspecţii şi de a corela dovezile biologice cu locul infracţiunii. ADN-ul, cunoscut drept „*cod genetic unic*", colectat din surse precum sânge, păr sau salivă, furnizează dovezi precise care leagă infractorii de crimele comise, contribuind semnificativ la anchetele judiciare.

Această metodă este esenţială la rezolvarea cazurilor de omucidere, viol şi trafic de persoane, unde probele ADN au permis soluţionarea unor dosare vechi de ani de zile. De exemplu, în cazurile de trafic de persoane, ADN-ul poate confirma identitatea atât a victimelor, cât şi a traficanţilor, oferind dovezi clare pentru destructurarea reţelelor infracţionale.

În afară de ADN, alte probe criminalistice, precum amprentele digitale, urmele de pantofi şi balistica, au un rol la fel de important. Aceste probe materiale oferă informaţii valoroase despre modul de operare al infractorilor. De exemplu, analiza balistică poate

identifica tipul de armă folosită, iar amprentele digitale, datorită unicității lor, de asemenea sunt o metodă de identificare sigură și de încredere.

La investigarea criminalității organizate, dovezile ADN şi alte probe criminalistice pot dezvălui conexiuni între membrii grupurilor şi pot identifica locurile de operare ale acestora. De exemplu, urmele ADN de pe arme sau bani pot confirma implicarea suspecților în activități ilegale, oferind dovezi solide pentru condamnarea lor.

Pe măsură ce tehnologia avansează, aceste metode de analiză au adus un nivel ridicat de precizie şi obiectivitate în investigațiile complexe, îmbunătățind semnificativ capacitatea autorităților de a soluționa infracțiuni. *„Inteligența artificială reprezintă o oportunitate majoră de transformare și modernizare a operațiunilor de securitate și ordine publică. Folosind algoritmi avansați și capacitatea de a procesa și analiza date complexe, AI permite autorităților să răspundă mai eficient la nevoile de securitate ale societății contemporane."* [12, p.118].

Tratatul de la Prüm (Germania) [14] joacă un rol esențial în ceea ce ține de cooperarea internațională pentru combaterea criminalității transfrontaliere, permițând schimbul rapid de date ADN și amprente între autoritățile statelor membre ale Uniunii Europene. Unul dintre principalele obiective ale tratatului este facilitarea accesului reciproc la bazele de date naționale, accelerând identificarea suspecților în cazuri grave, cum ar fi cele de terorism și criminalitate organizată.

Conform tratatului, statele semnatare *„se angajează să permită accesul reciproc la bazele de date referitoare la ADN și amprente pentru a îmbunătăți cooperarea în investigarea infracțiunilor și identificarea suspecților"* [14, p. 1]. Această colaborare rapidă și eficientă reduce semnificativ timpul necesar soluționării investigațiilor complexe, contribuind la o mai bună coordonare între țări în cazurile internaționale.

7. Operațiunile sub acoperire reprezintă una dintre cele mai sofisticate și riscante tehnici investigative utilizate la combaterea rețelelor de crimă organizată. Aceste operațiuni implică infiltrarea investigatorilor în cadrul grupurilor infracționale, aceştia adoptând identități false și participând aparent la activitățile ilegale. Scopul principal al acestor investigatori este de a câștiga încrederea membrilor rețelei pentru a obține informații valoroase și dovezi care să permită arestarea și condamnarea infractorilor.

Investigatorii sub acoperire joacă un rol critic la descoperirea structurii interne a organizațiilor criminale, precum și la identificarea liderilor și a metodelor lor de operare. Un exemplu celebru este **Joseph Pistone**, cunoscut sub pseudonimul **Donnie Brasco** [13], care a reuşit să se infiltreze în mafia americană timp de şase ani. Acțiunile sale au dus la arestarea mai multor lideri mafioți și au oferit autorităților dovezi esențiale care nu ar fi putut fi obținute altfel. Este unul dintre cele mai bine documentate cazuri, disponibil în lucrările FBI și rapoartele Europol privind combaterea criminalității organizate.

În ciuda riscurilor ridicate, operațiunile sub acoperire s-au dovedit extrem de eficiente la destructurarea rețelelor de crimă organizată, terorism şi trafic de droguri. Prin accesul direct la informațiile din interiorul organizațiilor, aceste misiuni oferă autorităților o oportunitate unică de a expune și dezmembra rețelele criminale.

8. Colaborarea internațională și **regională** este esențială în vederea combaterii infracțiunilor transfrontaliere, precum criminalitatea organizată, traficul de persoane și terorismul. Pe măsură ce rețelele criminale devin din ce în ce mai globalizate, niciun stat nu poate acționa eficient de unul singur. De aceea, cooperarea între state, fie la nivel glo-

bal, fie regional, este indispensabilă.

La nivel global, instituţii precum **Interpol, Europol** şi agenţiile naţionale de aplicare a legii colaborează pentru a împărtăşi informaţii despre suspecţi, reţele criminale şi tranzacţii ilegale. Un exemplu de succes de colaborare internaţională este **Tratatul de la Prüm**, care facilitează schimbul de date ADN şi amprente între statele membre ale UE, accelerând procesul de identificare a infractorilor.

Eurojust sprijină cooperarea judiciară între ţările Uniunii Europene, ajutând la soluţionarea problemelor de jurisdicţie şi la coordonarea cazurilor transfrontaliere. La nivel regional, organizaţii precum **SELEC** (Southeast European Law Enforcement Center) joacă un rol vital în Europa de Sud-Est, facilitând cooperarea pentru combaterea criminalităţii organizate, traficului de droguri şi spălării de bani.

Beneficiile cooperării internaţionale şi regionale includ accesul la informaţii critice în timp real, colaborarea în desfăşurarea anchetelor şi o reacţie rapidă la ameninţările comune. Totuşi, există provocări, cum ar fi diferenţele legislative, problemele legate de protecţia datelor şi corupţia în anumite state, care pot afecta eficienţa colaborării.

În concluzie, cooperarea internaţională este esenţială pentru combaterea criminalităţii organizate şi a terorismului. Schimbul de informaţii şi desfăşurarea operaţiunilor comune între state reprezintă cheia soluţionării în faţa ameninţărilor globale, iar organizaţii precum SELEC şi Interpol joacă un rol crucial în această luptă.

III. Provocări ce ţin de identificarea legăturilor internaţionale

1. Jurisdicţii diferite reprezintă una dintre cele mai mari provocări de cooperare internaţională, deoarece fiecare ţară are propriile legi, reglementări şi proceduri în ceea ce priveşte investigarea, urmărirea penală şi extrădarea infractorilor. Aceste diferenţe pot încetini sau chiar bloca cooperarea dintre state.

De exemplu, în cazurile de spălare de bani sau utilizare a criptomonedelor, infractorii profită de jurisdicţiile cu legislaţie mai permisivă sau unde reglementările financiare sunt mai slabe. Astfel de ţări oferă refugii pentru fondurile ilicite, complicând investigaţiile internaţionale. Acest lucru permite suspecţilor să evite extrădarea sau confiscarea activelor prin transferul lor în ţări cu regimuri legislative diferite, care nu cooperează întotdeauna eficient cu alte state.

De asemenea, procedurile diferite în ceea ce priveşte drepturile omului, protecţia datelor sau confidenţialitatea pot afecta schimbul de informaţii între agenţiile internaţionale, limitând capacitatea de a urmări şi prinde suspecţi la nivel global.

2. Criptarea comunicaţiilor reprezintă o barieră majoră pentru investigarea criminalităţii organizate, deoarece grupurile folosesc din ce în ce mai des tehnologii avansate de criptare pentru a-şi proteja comunicările. Aplicaţiile de mesagerie precum **WhatsApp, Signal** sau **Telegram** utilizează criptarea end-to-end, ceea ce înseamnă că doar expeditorul şi destinatarul pot accesa conţinutul mesajelor.

Această tehnologie face ca interceptarea şi analiza comunicaţiilor să fie extrem de dificilă pentru autorităţi, chiar şi cu mandate legale. Chiar dacă investigatorii pot identifica faptul că o comunicare a avut loc între anumite părţi (meta-date), accesul la conţinutul acesteia este aproape imposibil fără acces direct la dispozitivele implicate. Această problemă devine şi mai complexă atunci când reţelele criminale operează în mai multe jurisdicţii, complicând şi mai mult cooperarea între autorităţile internaţionale.

Grupurile criminale şi teroriste profită de aceste tehnologii pentru a comunica în siguranţă, planificând atacuri sau activităţi ilegale fără teama că mesajele lor vor fi interceptate.

3. Fluxuri financiare complexe sunt o caracteristică esenţială a spălării banilor la nivel internaţional, deoarece reţelele criminale folosesc strategii sofisticate pentru a ascunde proveniența fondurilor ilicite. Aceste reţele implică deseori o serie complicată de tranzacţii care includ conturi bancare offshore, operaţiuni cu criptomonede pe teritoriul unor ţări cu legi permisive privind confidenţialitatea financiară.

Aceste operaţiuni financiare sunt concepute să facă urmărirea banilor extrem de dificilă. Fondurile trec prin multiple jurisdicţii, unde reglementările financiare pot varia considerabil, ceea ce complică şi mai mult investigaţiile. De exemplu, utilizarea de paradisuri fiscale şi bănci din ţări care oferă un nivel ridicat de confidenţialitate financiară face ca identificarea adevăratului beneficiar al fondurilor să fie un proces lung şi complex.

În plus, tranzacţiile prin criptomonede adaugă un alt strat de opacitate, deoarece permit transferuri rapide şi anonime care nu pot fi urmărite cu uşurinţă prin canale bancare tradiţionale. Urmărirea fluxurilor financiare în aceste cazuri poate dura ani de zile şi necesită colaborarea dintre mai multe agenţii internaţionale şi naţionale.

4. Mobilitatea suspecţilor reprezintă o provocare majoră pentru investigarea reţelelor de crimă organizată sau terorism la nivel transnaţional. Aceşti suspecţi se mută frecvent în diferite ţări, adoptând identităţi false şi folosind documente falsificate, precum paşapoarte şi cărţi de identitate, pentru a evita detectarea. Capacitatea lor de a traversa rapid graniţele şi de a schimba frecvent locaţia face ca urmărirea lor să fie extrem de dificilă.

Mobilitatea facilitează desfăşurarea activităţilor ilicite, inclusiv traficul de droguri, arme sau persoane, şi permite suspecţilor să opereze în jurisdicţii care au controale mai slabe sau legi mai permisive. Schimbarea constantă a identităţii complică eforturile autorităţilor de a-i identifica pe infractori şi de a le urmări operaţiunile. Această situaţie impune o strânsă cooperare internaţională, inclusiv schimbul rapid de informaţii prin intermediul organizaţiilor precum Interpol şi Europol, care gestionează baze de date comune pentru a urmări activităţile şi deplasările suspecţilor în diferite ţări.

5. Corupţia şi statele eşuate constituie o provocare serioasă pentru combaterea criminalităţii organizate şi a terorismului. În ţările în care guvernele sunt slăbite sau dominate de corupţie, cooperarea internaţională pentru anchetarea infracţiunilor devine ineficientă. Funcţionarea defectuoasă a instituţiilor de aplicare a legii, a justiţiei şi a vămilor facilitează desfăşurarea operaţiunilor criminale, protejând infractorii de urmărire şi pedeapsă.

În statele eşuate, grupările criminale şi teroriste exploatează lipsa de autoritate şi instabilitatea politică, folosindu-le ca baze sigure pentru activităţile lor ilegale. Aceste zone devin adăposturi pentru traficanţi de droguri, arme ilegale şi infractori, deoarece autorităţile locale sunt incapabile sau reticente de a lua măsuri. Această realitate îngreunează eforturile internaţionale de combatere a infracţionalităţii, deoarece corupţia din sistemul local împiedică investigarea corectă şi extrădarea suspecţilor. Organizaţiile criminale profită de astfel de teritorii, operând cu riscuri minime datorită lipsei de acţiune a autorităţilor.

IV. Concluzii

Criminalitatea organizată reprezintă un pericol major la nivel global, datorită capacității sale de a se adapta la noile tehnologii și de a exploata vulnerabilitățile legislative și financiare. Diversificarea activităților ilegale, precum traficul de droguri, persoane și infracțiunile cibernetice, permite grupurilor infracționale să genereze venituri masive și să-și extindă influența în diverse sectoare ale economiei. Iar utilizarea de structuri ierarhice și rețele complexe le oferă o flexibilitate semnificativă în fața măsurilor de combatere.

Tehnicile utilizate de instituțiile de aplicare a legii, cum ar fi infiltrarea, interceptarea comunicațiilor și analiza rețelelor sociale, sunt esențiale pentru destructurarea acestor rețele criminale. Identificarea legăturilor internaționale este crucială pentru combaterea criminalității organizate și a terorismului la scară globală. Aceasta necesită utilizarea tehnologiilor avansate, precum analiza fluxurilor financiare, monitorizarea comunicațiilor criptate și colaborarea eficientă între agenții internaționale. Deși există multe provocări, descoperirea acestor legături poate preveni producerea de infracțiuni grave și majore, destructurând acele rețele infracționale care operează dincolo de granițele naționale.

Cu toate acestea, succesul depinde în mare măsură de cooperarea internațională și regională între state și agențiile de aplicare a legii. Colaborarea este necesară pentru a depăși provocările legate de jurisdicțiile diferite, criptarea comunicațiilor și fluxurile financiare complexe.

În concluzie, pentru a combate eficient criminalitatea organizată, este nevoie de o abordare globală, care să integreze atât tehnici avansate de investigare, cât și o colaborare internațională strânsă. Numai printr-o coordonare eficientă între state și agenții de aplicare a legii, precum și prin dezvoltarea unor metode inovatoare de investigare, se poate reduce influența și puterea grupurilor infracționale.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *Global Report on Crime Trends and Criminal Justice*. Viena, Austria: UNODC, 2020.
2. Financial Action Task Force (FATF-GAFI), *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism&proliferation*. Paris, France: FATF, 2023.
3. Europol, SOCTA 2021: *Serious and Organised Crime Threat Assessment*. Haga, Olanda: Europol, 2021.
4. Europol, TE-SAT 2022: *EU Terrorism Situation & Trend Report*. Haga, Olanda: Europol, 2022.
5. Encyclopaedia Britannica, *Organized Crime – Encyclopaedia Britannica Online*. Disponibil la: https://www.britannica.com/topic/organized-crime (accesat în octombrie 2024).
6. Financial Crime Academy, *Money Laundering Techniques and Criminal Networks*. Financial Crime Academy, 2023. https://financialcrimeacademy.org/money-laundering-techniques
7. Joseph Pistone, *Donnie Brasco: My Undercover Life in the Mafia*. New York, SUA: New American Library, 1988.

8. David Bright, Russell Brewer, Carlo Morselli, *Using social network analysis to study crime: Navigating the challenges of criminal justice records*, Social Networks, Volume 69, May 2022.
9. UNAFEI, *Operation Snowcap: US Drug Enforcement and International Cartels*. Tokyo, Japonia: United Nations Asia and Fa r East Institute, 2019.
10. Legea nr.146 din 10 iulie 2008, pentru aderarea României la Tratatul dintre Regatul Belgiei, Republica Federală Germania, Regatul Spaniei, Republica Franceză, Marele Ducat de Luxemburg, Regatul Țărilor de Jos și Republica Austria privind aprofundarea cooperării transfrontaliere, în special în vederea combaterii terorismului, criminalității transfrontaliere și migrației ilegale, semnat la Prüm pe 27 mai 2005.
11. Țical George, *Metodologia investigării infracțiunilor conexe crimei organizate*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei (CTEA), București, 2008.
12. Țical George, *Artificial intelligence technologies: a new era for crime prevention*, Annals Series on Military Sciences. Volume 17, Issue 2, Academy of Romanian Scientists, 2024.
13. Evenimentul Istoric, *„Donnie Brasco", operațiunea FBI care a băgat 100 de mafioți în închisoare"*, 2024, https://evenimentulistoric.ro/fbi-operatiune-mafioti-inchisoare.html
14. Europol, *ANALIZA EUROPOL. Raport general privind activitățile Europol 2011*, Luxemburg, 2021.
15. Teaching Module Series, Organized Crime/Counter-Terrorism, Module 16. Linkages between Organized Crime and Terrorism; https://sherloc.unodc.org/cld/en/education/tertiary/organized-crime/module-16/index.html

CZU 347.91/.95:341.231.14 DOI 10.5281/zenodo.14649794

Irina IACUB*,
irinaiacub@mail.ru

Gheorghe COSTACHI**,
costachi70@mail.ru

THE VALUE AND ASPECTS OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL FROM THE PERSPECTIVE OF LEGAL SECURITY[1]

The study is dedicated to the right to a fair trial, with the aim of highlighting the necessity of researching and understanding its essence, dimensions, and content to successfully strengthen the internal legal mechanism for its enforcement and protection, as a factor ensuring legal security. A distinct emphasis is placed on the need to distinguish the content and interpretation of this right by the Strasbourg Court from its understanding and the mechanism of its protection, assurance, and enforcement at the state level. To this end, the national and international legal regulations are presented, and the semantics of such terms as "equity", "fair justice", "fair trial" and "principle of equity" are clarified.

Keywords: justice, judicial process, equity, fair justice, the principle of equity, fair trial, right to a fair trial, rights and guarantees, legal security.

* Lawyer, PhD in Law, Associate Professor, Institute of Legal, Political, and Sociological Research at the State University of Moldova (ROR: https://ror.org/0475kvb92); e-mail: rector@usm.md; ORCID: 0000-0002-8349-2789; e-mail: irinaiacub@mail.ru

** Lawyer, Habilitated Doctor of Law, University Professor, Institute of Legal, Political, and Sociological Research at the State University of Moldova (ROR: https://ror.org/0475kvb92); e-mail: rector@usm.md; ORCID: 0000-0003-1396-7598, e-mail: costachi70@mail.ru

[1] Study conducted within the research subprogram – 01.05.01: "National Security of the Republic of Moldova in the Context of EU Accession: Legal, Political, and Sociological Approaches" (SENREMO) (for 2024-2027), carried out by the Institute of Legal, Political, and Sociological Research of the State University of Moldova.

VALOAREA ȘI ASPECTELE DREPTULUI LA UN PROCES ECHITABIL DIN PERSPECTIVA SECURITĂȚII JURIDICE

Studiul este dedicat dreptului la un proces echitabil, cu scopul de a evidenția necesitatea cercetării și înțelegerii esenței, dimensiunilor și conținutului acestuia în vederea consolidării cu succes a mecanismului juridic intern de aplicare și protecție a acestuia, ca factor de asigurare a securității juridice. Un accent distinct este pus pe necesitatea de a distinge conținutul și interpretarea acestui drept de către Curtea de la Strasbourg de înțelegerea sa și mecanismul de protecție, asigurare și executare a acestuia la nivel de stat. În acest scop, sunt prezentate reglementările legale naționale și internaționale și se clarifică semantica unor termeni precum „echitate", „justiție echitabilă", „proces echitabil" și „principiul echității".

Cuvinte-cheie: justiție, proces judiciar, echitate, justiție corectă, principiul echității, proces echitabil, dreptul la un proces echitabil, drepturi și garanții, securitate juridică.

1. INTRODUCTION

This study is dedicated to a highly relevant topic for our society, which, unfortunately, although doctrinally addressed, lacks adequate regulation and is often overlooked in judicial practice [1, p. 65]. It concerns *the right to a fair trial*, a right guaranteed by the *European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms* [2] (ECHR) and highly valued by the European Court of Human Rights (ECtHR), as it is fundamental for litigants and represents a supreme value in a state governed by the rule of law.

As is well known, the Republic of Moldova frequently loses before the Strasbourg Court, primarily due to violations of the *right to a fair trial*. Therefore, it is only logical to ask: what measures has the state taken to prevent, identify, and remedy violations of the *right to a fair trial* at the domestic level? Such measures are necessary not only to avoid losing cases before the ECHR, but also to prevent the "financial losses" associated with these cases, and, last but not least, to strengthen the quality of justice and the credibility of the judiciary. The situation regarding the enforcement of the *right to a fair trial* directly reflects the democratic and legal values of our state, which must be based on fair, high-quality, and equitable justice.

In an attempt to answer the question posed above, we find it necessary to clarify several relevant aspects gradually, namely: the scope of the *right to a fair trial* (in other words, it's content); how it is regulated at the national level; how its practical implementation is ensured and safeguarded; the risks associated with violations of this right; when and how violations or non-compliance can be prevented, identified, and remedied at the national level.

Obviously, addressing these aspects requires more than a single study. Therefore, to respect the limitations of this volume, this scientific endeavour will focus on the normative regulation of *the right to a fair trial*, as well as on the analysis of the essence and the relationship between concepts such as "equity", "the principle of equity" and "fair trial", with the ultimate goal of outlining the content of the right in question. We reserve the option of addressing other equally important aspects tangentially or in greater depth in future research.

2. RESEARCH METHODS

In conducting this study, several theoretical (classical) research methods were employed, including the following: *the logical method* (which encompasses components such as abstraction, analysis [both deductive and inductive], and synthesis), *the comparative method* (primarily used to analyze the content of the right to a fair trial as outlined by the international normative framework in comparison with its national legal counterpart), and *the systemic method* (employed for analyzing and interpreting the current legal framework).

3. MAIN CONTENT OF THE RESEARCH

Regulation of the Right to a Fair Trial. At the international level, the *right to a fair trial* is primarily enshrined in the following key instruments:

Universal Declaration of Human Rights [3]: Article 10 – "Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him." Article 11, paragraph 1 – "Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence";

European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms [2]: Article 6 – "1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice. 2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proven guilty according to law. (...)";

International Covenant on Civil and Political Rights [4]: Article 14 – "1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of his rights and obligations in a suit at law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law. The press and the public may be excluded from all or part of a trial for reasons of morals, public order (order public) or national security in a democratic society, or when the interest of the private lives of the parties so requires, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice; but any judgement rendered in a criminal case or in a suit at law shall be made public except where the interest of juvenile persons otherwise requires or the proceedings concern matrimonial disputes or the guardianship of children. 2. Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law. (...)";

Charter of Fundamental Rights of the European Union [5]*:* Article 47 – "Everyone whose rights and freedoms guaranteed by the law of the Union are violated has the right to an effective remedy before a tribunal in compliance with the conditions laid down in this Article. Everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by

an independent and impartial tribunal previously established by law. Everyone shall have the possibility of being advised, defended and represented. Legal aid shall be made available to those who lack sufficient resources in so far as such aid is necessary to ensure effective access to justice." Article 48 – "(1) Everyone who has been charged shall be presumed innocent until proved guilty according to law. (2) Respect for the rights of the defence of anyone who has been charged shall be guaranteed."

As outlined above, *the right to a fair trial* was initially enshrined in explicit terms in the Universal Declaration of Human Rights, and subsequently incorporated, largely in its original form, into major international instruments, including the *European Convention on Human Rights*, the *International Covenant on Civil and Political Rights*, and the *Charter of Fundamental Rights of the European Union*. While these international instruments do not offer a comprehensive definition of *the right to a fair trial*, they delineate broad guarantees for its protection, along with specific safeguards in the context of criminal proceedings. Consequently, the responsibility of defining and elaborating the content of *the right to a fair trial* has primarily fallen to judicial interpretations (particularly those of the European Court of Human Rights), as well as to legal doctrine [1, p. 66].

Regarding the domestic regulation of the right in question, it is important to note that, at the constitutional level, the Republic of Moldova does not provide an explicit enshrinement of this right. However, according to some voices [6, p. 156], certain elements of this right can be found in various provisions of the *Constitution of the Republic of Moldova* [7], including Article 20 (Access to Justice), Article 52 (Right to Petition), Article 53 (Right of an Individual Harmed by a Public Authority), and Articles 114-119 (related to the judicial authority).

In this regard, researchers observe [8, p. 10]: "The Constitution does not explicitly regulate *the right to a fair trial*, but such a right can be inferred from the systematic interpretation of constitutional provisions," which establish the following: "Everyone has the right to effective redress before competent courts against acts that violate their rights, freedoms, and legitimate interests" (Article 20, paragraph 1); "Justice is administered by the Supreme Court of Justice, appellate courts, and judges. (2) Specialized courts may be established for certain types of cases, in accordance with the law. (3) The establishment of extraordinary courts is prohibited" (Article 115); "Judges are independent and subject only to the law, and they are irremovable" (Article 116, paragraph 1); "Court hearings are public. Closed hearings are permitted only in cases established by law, in compliance with all procedural rules" (Article 117); "Against judicial decisions, interested parties and competent state bodies may exercise remedies in accordance with the law" (Article 119).

These are regarded as the "constitutionally guaranteed minimum conditions for a fair trial, conditions that must be supplemented by provisions of the organic law concerning the organization and functioning of the judicial courts" [8, p. 10], as well as by procedural legislation.

In comparative terms, the *Constitution of Romania* [9], explicitly incorporates the text of Article 6 of the European Convention on Human Rights (ECHR) in Article 21, paragraph (3), stating: "Parties have the right to a fair trial and to the resolution of their cases within a reasonable time". According to experts, the cited constitutional provision (revised in 2003) represents "an accurate reception of modern legal developments at the European level and an alignment of the legal protection of subjective rights through do-

mestic regulations with international standards" [10, p. 61]. Moreover, it is emphasized that "unlike the ECHR, which conditions the applicability of Article 6 on the existence of a complaint concerning civil rights and obligations or a criminal charge, Article 21 of the Romanian Constitution does not impose such limitations, meaning that, by applying the provisions of Article 20 of the Constitution, the guarantees of the *right to a fair trial* will extend to all disputes, regardless of their nature" [11, p. 163].

This opinion merits attention because it introduces a significant idea: the distinction between the content and interpretation of *the right to a fair trial* at the level of the Strasbourg Court and its content/interpretation at the national level. From this perspective, the need to delineate and clarify the content of this right, beyond the interpretations and applications provided by the European Court, becomes apparent. To some extent, this issue will also be addressed in the following sections.

In addition to the positive aspects mentioned, it is important to note that the Constitution of Romania, like the international acts referenced above, does not explicitly define *the right to a fair trial* nor does it provide detailed guarantees for its protection, making only a specific reference to the guarantee of a reasonable duration of proceedings [11, p. 157]. Nevertheless, researchers correctly argue that "under Article 20[1] of the Constitution of Romania, in defining the fair trial guaranteed by Article 21, all the express and implicit guarantees of a fair trial as provided by Article 6 of the ECHR and interpreted in the case law of the Strasbourg Court are applicable" [11, p. 157].

Returning to the situation in the Republic of Moldova, we maintain that it is essential for the Constitution to explicitly enshrine *the right to a fair trial*, elevating it to the status of a fundamental right and constitutional principle. This would carry all the legal consequences associated with such a status, including the constitutional obligation of the state to guarantee, ensure, and effectively protect this right in practice [1, p. 66].

In contrast to the Constitution, *the right to a fair trial* is explicitly regulated within procedural legislation, as follows:

The Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova [12]: "Any person has the right to have their case examined and resolved fairly, within a reasonable time, by an independent, impartial, legally established court, which will act in accordance with the Criminal Procedure Code" (Art. 19 – "Access to Justice"). Moreover, elements of this right are also reflected in other provisions of the Code, such as Article 20, which regulates the principle of conducting criminal proceedings within reasonable terms, explicitly incorporating conditions derived from the jurisprudence of the European Court of Human Rights (ECHR).

The Contravention Code of the Republic of Moldova [13] stipulates in Article 381, paragraph (2) ("Access to justice"): "Any person has the right to have their case examined and resolved fairly, within a reasonable time, by an independent, impartial, legally constituted court, which acts in accordance with this Code." Furthermore, Article 374, paragraph (3)

[1] Specifically, Article 20 of the Constitution of Romania provides: "(1) The constitutional provisions regarding the rights and freedoms of citizens will be interpreted and applied in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the international covenants, and other treaties to which Romania is a party. (2) In case of discrepancies between the covenants and treaties concerning fundamental human rights, to which Romania is a party, and domestic laws, international regulations shall take precedence, unless the Constitution or domestic laws contain more favorable provisions."

of the Code provides: "The contravention process is conducted based on the general principles of contravention law, in accordance with the Constitution, this Code, the Criminal Procedure Code in cases expressly provided for by this Code, as the norms of international law and international treaties concerning human rights and fundamental freedoms to which the Republic of Moldova is a party." This provision indicates that *the right to a fair trial* is guaranteed in contravention proceedings through the provisions of the Contravention Code, the Criminal Procedure Code, and applicable international instruments [14, p. 483].

The Administrative Code of the Republic of Moldova [15] establishes in Article 38, paragraph (2): "Any person has the right to have their case heard fairly, within a reasonable time, by an independent, impartial court established by law. To this end, the court is required to take all measures permitted by law to ensure the prompt conduct of the proceedings."

In contrast with the aforementioned codes, the *Civil Procedure Code of the Republic of Moldova* [16], which is of particular interest to our study, does not contain explicit provisions establishing *the right to a fair trial*. Instead, the Code outlines several principles that implicitly reflect aspects of this right, including: the administration of justice only in court /Art. 19/; the independence of judges, who are subjects only to the law /Art. 20/; equality before the law and justice /Art. 22/; the public nature of judicial hearings /Art. 23/; the language of proceedings and the right to an interpreter /Art. 24/; the adversarial nature of the process, along with the equality of the parties in procedural rights /art. 26/) [1, p. 66].

By comparing the provisions of the cited codes, researchers conclude that "the formula employed by the legislator in these codes to establish *the right to a fair trial* (except the *Civil Procedure Code of the Republic of Moldova*) does not fully reflect the entirety of this right, as outlined by legal doctrine and the jurisprudence of the European Court of Human Rights. Many elements of this right are regulated separately in various articles of the cited codes, which complicates the clear delineation and specification of its exact content. Consequently, it is far more justifiable to recognize *the right to a fair trial* as a general principle of judicial proceedings, one that entails the guarantee of all procedural rights of the participants, intending to ensure a just and equitable resolution of the cases brought before the court" [14, p. 483]. In this context, researchers [17, p. 310] advocate for "the necessity of expressly regulating *the right to a fair trial* as a fundamental principle, both at the constitutional level and across all procedural laws," asserting that "only under these conditions will the state be able to guarantee the respect of this right to all litigants at the national level, thus strengthening the foundations of the rule of law.

In essence, we consider the idea to be valid; however, if viewed in this way, the principle in question would largely overlap with the *principle of legality* in judicial proceedings and, as a result, would lose much of its significance. Therefore, we believe that, in addition to the normative enshrinement of *the right to a fair trial* as a constitutional principle, it is absolutely necessary to recognize it as a subjective procedural right, accompanied by a concrete mechanism for its guarantee and protection [1, p. 67]. Some arguments to support this position are outlined below.

Semantic clarifications: "equity", "fair justice", "principle of equity" and "fair trial". Before directly addressing the definition and content of *the right to a fair trial*, it

is necessary, firstly, to clarify the semantic nuances of expressions such as "equity", "fair justice", "principle of equity" and "fair trial". This clarification will contribute to a more precise understanding of the right in question.

According to the Explanatory Dictionary of the Romanian Language, the word "echitabil" ("fair") is defined as "based on justice, on truth, fair, just, impartial" [18, p. 105].

In legal doctrine, *equity* is considered "a principle that underpins any legal system" [19, p. 89], in other words, a fundamental principle. This implies that "equity pertains both to the legislative process (the work of the legislator) and to the application and interpretation of the law" [20, p. 182; 21, p. 92]. More specifically, it is argued that the *principle of equity*, as a fundamental principle of law, requires "the legislator's restraint in defining rights and obligations during the lawmaking process, as well as the impartiality of the authorities tasked with applying the law" [22, p. 208].

Certainly, we support this position, and it is essential to emphasize that, in addition to ensuring the equity of the law and the process of its enforcement, it is equally crucial to guarantee the fairness of the procedures through which unlawful behaviour is sanctioned or legal disputes are resolved – specifically, judicial procedures.

From the perspective of the subject at hand, particular attention must be given to the judicial activity of the courts, as an essential function of applying the law, entrusted with one of the most important responsibilities in society – the administration of justice.

In an effort to underscore the inseparable link between *equity* and *justice*, we draw attention to the provisions of Article 4 of the *Civil Procedure Code of the Republic of Moldova,* which, in the section on the duties of civil proceedings, establishes the "fair judgment of cases within a reasonable time, concerning the protection of violated or disputed rights, freedoms, and legitimate interests of natural and legal persons (...)". This provision makes it clear that the primary objective of civil judicial proceedings is the *fair* (*just, impartial*), that is, *equitable*, resolution of cases brought before the court. It follows that *justice* itself must be *equitable*, otherwise, it would fail to qualify as *justice*.

Even though *equity* is an inherent characteristic of *justice*, both legal doctrine and judicial practice (particularly that of the European Court) acknowledge the possibility of achieving *inequitable justice*. In this regard, it has been correctly argued that "the right of access to justice cannot serve as a sufficient constitutional guarantee of all fundamental rights and freedoms if *justice* itself is *not equitable*" [8, p. 10]. Consequently, we observe the existence of a *presumption of justice's equitable nature*, which may, however, be rebutted.

The presumption is grounded in the fact that "for the *fair* adjudication of cases (civil cases), the entire procedural framework (civil procedure) is established, outlining all the procedural guarantees necessary for *equity*" [23, p. 41]. Consequently, *fair justice* is understood as justice administered under the conditions explicitly prescribed by law, primarily in the form of the rights and obligations of the parties involved in the proceedings, as well as those of the court.

Concerning the *principle of equity* in the administration of justice, it is argued that "it encompasses two components: ensuring the highest level of guarantees regarding the administration of justice and applying the fundamental principles of law, constitutional principles, as well as the international treaties ratified by the state (which, in turn, form part of domestic law), particularly when the resolution of the case necessitates going be-

yond what is prescribed by the law" [10, p. 49].

From a comparative perspective, English law is of particular interest in this regard, as *equity* is recognized as a "source of law" [24, p. 16]. In contrast, American law defines the *jurisdiction of equity* as "the authority of a court to administer justice when no specific law exists that governs the case brought before it" [25, p. 198].

From the opinions presented, it can be concluded that the *principle of equity* holds a distinct meaning in relation to *fair justice*. It is understood as an inherent standard or benchmark within the field of justice, necessitating the administration of justice in accordance with the fundamental principles of law (as outlined in constitutional legislation and the international normative framework). In this regard, the *principle of equity* is only applicable primarily in cases where the administration of justice requires the use of analogy (both of law and rights), a possibility explicitly recognized for judges (with certain exceptions) under Article 12, paragraph (3) of the *Civil Procedure Code of the Republic of Moldova*.

Consequently, we can deduce that *justice* is *fair* when it leads to the just resolution of a case grounded in the provisions of applicable law (both substantive and procedural), or, where necessary, in accordance with the *principle of equity*. At the same time, we assert that no case can be considered justly or fairly resolved if the process fails to respect the law (both substantive and procedural) or, where applicable, the fundamental principles of law (including the *principle of equity*).

In addition to the points already discussed, we deem it important to clarify that the *principle of equity* should not be conflated with the *principle of a fair trial*, as their contents are distinct. To differentiate between the two, it is first necessary to define the concept of a "*fair trial*."

In the prevailing opinion, the concept is understood either as a "judicial process conducted in accordance with legal provisions and fundamental principles", or as a "judicial process conducted with respect to the procedural rights and obligations of the participants as prescribed by law". Based on the understanding of *fair justice* (outlined above), we align with the second interpretation, as we believe that a *fair trial* constitutes an integral aspect of *fair justice*. It represents an essential component in its procedural dimension and serves as a relevant indicator of the overall fairness of the process.

This position is implicitly supported in legal doctrine, where it is emphasized that "the most important procedural rights of litigants have been consolidated into a system of judicial guarantees for the realization of justice, under the term *fair trial* or, more recently, *the right to a fair trial*" [10, p. 51].

Consequently, we deduce that the *principle of fairness of the trial process* differs from the *principle of equity* in that the former seeks to guarantee the observance of all judicial safeguards (the procedural rights of litigants) in the administration of justice. In contrast, the *principle of equity* ensures the possibility of administering justice in cases where the law does not provide a specific solution.

4. CONCLUSIONS

From the analysis presented above, one key uncertainty emerges regarding the roles of *equity* within the judicial process as a whole. While procedural law (specifically the *Civil Procedure Code of the Republic of Moldova*) recognizes *equity* as a goal of any trial

(namely, the „fair/equitable resolution of cases"), both case law and legal doctrine elevate it to the status of a principle and a subjective right. Based on the axiom that „justice is only equitable", we argue that the identified uncertainty can be addressed by considering two distinct aspects of the *fair process*: *equity* as a principle and *equity* as a subjective right.

In this context, one might question why there is still a need for *the right to a fair trial* when the *principle of fairness in the process* is already recognized. The answer is undoubtedly affirmative: such a need exists because the recognition of *the right to a fair trial* grants litigants a subjective right (enshrined in law), which must be defined with concrete content and be practically applicable in situations where it is violated. In other words, litigants can challenge and demand the observance of certain procedural principles (including the *principle of fairness in the trial*) only when their subjective rights have been infringed upon.

Thus, while the *principle of fairness in the judicial process* serves primarily as a standard or benchmark for the courts, *the right to a fair trial* functions as a specific tool granted to litigants, enabling them to enforce *fairness* (i.e., the observance of the *principle of fairness*) in the administration of justice. The key issue, however, lies in how litigants can effectively exercise this right at the national level. To answer this question, it is essential, firstly, to delineate the precise content of *the right to a fair trial* (a task we intend to address in a subsequent scientific endeavour).

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Iacub I. The Content and Value of the Right to a Fair Trial in the Act of Justice. In: „Human Rights and Justice in the Republic of Moldova in the Context of European Integration", materials of the international scientific-practical conference of December 10, 2022. Chișinău: USPEE (CEP USM), 2023, pp. 65-70.
2. The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950 (Rome), ratified by the Republic of Moldova through Parliamentary Decision No. 1298-XIII of 24.07.1997. In: Official Monitor of 21.08.1997, No. 54-55/502.
3. The Universal Declaration of Human Rights, adopted by the United Nations General Assembly through Resolution 217 A (III) of December 10, 1948. Available at: http://www.un.org/en /documents/udhr/
4. The International Covenant on Civil and Political Rights, adopted by the UN General Assembly through Resolution No. 2200A (XX) of December 16, 1966. Available at: https://www.legis.md/cautare/ getResults?doc_id=115567&lang=ro
5. The Charter of Fundamental Rights of the European Union (2010/C 83/02). In: Official Journal of the European Union, C83/391 of 30.03.2010. Available at: https://eur-lex.europa.eu/Lex UriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389: 0403:ro:PDF
6. Chetruş U. Guaranteeing Constitutional Rights and Freedoms in the Process of Applying Legal Coercive Measures. PhD Thesis in Law. Chisinau: 2013. 203 p.
7. The Constitution of the Republic of Moldova of 29.07.1994. Republished: Official Monitor No. 78/140 of 29.03.2016 (amended by Law No. 120 of 23.09.2021, Official Monitor No. 238/01.10.2021).

8. Arseni Al. The Respect for Human Rights in the Judicial Process – A Guarantee of the Rule of Law. In: Avocatul Poporului, Special Edition, 2008, No. 10, p. 10-12.
9. The Constitution of Romania of November 21, 1991. In: Official Monitor of Romania, No. 233 of 21.11.1991, republished in Official Monitor, No. 767 of 31 October 2003.
10. Pavel N. From Fair Trial to the Right to a Fair Trial. In: Romanian Law Studies, Year 21 (54), January–March, 2009, No. 1, p. 47-70.
11. Muraru I., Tănăsescu E.S. The Constitution of Romania: Commentary on the Articles. 2nd Edition. Bucharest: C.H. Beck, 2019. 1424 p.
12. The Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova, No. 122 of 14.03.2003. In: Official Monitor, 07.06.2003, No. 104-110 (updated by Law No. 10 of 12.02.2021, Official Monitor No. 108-110/30.04.2021).
13. The Contravention Code of the Republic of Moldova, No. 218 of 24.10.2008. Republished in Official Monitor, No. 78-84 of 17.03.2017 (updated by Law No. 137 of 04.10.2019, Official Monitor, No. 310-313/18.10.2019).
14. Costachi Gh. The Role of Justice in Building the Rule of Law. Monograph. Chișinău: S.n., 2021 (Print Caro Printing House). 1071 p.
15. The Administrative Code of the Republic of Moldova, No. 116 of 19.07.2018. In: Official Monitor, No. 309-320 of 17.08.2018.
16. The Civil Procedure Code of the Republic of Moldova, No. 225 of 30.05.2003. In: Official Monitor, No. 285-294 of 03.08.2018 (with amendments up to 11.06.2020).
17. Costachi Gh., Carp S. The Right to a Fair Trial. In: „Theory and Practice of Public Administration", materials of the international conference of May 17, 2018. Chișinău: AAP, 2018.
18. Explanatory Dictionary of the Romanian Language. 2nd Edition. Bucharest: Univers Enciclopedic, 1998. 1192 p.
19. Baltag D., Munteanu R. The Correlation Between the Principle of Legal Humanism and the Principle of Equity and Justice in the Framework of Legal Liability. In: University Legal Studies, ULIM, Year VI, No. 1-2 (21-22), 2013, p. 89-106.
20. Negru B. The Principle of Justice, Equity, and Fairness. In: „Integration through Research and Innovation, Legal Sciences, Economic Sciences", materials of the scientific conference of September 26-28, 2013, Chișinău: CEP USM, 2013, p. 180-182.
21. Ciongaru E. Judging in Equity – A Legal Transplant in the New Civil Procedure Code. In: Annals of the „Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu, Series of Legal Sciences, 2014, No. 4, p. 89-98.
22. Măgureanu A.F. The General Principles of Law. Bucharest: Universul Juridic, 2011.
23. Prisac Al. Commentary on the Civil Procedure Code of the Republic of Moldova. Chisinau: Cartea Juridică, 2019. 1316 p.
24. Frank W.F. The general principles of English Law. London: George G. Harrap & Co Ltd, 1975.
25. Shafritz J.M. Dictionary of American Government and politics. Chicago: The Dorsey Press, 1998.

CZU 343.325 DOI 10.5281/zenodo.14649819

Valeriu CUȘNIR*,
cusnirvm@gmail.com

Eugen CARA**,
evnicara@gmail.com

PARTICULARITĂȚILE ÎNCADRĂRII JURIDICE A FAPTELOR DE SEPARATISM

Prevederile art. 340[1] Separatismul din Codul penal al Republicii Moldova (CP RM) au intrat în vigoare la 18 martie 2023 și, în consecință, pentru prima dată de la independența țării, legea penală națională a început să reacționeze la manifestările de separatism, calificându-le drept fapte socialmente periculoase, pe măsură să pericliteze valorile fundamentale ale statului, precum independența, suveranitatea, integritatea teritorială. Aspectele legate de aplicarea practică a noilor prevederi legale, prin evitarea unor abuzuri sau erori și tragerea la răspundere penală exclusiv a celor vinovați de comiterea acțiunilor de separatism, generează în continuare o reacție publică substanțială din partea societății moldovenești și a partenerilor externi. Or, până în prezent, acest subiect se află în topul discuțiilor politico-diplomatice la diferite nivele, inclusiv agenda de negocieri pentru reglementarea transnistreană.

Prevederile art. 340[1] Separatismul CP RM constituie obiectul Rapoartelor Comisiei Europene, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa și alte organisme internaționale, care recomandă cu insistență Parlamentului Republicii Moldova clarificarea aspectelor de fond și celor aplicative ale noii legi penale, inclusiv abrogarea acesteia. În situația în care de peste trei decenii Republica Moldova se află printre victimile fenomenului de separatism, deopotrivă cu consecințele

* Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova (ROR: https://ror.org/0475kvb92); e-mail: rector@usm.md, ORCID ID: 0000-0003-1338-5993, e-mail: cusnirvm@gmail.com

** Doctor în drept, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova (ROR: https://ror.org/0475kvb92); e-mail: rector@usm.md, ORCID ID: 0000-0001-9762-7405, e-mail:

devastatoare ale acestuia în statul vecin Ucraina, este evidentă necesitatea menținerii și dezvoltării în continuare a instrumentarului juridico-penal menit să apere valorile fundamentale ale statului, precum independența, suveranitatea, integritatea teritorială, dar care sunt susceptibile de îmbunătățire, suscitând în continuare o atenție specială din partea mediului științific, a instituțiilor naționale competente, precum și a întregii societăți.

Cuvinte-cheie: manifestări de separatism, incriminarea acțiunilor de separatism, infracțiune, securitate, suveranitate, integritate teritorială.

PARTICULARITIES OF THE LEGAL QUALIFICATION OF SEPARATISM ACTIONS

On March 18, 2023, the provisions of art. 340[1] Separatism in the Criminal Code of the Republic of Moldova entered into force and consequently, for the first time since the country's independence, the national criminal law began to react to the manifestations of separatism, qualifying them as socially dangerous acts, capable of jeopardizing the fundamental values of the state such as independence, sovereignty, territorial integrity. The aspects related to the practical application of the new legal provisions by avoiding abuses or errors and bringing to criminal responsibility, exclusively those guilty of committing separatist actions, continue to generate a substantial public reaction of the Moldovan society and external partners, or, until now, this issue is at the top of political and diplomatic discussions at various levels, including the negotiation agenda for the Transnistrian conflict settlement.

The provisions of art. 340[1] Separatism Criminal Code of the Republic of Moldova is the object of the Reports of the European Commission, the Organization for Security and Cooperation in Europe and other international bodies, by which the Parliament of the Republic of Moldova is strongly recommended to clarify the substantive and application aspects of the new criminal law, including its repeal. In the situation when for over three decades the Republic of Moldova has been among the victims of the phenomenon of separatism, along with its devastating consequences in the neighboring state of Ukraine, it is obvious the need to maintain and further develop the legal-penal instruments intended to defend the fundamental values of the state such as independence, sovereignty, territorial integrity, but which are unequivocally susceptible to improvement and still attracting special attention from the scientific environment, the competent national institutions, as well as the entire society.

Keywords: manifestations of separatism, criminalization of separatist actions, crime, security, sovereignty, territorial integrity.

Faptele care sunt de natură să aducă atingere statului, atributelor fundamentale care îi sunt specifice, condițiilor necesare îndeplinirii funcțiilor lui, precum și cele care aduc atingere autorității publice prezintă un pericol social sporit ce necesită o reacție corespunzătoare din partea societății. Fără echivoc, acțiunile de separatism poartă o încărcătură de pericol social în sensul legii penale și, ca rezultat, multe state din lume au incriminat acțiunile de separatism în legislația sa, inclusiv Republica Moldova. Printre aceste state se numără: Republica Federală Germania, Polonia, Regatul Spaniei, Finlanda, Regatul Norvegiei, Letonia, Ucraina, Georgia, Federația Rusă etc. [12; 13-18; 22-24] Mai mult, ascensiunea fenomenului de separatism în lume și pericolul social sporit pe care îl generează a determinat unele state să înăsprească pedeapsa pentru atare fapte [3, p. 185-199].

În acest context, aplicarea normelor de drept penal – chestiune incidentă domeniului juridic – prezumă examinarea actelor de sesizare privind pregătirea sau săvârșirea infracțiunilor, inclusiv a separatismului, și încadrarea juridică adecvată a faptei, pretins

săvârşite, în tiparul legii – operaţiune de identificare în pretinsa faptă comisă de separatism – art.340[1] C.pen. al RM, privind elementele infracţiunii prevăzute în norma legală concretă, adică în norma stipulată:

- în alin. (1), art.340[1] C.pen. al RM – separatismul, adică acţiunile săvârşite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova;

- în alin. (2), art.340[1] C.pen. al RM – instigarea la separatism, precum şi distribuirea obiectelor, producerea şi/sau distribuirea, în orice formă şi prin orice mijloace, a materialelor şi/sau informaţiilor care instigă la separatism;

- în alin. (3), art.340[1] C.pen. al RM (varianta agravantă a faptelor incriminate la alin. (1) şi la alin.(2) a art.340[1]) – acţiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), adică săvârşite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova, implicit instigarea la separatism, precum şi distribuirea obiectelor, producerea şi/sau distribuirea, în orice formă şi prin orice mijloace, a materialelor şi/sau informaţiilor care instigă la separatism, săvârşite de o persoană publică, de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană cu funcţie de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcţionar internaţional;

- în alin. (4), art.340[1] C.pen. al RM (a doua varianta agravantă a infracţiunii stipulate la alin.(1), art.340[1]) – acţiunile prevăzute la alin. (1), adică separatismul, deci acţiunile săvârşite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova: a) însoţite de aplicarea violenţei periculoase pentru viaţa şi sănătatea persoanei; b) însoţite de aplicarea armelor de foc sau a substanţelor explozive; c) însoţite de cauzarea daunelor materiale în proporţii deosebit de mari; d) săvârşite la indicaţia unui stat străin, a unei entităţi anticonstituţionale sau a reprezentanţilor acestora;

- în alin. (5), art.340[1] C.pen. al RM – finanţarea separatismului, adică punerea la dispoziţie sau colectarea intenţionată, prin orice mijloace, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc în scopul utilizării acestora, în întregime sau parţial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârşirea acţiunilor de separatism ori prestarea serviciilor financiare în scopul utilizării bunurilor sau serviciilor respective sau cunoscând că acestea vor fi utilizate, în întregime sau parţial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârşirea acţiunilor de separatism - în vigoare, din Partea specială a Codului penal/ cu respectarea dispoziţiilor generale ale răspunderii penale (prescrise în Partea generală a Codului penal, aplicabile faptei comise. În cazul împricinat, încadrarea juridică adecvată a faptei presupune a stabili existenţa/inexistenţa concordanţei între cele săvârşite de făptuitori şi norma penală concretă, prevăzută la art.340[1] în alin. respectiv, din Codul penal, precum şi în raport cu dispoziţiile generale aplicabile faptei în cauză (din Partea generală a Codului penal).

Încadrarea juridică adecvată a faptei este atribuită în competenţa organului de urmărire penală/procurorului (Cod procedură penală. Partea specială, Titlul I. Urmărirea penală. Capitolul II - Sesizarea organului de urmărire penală. Capitolul III - Competenţa organelor de urmărire penală. Capitolul IV - Pornirea urmăririi penale). Bineînţeles, teoria încadrării juridice, noţiunea, felurile, etapele, tehnica încadrării juridice, dar şi alte aspecte constituie obiect de studiu didactic şi de cercetare ştiinţifică în ştiinţa juridică.

Regulile şi cerinţele de încadrare juridică a infracţiunii sunt stipulate în art.113-118 C. pen. al RM. În sens restrictiv, prin încadrarea juridică a infracţiunii se înţelege determinarea şi constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârşite şi semnele componenţei infracţiunii, prevăzute de norma penală. În doctrină [25] s-a arătat că încadrarea juridică a faptei în tiparul anumitei normei penale (din Partea

specială) este un proces logic, o activitate a persoanelor ce desfăşoară urmărirea penală şi a judecătorilor cu scopul de a stabili la toate etapele procesului penal corespunderea exactă a semnelor unei fapte prejudiciabile concrete, comise în realitatea obiectivă, cu semnele componenţei de infracţiune prevăzute de legea penală într-o normă incriminatoare. Încadrarea juridică a faptei prezumă o apreciere juridică a faptei prejudiciabile comise şi/sau constituie un rezultat al procesului de identificare a coincidenţei semnelor faptei prejudiciabile săvârşite cu semnele componenţei de infracţiune prevăzute de norma juridico-penală corespunzătoare. Însuşi procesul de încadrare juridică presupune:

- identificarea obiectului juridic al infracţiunii (sub toate modalităţile sale) prevăzute la art.340[1] C.pen.al RM;
- identificarea elementului material (laturii obiective) al infracţiunii prevăzute la art.340[1] C.pen.al RM;
- identificarea subiectului activ al infracţiunii prevăzute la art.340[1] C.pen.al RM;
- identificarea laturii subiective a infracţiunii prevăzute la art.340[1] C.pen.al RM.

Problematica contracarării separatismului din Republica Moldova prin mijloace de drept penal are o istorie specifică. Pe de o parte se susţinea că Codul penal al Republicii Moldova oferă suficiente posibilităţi pentru sancţionarea fenomenului de separatism în spiritul prevederilor art. 32 din Constituţie [1], iar în acelaşi timp era evident că acţiunile de separatism prezintă elemente de complexitate sporită care le diferenţiază de multe alte fapte pe care le incriminează legea penală în vigoare.

În ciuda faptului că peste trei decenii Republica Moldova este afectată de o serie de riscuri şi vulnerabilităţi legate de manifestările separatiste în mai multe regiuni ale ţării, care pot degenera în ameninţări în cazul ignorării şi/sau al gestionării lor inadecvate, orice încercare de a incrimina acţiunile de separatism în legea penală naţională s-a confruntat cu o rezistenţă acerbă şi nu avea sorţi de izbândă până odinioară. Mai mult, consecinţele devastatoare ale acestui fenomen periculos în statul vecin Ucraina cu riscul de extindere peste frontierele comune, în contextul obţinerii de către Republica Moldova a statutului de ţară candidat de aderare la Uniunea Europeană şi începerea negocierilor de aderare la UE [6] impun cerinţe corespunzătoare pentru gestionarea adecvată a vulnerabilităţilor, riscurilor şi ameninţărilor izvorâte din hotarele sale recunoscute la nivel internaţional.

Aşadar, după mai multe încercări fără succes de a incrimina în Codul penal al Republicii Moldova acţiunile de separatism [4], *Proiectul de lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova* nr. 456 din 8 decembrie 2022 [9] şi aprobat prin *Legea pentru modificarea unor acte normative* nr. 9/2023 a incriminat pentru prima dată de la independenţa Republicii Moldova acţiunile de separatism, calificându-le drept fapte social-mente periculoase, pe măsură să pericliteze valorile fundamentale ale statului, precum independenţa, suveranitatea, integritatea teritorială etc. Noile prevederi penale au intrat în forţă juridică la data de 18 martie 2023 [7], cu următorul conţinut: Articolul 340[1]. Separatismul **-** alineatul (1) al normei prevede că Separatismul, adică acţiunile săvârşite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova, se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 6 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 3000 la 5000 de unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

Potrivit alin.(2), instigarea la separatism, precum şi distribuirea obiectelor, producerea şi/sau distribuirea, în orice formă şi prin orice mijloace, a materialelor şi/sau informaţiilor care instigă la separatism, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 700 la

1500 de unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 3 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii ori de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 2000 la 3000 de unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

În conformitate cu conţinutul alin.(3), acţiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), săvârşite de o persoană publică, de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană cu funcţie de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcţionar internaţional, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

Alineatul (4) prevede că acţiunile prevăzute la alin. (1): a) însoţite de aplicarea violenţei periculoase pentru viaţa şi sănătatea persoanei; b) însoţite de aplicarea armelor de foc sau a substanţelor explozive; c) însoţite de cauzarea daunelor materiale în proporţii deosebit de mari; d) săvârşite la indicaţia unui stat străin, a unei entităţi anticonstituţionale sau a reprezentanţilor acestora, se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 15 ani.

Potrivit alin.(5), finanţarea separatismului, adică punerea la dispoziţie sau colectarea intenţionată, prin orice mijloace, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc în scopul utilizării acestora, în întregime sau parţial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârşirea acţiunilor de separatism ori prestarea serviciilor financiare în scopul utilizării bunurilor sau serviciilor respective sau cunoscând că acestea vor fi utilizate, în întregime sau parţial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârşirea acţiunilor de separatism, se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 6 la 12 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 12000 la 15000 de unităţi convenţionale cu lichidarea persoanei juridice."

După cum se cunoaşte, incriminarea acţiunilor de separatism în Republica Moldova a generat reacţii fără precedent atât în interiorul ţării, cât şi în străinătate. Or, în perioada decembrie 2022 până în prezent, se află în topul discuţiilor politico-diplomatice la diferite nivele, inclusiv agenda de negocieri pentru reglementarea conflictului transnistrean [11]. În topul îngrijorărilor semnalate de către societate, inclusiv de unii parteneri externi de dezvoltare, se află aspectele legate de aplicarea practică a noilor prevederi penale în sensul evitării unor abuzuri sau erori şi tragerea la răspundere penală exclusiv a celor vinovaţi de comiterea acţiunilor de separatism. În special, generează îngrijorări potenţialii subiecţi ai art. 340^1 Separatismul, or, se încearcă acreditarea ideii că printre subiecţii infracţiunii de separatism s-ar putea regăsi: membrii echipelor de negociatori de la Chişinău şi Tiraspol în frunte cu negociatorii-şefi, funcţionarii de pe malul drept al Nistrului care interacţionează cu exponenţii de la Tiraspol, locuitorii Republicii Moldova care deţin aşa-numitul paşaport transnistrean sau reprezentanţii structurilor de forţă de la Tiraspol care deţin cetăţenia Republicii Moldova, reprezentanţii sectorului neguvernamental care interacţionează cu structurile de la Tiraspol ş.a.

În pofida faptului că de la data intrării în vigoare a noilor prevederi legale nicio persoană nu a fost trasă la răspundere penală pentru acţiuni de separatism, acestea suscită necontenit îngrijorări cu privire la aplicabilitatea sa, constituind obiectul Rapoartelor Comisiei Europene, Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa şi altor organisme

internaţionale, prin care se recomandă cu insistenţă Parlamentului Republicii Moldova clarificarea aspectelor de fond şi celor aplicative ale noii legi penale ori chiar abrogarea acesteia [19; 20].

Pentru a putea analiza în ansamblu limitele normei penale prevăzute la art. 340[1] Separatismul CP RM vom trece în revistă textul iniţial al acesteia, înregistrat în Parlamentul Republicii Moldova prin *Proiectul de lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova* nr. 456 din 8 decembrie 2022 [7], cu următorul conţinut: Articolul 340[1]. Separatismul (1) Acţiunile de separatism, adică acţiunile săvârşite în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova cu încălcarea prevederilor legislaţiei naţionale sau a tratatelor internaţionale la care Republica Moldova este parte, precum şi distribuirea obiectelor, producerea şi/sau difuzarea în diferite forme şi mijloace a materialelor şi informaţiilor care incită la astfel de acţiuni, se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Instigarea la acţiuni de separatism,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 700 la 1500 de unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 3 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică cu amendă în mărime de la 2000 la 3000 de unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acţiunile prevăzute la alin. (1) sau (2) săvârşite de o persoană publică, de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană cu funcţie de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcţionar internaţional, se pedepsesc cu închisoare de 3 la 7 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(4) Acţiunile prevăzute la alin. (1) însoţite de:

a) aplicarea violenţei periculoase pentru viaţa şi sănătatea persoanei;

b) aplicarea armelor de foc sau a substanţelor explozive;

c) daune materiale în proporţii deosebit de mari,

se pedepsesc cu închisoare de 7 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 15 ani.

(5) Finanţarea acţiunilor de separatism, adică punerea la dispoziţie sau colectarea intenţionată de către orice persoană, prin orice metodă, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură dobândite prin orice mijloc, sau prestarea unor servicii financiare în scopul utilizării acestor bunuri ori servicii sau cunoscând că vor fi utilizate, în întregime sau parţial la organizarea, pregătirea ori comiterea acţiunilor de separatism, se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 6 la 12 ani, iar persoana juridică cu amendă în mărime de la 12000 la 15000 de unităţi convenţionale cu lichidarea persoanei juridice."

La art. 341 alin. (1) textul „ori la violarea integrităţii teritoriale a Republicii Moldova" se exclude.

Indubitabil că procesul de legiferare este unul complex şi absolut firesc ca proiectele de actele normative să fie supuse expertizării minuţioase şi în consecinţă să sufere modificări, deseori esenţiale. În speţă, scopul Proiectului de lege nr. 456 din 8 decembrie 2022 a constituit stabilirea şi aplicarea unui sistem de măsuri de ordin juridico-penal pentru manifestările care atentează la integritatea, suveranitatea şi securitatea statului. Astfel,

modificările propuse vizează activitatea infracţională care subminează existenţa în continuare a unităţii şi indivizibilităţii statului Republica Moldova. După aprobarea proiectului în lectura I, Comisia parlamentară de profil a fost sesizată în fond prin amendamente motivate de conţinut, sub forma de completare, excluderea unor cuvinte, puncte, alineate sau articole, după cum urmează [5; 10]: Art. 340[1] de a fi expus în următoarea redacţie:

„(1) Acţiunile de separatism, adică acţiunile săvârşite în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova;

La alin. (1) textul „Acţiunile de separatism" se substituie cu cuvântul „Separatismul";

Textul „cu încălcarea prevederilor legislaţiei naţionale sau a tratatelor internaţionale la care Republica Moldova este parte, precum şi distribuirea obiectelor, producerea şi/sau difuzarea în diferite forme şi mijloace a materialelor şi informaţiilor care incită la astfel de acţiuni" de a fi exclus;

Sintagma „de la 2 la 5 ani", se substituie cu sintagma „de la 2 la 6 ani".

Dispoziţia normei de la alin.(2) se expune în următoarea redacţie:

„(2) Instigarea la separatism, precum şi distribuirea obiectelor, producerea şi/sau difuzarea în diferite forme şi mijloace a materialelor şi/sau informaţiilor care incită la separatism":

Alineatul (4) va avea următorul cuprins:

„(4) Acţiunile prevăzute la alin. (l):

însoţite de aplicarea violenţei periculoase pentru viaţa şi sănătatea persoanei;

însoţite de aplicarea armelor de foc sau a substanţelor explozive;

însoţite de cauzarea de daune materiale în proporţii deosebit de mari;

săvârşite la indicaţia unui stat străin, unei organizaţii străine, a unei entităţi anticonstituţionale sau a reprezentanţilor acestora, se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 15 ani".

La alin. (5) sintagma „acţiunilor de separatism" se substituie cu cuvântul „separatismului".

Per general, ca urmare a expertizării proiectului de act normativ privind incriminarea separatismului, autorităţile naţionale competente au atras atenţia legiuitorului asupra două elemente de bază: *formularea ambiguă a normei care admite interpretări abuzive*, precum şi *concurenţa normelor de drept*.

Putem lesne observa că la alin. (1) textul: *„precum şi distribuirea obiectelor, producerea şi/sau difuzarea în diferite forme şi mijloace a materialelor şi informaţiilor care incită la astfel de acţiuni"* a fost exclus, fapt care poate influenţa negativ procesul de interpretare şi aplicare a legii penale analizate. Or, o serie de acţiuni care indicau expres condiţiile cerute de norma de incriminare a separatismului referitoare la actul de conduită pentru existenţa acesteia, au fost excluse de către legiuitor şi anume: *„acţiunile de distribuire a obiectelor, producerea şi/sau difuzarea în diferite forme şi mijloace a materialelor şi informaţiilor care incită la acţiuni de separatism"*, iar textul final al nomei prevăzută la alin. (1) art. 340[1] este acoperit doar de sintagma: *„(1) Separatismul, adică acţiunile săvârşite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova".* Pe bună dreptate, s-a evidenţiat de instituţiile naţionale de profil că pentru a evita orice interpretare şi aplicare arbitrară a normei penale în cauză, aceste aspecte necesită a fi specificate/dezvoltate. Astfel, în scopul evitării unor probleme de ordin practic la încadrarea infracţiunii de separatism, s-a recomandat excluderea unor formulări ambigue în partea dispozitivă a acesteia, care poate admite

interpretări abuzive.

Având în vedere faptul că infracţiunea prin definiţie este fapta periculoasă săvârşită cu vinovăţie şi care trebuie să fie prevăzută de legea penală [3], considerăm ca fiind relevantă şi susceptibilă de completare formularea iniţială a normei prevăzută la alin. (1) art. 340[1] CP RM, pentru că conţinutul textului *„acţiunile săvârşite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova”* fără specificarea expresă a condiţiilor cerute de norma de incriminare, adică actul interzis de conduită al normei penale respective, ar putea crea premise pentru formarea unui vacuum în procesul de interpretare şi aplicare a acesteia.

Cu privire la obiecţiile formulate ce constată concurenţa mai multor norme de drept în conţinutul art. 340[1], considerăm că prin introducerea pct. 6. în Proiectul de lege 456/2022, prin care *la articolul 341 alineatul (1) CP RM* se exclude textul *„ori la violarea integrităţii teritoriale a Republicii Moldova”*, legiuitorul intenţionând să coreleze noile prevederi legale cu normele juridice în vigoare, în special cele cu care se află în strânsă conexiune, precum *art. 341 Chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violenţă a orînduirii constituţionale a Republicii Moldova*, pentru a evita paralelisme şi reproduceri în legislaţie şi acoperi întreaga problematică a relaţiilor sociale ce constituie obiectul de reglementare al propunerilor formulate.

Deopotrivă cu instituţiile naţionale competente, partenerii externi de dezvoltare au exprimat unele îngrijorări cu privire la noile reglementări penale. În Raportul Comisiei Europene cu privire la Republica Moldova nr. SWD (2023) 698 final din 8 noiembrie 2023, la compartimentul *Libertatea de întrunire şi de asociere,* Comisia a statuat următoarele: *Adoptarea modificărilor la Codul penal care incriminează „separatismul” ar putea avea impact negativ asupra libertăţii de exprimare şi de asociere, drepturilor minorităţilor naţionale şi nediscriminării, precum şi asupra dinamicii de soluţionare a conflictului transnistrean* [20].

Noua lege penală a constituit şi obiectul de cercetare a organismelor OSCE. Bunăoară, în Raportul Biroului pentru Instituţiile Democratice şi Drepturile Omului (ODIHR) *Comentarii cu privire la Incriminarea „separatismului” în Moldova şi a infracţiunilor conexe* nr. CRIM-MDA/490/2023 din 4 decembrie 2023 se susţine că criminalizarea separatismului ridică probleme fundamentale ale drepturilor omului, în speţă referindu-se la conţinutul vag al noţiunii de separatism, care cuprinde o gamă largă de acţiuni şi poate avea impact asupra drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, inclusiv libertatea de opinie şi de exprimare, asociere, întrunire paşnică. ODIHR atrage atenţia asupra elementului material al infracţiunii prevăzute la art. 340[1] CP RM, care trebuie să descrie clar actul de conduită interzis de lege, precum şi elementul de intenţie de a incita la violenţă iminentă sau la comiterea altor acte criminale conexe ş.a. comentarii în această privinţă (a se vedea Raportul ODIHR) [19].

Aşadar, partenerii externi reacomodă autorităţilor moldoveneşti să solicite un aviz juridic internaţional cu privire la noile amendamente privind separatismul, sau să aprobe un *„proiect de lege de interpretare a unor prevederi din noua lege penală”*, prin care să clarifice argumentat aspectele de fond şi cele aplicative ale noii legi, inclusiv abrogarea noului act normativ.

Îngrijorările cu privire la cadrul normativ al Republicii Moldova, stat ce a început negocierile pentru aderarea la Uniunea Europeană, sunt întemeiate, or, acesta pe bună dreptate trebuie să corespundă standardelor democratice, principiilor OSCE [21], Convenţiei Europene a Drepturilor Omului şi jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, în

prim-plan fiind accesibilitatea, claritatea şi previzibilitatea.

În partea ce ţine de unele efecte ale noilor prevederi penale, ţinem să concretizăm că latura subiectivă a infracţiunii de separatism se caracterizează prin *vinovăţie sub formă de intenţie directă şi prin scopul de a submina independenţa, suveranitatea, integritatea teritorială sau securitatea de stat şi capacitatea de apărare a Republicii Moldova*. În cazul intenţiei direct determinate, subiectul prevede şi doreşte producerea unuia sau mai multor rezultate socialmente periculoase concrete, ca efecte firești ale faptei sale. Infractorul îşi dă seama de caracterul prejudiciabil al acţiunilor sale şi doreşte să le săvârşească. Altfel spus, infractorul cunoaşte existenţa obiectivă a relaţiilor sociale împotriva cărora îşi îndreaptă acţiunea (omisiunea), precum şi valoarea ce o au ele pentru societate în momentul istoric respectiv [8, p. 106].

Un alt element important al infracţiunii de separatism este *scopul* urmărit de făptuitor, care este unul special, constituind un semn obligatoriu pentru întregirea componentei de infracţiune, în speţă care constă în: violarea integrităţii teritoriale a Republicii Moldova, subminarea independenţei, suveranităţii sau securităţii şi capăcităţii de apărare a Republicii Moldova. Oricare alt scop exclude aplicarea răspunderii potrivit normei propuse la art. 340[1] din CP RM.

În speţă, *motivele* infracţiunii de separatism sunt mai puţin importante, care pot fi de natură secesionistă, sau se pot exprima în nedorinţa de accepta politica autorităţilor publice centrale, or, se pot nutri într-un interes pecuniar sau din alte motive.

Reieşind din faptul că s-a speculat foarte mult cu privire la cercul de persoane care pot fi trase la răspundere penală pentru comiterea acţiunilor de separatism, ţinem să concretizăm că persoanele fizice, care în momentul săvârşirii infracţiunii au împlinit vârsta de 16 ani, pot întruni calitatea de *subiect al infracţiunii.* Odată ce norma propusă prevede răspunderea penală pentru acţiuni de separatism comise de o persoană publică, de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană cu funcţie de demnitate publică, de o persoană publică străină, de un funcţionar internaţional sau de persoana juridică care finanţează separatismul, aceştia de asemenea se înscriu în cercul potenţialilor subiecţi ai infracţiunii de separatism. Este de remarcat că răspunderea penală a persoanei juridice pentru comiterea acţiunilor de separatism nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru infracţiunea săvârşită [2].

Obiectul juridic al infracţiunii prevăzute la *art. 340[1]* CP RM este unul special şi constituie acele relaţii sociale a căror existenţă şi desfăşurare normală sunt condiţionate de asigurarea suveranităţii, inviolabilităţii teritoriale sau securităţii de stat, precum şi a capacităţii de apărare a Republicii Moldova.

Cu referire *la latura obiectivă* a faptei propuse spre incriminare la art. 340[1] CP RM este de reţinut că infracţiunea în cauză poate fi săvârşită numai prin acţiune, constând în faptele prejudiciabile prescrise în textul normativ al normei de incriminare.

În context, evidenţiem că răspunderii penale şi pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârşit cu intenţie sau din imprudenţă o faptă prevăzută de legea penală, or, în cazul infracţiunii de separatism legea prescrie clar condiţiile pentru existenţa acesteia, printre care vinovăţia făptuitorului, care se realizează sub formă de *intenţie directă urmărind scopul special – de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova şi prin aceasta de a viola integritatea teritorială a Republicii Moldova, de a submina independenţa, suveranitatea* şi alte valori fundmentale ale statului.

În partea ce ţine de garanţiile de securitate pe care le solicită Tiraspolul întru exclu-

derea de sub incidenţa noii legi penale a unor categorii de persoane susţinem următoarele:

Potrivit art.2 alin.(1) CP RM, legea penală are scopul de a apăra împotriva infracţiunilor persoana, drepturile şi libertăţile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituţională, suveranitatea, independenţa şi integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea şi securitatea omenirii, precum şi întreaga ordine de drept. Alineatul (2) al aceeaşi norme prevede că legea penală are, de asemenea, drept scop prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni. Articolul 3, alin.(1) CP RM prevede că nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârşirea unei infracţiuni şi nici supus unei pedepse penale, decât în baza unei hotărâri a instanţei de judecată şi în strictă conformitate cu legea penală. Alineatul (2) al aceiaşi norme prevede că interpretarea extensivă defavorabilă şi aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise.

Sunt relevante în context şi prevederile articolul 8 CP RM, Acţiunea legii penale în timp, potrivit căreia caracterul infracţional al faptei şi pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârşirii faptei. Altfel spus, acţiunile de separatism comise până la 18 martie 2023 nu cad sub incidenţa legii penale analizate şi, respectiv, nimeni nu poate fi tras la răspundere penală pentru comiterea acestor fapte [2].

Șirul garanțiilor pe care le oferă legea penală poate continua, or, acest spectru de prevederi apără în mod prioritar persoana ca valoare supremă a societăţii, precum şi drepturile şi libertăţile acesteia. Aşadar, susţinem în continuare că într-un stat democratic, unica garanţie pentru asigurarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului este însăşi legea.

În context, considerăm cu fermitate că prevederile art. 340[1] Separatismul din CP RM nu sunt îndreptate sub nicio formă împotriva unei anumite persoane, unui grup de persoane sau unor procese, cum ar fi negocierile pentru reglementarea transnistreană. Dimpotrivă, legea penală apără persoana împotriva infracţiunilor, iar întreaga reglementare juridică are menirea să apere, în mod prioritar, persoana ca valoare supremă a societăţii, drepturile sale şi libertăţile fundamentale.

Cu titlu de concluzii şi recomandări:

- Acţiunile de separatism se caracterizează prin pericol social sporit care atentează direct la valorile fundamentale ale statului şi se manifestă în cele mai frecvente cazuri prin violenţă, inclusiv prin acte de terorism, fapt ce a justificat oportunitatea incriminării acestora în legislaţia penală a mai multor state din Europa şi din lume;

- În condiţiile în care Republica Moldova se află printre victimile fenomenului de separatism, deopotrivă cu consecinţele devastatoare ale acestuia în statul vecin Ucraina, este evidentă necesitatea menţinerii şi dezvoltării în continuare a instrumentarului juridico-penal menit să apere valorile fundamentale ale statului, precum independenţa, suveranitatea, integritatea teritorială ş.a.;

- Considerăm ca fiind relevantă şi susceptibilă de completare partea dispozitivă a normei prevăzute la alin. (1) art. 340[1] CP RM, or, conţinutul textului *„acţiunile săvârşite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova”*, fără specificarea condiţiilor cerute de norma de incriminare, adică actul interzis de conduită prin norma penală respectivă, aceasta ar putea crea premise pentru formarea unui vacuum în procesul de interpretare şi aplicare a acesteia. O opţiune în această privinţă ar putea constitui revenirea la textul iniţial al normei care stipula expres unele modalităţi de realizare a conduitei infracţionale, şi anume: *distribuirea obiectelor, producerea şi/sau difuzarea în diferite for-*

me şi mijloace a materialelor şi informaţiilor care incită la astfel de acţiuni şi, bineînţeles, dezvoltarea şirului de acţiuni pe măsură ca să fie acoperite toate formele de manifestare ale separatismului întru evitarea unei formulări ambigue;

- Reieşind din complexitatea fenomenului de separatism din Republicii Moldova, precum şi a provocărilor de anvergură regională cu care statul se confruntă, este evident că particularităţile încadrării juridice a faptelor de separatism vor suscita în continuare o atenţie specială/un efort conjugat din partea mediului ştiinţific, a instituţiilor naţionale competente, precum şi a societăţii per ansamblu.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Constituţia Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 12.08.1994, nr.1.
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129/1012.
3. CUŞNIR V., COJOCARU R., CARA E. *Protecţia juridico-penală a integrităţii teritoriale contra faptelor de separatism. În: Revista de Drept Penal*. Bucureşti, 2022, nr.1-2, pp. 184-205. ISSN 1223-0790.
4. COJOCARU R. Perspectiva incriminării separatismului în legislaţia penală a Republicii Moldova. În: Materialele Conf. ştiinţifico-practice naţionale. Criminalitatea politică: reflecţii istorico-juridice, manifestări şi consecinţe, 6 ianuarie 2015. Chişinău, Academia „Ştefan cel Mare" a MAI, 2015, pp. 242-247. ISBN 978-9975-121-11-8.
5. Coraportul Comisiei Securitate naţională, apărare şi ordine publică 06 nr.452 din 21 decembrie 2022 asupra proiectului de lege pentru modificarea actului normativ nr. 456 din 08.12.2022 în lectura I [citat 21.07.2024]. Disponibil: file:///C:/Users/user/Downloads/456.2022.coraport.CSN%20(3).pdf
6. Consiliul European acordă Republicii Moldova statutul de ţară candidată de aderare la UE [citat 21.12.2022]. Disponibil: Relaţiile UE cu Republica Moldova - Consilium (europa.eu).
7. Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 9/2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr.53-56/98 din 18.02.2023.
8. MIRCEA I. *Vinovăţia în dreptul penal român.* Bucureşti: Lumina Lex, 1998. 191p. ISBN 973-588-082-2.
9. Proiectul de lege nr. 456 din 08 decembrie 2022 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr.985/2002 (art.134^{23}, 134^{24}, 337^{1}, ş.a.) [citat 08.07.2024]. Disponibil:https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6290/language/ro-RO/Default.aspx
10. Raportul Comisiei juridice, numiri şi imunităţi la proiectul de lege pentru modificarea actului normativ nr.456 din 08.12.2022 (lectura II) CJ-06 nr. 2 din 01.02.2023 [citat 30.01.2024]. Disponibil:file:///C:/Users/user/Downloads/456.2022.raport2+sinteza.CJ%20(3).pdf
11. Viceprim-ministrul pentru reintegrare Oleg Serebrian în dialog cu preşedintele în exerciţiu al OSCE, ministrul Afacerilor Externe al Macedoniei de Nord, Bujar Osmani [citat 14.02.2024]. Disponibil:https://gov.md/ro/content/viceprim-ministrul-oleg-serebrian-dialog-cu-presedintele-exercitiu-al-osce-ministrul

12. Catalan Separatist Leaders Sentenced to 9-13 years prison over 2017 Independence Referendum. *Forbes* [citat:18.10.2024]. Disponibil: https://www.forbes.com/sites/anagarciavaldivia/2019/10/15/catalan-separatist-leaders-sentenced-to-9-13-years-prison-over-independence-referendum-in-2017/#3ef76c37579e
13. Criminal Code of Germany [citat: 10.01.2024]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html
14. Criminal Code of Poland. Act of 6 june 1997 [citat: 13.01.2024]. Disponibil: https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10
15. Criminal Code of the Kingdom of Norway. Act of 22 May 1902 no. 10 [citat: 10.01.2023]. Disponibil:https://www.legislationline.org/download/action/download/id/3523/file/Norway_General_Civil_Penal_Code_1902_amended_2005-eng.pdf
16. Criminal Code of the Kingdom of the Spain. Act no. 10 of 23 november 1995 [citat: 05.04.2022]. Disponibil: https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf
17. Criminal Code of Finland. Act 39 from 1889, amendments up to 766/2015 included [citat: 21.07.2024]. Disponibil: http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf
18. Criminal Code of Georgia. Law no. 2287 from 22 July 1999. Legislationline [citat: 16.07.2024]. Disponibil: https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/29/France/show
19. Comments on The Criminalization of "SEPARATISM" AND RELATED CRIMINAL OFFENCES IN MOLDOVA. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. Warsaw, CRIM-MDA/490/2023 from 4 december 2023 [citat 29.07.2024]. Disponibil: 2023-12-04 FINAL ODIHR Comments on the Criminalization of Separatism_Moldova_ENGLISH (3).pdf (legislationline.org)
20. European Comision. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Republic of Moldova 2023 Report. Brussels, 8.11.2023 SWD (2023) 698 final [citat 20.11.2023]. Disponibil: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_698%20Moldova%20report.pdf
21. Helsinki Final Act from 1 August 1975 [online]. *Organization for Security and Co-operation in Europe* [citat: 10.07.2024]. Disponibil: https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true
22. Уголовный закон Латвии. №. 199/200 от 08 июля 1998 г. // http://www.pravo.lv/likumi/07_uz.html // Vizitat: 19.06.2024.
23. Уголовный кодекс Украины. № 2341-III от 5 апреля 2001 г.// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2341-14 // Vizitat: 21.06.2024.
24. Уголовный кодекс Российской Федерации. № 63-F3 от 13.06.1996 г. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/8b38952a3e743c7996551cbfe4b32d4d336a35ad // Vizitat: 21.06.2024.
25. Borodac Al., Gherman M. Calificarea infracţiunilor. Chişinău, Tipografia Centrală, 2006, 264 p. Copeţchi S., Hadîrcă Ig. Calificarea acţiunilor/inacţiunilor participanţilor la infracţiune. Chişinău, Revista Naţională de Drept, Nr.12/2015, p.35; Slisarenco I. Tehnica încadrării juridice a infracţiunilor. Chişinău, Academia „Ştefan cel Mare" a MAI, 2019.

CZU 341.322.5:343.33 DOI 10.5281/zenodo.14650401

Simion CARP*,
carpsimion@gmail.com

Dianu GORDILĂ**,
gordiladianu@gmail.com

REFLECȚII CU PRIVIRE LA CRIMINALITATEA MILITARĂ PROMOVATĂ DE REGIMUL POLITIC AL FEDERAȚIEI RUSE ȘI CONSECINȚELE ACESTUI FENOMEN LA NIVEL REGIONAL ȘI GLOBAL

Modul cum este organizat sistemul militar al fiecărui stat deconspiră scopurile, intențiile și obiectivele strategice stabilite de către conducerea politică. Astfel, pentru a se menține la putere criminalitatea politică facilitează infracționalitatea militară. Sub paravanul activității politice, diverse clanuri desfășoară activitate criminală. Un exemplu negativ în acest sens este cel al Federației Ruse, care din cauza politicii sale de expansiune a invadat unele state suverane, înlesnind astfel comiterea de către propriii militari a crimelor de război. În prezent, Forțele Militare Ruse sunt o reflecție a armatei sovietice care pe timpuri a supus represiunilor reprezentați ai diferitelor popoare, la comanda regimului totalitar comunist. În contrast cu declarațiile oficiale, Federația Rusă continuă să încalce în mod brutal normele de drept internațional. În context, sunt prezentate unele incidente grave cu participarea militarilor armatei ruse de ocupație, care sunt dislocați ilicit pe teritoriul unor state suverane. Reieșind din cele relatate, comunitatea internațională trebuie să aibă capacitate de a reacționa prompt în contextul noilor provocări lansate de acest stat agresor.

* Doctor în drept, profesor universitar, cercetător științific superior, Departamentul Știință, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54); e-mail: academia@mai.gov.md, ORCID ID: 0000-0003-4772-8325, e-mail: carpsimion@gmail.com

** șef, Direcția Management Operațional, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54); e-mail: academia@mai.gov.md, ORCID ID: 0009-0003-6565-5198, e-mail: gordiladianu@gmail.com

Cuvinte-cheie: Regim totalitar, infracțiuni militare, armata sovietică, armata rusă de ocupație, crime de război.

REFLECTIONS REGARDING THE MILITARY CRIMINALITY PROMOTED BY THE POLITICAL REGIME OF THE RUSSIAN FEDERATION AND THE CONSEQUENCES OF THIS PHENOMENON AT THE REGIONAL AND GLOBAL LEVEL

The way each state's military system is organized, reveals the goals, intentions and strategic objectives set by the political leadership. Consequently, in order to maintain power, political criminality facilitates military criminality. Under the guise of political activity, various clans carry out criminal activity. A negative example in this sense is that of the Russian Federation, which due to its expansionist policy invaded some sovereign states, thus facilitating the commission of war crimes by its own soldiers. Currently, the Russian Military Forces constitute a reflection of the Soviet Army, which at times subjected the representatives of various peoples to repressions, under the command of the communist totalitarian regime. In contrast to official statements, the Russian Federation continues to brutally violate the norms of international law. Within the context, some serious incidents are presented with the participation of the soldiers of the Russian army of occupation, who are deployed illegally on the territory of sovereign states. Based on the above, the international community must have the ability to react promptly in the context of the new challenges launched by this aggressor state.

Keywords: Totalitarian regime, military crimes, soviet army, Russian occupation army, war crimes.

1. INTRODUCERE

Infracţiunile militare subminează capacitatea de apărare a fiecărui stat şi insuflă un sentiment de nesiguranţă cetăţenilor. Este vorba de: eschivarea de la serviciul militar; neexecutarea de către subalterni a ordinului superiorului; încălcarea regulilor statutare cu privire la relaţiile dintre militari, serviciul de gardă şi alte servicii speciale; dezertarea; încălcarea regulilor de mânuire a armei etc. În viziunea unor autori, multe din asemenea infracţiuni comise de militari pe timp de pace sunt tăinuite de către comandanţi din teama de a nu-şi pierde funcţiile deţinute. De remarcat că reprezentanţii Forţelor Armate deseori comit crime deosebit de grave şi excepţional de grave ce nu ţin de activitatea lor profesională, atentând la drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului. Asemenea cazuri discreditează nu doar făptaşii, ci şi întreaga armată, care pierde astfel din încredere în faţa societăţii.

Modul cum este organizat sistemul militar al fiecărui stat deconspiră scopurile, intenţiile şi obiectivele strategice stabilite de către conducerea politică. De regulă, în ţările unde la putere se află regimuri autocrate se atestă creşterea numărului de infracţiuni săvârşite de reprezentanţii structurilor de forţă. Evident că, pentru a se menţine la putere, criminalitatea politică facilitează infracţionalitatea militară. Sub paravanul activităţii politice, diverse clanuri desfăşoară activităţi criminale. Un exemplu negativ în acest sens este Federaţia Rusă, care din cauza politicii sale de expansiune a invadat unele state suverane, înlesnind astfel comiterea de către propriii militari a crimelor de război. Forţele Armate ale Federaţiei Ruse sunt puternic influenţate de regimul dictatorial de la Kremlin

şi participă activ la realizarea proiectului criminal lansat de Vladimir Putin de a reconstitui fostul imperiu sovietic. Comunitatea internaţională cunoaşte că pe parcursul ultimilor decenii trupele ruse de ocupaţie sunt prezente ilicit pe teritoriul Republicii Moldova, Georgiei, Ucrainei etc. Spre regret, nici la etapa actuală nu se cunoaşte numărul exact al persoanelor dispărute fără veste, omorâte, torturate, violate şi jefuite de militarii ruşi în timpul războaielor de agresiune împotriva Republicii Moldova în 1992, a Georgiei în 2008 şi a Ucrainei începând cu anul 2014.

2. METODOLOGIE

În limitele de studiu ale acestui articol, au fost aplicate metodele: istorică, analiza, sinteza, comparaţia şi conştientizarea logică. Au fost utilizate publicaţii ale savanţilor din domeniu, materiale de arhivă şi legislaţia relevantă.

3. DISCUŢII

Se ştie că în Rusia de astăzi doar formal există pluralism politic, în realitate totul fiind controlat de un cerc restrâns de persoane. Astfel, Forţele Militare sunt obligate să realizeze cursul politicii promovate de regimul aflat la putere, chiar dacă indicaţiile acestora nu reprezintă voinţa şi opinia societăţii. În contextul celor relatate ne-am propus să investigăm starea criminalităţii militare din Federaţia Rusă şi impactul acesteia asupra siguranţei cetăţenilor din statele în care este prezentă armată de ocupaţie rusă, cât şi asupra securităţii naţionale a majorităţii ţărilor europene, în scopul identificării soluţiilor pentru prevenirea şi combaterea acesteia.

În opinia autorului autohton Xenofon Ulianovschi, „Unul dintre elementele structurale ale criminalităţii o constituie infracţionalitatea în rândurile militarilor (criminalitatea militarilor), care de fapt a avut o amploare diferită, de la caz la caz, pe parcursul evoluţiei istorice a comunităţilor." [1, p. 10].

Autorii ruşi au constatat că una din cauzele care a dinamizat criminalitatea în cadrul armatei ruse în anumite perioade istorice este faptul că în această structură erau recrutaţi şi criminalii de drept comun. Astfel, „...în timpul Elizavetei Petrovna, în 1757, armata se transformase într-o instituţie de detenţie, pentru că boierilor li s-a permis să trimită în trupele militare acei ţărani şerbi care săvârşeau fapte ilicite, pentru a fi corectaţi acolo pe parcursul a trei ani de zile, timp cât se vor afla în serviciu. Începând cu anul 1772, în armată ajungeau şi reprezentanţii clerului, care făceau abuz de băuturi alcoolice. Ulterior, în 1789, au început să fie mobilizaţi în armată funcţionarii ce săvârşeau infracţiuni. În 1809 rândurile trupelor militare ruse au fost completate cu criminali din gubernia Podolsk, care erau reţinuţi pentru comiterea atacurilor tâlhăreşti, şi trimişi forţat în armată pentru a fi reeducaţi... Pe 23 februarie 1823 Alexandru I a emis un Ucaz, prin care a interzis înrolarea în armată a criminalilor şi vagabonzilor. În 1828 acest Ucaz a fost anulat de către Nicolai I." [2, p. 20-21].

În virtutea acestor circumstanţe aveau loc multe incidente în rândul militarilor. După cum menţionează unii autori, în anii 1805-1815 „din cauza atitudinii faţă de soldaţi, specifice perioadei feudalismului şi şerbiei, armata rusă avea pierderi de efectiv pe timp de pace (boli, dezertare, moarte) ce constituiau în medie 25% din componenţa efectivului." [3, p. 64].

Unii autori considerau că în acea perioadă „Principala cauză a sărăciei şi bolilor po-

porului rus era beţia. Capii familiilor şi membrii consumă abuziv alcool. Drept urmare se nasc urmaşi inapţi pentru muncă. La această concluzie a ajuns autorul A. T. Soloviov în lucrarea sa „Lupta cu beţia, criminalitatea şi sărăcia" [4, p. 191].

Astfel, din cauza lipsei de educaţie şi cultură, soldaţii armatei ruse săvârşeau crime împotriva populaţiei în timpul aşa numitelor campanii de „eliberare" a popoarelor creştine de sub jugul păgân. Spre regret, printre victimele atentatelor criminale comise de militarii armatei ţariste au ajuns mii de conaţionali de-ai noştri după anexarea frauduloasă în anul 1812 a Basarabiei de către Imperiul Rus: „…noua stăpânire pravoslavnică nu se deosebea deloc de cea veche păgână, ba în unele privinţe era chiar mai rea şi mai vexatorie decât aceea. «Nu se poate spune prin cuvinte – zice o mărturie contemporană acelor vremuri – cum se poartă trupele cu locuitorii ţării; pradă aşa de cumplit, încât nimeni nu mai e sigur de averea lui. Ţara e datoare să dea provizii trebuitoare, dar comandanţii le vând şi locuitorii trebuie să dea hrană sau bani în locul ei». Cine nu mergea cu Ruşii, era privit ca «vânzător de patrie» şi executat. Divanul ţării era invitat să caute «un călău care să aducă la îndeplinire pedepsele cu moartea». Neobişnuit de crudă era purtarea «liberatorilor pravoslavnici» faţă de ţărani, care erau puşi să tragă până şi carele cu merinde pentru oştire. Când s-a atras atenţiunea lui Kutuzov asupra faptului că ţăranilor li s-a luat tot ce mai avusese şi acum nu le-a mai rămas nimic, guvernatorul rus a răspuns crud şi rece că le-au rămas doară încă «ochii ca să plângă». Pe alocurea populaţiunea începea să se revolte din pricina neomenoaselor stoarceri, mai ales în ţinutul Orheienilor, vechii răsturnători de domni, la care nu se stinsese încă vechea mândrie şi îndârjire. Din cauza turburărilor ce se iscară acolo, unul dintre ei fu prins de Ruşi şi dus la Ismail" [5, p. 171].

Asemenea comportamente au manifestat şi militarii ruşi din componenţa unităţilor ce se retrăgeau de pe fronturile Primului Război Mondial în anul 1917 şi traversau Basarabia în drum spre Rusia. Aceştia, influenţaţi de bolşevici, au comis multe crime împotriva basarabenilor. Din afirmaţiile autorilor ruşi în acea perioadă, reiese că „au fost devastate cramele din localitatea Orhei: «s-a instaurat beţia, haosul şi anarhia. Forţele negre triumfau»" [6, p. 20-21].

Autorul S. Volkov afirmă că pe teritoriul Rusiei bolşevicii au omorât cu deosebită cruzime militari din rândul armatei ţariste, care au depus armele şi s-au predat în schimbul promisiunii că le va fi asigurată viaţa. Un caz se referă la ofiţerii şi iuncherii şcolii militare „Vladimir" care îşi apărau instituţia. Aceştia au fost convinşi de bolşevici să depună armele în schimbul vieţii: «În momentul predării, gloata de răpitoare înarmate, cu strigăte sălbatice a pătruns în şcoala militară „Vladimir" şi a provocat un măcel sângeros. Mulţi dintre cei care s-au predat au fost străpunşi cu baionetele, majoritatea dintre ei fiind fără arme. Cei morţi erau batjocoriţi: un număr mare fiind decapitaţi, iar altora li se tăiau mâinile, picioarele…»" [6, p. 39].

Chiar şi după ce noul regim a capturat puterea, oamenii în uniformă militară şi-au continuat activitatea criminală: „NKVD-iştii se comportau ca barbarii ce comiteau omoruri rituale, torturau oamenii, scandând lozinci bolşevice. Aveau loc acte de cruzime greu de descris" [7, p. 11].

Ulterior liderii bolşevici au forţat o parte din populaţie să devină complici la crimele şi atrocităţile comise de către militari şi reprezentanţi ai organelor represive, impunând cetăţenii să înainteze denunţuri calomnioase la adresa anumitor persoane: „Cu referire la acest subiect, autorul V. Cealidze scrie: «Dacă pe timpuri existau cazuri când justiţia era

făcută de gloată la faţa locului (şi chiar clasa politică făcea apel la gloată), atunci în anii 20-40 astfel de acţiuni erau făcute de fiecare persoană în parte, fiind suficient să scrii un denunţ puterii, că vecinul e culac, susţinător al culăcimii, spion, diversionist etc., şi justiţia era făcută: în majoritatea cazurilor oamenii observau că victimele nu se mai întorceau din detenţie. Cum trebuie să bagi frica în oameni ca aceştia să scrie denunţuri pe apropiaţii lor, apărându-se de un eventual denunţ depus de altcineva – de această problemă trebuie să se preocupe psihologii»" [7, p. 112].

Represiunile nu au ocolit nici armata sovietică, cele mai mari valuri fiind realizate în preajma celui de-al Doilea Război Mondial: „În cadrul investigaţiilor am constatat că regimul totalitar a realizat zeci de campanii de epurare a persoanelor neloiale şi nu a reuşit să transforme cetăţenii în fanatici ai acestui sistem criminal. Totodată, frica de organele represive sovietice, neîncrederea în liderii politici şi în comandamentul militar sovietic în timpul celui de-al Doilea Război Mondial au favorizat dezertarea, părăsirea câmpului de luptă, predarea benevolă duşmanului, înrolarea în formaţiuni militare ce au luptat împotriva URSS a sutelor de mii de etnici ruşi din cadrul Armatei Sovietice" [8, p. 34].

După război, multe ţări din Europa au rămas sub ocupaţie militară sovietică. În asemenea condiţii s-a majorat esenţial numărul infracţiunilor săvârşite de „eliberatori" împotriva băştinaşilor. Cu mari probleme s-au confruntat şi basarabenii: „Reinstaurarea autorităţilor de ocupaţie sovietice în Basarabia a adus cu sine teroarea politică, arestarea şi deportarea în masă a oamenilor nevinovaţi, rechiziţii forţate de produse alimentare, etatizarea gospodăriilor şi înregimentarea ţăranilor în colhozuri, mobilizarea la munci forţate (în teritoriul R.S.S. Moldoveneşti şi peste hotarele ei), abuzurile şi fărădelegile militarilor şi funcţionarilor sovietici, foametea organizată din anii 1946-1947, distrugerea culturii şi a patrimoniului naţional, promovarea românofobiei sub pretextul luptei cu naţionalismul..." [9, p. 81].

Istoricul Pavel Moraru afirmă că „Au urmat… abuzurile militarilor (jafuri, furturi, acte de huliganism, însoţite de uciderea ţăranilor)" [9, p. 83]. Regimul totalitar comunist pentru a nu compromite imaginea armatei sovietice, tăinuia majoritatea crimelor comise de militari şi foarte puţini dintre ei au fost pedepsiţi penal. De regulă, comandamentul se limita formal la aplicarea unor sancţiuni disciplinare. Doar în cadrul unor exerciţii de amploare, unde subdiviziunile cu destinaţie specială îşi demonstrau abilităţile de luptă, ministrul de Interne al Ucrainei l-a întrebat pe ministrul de Interne al URSS N. Şciolokov, prezent la eveniment: «Aş vrea să aflu răspunsul la o întrebare: dacă după demobilizare cineva din rândul acestor militari cu o bună pregătire de luptă se va lăsa influenţat de persoane dubioase, ce vom face cu ei atunci ?»" [10, p. 34]. Ultimul a oferit un răspuns evaziv. Ulterior au apărut lucrări editate de autori sovietici în care se vehicula ideea că „Pentru a menţine disciplina militară şi capacitatea de luptă a trupelor este necesar să fie luate măsuri educativ-profilactice în rândul militarilor. Totodată se vor aplica sancţiuni tuturor persoanelor ce încalcă prevederile regulamentelor militare şi ordinea publică, deferindu-i justiţiei pe cei care au săvârşit infracţiuni." [11, p. 48].

Cu totul altfel erau tratate lucrurile atunci când Forţele Armate erau trimise de elita politică a URSS să comită crime de război pe teritoriul unor ţări, precum Ungaria, Cehoslovacia etc. Violenţa împotriva localnicilor se considera act de „mare eroism". Astfel de acţiuni au avut loc şi în anul 1979, când sub pretextul unei „misiuni internaţionale" trupele militare sovietice au invadat Afganistanul. E cazul să amintim că renumitul sa-

vant român în domeniul dreptului internațional, Vespasian Pella, considera războiul de agresiune drept unul dintre cele mai mari pericole cu care se confruntă umanitatea: „... crime colective, comise de sau pentru State, atentate politice, fie în pregătirea lor, fie în executarea lor. Această criminalitate, istorică şi politică, cere o explicaţie din partea criminologiei..." [12, p. 273].

De fiecare dată, regimul totalitar comunist din URSS identifica motive pentru a justifica conflagraţiile declanşate împotriva altor state. În unul dintre articolele publicate de scriitorul sovietic Vladimir Buşin, autorul se declara profund dezamăgit de mesajele cetăţenilor, care la sfârşitul anilor '80 ai secolului trecut îşi exprimau dezacordul cu privire la invadarea Afganistanului de către armata sovietică: „Ce fel de «agresiune», dacă trupele militare sovietice au ajuns în Afganistan în urma multiplelor rugăminţi ale guvernului legitim, şi au pătruns pe teritoriul ţării prin punctele de control de la hotar, care au fost deschise pentru ele? Şi de ce să numeşti «colonial» acest război, atunci când noi am coordonat cu autorităţile din Afganistan procesul de retragere a trupelor noastre de pe teritoriul acestei ţări. Am părăsit benevol teritoriul lor, fără a pretinde măcar la o palmă de pământ." [13, p. 23].

Propaganda sovietică nu se referea la numărul militarilor sovietici căzuţi în acest război, precum nici la crimele împotriva localnicilor şi destinul soldaţilor ce au dezertat şi au trecut de partea inamicului. În context, acelaşi autor relatează următoarele: „De ce nu se vorbeşte despre aceşti soldaţi? Cred că motive sunt multe. În primul rând există puţine informaţii despre ei. În al doilea rând, toţi aceşti militari au rude: părinţi, fraţi, surori, cum putem să nu protejăm sentimentele lor?" [13, p. 28-29].

În acea perioadă, în presă apăreau frecvent informaţii despre acţiunile militare din Afganistan ce nu aveau nimic comun cu realitatea. Au fost create profiluri de eroi în baza unor presupuse acte de eroism. Un grup de jurnalişti din Afganistan a publicat un material despre felul cum un corespondent sovietic a fost decorat cu înalte distincţii militare pentru bărbăţie şi eroism. Astfel: „în unul din reportaje corespondentul manipula opinia publică, defilând cu un «ceainic fierbinte» şi povestind telespectatorilor cum el – eroul Afganistanului – primul a pătruns în tranşeele ocupate de inamic în unul din raioane, şi iată că «ceainicul fierbinte e în mâinile mele». În realitate aceste tranşee cu câteva zile în urmă au fost eliberate de către soldaţii afgani, şi în tot acest timp ei au băut ceai din acest ceainic!" [14, p. 69].

E greu de stabilit numărul pseudo-eroilor ce au apărut în timpul acţiunilor militare din Afganistan şi numărul total de crime comise de către militarii sovietici în această perioadă. Nimeni din liderii de la Kremlin nu a fost declarat responsabil pentru crimele comise împotriva umanităţii. Unul dintre jurnalişti, încercând să lustruiască imaginea autorităţilor sovietice, a intervenit cu un succint comentariu: „După cum se cunoaşte, conducerea noastră a avut curajul să ia hotărârea de a retrage trupele militare din Afganistan. Mai mult decât atât, acest război la Congresul deputaţilor poporului URSS a fost declarat nedrept." [15, p. 71]. Tot atunci, s-a menţionat de la tribună că „Doctrina militară sovietică este axată în exclusivitate pe probleme de apărare în caz de un eventual atac din afară." [16, p. 161].

Erau nişte declaraţii populiste şi mincinoase. Ulterior, armata a participat la multiple acţiuni de „restabilire a ordinii" în timpul protestelor desfăşurate de populaţie în unele republici ale URSS. Un exemplu este masacrul din Georgia, unde pe 9 aprilie 1989

trupele militare, folosind hârleţele pentru infanterie, au omorât cu deosebită cruzime persoane civile, inclusiv femei. Dorind să prezinte situaţia altfel, colonelul de justiţie Iu. M. Bagraev diminua impactul dezastrului, afirmând că „Ancheta a ajuns la concluzia că din 21 de plângeri depuse cu privire la cauzarea vătămărilor corporale grave în urma aplicării hârleţului pentru infanterie, s-au adeverit doar opt." [17, p. 46]. De parcă moartea violentă a opt georgieni provocată de militarii sovietici ar fi fost o faptă eroică. În realitate au fost omorâte 21 de persoane.

Prioritar, în funcţia de ministru al apărării erau numite persoane loiale regimului totalitar comunist. În memorii, Boris Elţin îşi aminteşte cum a fost promovat în asemenea funcţie un om incompetent, chiar dacă era militar de carieră: „D. T. Iazov, ministru al Apărării…. pentru funcţia de ministru el nu are pregătirea necesară. Este limitat şi nu e capabil să accepte critica, şi, dacă n-ar fi fost exercitate presiuni puternice asupra deputaţilor din partea lui Gorbaciov, niciodată Iazov nu ar fi fost confirmat în funcţia de ministru. Cum de la acest autentic produs al unei vechi maşinării militare să aştepţi vreo schimbare pozitivă în armată?" [18, p. 119].

Pe parcursul următorilor ani, în toiul luptei pentru putere dintre grupările rivale de la conducere, au avut loc un şir de atentate teroriste, care în viziunea unor autori au fost realizate de către militari, la comandă politică. Aşadar, „În luna septembrie a anului 1999, în oraşul Buinaksk din Daghestan a explodat o bombă care a ucis 63 de persoane. Patru zile mai târziu, un al doilea dispozitiv a explodat într-un bloc de apartamente din sudul Moscovei, provocând moartea a 92 de locatari. În data de 13 septembrie, al treilea atentat ucidea 112 persoane într-o clădire din aceeaşi zonă.

Aceste atentate brutale au avut loc într-un moment delicat pentru politica internă rusă. În august, cu o lună înaintea atentatelor, preşedintele Elţîn şi câţiva dintre cei mai apropiaţi oameni de-ai lui şi-au văzut afectată imaginea în urma publicării mai multor cazuri de corupţie în care erau direct implicaţi. În plus, se apropiau alegerile prezidenţiale, fapt pentru care Elţîn şi suita lui îşi simţeau puse în pericol averile şi poziţia politică. Atentatele nu au făcut ca informaţiile referitoare la corupţie să dispară de pe primele pagini ale ziarelor. Kremlinul şi FSB-ul, actualul serviciu secret rus moştenitor al KGB-ului, au acuzat rebelii ceceni de actele teroriste, obţinând astfel sprijinul majorităţii publicului pentru a începe mai multe operaţiuni de pedepsire a republicii rebele Cecenia." [19, p. 169-170].

Drept urmare, s-au intensificat acţiunile militare împotriva populaţiei din Cecenia, în timpul cărora şi-au pierdut viaţa zeci de mii de localnici şi mii de soldaţi ruşi au părăsit câmpul de luptă: „Dacă în 1991 dezertase 17 000 de soldaţi, atunci în timpul acţiunilor militare din Cecenia au fugit din armată în jur de 9 000 de militari. Unii au ajuns vagabonzi sau criminali, alţii se ascundeau la rude şi duceau o viaţă semilegală. Spre exemplu, dintre cei 2500 de militari ai brigăzii 101 au fugit 500… Procuratura Generală a recurs la o acţiune fără precedent, promiţând militarilor care se vor întoarce în unitate că nu vor fi traşi la răspundere penală (dacă evident în această perioadă ei nu au comis alte crime)." [2, p. 66].

Pe acest fundal au continuat atentatele teroriste: „În septembrie 1999, una după alta au avut loc explozii în Buinaksk, Moscova, Volgodonsk şi în alte localităţi populate masiv. Astfel, în urma exploziei a unui bloc de locuit de pe strada Guryanov din Moscova, pe 9 septembrie 1999 şi-au pierdut viaţa 23 de persoane şi în jur de 250 au fost rănite, dintre care 73 s-au ales cu răni grave [20, p. 4]." Analizând aceste evenimente, autorul Miguel Pe-

drero scrie că persoana „care a beneficiat din plin de pe urma atentatelor a fost Vladimir Putin, fost şef KGB, desemnat de către apropiaţii lui Elţîn ca succesor al acestuia. La puţin timp după ce a ajuns preşedinte, Putin şi-a încălcat toate promisiunile electorale şi, potrivit sondajelor de opinie publicate în presă, se baza doar pe sprijinul a 2% din populaţie. Dacă situaţia continua astfel, el trebuia să convoace alegeri. Cu toate acestea, după izbucnirea războiului din Cecenia, popularitatea lui Putin a crescut la 60%. Până în luna martie 2000, Groznîi, capitala cecenă, a fost bombardată sistematic, lăsând în urmă circa 70 000 de victime civile… În acest sens, Boris Kagarlisky, membru al Institutului pentru Politici Comparate din cadrul Academiei de Ştiinţe a Rusiei, a afirmat că, potrivit surselor sale din serviciile secrete ruse, atentatele din 1999 au fost organizate de către GRU pentru ca populaţia să sprijine războiul împotriva Ceceniei. Când sprijinul popular faţă de război scăzuse considerabil, alt eveniment a venit în ajutorul lui Putin şi al generalilor lui. Ne referim la luarea de ostatici de către un presupus comando cecen în localul teatrului de pe Dubrovka. Jurnalista rusă Anna Politkovskaya a dezvăluit în săptămânalul Nezavisimaya Gazeta că unul dintre membrii presupusului comando cecen, care a supravieţuit atacului forţelor speciale ruse asupra teatrului, a început după câteva luni să lucreze în… cabinetul de presă al preşedintelui Putin! Acest fapt şi alte legături ciudate între atentate şi serviciile secrete ruse erau cercetate de către Serghei Yuşenkov, care făcea parte dintr-o comisie parlamentară, având ca scop stabilirea adevărului cu privire la teribilele evenimente din anul 1999. Yuşenkov a fost asasinat (la fel ca şi Politkovskaya) de persoane necunoscute.” [19, p. 10-171-172].

În acea perioadă şi unii autori ruşi afirmau că „Tot mai des se vorbeşte despre implicarea militarilor în omoruri la comandă: explozia redacţiei ziarului «Московский комсомолец» în urma căruia a fost omorât jurnalistul D. Holodov…” [2, p. 133]. Din cele relatate reiese că noua conducere a Federaţiei Ruse a preluat metodele bolşevice pentru „soluţionarea” celor mai importante probleme. Se ştie că: „Deja în anul 1918 terorismul a devenit politică de stat a tinerei ţări sovietice.” [21, p. 3]. Reconstituind evoluţia evenimentelor din Rusia, autorul A.V. Kornev a publicat următoarea concluzie: „…teoretic nu putem stabili limitele implicării statului în viaţa societăţii şi a fiecărui om în parte. Astfel, în mod practic e imposibil să tragi nişte linii, care ar contura parametrii acestei activităţi...” [22, p. 11].

Folosindu-se de această stare de lucruri, regimul politic a continuat să solicite Forţelor Armate îndeplinirea fără ezitare a unor ordine ilicite, ce presupuneau acţiuni atât în ţară, cât şi peste hotare. Militarii erau folosiţi ca forţă violentă pentru reprimarea oricărei forme de rezistenţă, opusă guvernării controversate din Rusia: „Oamenii au avut mari speranţe că lucrurile se vor schimba după căderea socialismului. Pe parcurs, s-a dovedit că doar formal există Declaraţia cu privire la drepturile omului şi a drepturilor cetăţeanului incluse în Constituţia Federaţiei Ruse, adoptată în 1993. În literatură se vorbeşte adesea că aceste documente corespund normelor internaţionale de drept, însă în majoritatea cazurilor aceste afirmaţii poartă doar un caracter declarativ.” [23, p. 123].

O altă cauză care influenţa dinamica criminalităţii era protecţia asigurată de către unii politicieni organizaţiilor criminale: „În anii ’80 şi începutul anilor ’90 a avut loc un „proces de politizare” a criminalităţii organizate, iar în 1994-1995 aceasta din urmă, folosind diferite mecanisme, controla deja organele puterii de stat (legislativă, executivă şi judecătorească), precum şi hotărârile emise de aceste organe şi realizarea acestor hotă-

râri. Astfel, a avut loc un proces de criminalizare a structurilor statului. A luat amploare economia tenebră care a dat naştere la politica şi justiţia tenebră. A crescut numărul crimelor deosebit de grave şi excepţional de grave, printre care şi cele împotriva justiţiei…

Criminalitatea organizată a devenit o structură înarmată, având propriile formaţiuni militare, care sunt o provocare pentru autorităţile statului. Ea declanşează conflicte militare şi participă la acţiuni de luptă, săvârşind atentate teroriste, pentru a-şi apăra bogăţiile imense ce se află în diferite regiuni ale lumii." [24, p. 115-117].

Unii criminali s-au alăturat militarilor ruşi pentru a participa la războiul de la Nistru din 1992, declanşat de armata a 14-a de ocupaţie. Mulţi dintre aceşti „eroi" nu au fost pedepsiţi pentru atrocităţile comise în complicitate cu infractorii împotriva conaţionalilor noştri; tot felul de criminali „…s-au înscris în bandele de cazaci în rândul cărora erau deja multe persoane eliberate din închisorile Federaţiei Ruse." [25, p. 87]. La lupte împotriva organelor constituţionale ale Republicii Moldova au participat şi formaţiuni paramilitare de cazaci. E greu de înţeles din care cauză aceştia au acordat sprijin regimului separatist de la Tiraspol care în esenţă este o reflecţie a regimului totalitar sovietic, la comanda căruia pe timpuri a fost lichidată căzăcimea. Se ştia că „bolşevicii obţinând victorie în războiul civil au supus represiunilor fără precedent căzăcimea pentru a o lichida definitiv." [2, p. 244].

Doar la indicaţia conducerii de la Kremlin, aceste structuri nou create a căzăcimii ruse, „Fără a aştepta că fie recunoscuţi oficial, au participat activ la lupte în «zonele fierbinţi» (un exemplu elocvent este participarea lor la lupte în Transnistria)." [2, p. 244]. Se ştie că „anume Federaţia Rusă susţinea liderii separatişti de la Tiraspol şi a provocat războiul de la Nistru din 1992, dorind astfel să-şi realizeze interesele sale imperiale." [26, p. 49].

Pe parcursul anilor s-a dovedit că lumea criminală obţinea pe căi ilicite armament de la militarii armatei ruse. Autorii ruşi au sesizat publicul despre pericolele generate de regiunile separatiste care produc armament. Printre acestea se numără şi aşa-numita „Republică nistreană care produce armament şi ilicit îl vinde pe piaţa din Federaţia Rusă." [2, p. 133].

Din informaţia oferită în anul 1993 de către membrii Comisiei Unificate de Control din partea Republicii Moldova, aflăm că „Comandamentul armatei a 14-a a Federaţiei Ruse încalcă principiile de neutralitate (declarate în articolul 4 al Convenţiei). Pe poligoanele militare ale armatei vizate se desfăşoară aplicaţii militare cu participarea formaţiunilor paramilitare din zona Transnistreană. Practic, tot armamentul grupărilor secesioniste din Estul Moldovei a fost transmis ilegal de către comandamentul armatei a 14-a. Sunt frecvente cazurile, când aceste arme de foc se răspândesc şi peste hotarele Republicii Moldova. Astfel, numai la 4 octombrie anul curent (în timpul rebeliunii armate de la Moscova), colaboratorii organelor de drept ale Ucrainei au reţinut un grup criminal din care făceau parte şi foşti militari ai armatei a 14-a a Rusiei. De la ei au fost confiscate 39 de aruncătoare de grenade, 990 de grenade, 2 carabine şi circa 1 000 de cartuşe." [27, p. 2-3].

În următoarea perioadă, situaţia s-a agravat şi mai mult: „De exemplu, militarii demobilizaţi din Forţele Armate erau recrutaţi de către grupări criminale. Este vorba de specialişti din unităţi de elită (printre care şi cele antitero) care ajung să fie implicaţi în activităţi criminale. În martie 1998 a fost condamnat Drozdov, un ofiţer din trupele de interne, pentru tentativa de a vinde substanţe explozibile (Plastit), pe care le-a furat din unitate. Pe lângă toate acesta, el a recunoscut că pentru bani a participat la răpirea oamenilor." [2, p. 38-39].

Aşadar, unele organizaţii criminale şi-au completat rândurile cu ofiţeri din cadrul Armatei Federaţiei Ruse, care au au participat la cursuri de pregătire specială: „În acte normative se regăsesc următoarele recomandări pentru însuşirea procedeelor de luptă corp la corp: «Cu cuţitul se aplică o lovitură puternică în inimă (sub omoplatul stâng), în rinichiul drept sau stâng, în ficat, în splină, după care brusc îl răsucim în rană. În următoarele clipe inamicul va pierde cunoştinţa, din cauza hemoragiei interne foarte puternice şi la scurt timp va deceda»; «Cu lama bine ascuţită a hârleţului de infanterie foarte uşor poate fi tăiat gâtul adversarului, despicat în două părţi craniul, amputate degetele de la mâni, iar cu o lovitură puternică în burtă îi veţi face harakiri »" [2, p. 170].

Nu e de mirare că militarii ruși, care participă la acţiuni militare pe teritoriul unor state străine, încalcă regulile de desfăşurare a războiului. În presa internaţională au fost publicate acte de tortură nemaivăzute la care au fost supuşi apărătorii ucraineni de către militarii armatei ruse în timpul invadării teritoriului Ucrainei. Unii luptători ucraineni au fost decapitaţi de vii, după ce au fost supuşi la acţiuni violente, care erau filmate de făptaşi.

Pe parcursul ultimilor decenii, tot mai mulţi autori au constatat că în mediul militar rus au pătruns tradiţiile subculturii criminale: „Orientările grupului poartă un caracter asocial şi sunt condiţionate de interesele şi direcţiile de bază ale activităţii membrilor săi." [28, p. 140].

În atare condiţii, se estimează o creştere a numărului victimelor în rândul tinerilor soldaţi, care sunt supuşi violenţei fizice şi psihice. Există mai multe forme „de batjocură aplicată militarilor proaspăt încorporaţi: 1) Să distreze soldaţii cu o vechime mai mare în serviciu (concerte nocturne, recitarea poeziilor umilitoare, prezentarea onorului în forme neprevăzute de regulamentele militare etc.; 2) Tinerii soldaţi sunt impuşi să îndeplinească sarcini în locul celor cu vechime mai mare în serviciu; 3) Să se autodenunţe şi să primească pedeapsă pentru delicte comise de către soldaţii cu o mai mare vechime în serviciu; 4) Să participe la acte de răzbunare împotriva colegilor, care nu se supun cerinţelor ilicite înaintate de către soldaţii cu vechime mai mare în serviciu; 5) Ceremonial cu aplicarea pedepselor corporale (lovituri în piept, aplicarea loviturilor cu cureaua etc.; 6) Raket de cazarmă; 7) alte forme..." [2, p. 76-77].

Reiterăm că „Într-o accepţie restrânsă, strictă, infracţiunea militară este o faptă comisă nemijlocit de o persoană care are statut de militar şi care, prin fapta respectivă, îşi încalcă atribuţiile de serviciu specifice domeniului militar." [29, p. 23].

Foarte mult afectează imaginea armatei cazurile în care sunt implicaţi comandanţi de nivel înalt. Un caz se referă la fostul comandant al Districtului Special din Caucaz al trupelor de grăniceri, general-colonelul V. Ruzleaev, care în iulie 1997 „a bătut colegii săi, ce reveniseră dintr-o misiune specială în stare uşoară de ebrietate. Fără a asculta lămuririle militarilor, V. Ruzleaev a aplicat multiple lovituri unui maior şi unui plutonier major. Al treilea «vinovat» a scăpat de bătaie, pentru că era ofiţer în grad de locotenent-colonel. Pe lângă aceştia, V. Ruzleaev a mai bătut încă doi plutonieri majori, care nu aveau nicio vină, dar pur şi simplu au nimerit sub «mâna înfierbântată» a generalului. După aplicarea violenţei, V. Ruzleaev a aliniat într-un rând 10 militari (printre care erau şi cei bătuţi de el), le-a ordonat să se dezbrace şi i-a impus să stea numai în chiloţi şi cu picioarele goale în mocirlă. În cele din urmă liniştindu-se, V. Ruzleaev a trimis şase militari la arest disciplinar, dând ordin şefului comenduirii militare să distribuie hrana pentru persoanele arestate în aceleaşi vase în care aceştia îşi vor satisface nevoile fiziologice." [2, p. 64-65].

Din cauza condiţiilor insuportabile în cadrul Forţelor Armate ale Federaţiei Ruse, frecvent erau înregistrate cazuri de suicid: „În anul 1998 doar în primul trimestru s-au sinucis 97 de militari.” [2, p. 68]. Au avut loc şi acte de răzbunare cu urmări grave: „Astfel, pe 8 martie 1997 cursantul şcolii superioare militare de construcţii S. Lepnev cu deosebită cruzime a împuşcat colegii săi, în timpul serviciului de gardă. A recurs la o asemenea acţiune pentru a se răzbuna… pe căpitanul Ivanov şeful său nemijlocit, pe care Lepnev l-a omorât în primul rând.” [2, p. 158].

În opinia autorilor din Federaţia Rusă, „Criminalitatea violentă a militarilor este favorizată de delicvenţa juvenilă… Aceste concluzii se confirmă prin faptul că, pe parcursul anilor, nu se micşorează numărul recruţilor cu antecedente penale înrolaţi în armată. Ponderea acestor militari în unităţile de construcţii constituie 30%… Către anul 2000, conform pronosticului Ministerului Sănătăţii, 97% din absolvenţii şcolilor medii vor fi afectaţi de maladii cronice, printre care se vor regăsi şi bolile venerice: de exemplu, în Moscova la 100 000 de locuitori, 59,2 oameni sunt bolnavi de sifilis, printre ei un număr mare fiind minori; creşte şi numărul celor infectaţi cu HIV-SIDA...” [2, p. 103-105].

Campania de luptă cu consumul abuziv de alcool, promovată cu mult fast în rândul populaţiei, nu s-a încununat de succes. În opinia autorului V. Cealidze, în Rusia s-a păstrat vechea „tradiţie” când persoanele aflate în stare de ebrietate „…intrau în curţile şi scările blocurilor de locuit şi îşi satisfăceau necesităţile fiziologice. Este un obicei destul de răspândit, dovadă fiind mirosurile respingătoare de urină în scările multor blocuri de locuit ce se află în apropierea magazinelor unde se vând băuturi alcoolice.” [30, p. 133].

În anul 2010, conducerea Ministerului Afacerilor Interne al Federaţiei Ruse îşi exprima îngrijorarea constatând că „La etapa actuală în Rusia locuiesc tot atâţia copii vagabonzi câţi erau înregistraţi în primul an după război. În acest context se impune crearea unor centre de triere, cu sarcini de resocializare a delincvenţilor juvenili… În primul rând este nevoie de a soluţiona problemele de ordin economico-social, de a ridica calitatea nivelului vieţii şi a nivelului de educaţie şi cultură a oamenilor, de a le garanta apărarea drepturilor. E necesar de a reforma legislaţia în conformitate cu normele internaţionale, de a crea centre de criză pentru acordarea asistenţei necesare acestei categorii de minori…” [31, p. 103].

În aceeaşi perioadă, a crescut brusc numărul omorurilor săvârşite de către minori. Astfel, „…în februarie 2010 de către instanţa de judecată a or. Moscova au fost condamnate 12 persoane, membre ale unei grupări naţionaliste <<Lupii albi>>, care au săvârşit 11 omoruri şi o tentativă de omor, toate fiind motivate de ură pe criterii etnice… Pe 29 martie 2010 sub preşedinţia ministrului Afacerilor Interne, R. Nurgaliev, a avut loc şedinţa Comisiei guvernamentale pentru apărarea drepturilor minorilor. În timpul discursului său, R. Nurgaliev… a oferit informaţii cu privire la un caz, care a avut loc în şcoala din or. Şelehov, regiunea Irkutsk, unde elevii o perioadă îndelungată de timp fără a fi opriţi îşi băteau joc de învăţătoarea de educaţie fizică în vârsta de 73 de ani. Acţiunile violente erau filmate şi postate ulterior pe internet. Asemenea cazuri au loc în instituţiile unde cadrele didactice nu participă la procesul educativ şi nu se implică în activităţi de prevenire a delicvenţei juvenile.” [31, p. 102].

Din cele relatate reiese că un număr mare de tineri certaţi cu legea sunt înrolaţi în armată, pentru a fi reeducaţi. Cu certitudine, unii vor fi recuperaţi, iar alţii, nimerind sub comanda unor ofiţeri cu reputaţie dubioasă, vor degrada şi mai mult. În majoritatea

unităţilor militare se mimează activitatea educativă şi se promovează dublele standarde. Nu e secret că mulţi militari „vorbesc foarte urât despre femei, considerându-le perfide şi infidele…; din această cauză unii militari săvârşesc violuri… În anul 1992, au fost săvârşite 234 de infracţiuni de viol de către militari în termen, alte 15 cazuri de către ofiţeri." [2, p. 87-89].

Este doar o parte din statistica reală. Nici la etapa actuală nu sunt înregistrate toate cazurile de viol comise de către militarii Forţelor Armate ale Federaţiei Ruse. Pe parcursul anilor, „A crescut considerabil numărul crimelor comise de persoane dependente de droguri şi alcool (contingentul militar este o piaţă enormă de desfacere pentru realizatori. Cât priveşte consumul de alcool de către populaţia din Rusia, e cazul să menţionăm că în ultimii ani aceasta a depăşit toate ţările lumii. Datele statistice arată că pe cap de locuitor, indiferent de vârstă, se consumă 13-14 litri de alcool etilic pe an." [2, p. 255-256].

În opinia unor autori, „Rusia continuă să rămână o ţară în care populaţia consumă droguri în masă. Experţii organizaţiilor internaţionale consideră că dacă 1% din populaţie în mod regulat consumă droguri, atunci putem ferm considera că ne confruntăm cu o epidemie a narcomaniei în ţară. Rusia a depăşit această linie de marcaj: numărul consumatorilor se estimează la şase milioane de oameni (populaţia în Rusia, conform datelor anului 2007, constituie 142 200 000… Un număr de 8 659 de crime au fost comise de consumatori de droguri…; anual în Rusia în jur de 70 000 de oameni mor din cauza supradozajului de droguri…" [32, p. 9].

Informaţii relevante în munca de a reduce acest flagel ne prezintă autorul Radion Cojocaru: „Politica în domeniul drogurilor este definită ca fiind un set complex de măsuri sociale de prevenire, control, educaţie, tratament etc., inclusiv aplicarea legii, măsuri implementate le nivel internaţional, naţional şi local. Scopul final este de a reduce consumul tuturor tipurilor de droguri şi de a reduce riscul potenţial şi daunele care pot apărea în viaţa cetăţenilor şi a societăţii" [33, p. 9].

Militarii ruşi au început să consume masiv droguri „în timpul campaniilor militare din Asia Mijlocie sub comanda generalului Skobelev (Hivin 1873, Ahaltekin 1880-1881, înăbuşirea revoltelor din Kokand 1873-1876), însă situaţia s-a agravat mult după războiul din Afganistan şi acţiunile militare din Cecenia, în timpul cărora militarii au început să consume în masă droguri." [2, p. 115-116].

În această ordine de idei, autoarea A. Dolgova scrie că „Prevenirea specială a criminalităţii se realizează cu implicarea organelor de stat, organizaţiilor neguvernamentale, persoanelor fizice şi juridice. Competenţa lor este stipulată în actele normative ale Federaţiei Ruse… La procesul de prevenire a criminalităţii participă: preşedintele Federaţiei Ruse, organele judecătoreşti şi executive la nivel federal…, Ministerul Economiei; Ministerul Educaţiei, Ministerul Apărării etc." [24, p. 231].

La începutul mileniului trei în Rusia tot mai mulţi politicieni au început să vorbească despre fenomenul de corupţie care a afectat ţara. Unii tineri ofereau mită autorităţilor militare pentru a se eschiva de la serviciul militar în termen. În mesajul adresat Adunării Federale a Federaţiei Ruse de la 18 aprilie 2002, V. V. Putin menţiona: «Actualmente autorităţile statului facilitează corupţia prin felul cum îşi desfăşoară activitatea. Corupţia nu este rezultatul lipsei represiunilor – vreau să accentuez acest lucru –, ci o consecinţă a limitării drepturilor economice. Toate impedimentele administrative se depăşesc prin mită. Cu cât mai înalt este obstacolul – cu atât e mai mare mita şi numărul funcţionarilor

care o primesc»" [34, p. 81-82].

Pe parcursul următoarelor decenii, lucrurile nu s-au schimbat spre bine pentru populaţia din Rusia. Au prosperat doar cei care, fiind protejaţi de autorităţile corupte, au deposedat oamenii de afaceri, se ocupau de contrabandă şi vânzări ilicite de muniţii, armament şi alte activităţi criminale. Autoarea E. Iu. Tituşkina, analizând situaţia din Federaţia Rusă la acest capitol, a constatat următoarele: „Lipseşte controlul necesar asupra circulaţiei armamentului, chiar dacă avem o mulţime de organe administrative abilitate să exercite o asemenea monitorizare, însă fiecare dintre ele reprezintă nişte structuri închise şi practic nu comunică între ele. De exemplu, Forţele Armate deţin aproape 90% din armamentul de luptă al Rusiei, şi fiecare a treia armă aflată pe piaţa ilegală a fost furată de la depozitele şi bazele unităţilor militare ale Ministerului Apărării al Federaţiei Ruse, unde accesul organelor de drept este interzis." [35, p. 91].

Pentru a diminua infracţionalitatea în rândul militarilor au fost elaborate un şir de legi menite să le asigure primilor protecţia socială conform specificului activităţii profesionale. Din această categorie de acte face parte: „Legea Federală de la 7 noiembrie 2000 <<Despre protecţia socială a cetăţenilor, ce activează în domeniul producerii armelor chimice>>. Capitolul 2 al acestei legi este intitulat <<Măsurile de protecţie a cetăţenilor care activează în domeniul producerii armelor chimice, precum şi a persoanelor care au fost afectate de boli profesionale în timpul unor astfel de activităţi>>" [36, p. 51].

Nu negăm faptul că pe parcursul ultimelor decenii Federaţia Rusă a fost preocupată de îmbogăţirea arsenalului de arme chimice şi de sprijinirea persoanelor care lucrau în acest domeniu, însă majoritatea militarilor trecuţi în rezervă declarau că în cele mai dificile situaţii au fost lăsaţi pe cont propriu de către autorităţile statului. O altă cauză care provoacă probleme Forţelor Armate din Federaţia Rusă este faptul că din lipsă de recruţi deseori în armată sunt înrolate persoane ce suferă de afecţiuni psihice, pe care comisia medicală specializată le declară „apte" pentru serviciu. Unele dintre ele se aflau în vizorul organelor de drept pentru anumite delicte. Nimerind în mediul militar, acestea în anumite circumstanţe recurg la acte de violenţă şi comit infracţiuni. Acelaşi lucru se întâmplă dacă asemenea persoane participă la acţiuni de luptă.

După cum menţionează autorul M. Kazarean, „Mulţi criminali violenţi care suferă de afecţiuni psihice ajung să fie dependenţi de un anumit grup sub influenţa căruia ei comit crime„ [37, p. 85].

Totodată, au loc incidente grave cu participarea militarilor armatei ruse de ocupaţie, care sunt dislocaţi ilicit pe teritoriul unor state suverane precum Republica Moldova. După cum am menţionat anterior, conducerea de la Kremlin în complicitate cu liderii separatişti de la Tiraspol, contrar legislaţiei forţează tinerii ce locuiesc în regiunea aflată sub controlul militar al Federaţiei Ruse să exercite serviciul militar obligatoriu în cadrul aşa-numitei armate a autoproclamatei rmn. Din informaţia prezentată de către organizaţia Promo-Lex, s-a constatat: „…contrar normelor dreptului internaţional şi legislaţiei naţionale, tinerii sunt impuşi să depună „jurământ" şi să „servească" un regim anticonstituţional, inclusiv un stat străin – Rusia (Extras din Legea rmn privind apărarea: „Eu, (numele complet), jur solemn credinţă Patriei mele – rmn. Jur să respect cu sfinţenie Constituţia rmn, să respect cu stricteţe regulamentele militare şi ordinele comandanţilor şi superiorilor. Jur să-mi îndeplinesc cu demnitate datoria militară, curajos să apăr libertatea, independenţa şi ordinea constituţională a Rusiei şi patriei." În cazul în care recruţii refuză sau se eschivează

de la un astfel de serviciu militar, aceştia sunt „condamnaţi" de către presupusele instanţe de judecată din regiune ori sunt „înrolaţi" forţat...

Studiu de caz, documentat de Promo-LEX: un tânăr din or. Tighina a fost reţinut de grănicerii transnistreni la postul de control pentru eschivarea de la „serviciul militar". În câteva ore, a fost escortat într-o unitate militară din regiune, unde a trecut o comisie medico-militară şi în aceeaşi zi a fost obligat să depună „jurământ de credinţă" administraţiei de la Tiraspol." [38, p. 158].

În perioada de referinţă, „Cel puţin 8 tineri au fost anunţaţi în căutare de presupusele organe de drept, iar alţi 17 – de „procuratura" din or. Tighina pentru eschivarea de la încorporare. Aşa-numitele instanţe de judecată au examinat în 2009 peste 239 de dosare penale pentru infracţiuni militare. Anual, peste 400 de recruţi se eschivează de la încorporare, alegând să facă studii în Chişinău, a menţionat într-un comunicat de presă aşa-numitul ministru al apărării din regiune. Drept rezultat al incertitudinii politice, locuitorii regiunii sunt victime sigure ale diverselor probleme şi situaţii cu care se confruntă oamenii zilnic în acest spaţiu. În aceste condiţii, persoanele care refuză să servească un regim ilegal sunt vânate şi persecutate de către administraţia regiunii, iar autorităţile constituţionale sunt indiferente faţă de aceste fenomene, ignorându-şi obligaţiile pozitive." [38, p. 160].

Reiterăm că militarii armatei ruse de ocupaţie continuă să comită crime împotriva cetăţenilor Republicii Moldova. Printre victime se numără cetăţeanul Republicii Moldova Vadim Pisari: „(n. 8 mai 1993 – d.1 ianuarie 2012) a fost împuşcat de un pacificator rus cu gloanţe interzise de ONU, la punctul de trecere de la Pârâta, Dubăsari, pe 1 ianuarie 2012. Federaţia Rusă a fost condamnată la CEDO şi printr-un verdict din 21 aprilie 2015 a fost obligată să plătească familiei lui Vadim Pisari despăgubiri sub forma prejudiciului moral în sumă de 35.000 euro şi 5.580 euro costuri şi cheltuieli pentru asistenţă juridică." [39].

Mai grav e faptul că numărul victimelor poate creşte, atât timp cât pe teritoriul statului nostru se va afla armata rusă de ocupaţie. De remarcat că mulţi autori ruşi fac referinţă în lucrările sale la legislaţia internaţională afirmând că: „Acţiunile, săvârşirea cărora se consideră acte de agresiune, sunt: atacurile forţelor militare ale unui stat pe teritoriul altui stat. Act de agresiune se consideră orice ocupaţie militară, indiferent de durata acesteia, fiind rezultatul unui asalt sau atac. Aceasta se referă şi la: anexiunea teritoriilor statelor sau a unei părţi a acestor teritorii, efectuată cu aplicarea forţei; aplicarea oricăror tipuri de arme de către un stat împotriva altor state, chiar dacă ea nu este însoţită de pătrunderea Forţelor Armate pe teritoriul ţării atacate; blocarea porturilor şi a ţărmurilor unui stat de către Forţele Armate ale altui stat; atacarea de către Forţele Armate ale unui stat a Forţelor Armate ale altui stat; acţiunile armate săvârşite de Forţele Armate ale unui stat care sunt dislocate temporar pe teritoriul altui stat cu acordul ultimului, cu încălcarea condiţiilor prevăzute de acordul dintre aceste ţări.

La aceste împrejurări se referă şi cazurile de staţionare a unor asemenea Forţe Armate pe teritoriul acestui stat. Aceasta se referă şi la: orice acţiuni ale Forţelor străine, care ies în afara activităţilor prevăzute de acordurile respective; oferirea teritoriului său de către un stat altui stat în scopul folosirii lui pentru săvârşirea actelor de agresiune împotriva unor ţări terţe; trimiterea de către un stat a bandelor armate, grupuri armate ori a Forţelor Armate regulate sau mercenarilor pe teritoriul altui stat în scopul folosirii lor pentru săvârşirea actelor de agresiune împotriva acestui stat." [40, p. 191].

În contrast cu aceste declaraţii, Rusia continuă să încalce în mod brutal normele de drept internaţional. Paradoxal, dar pe acest fundal sumbru, unii lideri mondiali lansează cuvinte de laudă în adresa lui V. Putin, care de fapt autorizează războaiele de agresiune împotriva altor ţări. Participând la primele două întâlniri cu Putin, prim-ministrul Angliei, Tony Blair, a menţionat că „Scopul ruşilor era clar de ambele dăţi: separarea Europei de Statele Unite" [41, p. 350].

Această sarcină este prioritară pentru regimul autocrat de la Kremlin şi în prezent. Pentru atingerea obiectivelor sale, V. Putin recurge la forţă chiar dacă este conştient de faptul că statul are diferite interese şi nu poate de fiecare dată să aplice: „Violenţa militară pentru a le apăra." [42, p. 37].

Există o mulţime de metode politice, economice diplomatice care sunt neglijate de Rusia. Din această cauză ministerul apărării al acestei ţări treptat s-a transformat într-o structură criminală ce prezintă pericol pentru umanitate. Conducerea acestui minister este în permanentă căutare de noi tehnologii pentru a ameninţa statele lumii. Drept confirmare vin cuvintele lui Serghei Şoigu, ministru al Apărării al Federaţiei Ruse, care declara: „suntem pe punctul de a lansa o căutare majoră de programatori şi experţi IT. Avem nevoie de o nouă generaţie de tineri care vor dezvolta ştiinţa războiului." [43, p. 301].

În anul 2014, trupele ruse, în mod barbar, au invadat Ucraina. Preşedintele SUA, Barack Obama, vorbind în oraşul american Harris, statul New York, a declarat: „Moscova încearcă să stabilească în Europa ordinea în care dreptul aparţine celui mai puternic. Privind în Europa, putem vedea că preşedintele rus decide să privească îndărăt, nu în faţă, şi atentează la suveranitatea şi integritatea teritorială a vecinilor săi, începând să demonstreze afirmaţia că cel care este mai puternic are dreptate." [44]. În acest sens, războiul de agresiune declanşat de Federaţia Rusă împotriva Ucrainei este o insultă la adresa întregii lumi civilizate, prin faptul că a fost încălcată Carta Naţiunilor Unite.

În faza a doua a războiului, care a început la 24 februarie 2022, militarii armatei ruse au săvârşit crime excepţional de grave împotriva ucrainenilor. Dovadă sunt suburbiile Kievului, Bucea şi Irpin, precum şi alte sute de localităţi din Ucraina, unde în urma torturii şi violenţei aplicate de către forţele ruse şi-au pierdut viaţa mii de persoane civile. Astfel de crime se comit în timp ce comunitatea mondială ştie că normele de drept internaţional umanitar „interzic orice înspăimântare, terorizare, jefuire sau represiune a populaţiei civile de pe teritoriile ocupate de inamic. De asemenea se interzice distrugerea proprietăţii mobile sau imobile, dacă aceasta nu este cerută de necesităţile militare, strămutările forţate a populaţiei sau alte acţiuni îndreptate spre inviolabilitatea populaţiei pe teritoriile ocupate. Actele de violenţă constau în diverse atentări la viaţa, sănătatea, cinstea şi demnitatea persoanei, cum ar fi omorul, cauzarea de bătăi sau vătămări corporale de diversă gravitate, violul etc." [1, p. 187].

Au fost supuşi relelor tratamente şi ucrainenii aflaţi în prizonierat. Din cauza persecutărilor permanente şi a condiţiilor inumane şi degradante, unii prizonieri au decedat în detenţie. În viziunea autorului M. Knill, printre relele tratamente aplicate prizonierilor se numără: „Obligativitatea de a respecta ordine josnice… Ameninţări: Moartea sau tortura. Prizonierat permanent. Imposibilitatea repatrierii. Izolare veşnică şi interogări interminabile. Ameninţări la adresa familiei şi camarazilor. Modificări inexplicabile ale modului de tratare. Indicaţii vagi, dar prevestitoare de necazuri… Interzicerea igienei proprii. Un mediu murdar şi infestat… Întuneric sau lumină orbitoare… Tot timpul aceeaşi

hrană. Îngrădirea posibilităţii de mişcare… Izolare psihică totală… Înfometare. Expunerea fără protecţie la condiţii meteorologice nefavorabile. Lăsarea fără tratament a rănilor. Aplicarea conştientă a tratamentelor care provoacă boli… Obligativitatea de a sta mult în picioare. Privarea de somn. Interogări lungi şi obligativitatea de a da declaraţii scrise. Extenuare. Menţinerea stării de tensiune." [45, p. 171].

Mulţi dintre prizonierii ucraineni care ulterior au fost eliberaţi în schimbul prizonierilor ruşi, afirmă că nu pot descrie în cuvinte calvarul prin care au trecut în timpul captivităţii. Totodată, în instituţiile de detenţie ale Federaţiei Ruse s-a mărit numărul militarilor ruşi condamnaţi pentru părăsirea câmpului de luptă. În informaţiile publicate în presă se menţionează că „Tribunalele din Rusia îi condamnă pe bandă rulantă pe dezertori. Săptămânal, cel puţin 100 de soldaţi încearcă să fugă de pe frontul ucrainean. Cei care reuşesc să scape nu au acte, iar Moscova îi dă în urmărire internaţională… Modificările în Codul Penal au apărut în martie 2022, la puţin timp după invazia rusă în Ucraina. Pentru a descuraja dezertările de pe front sunt prevăzute pedepse aspre de până la 15 ani de închisoare. Farhad Zigashin şi-a găsit refugiu în Astana. A dezertat, dar preferă să nu se ascundă. De câte ori poate, declară de ce a fugit de pe front: Mi-am dat seama că nu vreau să slujesc în acest tip de armată rusă care distruge oraşe, ucide civili şi îşi însuşeşte cu forţa pământ străin. Rusia continuă mobilizările şi rezerviştii chemaţi sunt deja în tabere de antrenamente. În septembrie anul trecut, Vladimir Putin a semnat un decret privind mobilizarea parţială la nivel naţional, spunând că este necesară „pentru a proteja suveranitatea Rusiei". Mişcarea a provocat proteste, iar sute de mii de bărbaţi în vârsta de recrutare au părăsit ţara." [46].

Nu putem exclude faptul că anume foştii militari persecutaţi de sistemul dictatorial rus îl vor înlătura de la putere pe V. Putin, în urma unei rebeliuni armate. În viziunea autorului Jonathan Powell, „Ceea ce îi doboară în final pe toţi liderii e aroganţa. Nu ai cum să scapi, fie într-o dictatură, fie în democraţie. Odată ce liderii sunt absorbiţi de mecanismul guvernării, ei pierd inevitabil contactul cu lumea reală… În cazul lui Putin, aroganţa provine atât din izolarea biroului, cât şi din preţul petrolului." [47, p. 252-253].

Din cauza aroganţei lui Putin, astăzi mor copii şi adulţi în urma exploziilor obuzelor lansate de către artileria şi aviaţia rusă în Ucraina. Forţele Militare Ruse sunt o reflecţie a armatei sovietice care pe timpuri a supus represiunilor reprezentaţi ai diferitelor popoare, la comanda regimului totalitar comunist. Cu părere de rău, datorită degradării morale şi psihice, un număr mare de militari ruşi se întorc la baştină de pe frontul din Ucraina şi săvârşesc infracţiuni împotriva propriilor cetăţeni: violuri, jafuri, omoruri etc.

În acelaşi timp, sistemul propagandistic din Federaţia Rusă glorifică necontenit structurile de forţă, prezentând crimele împotriva umanităţii drept acte de eroism. Din păcate, şi în fostele republici post-sovietice unii adulţi ce au făcut serviciul militar în termen în cadrul armatei sovietice încearcă să prezinte calvarul trăit de ei în acea perioadă într-o lumină pozitivă. Fiind martor la asemenea discuţii, scriitorul Vitalie Ciobanu menţionează următoarele: „…îşi povesteau aventura marţială trăită în toate colţurile imperiului sovietic: din Kiev până la Vladivostok, de la Marea Baltică până în Asia Centrală. Orori de cazarmă, umilinţe, bătăi, abuzuri transmise ca o ştafetă de la un contingent de recruţi la altul. Povestindu-şi anii de armată, ocoleau, desigur, secvenţele degradante pentru ei, se mândreau însă cu lecţiile predate celor tineri, şi astfel îşi trădau direct şi propriile suferinţe: cum îi obligau pe boboci să le spele hainele, să le cureţe cizmele, cum îi forţau

să frece WC-urile cu periuța de dinți...” [48, p. 144].

Același autor își exprimă regretul că „Moldovenii sunt victimele propagandei a „modului rusesc de viață”, mulți dintre ei rămași țintuiți mental în „lumea rusă”, în sfera „intereselor vitale” a metropolei lui Putin, care-și consumă noul vis imperial. În lipsa spiritului critic, în lipsa unor mecanisme interioare de protecție și filtrare, limba rusă – adică informația livrată prin intermediul limbii ruse – a devenit pentru o bună parte dintre concetățenii mei o sursă de poluare. Efectul acesteia transpare în numărul mare de voturi pe care le recoltează partidele pro-Kremlin din Moldova.” [48, p. 154].

Așadar, printre cei care cu ușurință devin victime ale propagandei militariste ruse sunt: veterani ai armatei sovietice, absolvenți ai instituțiilor de învățământ militar din URSS și din Federația Rusă, reprezentanți ai așa-numitelor structuri militare din autoproclamata rmn, care și la etapa actuală se completează cu tineri mobilizați forțat în această pseudo-armată; încheie șirul acestora persoanele care pe parcursul ultimilor decenii au obținut cetățenie rusă. Unii dintre ei au ajuns să lupte pe frontul din Ucraina, asociindu-se cu criminalii de război. Pentru a exclude astfel de cazuri se impune activizarea lucrului educativ patriotic în rândul tinerei generații, cu implicarea ofițerilor Armatei Naționale: „O forță majoră în pregătirea și educația militară a tinerilor în baza exemplelor proprii ar constitui-o cei trecuți în rezervă, cadre cu bogată experiență.” [49, p. 76].

Un suport considerabil în procesul de formare a conștiinței civice a cetățenilor poate fi acordat de către participanții la luptele pentru integritatea teritorială și independența Republicii Moldova, care au luptat eroic împotriva mercenarilor, cazacilor și militarilor armatei a 14-a. Totodată e necesar ca întreaga societate să manifeste respect față de sacrificiul adus de eroii naționali, căzuți în timpul războiului de la Nistru din 1992: „...ei merită profunda noastră recunoștință, pentru că au salvat onoarea neamului, au renăscut tradiția de a lupta pentru libertate, pentru țară, pentru neam și pentru tricolor.” [25, p. 154].

4. CONCLUZII

Recunoscând că, siguranța statului presupune un cumul de eforturi din partea instituțiilor statului și a fiecărui cetățean în parte, orientate spre asigurarea unei educații bazate pe valori democratice și respectarea statului de drept. Confirmăm că „Doar respectarea legii poate stimula adevărata schimbare spre bine. O națiune viabilă presupune și existența unui anumit tip de ordine, o formă de guvernământ. Instituțiile existente într-o democrație viabilă contribuie, la rândul lor, la susținerea democrației în societatea respectivă. Un popor nu se conduce după voința unei singure persoane, ci numai după lege.” [50, p. 464].

Cu certitudine, numai prin acțiuni consolidate și consecvente vom reuși să facem față provocărilor actuale: „În măsura în care marile puteri vor urmări, pe diferite căi, să destabilizeze situația politică, economică, socială din diferite zone ale lumii, să intervină brutal în treburile interne ale unor țări, să afecteze atributele fundamentale ale statelor din zona lor de influență, această situație va afecta siguranța țărilor respective, dar și securitatea internațională la nivel global.” [51, p. 189].

În această ordine de idei, considerăm că infracționalitatea în rândul militarilor Forțelor Armate ruse va fi diminuată atunci când guvernarea acestei țări o să respecte principiile democratice, drepturile și libertățile cetățenilor Federației Ruse. Atunci când regimul dictatorial de la Kremlin își va retrage necondiționat trupele militare de ocupație

de pe teritoriul Republicii Moldova, Georgiei, Ucrainei şi al altor ţări, şi va opri războiul de agresiune împotriva Ucrainei, în corespundere cu normele de drept internaţional şi Carta ONU. Atunci când Ministerul Apărării Federaţiei Ruse nu va mai folosi efectivul militar în activităţi dubioase nespecifice domeniului respectiv. Atunci când conducerea politică a Federaţiei Ruse va înceta să ameninţe comunitatea internaţională cu folosirea armelor de nimicire în masă. Reieşind din cele relatate, comunitatea internaţională trebuie să aibă capacitatea de a reacţiona promit în contextul noilor provocări lansate de Federaţia Rusă, identificând în acest scop diferite soluţii pentru atingerea rezultatelor dorite în vederea eliminării riscurilor ce atentează la securitatea globală.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Ulianovschi X. Conceptul infracţiunii militare în dreptul penal. Teza de doctor habilitat în drept, Chişinău, 2011.
2. Эминов В. Е., Мацкевич И. М. Преступность военнослужащих. Исторический, криминологический, социально-правовой анализ. Военная криминология. Москва, 1999.
3. Шведов С. В. Русская армия в 1805-1815 гг. În: Военно-исторический журнал N. 12, Москва, 1989.
4. Лысенко В. В. Основные направления деятельности полиции по борьбе с противоправными проявлениями в области общественной нравственности. În: Сальников В. П. Ростов К. Т. Баранов В. М. и др. Министерство внутренних дел: страницы истории (1802-2002), Санкт-Петербург, 2001.
5. Nistor I. Istoria Basarabiei. Chişinău, Cartea Moldovenească, 1991.
6. Волков С. Трагедия русского офицерства. Офицерский корпус России в революции, Гражданской войне и на чюжбине, Москва, Центрполиграф, 2002.
7. Carp S., Carp E. Tratamente inumane şi degradante aplicate faţă de femei şi minori în instituţiile de detenţie din RSSM (Anii 1944-1949).
8. Carp S, Gordilă D. Dezertarea militarilor din armata sovietică în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În: Legea şi Viaţa nr.1, 2024.
9. Moraru P. Urmaşii lui Felix Dzerjinski: Organele Securităţii Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească 1940-1991, Bucureşti, 2008.
10. Крючков Д. Рождение „Витязя". În: М. А. Брежнев, И. В. Алёшин, И. С. Осипов и др. Реформа и реформаторы МВД СССР. Часть 2, Москва, 2016.
11. Шлыков Е. Н. О понятии и общественной опасности уклонений от установленного порядка несения военной службы. În: Вопросы теории и практики борьбы с преступностью. Высшее политическое училище МВД СССР. Ленинград, 1974.
12. Vespasian V. Pella. În slujba ştiinţei dreptului şi a cauzei păcii. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de: prof. univ., dr. Gheorghe SBÂRNĂ. Editura Karta-Graphic Ploieşti, 2011.
13. Бушин В. Мы не рабы, Рабы не мы. În: Военно-исторический журнал N. 12, Москва, 1989.
14. Подлинное лицо. Президиум Союза журналистов Республики Афганистан. În: Военно-исторический журнал N. 3, Москва, 1990.

15. Фатьянов А. М. Кому это на руку? În: Военно-исторический журнал N. 3, Москва, 1990.
16. Постановление XXVII съезда КПСС о новой редакции программы Комунистической Партии Советского Союза. Материалы XXVII Съезда Комунистической Партии Советского Союза. Политиздат, Москва, 1986.
17. Баграев Ю. М. Полковник Юстиции. Тбилиси: Апрель восемьдесят девятого… În: Военно-исторический журнал N.1, Москва, 1990.
18. Ельцин Б. Исповедь на заданную тему. Свердловск-Бендеры, 1990.
19. Pedrero M. Corupţia marilor puteri. Strategii şi minciuni în politica mondială. Traducere de Graal Soft SRL. Litera Internaţional, Bucureşti, 2008.
20. Гельфанд Б. Е., Силников М. В. Фугасные эффекты взрывов. Санкт-Петербург, 2002.
21. Нелезин П.В., Ноздрачев А.В., Силников М.В., Шайтанов А.В. Применение и обезвреживание взрывчатых вещевств. Санкт-Петербург, 2001.
22. Корнев А.В. Политический режим и безопасность государства. În: Демократия и безопасность государства: Правовые, исторические и социальные аспекты. Москва. 2008.
23. Маручек А. А. Историко-правовой аспект деятельности органов милиции России по защите прав и свобод личности. În: Демократия и безопасность государства: Правовые, исторические и социальные аспекты. Москва. 2008.
24. Долгова А. И. Криминология, Москва, 2001.
25. Carp S. Procesul de căutare a poliţiştilor, militarilor şi voluntarilor dispăruţi fără veste în timpul războiului de la Nistru din anul 1992. Chişinău, 2022.
26. Carp S., Larii Iu. Crime şi atrocităţi comise de militarii armatei sovietice pe teritoriul R.S.S. Moldoveneşti. Chişinău, 2024.
27. Arhiva MAI a Republicii Moldova. Dosarul cu documente oficiale cu privire la îndeplinirea Acordului din 21.07.1992, acumulate pe parcursul anului 1993. Nota informativă a membrilor Comisiei Unificate de Control din partea R. Moldova, p. 2-3.
28. Анисимков В. М. Россия в зеркале уголовных традиций. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. Citat de: Rusu O. În: Resocializarea persoanelor supuse pedepsei cu închisoare prin prisma standardelor în domeniul drepturilor omului. Chişinău, 2019.
29. Molnar I. Infracţiuni militare. În: Revista de Drept Penal Nr.2, Anul VII, aprilie - iunie, Bucureşti, 2000.
30. Чалидзе В. Уголовная Россия. Москва: Терра, 1990.
31. Артемиев А. А. Феномен насилия и его влияние на подростка. În: Труды Академии Управления МВД России. N 3(15), сентябрь 2010.
32. Кургузкина Е. Б. Криминогенная ситуация в России: тенденции развития. În: Вестник Воронежского института МВД России N3. 2008.
33. Cojocau R. Infracţiuni privind traficul de substanţe narcotice, psihotrope sau de analoage ale acestora (Teorie şi practică judiciară), Chişinău, 2014.
34. Афонин И. Н. Коррупция – угроза безопасности России. În: Международная научно-практическая конференция. Обеспечение законности и правопорядка в странах СНГ. Часть 1, Воронеж, 2009.
35. Титушкина Е. Ю. Некоторые проблемы борьбы с незаконным оборотом ору-

жия. În: Современные проблемы уголовной политики, уголовного права, криминологии и уголовно исполнительного права. Сборник научных статей, Москва, 2007.
36. Матвеев С. П. Социальная защита государственных служащих: теоретические основы построения системы, практика осуществлния и проблемы правового регулирования. Воронеж, 2011.
37. Казарян М. А. Анализ насильственных преступлений, совершаемых лицами, имеющими психические аномали. În: Вестник Воронежского института МВД России N1. 2011.
38. Macrinici S, Vieru V., Gribincea V. ș.a. Drepturile omului în Moldova 2009-2010, Raport. Promo-LEX, Chișinău, 2011.
39. ro.m.wikipedia.org
40. Мигачов Ю., Тихомиров А. Военное право. Москва 1998. Citați de Ulianovschi Xenofon. În: Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal. Teza de doctor habilitat în drept, Chișinău, 2011.
41. Powell J. Noul Machiavelli. Cum se gestionează puterea în lumea modernă, Editura Cartier, 2014.
42. Сафронов А. Д. Защита жизненно важных интересов личности, общества и государства как важная цель уголовной политики. În: Современные проблемы уголовной политики, уголовного права, криминологии и уголовно исполнительного права. Сборник научных статей, Москва, 2007.
43. Citat de Olguța Dogaru. Supremația în spațiul cibernetic. În: Revista de investigare a criminalității. Volumul VIII-nr.1/ianuarie – iunie 2015. Editura Universul Juridic, București, 2015.
44. Obama B. Rusia încearcă să stabilească în Europa dreptul celui puternic. noi.md >news_id, 1 septembrie 2014. Accesat pe 17.04.2024.
45. Knill M. Influențarea psihologică în timpul războiului. ASMZ, Elveția. În: Efecte stresante ale câmpului de luptă. Studii și articole din publicații militare străine. Editura Militară, București, 1992.
46. tvrinfo.ro. Publicat pe 12 aprilie 2024. Accesat pe 13 aprilie 2024.
47. Powell J. Noul Machiavelli. Cum se gestionează puterea în lumea modernă, Editura Cartier, 2014.
48. Ciobanu V. Când m-am născut, rușii veniseră deja. În: Ciobanu V., Fati S., Naumescu V., Stanomir I., Voicu M. Vin Rușii! 5 perspective asupra unei vecinătăți primejdioase. Humanitas, București, 2018.
49. Carp S. Disciplina militară în perioada de tranziție. În: Materialele Conferinței științifico-practice republicane, Tehnologii moderne în instruire. Chișinău, 2001.
50. Carp S., Chirtoacă I. Tradiția militară în edificarea normelor de drept și în formarea conștiinței naționale, Cartea Militară, Chișinău, 2018.
51. Barbu A. I. Unele considerații juridice privind infracțiunile contra siguranței statului. În: Revista de Investigare a Criminalității. Volumul V-nr.1/ianuarie –iunie 2012, Editura Universul Juridic, București, 2012.

CZU 343.3:004 DOI 10.5281/zenodo.14650451

Radion COJOCARU*,
radioncojocaruu@gmail.com

Valeria SEREBREAN**,
valeria2002ser18@gmail.com

DESPRE ȘANTAJUL INFORMATIC SĂVÂRȘIT PRIN AMENINȚAREA CU DIVULGAREA DATELOR COMPROMIȚĂTOARE

Dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor informaționale a determinat răspândirea pe mapamond a unor noi forme de activități infracționale, din categoria cărora face șantajul comis prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială. În cadrul acestei activități infracționale, victimele de cele mai multe ori sunt amenințate cu răspândirea unor date compromițătoare, fiind puse în fața a două realități: sacrificarea bunei reputații sau satisfacerea cerinței șantajistului de a-i oferi remunerarea pretinsă. Rațiunea acestui demers științific rezidă din necesitatea unei evaluări și armonizări perpetue a legislației penale la noile tendințe de evoluție a infracțiunii de șantaj.

Scopul direct al studiului îl constituie cercetarea din perspectiva științei dreptului penal a șantajului informatic săvârșit prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială prin care se urmărește amenințarea victimei cu divulgarea datelor compromițătoare. Scopul indirect, mai îndepărtat, al studiului este reconceptualizarea și remodelarea efectului descurajator al legii penale în funcție de gravitatea și tendințele de răspândire ale acestei forme de șantajare.

* Profesor universitar, doctor, Director al Școlii Doctorale Științe penale și drept public, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54); e-mail: academia@mai.gov.md. Lector universitar, Universitatea „Dunărea de Jos", Galați, România. ORCID ID: 0000-0002-3809-7392, e-mail: radioncojocaruu@gmail.com

** Studentă a Facultății Drept, Administrație, Ordine și Securitate Publică a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@mai.gov.md. ORCID ID: 0009-0009-9137-9223, e-mail: valeria2002ser18@gmail.com

Drept rezultat, au fost inserate mai multe rezultate științifice care, pe de o parte, vor facilita cunoașterea cognitivă a fenomenului, iar pe de altă parte vor permite abordarea dintr-o nouă perspectivă a șantajului comis prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială. Finalitatea cercetării și-a găsit expresie în livrarea unui nou model de incriminare a infracțiunii prevăzute de art. 189 C.pen. al Republicii Moldova, prin care, pe de o parte, se face o diferențiere netă dintre „șantaj" și „extorcare", iar pe de altă parte este diferențiată răspunderea penală pentru săvârșirea faptei ilicite prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială.

Articolul a fost adânc inspirat de discuțiile generate în contextul studierii disciplinei Drept penal (Partea Specială) de către studenții Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova, promoția anului 2025.

Cuvinte-cheie: infracțiune, pedeapsă penală, șantaj, extorcare, șantaj informatic, amenințare, mediu online, tehnologii informaționale.

ABOUT CYBER BLACKMAIL BY THREATENING TO RELEASE COMPROMISING DATA

The rapid development of information technologies has determined the spread of new forms of criminal activities across the globe, in the category of which blackmail is committed through the use of computer systems or social communication networks. As part of this criminal activity, the victims are most often threatened with the spread of compromising data, being put in front of two realities: sacrificing good reputation or satisfying the blackmailer's demand to give him the claimed remuneration. The reason for this scientific approach lies in the need for a perpetual evaluation and harmonization of the criminal legislation with the new trends in the evolution of the crime of blackmail.

The direct aim of the study is the investigation from the perspective of the science of criminal law of computer blackmail committed through the use of computer systems or social communication networks through which the victim is threatened with the disclosure of compromising data. The indirect, more distant aim of the study is to reconceptualize and reshape the deterrent effect of the criminal law according to the severity and prevalence trends of this form of blackmail.

As a result, several scientific results have been inserted which, on the one hand, will facilitate the cognitive knowledge of the phenomenon, and on the other hand will allow to approach from a new perspective the blackmail committed through the use of computer systems or social communication networks. The finality of the research found its expression in the delivery of a new model of criminalization of the offense provided for in art. 189 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, by which, on the one hand, a clear differentiation is made between "blackmail" and "extortion", and on the other hand, the criminal liability for committing the illegal act through the use of computer systems or social communication networks is differentiated.

The article was deeply inspired by the discussions generated in the context of studying the discipline of Criminal Law (Special Part) by the students of the "Ștefan cel Mare" Academy of the Ministry of the Interior of the Republic of Moldova, class of 2025.

Keywords: offence, criminal punishment, blackmail, extortion, computer blackmail, threat, online environment, information technologies.

1. INTRODUCERE

Revoluția digitală, care a demarat la sfârşitul secolului XX, a marcat începutul unei noi epoci de dezvoltare a omenirii, denumită „era informaţională", în care s-au obţinut posibilităţi nelimitate de a accesa, stoca, prelucra şi transmite informaţii. În pofida multiplelor beneficii pe care le aduc domeniilor de activitate umană, tehnologiile informaţionale sunt utilizate tot mai frecvent de infractori la săvârşirea faptelor penale specifice: escro-

cherii informaţionale, trafic de droguri, fraude şi falsuri informatice, perturbări ale sistemelor informatice, furturi de date etc. În context, societatea manifestă o preocupare constantă în direcţia aplicării măsurilor preventive şi de control social asupra criminalităţii informaţionale, din categoria cărora fac parte şi măsurile descurajatorii cu caracter penal.

În categoria multiplelor conduite ilicite, ce pot fi comise prin utilizarea mijloacelor informaţionale, se înscrie infracţiunea de şantaj incriminată la art. 189 C.pen. al RM. Studiul practicii judiciare a Republicii Moldova denotă că, cel mai frecvent, şantajul săvârşit prin utilizarea tehnologiilor informaţionale se exprimă prin a-i cere victimei de a transmite bunuri, drepturi asupra bunurilor sau de a săvârşi alte acţiuni cu caracter patrimonial, recurgându-se la ameninţarea ei cu răspândirea unor date compromiţătoare şi care-i ştirbesc din reputaţie. Nu sunt excluse cazurile de comitere a şantajului informatic şi prin alte forme de ameninţare descrise la art. 189 C.pen.: ameninţarea cu aplicarea violenţei, cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor, cu răpirea proprietarului, posesorului, deţinătorilor sau a rudelor, ori a persoanelor apropiate acestora.

În vederea asigurării unei abordări comprehensive a fenomenului au fost luate în calcul mai multe premise de cercetare. O primă premisă, care asigură dimensiunea empirică a cercetării, o constituie analiza cazuistică a şantajului săvârşit prin mijloace informaţionale în practica judiciară a Republicii Moldova. O altă premisă inerentă este determinată de abordarea critică a normei incriminatorii consacrată la art. 189 C.pen., abordare care ar permite evaluarea efectului descurajator al legii penale şi a măsurii în care caracterul preventiv-penal este adaptat la noile manifestări de pericol ale acestui flagel social. În acelaşi sens se face necesară studierea infracţiunii de şantaj şi prin prisma dreptului penal comparat, pentru a valorifica experienţa pozitivă a legislaţiilor penale ale statelor europene în prevenţia penală a fenomenului. Nu în ultimul rând urmează a fi valorificate abordările doctrinare naţionale existente în materia infracţiunii de şantaj, fundamentate de A. Borodac, Iu. Larii, S. Crijanovschi ş.a.

În **ipoteza** dezvoltării rezultatelor ştiinţifice obţinute prin prezentul studiu, va fi remodelat conceptul normativ de prevenire a şantajului informatic nu doar din perspectiva protecţiei penale a relaţiilor sociale referitoare la protejarea patrimoniului persoanei, ci şi a relaţiilor sociale de protecţie a libertăţii psihice şi demnităţii persoanei, precum şi a relaţiilor sociale referitoare la disponibilitatea şi confidenţialitatea sistemelor informaţionale. Pe această bază se urmăreşte generarea de discuţii ştiinţifice pentru dezvoltarea şi fundamentarea unor amendamente legislative, prin care urmează să fie reevaluat efectul preventiv al legii penale în materia faptei de şantaj.

2. METODOLOGIE

În contextul elaborării prezentului studiu au fost utilizate diverse metode de cercetare aferente ştiinţei juridico-penale: *metoda analizei logice*, axată pe ideea utilizării raţionamentelor logice la interpretarea normelor de drept penal, care a permis argumentarea juridică a tezelor, constatărilor şi rezultatelor ştiinţifice*; metoda analizei critice*, care a permis sintetizarea şi examinarea critică a tezelor doctrinare existente pe marginea infracţiunii de şantaj; *metoda comparativă*, ce constă în studierea legislaţiilor penale ale statelor străine în materia infracţiunii de şantaj; *metoda clasificării*, care a permis identificarea diferitelor forme ale infracţiunii de şantaj, inclusiv a „şantajului informatic" săvârşit prin utilizarea tehnologiilor informaţionale; *metoda studiului caz*, preocupată de examina-

rea cazuisticii în materia infracţiunii de şantaj prin utilizarea tehnologiilor informaţionale.

Listă de abrevieri:
CSJ – Curtea Supremă de Justiţiei;
Secţ. – Secţiune;
Art. – Articol;
RM – Republica Moldova;
C.pen. – Cod penal;
Op.cit. – operă citată;
Nr. – număr;
Alin. – alineat;
Lit. – literă;

3. DISCUȚII

3.1. Elemente de drept penal comparat

Regatul Unit

Legea privind justiţia penală şi ordinea publică din 2.11.1994 incriminează şantaj*ul, extorcarea şi cererea de bani cu ameninţări* în Secţ. 17 alin. (1), după cum urmează: „constituie infracţiune fapta persoanei care, în scopul de a obţine un venit pentru sine sau pentru altul sau cu intenţia de a cauza pierderi altuia, face orice cerere nejustificată însoţită de ameninţări”[1]. Pentru existenţa faptei este obligatoriu ca cererea înaintată de făptuitor să fie nejustificată. În acord cu alin. (2) al Secţ. 17, „orice cerere însoţită de ameninţări se consideră nejustificată, cu excepţia a două cazuri: 1) făptuitorul are motive rezonabile de a formula cererea; 2) utilizarea ameninţărilor este un mijloc adecvat de consolidare a cererii”. O noţiune similară a infracţiunii de şantaj este statuată în Secţiunea 20 din Legea furtului a Irlandei de Nord din 1969[2].

În doctrina penală engleză şi cea americană se face o diferenţiere netă dintre semnificaţia juridică a termenilor de „şantaj” şi de „extorcare”. Şantajul diferă de extorcare prin aceea că bunurile nu sunt cerute prin ameninţare cu vătămare corporală, ci prin ameninţarea de a dezvălui ceva presupus de a fi vătămător pentru victimă[3].

Un asemenea mod de abordare îşi are un substrat istoric. Prin Legea furtului din 1916, şantajul era incriminat în trei secţiuni distincte: 29, 30 şi 31. În Secţ. 29 era consacrată extorcarea, cu denumirea marginală de *cererea de bani etc. prin ameninţări*, fapta persoanei care în mod verbal sau în scris, inclusiv printr-o scrisoare, solicita oricărei persoane cu ameninţări şi fără vreo cauză rezonabilă sau probabilă, o proprietate sau orice alt lucru de valoare. În Secţ. 31, cu titlul de *ameninţarea cu publicarea, cu intenţia de a stoarce,* era sancţionată fapta persoanei care cu intenţia de a stoarce orice lucru valoros, publica sau ameninţa să publice orice calomnie asupra unei alte persoane. Prima faptă era sancţionată ca infracţiune, vinovatul fiind pasibil de detenţie pe viaţă; iar a doua – ca

[1] Criminal justice (public order) act, 1994. https://www.irishstatutebook.ie/eli/1994/act/2/enacted/en/html (accesat la data de 17.11.2024).
[2] Theft Act (Northern Ireland) 1969. https://www.legislation.gov.uk/apni/1969/16/contents(accesat la data de 17.11.2024).
[3] Kopecký Kamil, Online blackmail of Czech children focused on so-called “sextortion” (analysis of culprit and victim behaviors). Telematics and informatics, vol. 34, nr. 1, 2017. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0736585316300090 (accesat la data de 17.10.2024).

o contravenţie, condamnatul fiind pasibil de închisoare, cu sau fără muncă silnică, pe un termen care nu depăşeşte doi ani[4].

În temeiul reglementărilor menţionate *supra*, autorul Chen Yehudai delimitează „şantajul informaţional" de „extorcare". În cazul „extorcării" cererea este însoţită de ameninţarea persoanei cu cauzarea oricărui prejudiciu, iar în cazul „şantajului informaţional" cererea este însoţită de ameninţarea victimei cu răspândirea unor ştiri calomnioase sau adevărate care-i ştirbesc reputaţia sau demnitatea. În viziunea autorului, considerentele sociale care au condus şi au stat la baza incriminării infracţiunii de „şantaj informaţional" nu mai sunt convingătoare, pledând pentru dezincriminarea acestei fapte. Drept argument se invocă tendinţa legiuitorilor de a nu mai proteja reputaţia persoanei prin mijloace de drept penal. Autorul conchide că din moment ce calomnia nu mai constituie o infracţiune, ci o faptă amorală, ar trebui ca şi şantajul informaţional să fie exclus din lista incriminărilor penale[5].

Republica Franceză.

În legislația penală franceză infracţiunea de extorcare este incriminată distinct de infracţiunea de şantaj. Extorcarea este prevăzută la art. 312-1 Secţ. I „Despre extorcare", Capitolul II „Despre extorcare", Titlul I „Despre însuşirile frauduloase" din Cartea III „Despre crimele şi delictele împotriva proprietăţii". Infracţiunea este definită ca fiind „obținerea prin violență, amenințare cu violențe sau prin constrângere a unei semnături, angajament sau renunțări, fie dezvăluirea unui secret, fie predarea de fonduri, de valori sau a unui bun oarecare". La rândul său, infracţiunea de şantaj este incriminată în Secţ. 2 cu denumirea marginală „Despre şantaj". Potrivit art. 312-10, şantajul constă în acţiunea de „obținere prin amenințare cu dezvăluirea sau imputarea faptelor de natură să aducă atingere onoarei sau demnității, fie a unei semnături, a unui angajament sau renunțări, fie dezvăluirea unui secret, fie predarea de fonduri, de valori sau a unui bun oarecare"[6].

Cod penal al Marelui Ducat de Luxemburg.

Legislația penală belgiană incriminează fapta de extorcare şi de şantaj după un model similar celui francez. Extorcarea este statuată la art. 470 alin. (1) C.pen. prin următoarea formulare legislativă: „extorcarea prin violențe sau amenințări fie în scopul obținerii de fonduri, valori, obiecte mobiliare sau de chei electronice, fie în scopul obținerii unui înscris, act, document prin care se stabileşte dreptul patrimonial, o dispoziție sau o scutire". Şantajul este statuat la alin. (2) al aceluiaşi articol ca fiind „acțiunea de amenințare scrisă sau verbală de dezvăluire sau aducere de învinuiri calomnioase sau defăimătoare săvârşită în scopul de a obține de la victimă fonduri, valori, obiecte mobiliare sau chei electronice, fie semnarea sau predarea de înscrisuri"[7].

---

[4] Larceny Act 1916. https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted (accesat la data de 17.11.2024).

[5] Chen Yehudai, Informational Blackmail: Survived by Technicality. MARQUETTE LAW REVIEW, Issue 4, Summer 2009, Volum 92, p. 780-827. https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted (accesat la data de 17.10.2024).

[6] Code pénal de la République Française. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section (accesat la data de 18.10.2024).

[7] Code pénal version consolidee applicable ou 08.03.2024. https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/code/penal/20240308 (accesat la data de 18.10.2024).

Spania.

În C.pen. al Spaniei nu există o infracţiune cu denumirea marginală de „şantaj", termenul neavând uzanţă legislativă. Legiuitorul spaniol incriminează însă distinct infracţiunea de „extorcare" şi cea de „ameninţare", care convenţional poate săvârşită prin forma şantajului. Astfel, la art. 243 din Titlul XIII „Delicte împotriva patrimoniului şi împotriva ordinii socio-economice", este statuată fapta de extorcare după cum urmează: „persoana care, în scopul obţinerii unui beneficiu, obligă pe altul, prin violenţă sau intimidare, să realizeze sau să nu realizeze o acţiune sau un demers juridic în prejudiciul patrimoniului său sau al unui terţ". Infracţiunea este pedepsită cu închisoare de la 1 la 5 ani, „fără a se aduce atingere pedepselor ce s-ar putea aplica pentru actele de violenţă fizică înfăptuite".

Într-un al cadru incriminator, la art. 169 C.pen. spaniol, situat în Capitolul II „Ameninţarea", Titlul III „Delicte împotriva libertăţii", este descrisă fapta de „ameninţare a unei persoane, familiei sale sau altor persoane apropiate acesteia, cu un rău care constituie o infracţiune de omor, vătămare, avort, tortură sau cu un alt rău împotriva integrităţii morale, libertăţii sexuale, onoarei, patrimoniului". Fapta se pedepseşte cu închisoare de la 1 la 5 ani, dacă ameninţarea se face pentru a obţine o sumă de bani sau pentru a impune o altă condiţie, chiar dacă nu este ilicită, şi dacă cel vinovat şi-a atins scopul. Totodată, pedepsele pot fi aplicate în jumătatea lor superioară dacă ameninţările sunt făcute în scris, prin telefon sau prin orice mijloc de comunicare sau de reproducere sau în numele unor entităţi sau grupări reale sau ipotetice.

Portugalia.

În legislaţia penală a Portugaliei, la art. 223 din Capitolul III „Despre infracţiunile împotriva patrimoniului" este instituită răspunderea penală pentru infracţiunea de şantaj cu următoarea formulare legislativă: „cel care urmăreşte scopul de a se îmbogăţi sau a-l îmbogăţi ilegal pe un terţ, de a constrânge prin violenţă sau ameninţări o persoană la un aranjament patrimonial care-i provoacă un prejudiciu, se sancţionează cu închisoarea de până la 5 ani"[8]. Potrivit alin. (2) al aceluiaşi articol, fapta de şantaj se sancţionează mai aspru dacă ameninţarea este însoţită de divulgarea, prin utilizarea mijloacelor de comunicare socială, a unor fapte care sunt susceptibile de a leza în mod grav fie reputaţia victimei, fie reputaţia unei alte persoane.

România.

În legislaţia penală în vigoare a României, (infracţiunea de şantaj este incriminată la art. 207 C.pen. din 2009. Potrivit alin. (1), şantajul este definit ca o acţiune de „constrângere a unei persoane să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, în scopul de a dobândi în mod injust un folos nepatrimonial, pentru sine ori pentru altul". La alin. (2) al art. 207 C.pen, legiuitorul român dă noţiunea legală a şantajului săvârşit prin ameninţarea cu divulgarea datelor compromiţătoare: „cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează ameninţarea cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromiţătoare pentru persoana ameninţată ori pentru un membru de familie al acesteia"[9]. Potrivit alin. (3) al art. 207 C.pen. român, faptele sus-menţionate se sancţionează mai aspru dacă sunt comise în scopul de a dobândi un folos patrimonial.

[8] Código Penal versão à data de 24.11.21. https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675 (accesat la data de 21.10.2024).

[9] Codul penal din 17 iulie 2009. https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635 (accesat la data de 18.10.2024).

În doctrina românească de referinţă se susţine că infracţiunea incriminată la art. 207 Cod pen. regrupează sub aceeaşi denumire două tipuri de comportamente ilicite: infracţiunea prevăzută de art. 207 alin. 1 Cod pen. este denumită şantaj în formă simplă (sau variantă tip), incriminarea de la art. 207 alin. 2 Cod pen. şantaj în formă asimilată şi cea de la alin. 3 şantaj în formă agravată[10].

În C.pen. anterior al României (1968), şantajul informaţional era prevăzut ca formă agravantă a infracţiunii de şantaj la art. 194 alin. (2). Caracterul agravat al şantajului exprimat prin ameninţarea victimei cu răspândirea ştirilor defăimătoare era argumentat de către distinsul penalist român V. Dongoroz după cum urmează: „Cel ameninţat preferă să procure făptuitorului un folos, decât să suporte consecinţe greu de înlăturat ale unei compromiteri publice. Cu atât mai gravă este fapta de şantaj, când este săvârşită prin ameninţarea dării în vileag a unor fapte imaginare; tulburarea psihică în acest caz este mult mai mare decât atunci când priveşte un fapt real, iar recurgerea la acest procedeu evidenţiază gradul intimidant şi perversiunea făptuitorului”[11].

Un model sancţionatoriu asemănător era consacrat şi în C.pen. al României din 1936. Norma era dislocată la art. 495 din Capitolul III „Delicte contra libertăţii individuale”, Secţ. II „Ameninţarea şi şantajul”. Potrivit alin. (1) al art. 495 comitea delictul de şantaj şi se pedepsea cu închisoare corecţională de la 6 luni la 2 ani acela care, „în scopul de a dobândi, în mod injust, pentru sine sau pentru altul, un folos material, constrângea o persoană prin violenţă sau ameninţare, ca să facă, să nu facă sau să sufere ceva, cu condiţia că fapta constituia o infracţiune mai gravă”. La alin. (2) se instituia o pedeapsă mai aspră, închisoare corecţională de la 1 la 3 ani, „dacă ameninţarea consta în darea publicităţii de fapte, reale sau imaginare, compromiţătoare pentru persoana ameninţată sau o rudă a ei, ori pentru o persoană de care este legată printr-o temeinică afecţiune”[12].

În C.pen. român din 1864, fapta de şantaj era statuată la Capitolul II „Infracţiuni şi delicate contra proprietăţii”, Secţ. II „Înşelăciune sau escrocherie” şi era definită ca o formă specială a escrocheriei. Pentru şantaj era sancţionat cel care prin „ameninţare verbală sau în scris de-a face revelaţiuni sau imputaţiuni difamatorii, va fi stors sau va fi cercat să stoarcă, fie bani, fie efecte de valoare, fie iscălitură sau remitere de acte sau scrisuri oarecare, care ar conţine sau ar opera o obligaţiune, o liberaţiune sau dispoziţiune”[13].

3.2. Elemente de drept penal naţional

În legislaţia penală a Republicii Moldova, infracţiunea de şantaj este incriminată la art. 189 C.pen., situat în Capitolul VI cu titlul „Infracţiuni contra patrimoniului”. Potrivit textului de lege, elementul obiectiv al şantajului este format din aliajul a două acţiuni: acţiunea-scop reprezentată de *cerere* şi acţiunea-mijloc reprezentată de *ameninţare*.

Acţiunea de cerere se poate înfăţişa prin trei forme: cererea de transmitere a bunu-

[10] Herinean D., Relaţia dintre şantaj şi alte infracţiuni. În: PENALMENTE / RELEVANT, nr. 1 / 2018. https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2018/09/Herinean-blackmail-and-extorsion.pdf (accesat la data de 20.10.2024).

[11] Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. ş.a., Explicaţii teoretice ale Codului penal român, Vol. III, Partea specială, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, p. 328.

[12] Cod penal român din 1936. Text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 65 din 18 martie 1936. https://lege5.ro/App/Document/heztqnzu/codul-penal-din-1936 (accesat la data de 18.11.2024).

[13] Cod penal român din 1864. Text republicat în Monitorul Oficial, Partea I din 22 octombrie 1912. https://lege5.ro/App/Document/g42tamju/codul-penal-din-1864 (accesat la data de 18.11.2024).

rilor proprietarului, posesorului sau deținătorului; cererea de transmitere a drepturilor asupra bunurilor; cererea de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial. În cazul variantei tip, prevăzute la art. 189 alin. (1) C.pen. al RM, „amenințarea" poate îmbrăca patru forme: amenințarea cu aplicarea actelor de violență; amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare; amenințarea cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor victimei; amenințarea cu răpirea victimei. În cazul variantelor agravate, acțiunile-mijloc mai pot fi săvârșite prin: aplicarea violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate [art. 189 alin. 2 lit. c) C.pen. al RM]; amenințare cu moartea [art. 189 alin. 2 lit. d) C.pen. al RM]; deteriorarea ori distrugerea bunurilor [art. 189 alin. 2 lit. e C.pen. al RM]; aplicarea violenței periculoase pentru viață sau sănătate [art. 189 alin. 3 lit. c C.pen.]; răpirea victimei [art. 189 alin. 3 lit. c) C.pen. al RM].

În doctrina penală autohtonă rămâne a fi controversată problematica denumirii marginale a art. 189 C.pen. al RM. Într-o abordare se propune ca termenul de „șantaj", utilizat la art. 189 C.pen., să fie modificat cu cel de „extorcare". În calitate de argument se invocă că acțiunile de extorcare nu se conțin în șantaj, ci dimpotrivă, acțiunile de șantaj se conțin în extorcare[14].

Pe același eșichier de idei se susține, că soluționarea problemei privind ajustarea conceptului formal la cel material al termenului „șantaj" prevăzut la art.189 C.pen. al RM reprezintă una dintre problemele științifice de importanță majoră, ce necesită a fi soluționată de urgență, soluționare care în primul rând are menirea de a asigura consecvența normelor juridico-penale, dar, nu în ultimul rând, și de a exclude orice confuziune cu privire la limitele interzisului de legea penală. De această dată, însă, se propune înlocuirea termenului „șantaj" din denumirea art.189 CP RM cu cel de „extorsiune"[15].

Într-un alt context, se susține că utilizarea conceptului „șantaj" cu semnificații diferite în norme distincte ale C.pen. este o inadvertență gravă a puterii legislative. Într-o asemenea conjunctură, se creează impresia că autoritatea legislativă a acordat organelor îndrituite cu aplicarea legii dreptul de a stabili semnificația termenului „șantaj" la propria discreție. Din păcate, pe fundalul neglijării principiului legalității (care pretinde legiuitorului adoptarea unor prevederi legislative precise, clare și accesibile) apar erori de aplicare a normelor de drept penal[16].

Din prevederile art. 189 C.pen. al RM, rezultă că cererea de transmitere a bunurilor proprietarului, posesorului sau deținătorului, a drepturilor asupra bunurilor sau cererea de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial comise prin amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare despre victimă constituie **o formă distinctă a infracțiunii de șantaj**.

Prin știri defăimătoare se înțeleg orice informații care jignesc sau umilesc demnitatea persoanei (denigrează pe cineva). Chestiunea în ce măsură știrile denigrează persoana este hotărâtă în baza normelor morale. Totodată, se ia în considerație și atitudinea victimei față de evaluarea caracterului acestor informații. Știrile defăimătoare pot fi atât

[14] Larii Iu., Aspecte juridico-penale și criminologice ale șantajului, Studiu monografic, Chișinău, 2004, p. 60.
[15] Crijanovschi S., Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2012, p. 85-86.
[16] Botnarenco M., Plămădeală Gh., Unele observații referitoare la accepțiunile conceptului „șantaj" în Codul penal. În: Juridice Moldova. https://juridicemoldova.md/7341/unele-observatii-referitoare-la-acceptiunile-conceptului-santaj-in-codul-penal.html (accesat la data de 18.10.2024).

false (de exemplu, scornirea că o persoană şi-a construit casa cu mijloace nepotrivite din munca sa sau că ia mită etc.), cât şi adevărate (de exemplu, ştirea că victima suferă de o boală venerică sau de SIDA etc.) [17].

În opinia autorului S. Crijanovschi, „Ştirile defăimătoare cu care se ameninţă pot viza nu doar onoarea şi demnitatea persoanei, dar şi reputaţia profesională a acesteia. […]. *Per a contrario*, informaţiile ce se referă la: practicarea prostituţiei; prezenţa bolilor psihice, contagioase, a bolilor venerice sau a sindromului imunodeficienţei achiziţionate; consumul de substanţe narcotice sau psihotrope; infidelitatea conjugală; naşterea copiilor în afara căsătoriei; întreruperea sarcinii; impotenţa de coabitare sau reproducere; violarea victimei sau săvârşirea faţă de ea a satisfacerii poftei sexuale în forme perverse etc. – au ca obiect onoarea şi demnitatea persoanei. În acelaşi timp, trebuie să avem în vedere că ponegrirea onoarei, demnităţii sau reputaţiei poate fi adusă în privinţa oricărei persoane, indiferent de starea ei fizică sau psihică, precum şi în privinţa unui defunct, bunul nume al căruia este important pentru victimă”[18]. Autorul S. Crijanovschi propune suplinirea părţii textului art. 189 alin. (1) C.pen. „răspândirea unor ştiri defăimătoare” cu sintagma „sau confidenţiale”. În viziunea autorului, o astfel de formulare ar putea îngloba potenţialele ipoteze de exploatare a vulnerabilităţii victimei, ca de exemplu: secretul adopţiei, secretul confesiunii etc.

În viziunea autorului Iu. Larii, utilizarea termenului „defăimare” restrânge în mare măsură cercul informaţiilor care pot fi răspândite de şantajist pentru constrângerea psihică a victimei în scopul obţinerii bunurilor. În calitate de argument este invocat faptul că ştirile defăimătoare se referă doar la acele acţiuni care înjosesc onoarea şi demnitatea persoanei. Însă constrângerea prin ameninţarea cu răspândirea unor informaţii care se referă la comiterea infracţiunii sau a altui delict nu înjoseşte persoana, fiind într-o anumită măsură chiar social-utilă. De aceea, autorul consideră că ar fi oportună înlocuirea sintagmei „ştiri defăimătoare” din dispoziţia art. 189 C.pen. cu cea de „informaţii, pe care victima sau apropiaţii ei doresc să le păstreze în taină”[19].

3.3. Elemente de practică judiciară

Studiul practicii judiciare din materie ne arată că şantajul informatic este săvârşit deseori în instituţiile penitenciare drept rezultat al accesării ilegale a internetului de către persoanele condamnate. În speţă instanţa de judecată a constatat că „R.V., fiind deţinut în Penitenciarul nr. XXXX, prin intermediul telefoniei mobile, în perioada iunie-septembrie 2020, urmărind scopul însuşirii ilegale a bunurilor altei persoane, ameninţând cu răspândirea unor ştiri defăimătoare despre C.C., manifestate prin publicarea unor poze intime ale acesteia pe reţelele de socializare, a cerut de la victimă transmiterea sumei de 10 000 lei. Ulterior instigându-l pe T.A., la data de 29 august 2020 aproximativ în jurul orei 10:30 l-a determinat pe ultimul să primească banii transmişi în sumă de 10 000 trimişi din mun. Chişinău de către C.C., la gara auto din or. XXXX (…). Astfel, acţiunile inculpatului au fost încadrate în baza art. 189 alin. (3) lit. e) C.pen.”[20].

[17] Borodac A., Manual de drept penal. Partea specială (pentru învăţământul universitar), Ed. Tipografia Centrală, Chişinău, 2004, p. 195.

[18] Crijanovschi S., Aspecte teoretice şi practice ale infracţiunii de şantaj, op. cit., p. 87.

[19] Larii Iu., Aspecte juridico-penale şi criminologice ale şantajului, op. cit., 2004, p. 60.

[20] Decizia CSJ a RM din 2.11.2021, dosar nr. 1ra-1411/2021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19801 (accesat la data de 10.09.2024).

Într-o altă speță, „C.M. de comun acord și prin înțelegere prealabilă cu persoane neidentificate, în perioada aprilie-mai 2020, prin inducerea în eroare a victimei XXXX, intenționat și prin fapte mincinoase, creându-și un pseudo-profil pe rețeaua de socializare ,,Odnoklassniki", invocând că este deținut în penitenciarul din XXXX și are nevoie de bani pentru a se elibera din penitenciar și după eliberare se va căsători cu XXXX, a dobândit de la aceasta în 5 tranșe suma de 3145 Euro. Acțiunile subiectului au fost încadrate în baza art. 190 alin. (2) lit. b) C.pen. Tot C.M. de comun acord și prin înțelegere prealabilă cu persoane neidentificate, după ce a obținut prin înșelăciune de la partea vătămată XXXX două poze cu caracter intim, la finele lunii mai 2020, amenințând-o pe victimă cu plasarea imaginilor intime, pe care partea vătămată i le-a transmis pe rețelele de socializare, a solicitat de la ea suma de 1200 euro". În speță, au fost identificate două fapte infracționale săvârșite etapizat de făptuitor în locul de detenție, prin utilizarea mediului online, acțiunile fiind încadrate după regulile concursului real de infracțiuni: escrocherie, art. 190 alin. (2) lit. b) C. pen., și șantaj – art. 189 alin. (2) lit. b) C.pen.

Se poate observa că săvârșirea șantajului informatic, exprimat prin forma „sextorsionismului" sau „șantajul sexual", este precedată de stabilirea dintre făptuitor și victimă a unor relații de încredere, în baza cărora victima pune la dispoziția făptuitorului date cu caracter intim, care ulterior sunt utilizate ca mijloc ce șantajare. În speță, „K.D., împreună cu soția K.M., în perioada aprilie 2018 - martie 2019, au cerut de la partea vătămată P.N. 5500 Euro prin amenințări de a publica pe diferite site-uri din rețeaua internet fotografiile lui P.N. cu caracter intim, pe care aceștia le-au dobândit anterior de la partea vătămată prin rețeaua de socializare «Одноклассники», prezentându-se sub un nume străin, profitând de încrederea pe care victima a manifestat-o față de făptuitori. În total, din suma extorcată, K.D. și K.M. au primit de la victimă bani după cum urmează: la sfârșitul lunii octombrie 2018 – 200 euro; în noiembrie 2018 – 300 euro; pe 22 februarie 2019 – 150 euro; 20 martie 2019 – 500 euro, dată la care au fost reținuți în flagrant"[21].

De cele mai multe ori săvârșirea infracțiunii de șantaj informatic este precedată de organizarea prealabilă a culegerii datelor compromițătoare despre victimă. Astfel, „B.I. prin înțelegere prealabilă și de comun acord cu fratele său B.V., dintre care ultimul aflându-se peste hotare, a organizat culegerea de informații compromițătoare, construind o schemă infracțională, prin împărțirea rolurilor, având scopul obținerii unor avantaje materiale și ilegale, au șantajat-o pe S.E. cu divulgarea unor secvențe foto și video cu caracter intim, obținute prin intermediul rețelei de socializare „WhatsApp", au pretins ilegal suma de 8500 Euro pentru nedistribuirea acestor imagini în spațiul public. Ulterior, în vederea realizării acțiunilor sale, la data de XXXX, persoanele sus-menționate au impus partea vătămată să se deplaseze în mun. Chișinău pentru a le transmite suma solicitată. În rezultat partea vatămă a transmis, iar B.I. a primit suma necuvenită de 20000 lei, fiind reținut în flagrant"[22].

În alte cazuri, culegerea datelor compromițătoare comportă un caracter clandestin. Într-o speță, D.N. și I.N., fiind soți, l-au ademenit pe C.O. la domiciliul lor în or. Sângerei, unde a fost înscenată o relație intimă între I.N. și C.O.; D.N., fiind ascuns în altă odaie, a fil-

[21] Decizia CSJ a RM din 27.03.2023, dosar nr. 1ra-1575/2022 1-19026408-01-1ra-18112022. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23068

[22] Decizia CSJ a RM din 14.03.2024, dosar nr.1 ra-1876/2023 1-22187683-01-1ra-14122023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=24577 (accesat la data de 10.09.2024).

mat acţiunile erotice dintre cei 2 doi şi a iniţiat un conflict cu C.O. pe fon de gelozie. Peste aproximativ zece zile, I.N. l-a contactat telefonic pe C.O., de la care a cerut suma de 3000 lei, ameninţându-l cu divulgarea către prietena acestuia a înregistrărilor video în care el apare în scene intime, trimiţându-i acestuia o poză drept dovadă că aceste înregistrări există. D.N. şi I.N. au fost reţinuţi după ce au primit suma de 3.000 de lei cerută de la C.O. Au fost găsite şi înregistrările video în care acesta apare în ipostaze intime. Acţiunile lui D.N şi I.N. au fost calificate conform art. 189 alin. (3) lit. e) Cod penal (şantaj)"[23].

Într-o altă speţă, „E.M. prin înţelegere cu concubinul său C.A., în una din zilele lunii ianuarie 2018, cu scopul dobândirii bunurilor altei persoane, cunoscând că concubinul său are relaţii de prietenie cu M.O. şi că în telefonul acestuia sunt prezente poze nud cu M.O., prin şantaj, a ameninţat-o pe aceasta, prin intermediul telefoniei mobile, cu răspândirea unor ştiri defăimătoare, şi anume cu plasarea pe reţelele de socializare a pozelor nud sau comunicarea despre aceste poze familiei ei, în mod grosolan au solicitat transmiterea mijloacelor băneşti în sumă de 3 000 lei. Astfel, la data de 12.01.2018, aproximativ la orele 10.00, aflându-se în centrul oraşului Bălţi, i-a transmis suma de 3 000 lei lui C.A., promiţându-i că va nimici pozele"[24].

4. REZULTATE

4.1. Şantaj sau extorcare?

Legea penală naţională nu face o diferenţiere netă dintre „extorcare" şi „şantaj", precum fac alte legislaţiile penale (Franţa, Luxemburg etc.), în care fapta de extorcare se asociază cu cererea de transmitere a unui folos material, manifestată prin orice ameninţare sau constrângere, eventual prin ameninţare cu aplicarea violenţei, iar fapta de şantaj prin ameninţarea cu „dezvăluirea sau imputarea faptelor de natură să aducă atingere onoarei sau demnităţii" (Franţa), „ameninţare scrisă sau verbală de dezvăluire sau aducere de învinuiri calomnioase sau defăimătoare" (Luxemburg) etc.

Din punct de vedere semantic, cuvântul şantaj are semnificaţia de „infracţiune care constă în fapta de a constrânge o persoană, prin violenţă sau prin ameninţare, să dea, să facă, să nu facă ori să sufere ceva, cu scopul de a dobândi un folos pentru sine ori pentru altul"[25]; „constrângere exercitată asupra cuiva prin ameninţarea cu divulgarea unui secret compromiţător sau prin alte mijloace de intimidare, cu scopul de a dobândi în mod injust un folos pentru sine sau pentru altul"[26]; „constrângere exercitată asupra unei persoane în scopul de a obţine un avantaj", „mijloc folosit pentru a realiza acest scop[27]; „stoarcere de bani prin mijloace defăimătoare"[28] etc. Termenul de „extorcare", la rândul său are

23 Încheierea CSJ a RM cu privire la inadmisibilitatea recursului din 11.12.2024, dosarul nr. 1ra-273/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25490 (accesat la data de 10.09.2024).

24 Decizia CSJ a RM din 20.12.2021, dosar nr. 1ra-1825/2021 1-18030835-01-1ra-17082021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20306 (accesat la data de 10.09.2024).

25 Dicţionarul explicativ al limbii române (ediţia a II-a revăzută şi adăugită), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009. https://dexonline.ro/sursa/dex09 (accesat la data de 20.10.2024).

26 Micul dicţionar academic, ediţia a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic, 2010. https://dexonline.ro/sursa/mda2 (accesat la data de 20.10.2024).

27 Noul dicţionar explicativ al limbii române, Editura Litera Internaţional, 2002. https://dexonline.ro/sursa/nodex (accesat la data de 20.10.2024).

28 Dicţionar universal al limbii române, ediţia a VI-a, Lazăr Şăineanu, Editura, 1929. https://dexonline.ro/

semnificaţia de: „a obține ceva cu forța, prin amenințări, violență, șantaj”[29]; „a obține un lucru de la cineva cu forța, prin amenințări, violență, șantaj etc.”[30]; „a obține (ceva, în special bani) cu forța, prin amenințări; a stoarce”[31].

Se poate observa că în Dicţionarele Explicative ale limbii române mai recente, termenul de șantaj este abordat într-o accepțiune largă, de infracțiune care presupune constrângerea victimei, prin aplicarea violenței sau prin orice amenințare săvârșită cu scopul de a dobândi un folos material[32]. În accepțiunea tradițională (clasică), termenul are o semnificație mai îngustă și presupune fapta de constrângere prin amenințarea victimei cu divulgarea de date compromițătoare în scopul obținerii unui folos material injust.

Referitor la semnificaţia etimologică a cuvântului „extorcare”, este vădită accepțiunea largă a termenului care, pe lângă aplicarea forței fizice, amenințarea de orice fel, include șantajul ca formă de constrângere exercitată asupra victimei. Prin urmare, este vădit raportul de parte-întreg dintre extorcare și șantaj, în care șantajul constituie o formă de comitere a extorcării, ce presupune amenințarea victimei cu răspândirea informațiilor compromițătoare în scopul obținerii unui avantaj material.

Prin urmare, la intitularea art. 189 C.pen. al RM, legiuitorul a făcut uz de regula ficțiunii juridice, oferind cuvântului „șantaj” o semnificație mai vastă decât cea pe care o are în vorbirea curentă, asimilând-o cu cea de „extorcare”. În viziunea noastră, schimbarea cuvântului „șantaj” cu „extorcare” sau „extorsiune” în titlul normei incriminatoare nu este în măsură să influențeze sfera de aplicare a art. 189 C.pen. al RM. În general, funcțiunile juridice sunt aplicate deseori la descrierea infracțiunilor în legea penală, urmărindu-se prin aceasta, în principal, nuanțarea semnificației juridico-penale a unor termeni și expresii utilizate la descrierea infracțiunilor. În legislația penală, prin ficțiuni juridice sunt create „noțiuni juridice” utilizate în sens strict penal. Important, însă, este ca prin aplicarea funcțiunilor juridice de către legiuitor să nu fie distorsionat sensul legii penale și să nu se creeze premise de aplicări arbitrare a legii penale.

Totuși, din perspectiva unei evoluții progresive a legislației penale naționale, considerăm oportună soluția unei diferențieri conceptuale dintre fapta de „extorcare” și cea de „șantaj”. În accepțiunea noastră, de *lege ferenda,* acest lucru poate fi realizat prin descrierea în cadrul normei art. 189 C.pen. a două fapte infracționale: „extorcarea” și „șantajul”. Acest lucru ar fi posibil prin reformularea titlului normei din „șantaj” în „extorcare sau șantaj” cu descrierea la alin. (1) al art. 189 C.pen. a faptei de „extorcare”, iar la alin. (2) al art. 189 C.pen al RM a faptei de „șantaj” (a se vedea concluziile).

Întru promovarea acestui model legislativ incriminator învederăm mai multe argumente. Definirea legislativă a termenilor de „extorcare” și de „șantaj” ar doza claritatea și previzibilitatea legii penale naționale. Acest lucru se impune cu pregnanță pentru

sursa/dulr6 (accesat la data de 22.10.2024).

29 Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită, op. cit.. https://dexonline.ro/sursa/dex09 (accesat la data de 21.10.2024).

30 Micul dicționar academic, ediția a II-a Academia Română, op. cit. https://dexonline.ro/sursa/mda2 (accesat la data de 21.10.2024).

31 Dicționar de neologisme, Florin Marcu și Constant Maneca, Editura Academiei, București, 1986. https://dexonline.ro/sursa/dn (accesat la data de 21.10.2024).

32 Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită, op. cit.. https://dexonline.ro/sursa/dex09 (accesat la data de 21.10.2024).

uniformizarea înţelesului cuvintelor „extorcare” şi „şantaj”, utilizate la descrierea altor infracţiuni decât cea prevăzută la art. 189 C.pen. al RM. În contextul remanierii legislative propuse, termenii vizaţi vor avea unul şi acelaşi înţeles în interpretarea tuturor infracţiunilor la care sunt prevăzute ca semne constitutive. Spre exemplu, la art. 246 alin. (2) CP al RM este prevăzută ca formă agravantă a infracţiunii de „împiedicare a realizării drepturilor asociaţilor (acţionarilor) societăţii comerciale şi privarea nelegitimă de aceste drepturi” săvârşirea faptei *prin constrângerea unui asociat (acţionar) sau unui membru al consiliului societăţii comerciale să voteze în anumit fel sau să refuze să voteze prin* şantaj, *precum* şi *prin ameninţarea cu violenţă, distrugere sau deteriorare a bunurilor*… (sb. ns.).

Interpretarea agravantei trezeşte confuzii, întrucât termenul de „şantaj” la art. 246 alin. (2) CP al RM prin natura lucrurilor nu poate avea acelaşi înţeles pe care îl are de *lege lata* la art. 189 alin. (1) C.pen. Intuim că în cazul acestei infracţiunii legiuitorul face o distincţie dintre şantaj şi alte tipuri de ameninţări (aplicarea violenţei, distrugere sau deteriorare de bunuri), dând de înţeles că şantajul presupune ameninţarea victimei cu divulgarea unor date compromiţătoare. Un alt exemplu îl constituie infracţiunea de „sustragere sau extorcare a drogurilor sau a etnobotanicelor”, incriminată la art. 217[4] C.pen., şi cea de „corupere pasivă săvârşită prin extorcare”, prevăzută la art. 324 alin. 4) lit. a) C.pen. al RM. Astfel, în cazul primei infracţiuni cuvântul „extorcare” are semnificaţia de „şantaj”, prevăzut la art. 189 alin. (1) C.pen., iar în cel de al doilea caz are o altă semnificaţie, nedefinită de legea penală, însă care este interpretată în practica judiciară uniformizată[33].

Un alt argument, întrevăzut de noi, pentru definirea separată a „extorcării” îl constituie extinderea sferei de incidenţă a art. 189 C.pen. şi la alte forme de ameninţare decât cele enumerate în dispoziţia în vigoarea normei. Acest lucru va spori efectul descurajator al legii penale în privinţa unor conduite de pericol, care deşi de *lege lata* nu cad sub incidenţa normei de la art. 189 C.pen., însă prin natura lucrurilor şi pericolului social pot fi asimilate infracţiunii de şantaj. Textul normativ al art. 189 C.pen., în varianta sa tipică, prevede doar patru forme de ameninţări prin care poate fi comisă fapta de şantaj (ameninţarea cu aplicarea violenţei, distrugerea sau deteriorarea bunurilor, divulgarea informaţiilor defăimătoare şi ameninţarea cu răpirea victimei).

[33] Potrivit pct. 7 al Hotărârii Plenului CSJ a Republicii Moldova Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislaţiei penale ce reglementează circulaţia drogurilor, etnobotanicelor sau analoagelor acestora şi a precursorilor nr. 2 din 26.12.2011: „Prin extorcare de droguri sau etnobotanice se înţelege cererea de transmitere a astfel de substanţe adresată proprietarului, posesorului sau deţinătorului acestora cu ameninţarea cu violenţă sau cu răspândirea unor ştiri defăimătoare despre persoana respectivă, rudele sau apropiaţii acesteia, cu deteriorarea sau distragerea bunurilor proprietarului, posesorului, deţinătorului ori cu răpirea persoanei respective, a rudelor sau a apropiaţilor acesteia”. A se vedea: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=251. Pe de altă parte, în baza interpretărilor explicative ale Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova Cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru infracţiunile de corupţie nr. 11 din 22.12.2014: „extorcarea ca modalitate normativă a faptei prejudiciabile în contextul variantei agravate de la art.324 alin.(2) lit.c) CP, se poate realiza prin una din următoarele modalităţi faptice: punerea victimei în situaţia care o determină să-i transmită coruptului remuneraţia ilicită, pentru a preîntâmpina producerea efectelor nefaste pentru interesele legitime sau ilegitime ale victimei; ameninţarea cu lezarea intereselor legitime sau ilegitime ale victimei (nu lezarea efectivă), în cazul în care aceasta nu-i transmite coruptului remuneraţia ilicită; nesatisfacerea solicitării victimei, astfel încât aceasta este nevoită să transmită remuneraţia ilicită către corupt, pentru a evita lezarea unor interese legitime sau ilegitime ale victimei”. A se vedea:. https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248

Astfel, într-o speţă „I.R. a fost învinuit că, în perioada cuprinsă între 05 mai şi 13 mai 2021, a comis fapte de şantaj. Acesta a sustras plăcuţe de înmatriculare de la 20 de autovehicule din sectorul XXXX, mun. XXXX, lăsând pe parbriz bilete cu numărul său de telefon şi referinţa aplicaţiei „Telegram". Prin mesaje, el a cerut câte 2.000 de lei de la fiecare proprietar pentru returnarea plăcuţelor, ameninţând cu deteriorarea acestora. La 11 mai 2021, prin mobile banking, el a primit 1.000 de lei de la V.T. Între 14-20 mai 2021, el a obţinut 23.600 de lei de la alte victime, utilizând aplicaţia web money"[34]. Din speţă rezultă că în privinţa victimei făptuitorul a aplicat ameninţarea cu distrugerea bunurilor. Însă cum ar fi fost încadrată fapta, dacă făptuitorul ar fi ameninţat-o pe victimă cu refuzul de a restitui plăcuţele de înmatriculare sustrase de făptuitor? Bineînţeles că s-ar fi exclus imputarea art. 189 C.pen. al RM, întrucât norma incriminatoare nu prevede o asemenea formă de ameninţare aplicabilă în privinţa victimei pentru obţinerea bunurilor, drepturilor asupra bunurilor şi constrângerea realizării altor acţiuni patrimoniale.

Prevederea limitativă doar a anumitor forme de ameninţare face imposibilă aplicarea art. 189 C.pen. al RM în privinţa acţiunilor de cerere a bunurilor sau a drepturilor patrimoniale, însoţite de alte forme de ameninţare susceptibile de a împiedica libertatea psihică a victimei de a-şi gestiona drepturile patrimoniale. Din categoria acestor ameninţări fac parte: ameninţarea cu încălcarea unor drepturi şi libertăţi fundamentale ale persoanei, ameninţarea cu viol, avort, privaţiune ilegală de libertate, abuz de putere sau abuz de poziţie de vulnerabilitate etc. Prin urmare, de *lege ferenda*, considerăm că extorcarea de bunuri, drepturi asupra bunurilor sau de alte drepturi patrimoniale poate fi realizată prin orice tip de ameninţări susceptibile de a leza libertatea psihică a persoanei de a dispune de drepturile sale patrimoniale.

În final mai menţionăm, nu în ultimul rând însă, că definirea şi incriminarea separată a faptei de „extorcare" de cea de „şantaj" va facilita buna înţelegere a conceptelor din perspectiva ştiinţei juridice şi va oferi o fluenţă şi o corectitudine sporită discursului juridico-penal.

4.2. Noi perspective de descurajare penală a şantajului informatic.

Studiul practicii judiciare atestă o creştere exponenţială a şantajului săvârşit cu utilizarea tehnologiilor informaţionale, inclusiv în mediul online. Tehnologiile informaţionale şi mediul online facilitează atât şantajul săvârşit prin ameninţarea răspândirii unor date compromiţătoare, cât şi şantajul prin alte forme de ameninţare, precum distrugerea sau deteriorarea bunurilor, aplicarea violenţei, răpirea victimei. După caz, mediul online este folosit pentru identificarea victimei, stabilirea contactului cu victime, culegerea unor date compromiţătoare, comunicarea cererii însoţită de ameninţare cu divulgarea datelor defăimătoare etc.

Mai ales, în practica judiciară naţională şi cea internaţională, se atestă creşterea cazurilor de „sextorsionsim" sau a „şantajului sexual" prin intermediul site-urilor şi aplicaţiilor de dating. Mecanismul de comitere a acestei infracţiuni constă în stabilirea iniţială a unor relaţii de încredere dintre făptuitor şi victimă, în cadrul cărora primul solicită de la cea din urmă poze intime. După ce făptuitorul obţine pozele solicitate, victima este ameninţată prin intermediul aplicaţiilor cu răspândirea acestor date compromiţătoare dacă nu trans-

[34] Decizia CSJ a Republicii Moldova din 5.12.2024, dosar nr. 4-1re-26/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25476 (accesat la data de 14.11.2021).

mite către şantajist o anumită sumă de bani sau alte foloase materiale solicitate. Scopul principal al sextorsionismului, spre deosebire de alte fenomene de acest gen, nu este de a atrage o victimă la o întâlnire personală, ci de a o şantaja pentru a obţine bani sau alte foloase necuvenite.

O altă formă a şantajului informatic constă în preluarea de către şantajist al controlului asupra dispozitivelor electronice ale victimei, precum ar fi calculatoare personale, laptopuri, telefoane, tablete etc. În context, făptuitorii afişează pe ecranul dispozitivelor electronice mesaje ameninţătoare, prin care victimei i se aduce la cunoştinţă că sistemul informatic va rămâne criptat şi nu vor putea fi recuperate datele, dacă aceasta nu va plăti o sumă de bani şantajistului.

Prin şantaj informatic se are în vedere şantajul prin care cererea bunurilor, drepturilor asupra bunurilor sau cererea de săvârşire a altor acţiuni cu caracter patrimonial însoţită de ameninţarea victimei este săvârşit prin utilizarea de către făptuitor a sistemelor informatice sau a reţelelor de comunicare socială. Nu este obligatoriu ca ambele acţiuni, adică atât cererea (acţiunea-scop) cât şi ameninţarea (acţiunea-mijloc) să fie comise prin utilizarea de către făptuitor a sistemelor informatice sau a reţelelor de comunicare socială. Pentru existenţa acestei forme de comitere a infracţiunii de şantaj este suficient ca măcar una dintre acţiunile sus-menţionate să fie săvârşită prin aceste mijloace. Prin urmare, ceea ce defineşte noţiunea de şantaj informatic este mijlocul de comitere a infracţiunii.

În viziunea noastră, utilizarea sistemelor informatice sau a reţelelor de comunicare socială vădesc un pericol social sporit al faptei de şantaj. În primul rând, făptuitorul profită de vulnerabilitatea victimei, manifestată prin încrederea şi speranţa acesteia că datele, inclusiv cele cu caracter intim, care sunt puse la dispoziţia făptuitorului vor fi utilizate cu bună-credinţă şi nu în scop compromiţător. În cel de al doilea rând, utilizarea sistemelor informatice sau a reţetelor de comunicare socială, prin definiţie presupune o extensie a relaţiilor sociale la care se atentează prin comiterea faptei de şantaj. Astfel, în speţă poate fi identificat un obiect juridic special facultativ, reprezentat de totalitatea relaţiilor sociale a căror existenţă şi normală desfăşurare sunt condiţionate de protejarea confidenţialităţii şi disponibilităţii datelor informaţionale. În cel de al treilea rând, mai ales în cazul şantajului săvârşit prin ameninţarea cu răspândirea datelor compromiţătoare**,** pot fi identificate ca obiect juridic special facultativ şi relaţiile sociale ce sunt condiţionate de protejarea onoarei, demnităţii şi reputaţiei persoanei în mediul social. În cel de al patrulea rând, tendinţele de răspândire a acestui tip de manifestare infracţională solicită reorientarea politicii penale în direcţia dozării efectului descurajator al legii penale.

Argumentele sus-menţionate justifică, pe de o parte, odată în plus oportunitatea incriminării distincte şi individualizării legale diferenţiate a faptei de „şantaj” în raport cu fapta de „extorcare”, pe de altă parte, oportunitatea prevederii în calitate de formă agravată a şantajului informatic săvârşit prin „utilizarea sistemelor informatice sau a reţelelor de comunicare socială” (a se vedea concluziile).

Dintr-o altă perspectivă optăm pentru reformularea în textul art. 189 C.pen. al RM a expresiei „cu răspândirea unor ştiri defăimătoare” în formula„cu divulgarea unor date compromiţătoare”. În viziunea noastră, expresia „date compromiţătoare” conturează mai pronunţat natura juridică a infracţiunii de şantaj săvârşit prin ameninţarea comunicării datelor susceptibile de a ştirbiri reputaţia, adică părerea publică despre victimă, felul în care aceasta este cunoscută sau apreciată. Potrivit DEX-ului, „a compromite” înseamnă: „a

face să-şi piardă sau a-şi pierde buna reputaţie; a (se) discredita” [35]; „a-l pune (pe cineva) într-o lumină nefavorabilă, a face să-şi piardă buna reputaţie, a da de ruşine”[36]. La rândul său, verbul a „defăima” înseamnă: „a vorbi de rău pe cineva sau a vorbi rău despre ceva; a ponegri, a calomnia”[37]; „a vătăma reputaţia cuiva; a bârfi, a huli, a ponegri”[38]. Reieşind din semnificaţia semantică a cuvintelor sus-menţionate, rezultă că „defăimarea” nu presupune neapărat doar comunicarea datelor prin care victima este discreditată public. Ideea de discreditare publică, afectare a bunei reptaţii şi imagini este de fiecare dată reflectată prin adjectivul „compromiţător”.

În plus, considerăm că condiţia de grad prejudiciabil al infracţiunii de şantaj este îndeplinită din momentul în care victima este ameninţată cu „divulgarea” datelor compromiţătoare, adică cu dezvăluirea sau darea în vileag a acestora, pentru a le face cunoscute de una sau mai multe persoane. La rândul său, acţiunea de răspândire este o activitate mai complexă, care, de regulă, poartă un caracter sistematic şi presupune propagarea sau difuzarea unor informaţii compromiţătoare.

5. CONCLUZII.

În lumina argumentelor invocate mai sus, propunem un nou concept legislativ de formulare a normei incriminatorii prevăzute la art. 189 C.pen. al RM, prin care, pe de o parte, se face o distincţie graduală dintre „extorcare” şi „şantaj”, iar, pe de altă parte, este prev**ăzut „şantajul informatic” ca formă agravantă a infracţiunilor vizate, după cum urmează:**

Articolul 189. Extorcarea şi şantajul

(1) Extorcarea, adică cererea nejustificată de a se transmite bunurile ori dreptul asupra acestora sau de a săvârşi alte acţiuni cu caracter patrimonial, însoţite de orice formă de ameninţare a proprietarului, posesorului sau deţinătorului, inclusiv a rudelor sau apropiaţilor acestora

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 600 la 850 de unităţi convenţionale sau cu închisoare de la 2 la 4 ani.

(2) Şantajul, adică cererea nejustificată de a se transmite bunurile ori dreptul asupra acestora sau de a săvârşi alte acţiuni cu caracter patrimonial însoţite de ameninţarea persoanelor prevăzute la alin. (1) cu divulgarea unor date compromiţătoare,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 750 la 950 de unităţi convenţionale sau cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(2) Extorcarea sau şantajul săvârşit:

b) de două sau mai multe persoane;

c) cu aplicarea violenţei nepericuloase pentru viaţă sau sănătate;

d) prin ameninţare cu moartea;

---

[35] Dicţionarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută şi adăugită, op. cit.. https://dexonline.ro/sursa/dex09 (accesat la data de 21.10.2024).

[36] Dicţionarul limbii române literare contemporane. Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), Al. Rosetti et al. (colectiv), Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957. https://dexonline.ro/sursa/dlrlc (accesat la data de 21.10.2024).

[37] Dicţionarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută şi adăugită, op. cit.. https://dexonline.ro/sursa/dex09 (accesat la data de 25.10.2024).

[38] Dicţionarul limbii române literare contemporane. Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), op. cit., https://dexonline.ro/sursa/dlrlc (accesat la data de 25.10.2024).

e) cu deteriorarea ori distrugerea bunurilor;

f) împotriva donatorilor partidelor politice sau ai concurenţilor electorali;

g) prin utilizarea sistemelor informatice sau a reţelelor de comunicare socială;

se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 7 ani cu amendă în mărime de la 850 la 1350 de unităţi convenţionale.

(4) Acţiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3):

a) săvârşite de un grup criminal organizat sau de o organizaţie criminală;

b) săvârşite cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă;

c) însoţite de violenţă periculoasă pentru viaţă sau sănătate;

d) săvârşite cu deosebită cruzime;

e) urmate de dobândirea bunurilor cerute;

se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 10 ani cu amendă în mărime de la 1850 la 2350 de unităţi convenţionale.

(5) Acţiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3) sau (4), însoţite de răpirea sau privarea de liberate a proprietarului, posesorului sau deţinătorului, a rudelor sau a apropiaţilor acestora,

se pedepseşte cu închisoare de la 10 la 13 ani.

(6) Acţiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3), (4) sau (5), dacă valoarea bunurilor depăşeşte 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin Hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârşirii faptei,

se pedepsesc cu închisoare de la 11 la 13 ani.

(7) Acţiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3), (4), (5) sau (6), dacă valoarea bunurilor depăşeşte 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin Hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârşirii faptei,

se pedepsesc cu închisoare de la 13 la 15 ani.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

Criminal justice (public order) act, 1994. https://www.irishstatutebook.ie/eli/1994/act/2/enacted/en/html (accesat la data de 17.11.2024).

Theft Act (Northern Ireland) 1969. https://www.legislation.gov.uk/apni/1969/16/contents(accesat la data de 17.11.2024).

Kopecký Kamil, Online blackmail of Czech children focused on so-called "sextortion" (analysis of culprit and victim behaviors). Telematics and informatics, vol. 34, nr. 1, 2017. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0736585316300090 (accesat la data de 17.10.2024).

Larceny Act 1916. https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted (accesat la data de 17.11.2024).

Chen Yehudai, Informational Blackmail: Survived by Technicality. MARQUETTE LAW REVIEW, Issue 4, Summer 2009, Volum 92, p. 780-827. https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted (accesat la data de 17.10.2024).

Code pénal de la République Française. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section (accesat la data de 18.10.2024).

Code pénal version consolidee applicable ou 08.03.2024. https://legilux.public.lu/eli/

etat/leg/code/penal/20240308 (accesat la data de 18.10.2024).
Código Penal versão à data de 24.11.21. https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675 (accesat la data de 21.10.2024).
Codul penal al României din 17 iulie 2009. https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635 (accesat la data de 18.10.2024).
Herinean D., Relaţia dintre şantaj şi alte infracţiuni. În: PENALMENTE / RELEVANT, nr. 1 / 2018. https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2018/09/Herinean-blackmail-and-extorsion.pdf (accesat la data de 20.10.2024).
Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. ș.a., Explicaţii teoretice ale Codului penal român, Vol. III, Partea specială, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1971.
Cod penal român din 1936. Text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 65 din 18 martie 1936. https://lege5.ro/App/Document/heztqnzu/codul-penal-din-1936 (accesat la data de 18.11.2024).
Cod penal român din 1864. Text republicat în Monitorul Oficial, Partea I din 22 octombrie 1912. https://lege5.ro/App/Document/g42tamju/codul-penal-din-1864 (accesat la data de 18.11.2024).
Larii Iu., Aspecte juridico-penale şi criminologice ale şantajului, Studiu monografic, Chişinău, 2004.
Crijanovschi S., Aspecte teoretice şi practice ale infracţiunii de şantaj, Teză de doctor în drept, Chişinău, 2012.
Botnarenco M., Plămădeală Gh., Unele observaţii referitoare la accepţiunile conceptului „şantaj" în Codul penal. În: Juridice Moldova. https://juridicemoldova.md/7341/unele-observatii-referitoare-la-acceptiunile-conceptului-santaj-in-codul-penal.html.
Borodac A., Manual de drept penal. Partea specială (pentru învăţământul universitar), Ed. Tipografia Centrală, Chişinău, 2004.
Decizia CSJ a RM din 2.11.2021, dosar nr. 1ra-1411/2021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19801 (accesat la data de 10.09.2024).
Decizia CSJ a RM din 27.03.2023, dosar nr. 1ra-1575/2022 1-19026408-01-1ra-18112022. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23068 (accesat la data de 10.09.2024).
Decizia CSJ a RM din 14.03.2024, dosar nr.1 ra-1876/2023 1-22187683-01-1ra-14122023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=24577 (accesat la data de 10.09.2024).
Încheierea CSJ a RM cu privire la inadmisibilitatea recursului din 11.12.2024, dosarul nr. 1ra-273/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25490 (accesat la data de 10.09.2024).
Decizia CSJ a RM din 20.12.2021, dosar nr. 1ra-1825/2021 1-18030835-01-1ra-17082021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20306 (accesat la data de 10.09.2024).
Dicţionarul explicativ al limbii române (ediţia a II-a revăzută şi adăugită), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009. https://dexonline.ro/sursa/dex09 (accesat la data de 20.10.2024).
Micul dicţionar academic, ediţia a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic, 2010. https://dexonline.ro/sursa/mda2 (accesat la data de 20.10.2024).

Noul dicţionar explicativ al limbii române, Editura Litera Internaţional, 2002. https://dexonline.ro/sursa/nodex (accesat la data de 20.10.2024).

Dicţionar universal al limbii române, ediţia a VI-a, Lazăr Şăineanu, 1929. https://dexonline.ro/sursa/dulr6 (accesat la data de 22.10.2024).

Dicţionar de neologisme, Florin Marcu și Constant Maneca, Editura Academiei, Bucureşti, 1986. https://dexonline.ro/sursa/dn (accesat la data de 21.10.2024).

Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislaţiei penale ce reglementează circulaţia drogurilor, etnobotanicelor sau analoagelor acestora și a precursorilor nr. 2 din 26.12.2011.

Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova Cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru infracţiunile de corupţie nr. 11 din 22.12.2014 https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 (accesat la data de 1.11.2021).

Decizia CSJ a Republicii Moldova din 5.12.2024, dosar nr. 4-1re-26/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25476 (accesat la data de 14.11.2021).

Dicţionarul limbii române literare contemporane. Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), Al. Rosetti et al. (colectiv), Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957. https://dexonline.ro/sursa/dlrlc (accesat la data de 21.10.2024).

CZU 343.98:343.3 DOI 10.5281/zenodo.14650683

Gina-Aurora NECULA*,
gina.necula@ugal.ro

CRIME SCENE INVESTIGATION, OBJECTS AND DOCUMENTS SAMPLING, SEARCH AND EVIDENCE COLLECTION DURING INVESTIGATION OF THE SMUGGLING OF MIGRANTS OFFENCE

The crime scene investigation, the examination of physical evidence - objects and documents -, as well as searches and evidence collection, are essential procedural actions for the evidence collection and administration of evidence in the investigation of the organizaed migrant smuggling. For this reason, this present study explores the specifics and particularities of these actions from a forensic perspective. The article is not limited only to theoretical aspects, but also integrates an extensive analysis of current judicial practice, relating it to the scientific foundations.

The main objective of the scientific article was to examine the tactics applied in the conduct of these procedural actions, as well as to identify legislative gaps and inconsistencies in the application of judicial practice. Ultimately, the research aims to provide practical recommendations, based on a scientific approach, to support the prosecution authorities. The effective implementation of these recommendations would contribute to improving the process of investigating the organization of irregular migration, facilitating the work of prosecution authorities and strengthening the state's obligations in the fight against crime.

Keywords: crime scene investigation, physical evidence, search, evidence collection, migrant smuggling.

INVESTIGAREA SCENEI CRIMEI, EȘANȚIONAREA OBIECTELOR ȘI DOCUMENTELOR, CĂUTAREA ȘI CULEGEREA PROBELOR ÎN TIMPUL INVESTIGĂRII INFRACȚIUNII DE CONTRABANDĂ DE MIGRANȚI

Cercetarea locului faptei, examinarea probelor fizice - obiecte și documente -, precum și percheziţiile și colectarea probelor, sunt acțiuni procedurale esențiale pentru colectarea probelor și administrarea probelor în cercetarea traficului organizat de migranți. Din acest motiv, studiul de față explorează specificul și particularitățile acestor acțiuni din perspectivă criminalistică. Articolul nu se limitează doar la aspectele teoretice, ci integrează și o analiză amplă a practicii judiciare actuale, raportând-o la fundamentele științifice.

* PhD, Associate Professor, Cross-border Faculty, "Dunărea de Jos" University of Galati, Romania (ROR: https://ror.org/052sta926); e-mail:secretariat.ft@ugal.ro; ORCID ID: 0000-0001-7151-1471, e-mail: gina.necula@ugal.ro

Obiectivul principal al articolului științific a fost de a examina tacticile aplicate în desfășurarea acestor acțiuni procedurale, precum și de a identifica lacunele și inconsecvențele legislative în aplicarea practicii judiciare. În cele din urmă, cercetarea își propune să ofere recomandări practice, bazate pe o abordare științifică, pentru a sprijini autoritățile de urmărire penală. Implementarea efectivă a acestor recomandări ar contribui la îmbunătățirea procesului de investigare a organizării migrației ilegale, la facilitarea activității organelor de urmărire penală și la consolidarea obligațiilor statului în lupta împotriva criminalității.

Cuvinte-cheie: investigarea locului crimei, probe fizice, căutare, colectarea probelor, contrabanda de migranți.

1. INTRODUCTION

In the investigation of the organization of migrant smuggling, procedural actions such as crime scene investigation, examination of objects and documents, searches and evidence collections, although not always frequently applied, are essential for obtaining evidence and clarifying the circumstances of the crimes. The tactics of conducting these actions play a central role in ensuring their effectiveness, directly contributing to the identification and prosecution of persons involved in migrant smuggling networks.

The crime scene investigation, although not carried out in all cases, remains an important step when applied, allowing for thorough documentation and analysis of the relevant elements. The examination of objects and documents, as well as searches and evidence collections, are tactics which, when used, ensure the evidence collection and protection of evidence necessary to reconstruct the modus operandi of criminal networks.

The importance of these procedural actions, even if they are not uniformly applied in all investigations, lies in their ability to assist prosecution authorities in effectively combating irregular migration. A well-informed tactical approach, even in the selective use of these methods, contributes to strengthening the State's capacity to ensure a full and fair justice process.

2. METHODOLOGY

Theoretical, normative and empirical materials were used in the elaboration of this publication. Also, the analysis of the treated subject was carried out by applying various methods of scientific research, specific to forensic theory and doctrine, including: logical method, deduction and induction, comparative analysis, systemic analysis, among others. The theoretical-legal basis of this scientific article is constituted by the normative regulations in the field of criminal procedure and forensic, with emphasis on crime scene investigation, examination of objects and documents, searches and evidence collections.

3. DISCUSSIONS

Before proceeding to the exposition of the subject at hand we would like to shed some light. The crime scene investigation should not be confused with the investigation (examination) of objects and documents, which, in our opinion, should be a separate procedural and forensic tactical action. This subject may raise discussion and controversy, because according to Art. 118 para. (1) CPP, *„For the purpose of discovering and collecting traces of the offense, material means of evidence to establish the circumstances of the offense or other circumstances that are relevant to the case, the prosecuting body shall conduct crime scene search of land, rooms, objects, documents, computer systems or computer data*

storage media, animals, human or animal corpses". In other words, on-the-spot searches of documents, objects, etc. are also possible. We are not against this provision, but when on-the-spot searches of land or premises are carried out and objects or documents are found, they may also be searched (examined) as part of the on-the-spot search. This requirement is also reflected in the provisions of Article 118(1)(b) and (c) of the Rules of Procedure. (4), (5) and (7) CPC. How do we proceed when objects and documents are seized either as a result of the on-the-spot investigation, or by evidence collection under Article 126 CPP, search, etc.? In these cases, will the search (examination) of these objects and documents be carried out, or will the crime scene search be carried out or continued?

According to the legal dictionary, „crime scene - an area of land or a certain enclosure, spatially and temporally related to the crime under investigation, in the true sense of the word, crime scene means the area where traces of the crime were discovered. However, it should be borne in mind that the crime may have been committed elsewhere. For example, the rape took place at the offender's home and the victim's body was found in a well, which has led to a distinction being made in recent literature between the place where the crime was committed (in the example given, the offender's home) and the place of the crime (the well where the body was found)"[1] .

It should be noted that the place where the crime was committed and the place of the crime may coincide.

Researchers[2] , also distinguish between the place where the offense was committed and the place of the crime, there being no difference of opinion, i.e. the place of investigation is the place where the criminal act occurred or where the harmful prosecution took place, i.e. the result of this act. However, the respective doctrinarists refer to a territory, room, open land, etc., not to objects or documents.

We support, in this regard, the opinion of Ion Mircea, who states that, „the place of the crime is the perimeter within the limits of which the material evidence created during the commission of the offense is located. Thus, it includes: the land or room where the offense was committed, the place where the result was produced, the surroundings of these places, if they are bearers of traces created during the commission of the offense under investigation"[3] . He also specifies that, „(...) in the process of on-the-spot investigation, it is necessary to carry out a thorough examination, portion by portion, of the place in question, so that no area is left unexcavated"[4] .

„The on-the-spot investigation is carried out in order to ascertain the circumstances of the commission of the crime, to determine the existence, position and condition of the material means of evidence, to identify the persons who committed the criminal act and other circumstances that are important for the fair resolution of the criminal case"[5] .

---

1 Legal Dictionary. Available: https://legeaz.net/dictionar-juridic/locul-faptei [accessed: 14.08.2022].

2 Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, 6th Edition, revised, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2015, p. 357-358; Crișu Anastasiu, Drept procesual penal, General Part, 6th Edition, revised and updated, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2022, p. 449-450; Neagu Ion, Damaschin Mircea, Criminal Procedure Treatise, General Part, 3rd edition, revised and added, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2020, p. 593; Doraș Simion, Criminalistics, Volume II, Tactical Elements, Central Printing House, Chisinau, 1999, p. 41.

3 Mircea Ion, Criminalistica, 2nd Edition, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2010, p. 226-227.

4 Mircea Ion, Criminalistica, 2nd Edition, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2010, p. 226.

5 Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Tactics of conducting on-the-spot investigation, Methodical guide for crim-

In other words, the majority of academics state that the purpose of on-the-spot investigation is the direct perception by the prosecuting authority of the place where the crime was committed, the search, discovery, discovery, detection, fixing, taking, lifting and examination of evidence, including the position and condition of the evidence[6] .

In view of the above, in order to avoid ambiguous interpretation of Art. 118 CPP, we propose the introduction of a new rule in the criminal procedure law, defining a new procedural action in its own right - the examination of objects, documents (including computerized data) and official sites or any other type of electronic addresses. Thus, the examination should be carried out separately from the examination in the framework of crime scene investigation, lifting, search, etc.

Following the examination of judicial practice, as mentioned, crime scene investigation in cases of organizing migrant smuggling occupies a volume of 17%. It should also be noted that on-the-spot investigation in these cases is carried out in 32% of the cases examined. In other words, not in all cases of investigation of the organization of migrant smuggling this action was carried out. However, we cannot diminish its importance, which is extremely important from both a procedural-criminal and forensic perspective, being considered by most researchers and practitioners as an essential action and evidentiary procedure for establishing the truth in a criminal case[7] .

For example, in a case[8] , the prosecution body investigating the organization of migrant smuggling by an organized criminal group, consisting of citizens of the Republic of Moldova and Ukraine, who, with the aim of obtaining financial benefit in exchange for money, organized the illegal entry on the territory of the Republic of Moldova of male citizens of Ukraine, who, due to the armed conflict on the territory of Ukraine, fell under the restriction to leave the country. „*By the finding report of 18.03.2022 it was established that on 18.03.2022, around 20.00, from behind the border sign 0754/14, the means of transport OV, license plate XXX 000, at the wheel of which was PR citizen, and with him (...) four citizens of Ukraine (...)*". Thanks to the on-the-spot investigation, the prosecutor was able to determine the exact place of crossing the state border, the means and route of crossing, the time of committing the crime, the time of the crime, the traces of the crossing, the identification of witnesses (victims) and some perpetrators, etc. Without this procedural action, the prosecutor could risk not discover the crime or obtain indisputable evidence.

In these cases, the on-the-spot investigation is not a simple prosecution action, but an activity of the utmost importance of an immediate and irreplaceable nature, in many cases almost impossible to repeat under the same conditions and with the same results[9] .

---

inal investigation officers, Legal Collection of the „Stefan cel Mare" Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova, Cartea Militară Publishing House, Chisinau, 2020, p. 4.

6 Bercheșan Vasile, Cercetarea penală, Icar Publishing House, Bucharest, 2001, p. 251; Ciopraga Aurel, Tratat de tactică criminalistică, Gama Publishing House, Iași, 1996, p. 31; Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2002, p. 308.

7 Antoniu George, Explicații teoretice ale Codului de procedură penală, Parte generală, volume I, Romanian Academy Publishing House, Bucharest, 1975, p. 294; Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, 5th edition, revised and added, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2010, p. 359.

8 Judgment of the Cahul District Court, Central Office of 11.10.2022, issued in Case no. 1-327/2022. Available: https://jch.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/34e3cc54-5b66-4e80-a615-b5b6f892e7c4 [accessed: 06.08.2024].

9 Bercheșan Vasile, Criminal Investigation (Criminalistics - theory and practice), Complete Guide to Crimi-

For example, an organized criminal group, in order to obtain a financial benefit in the amount of 32000 US dollars, organized the illegal entry into the territory of the Republic of Moldova of 4 citizens of Ukraine, who are neither citizens nor residents of the Republic of Moldova. Subsequently, by circumventing the border control, in an organized manner, the citizens of Ukraine, accompanied by the guide BF, illegally crossed the state border of the Republic of Moldova on foot, in the direction XXX, where they were detained by the employees of the Border Police of the Republic of Moldova, near the village YYY[10] .

Due to the fact that the on-the-spot investigation was carried out immediately, in conditions appropriate to the case, the territory and the direction of the crossing were examined, and the exact place of the commission of the offense was determined, implicitly by indicating the border sign, which indicates the direct intention of illegal crossing. If the investigation was not carried out on the spot, we consider that the prosecuting body did not administer evidence to prove that migrant smuggling was organized. Otherwise, the actions could have been considered as mere illegal crossing of the state border (Article 362 CP).

We note that on-the-spot searches in cases of organized irregular migration should be carried out as soon as the need arises. This tactical requirement aims to ensure maximum preservation of objects and influences the efficiency and results of the examination. The above example shows that immediate action yields positive results in the investigation of such crimes, but in cases where the crime scene search is delayed, difficulties, sometimes insurmountable, may arise.

Another example in this regard is the case of organization of migrant smuggling, where the criminal prosecution body, by the minutes of crime scene investigation with illustrative plan, drawn up on 17 November 2023, fixed the place on the bank of the Prut River where 5 (five) foreign citizens (from India) without documents were found, this place being at the border sign 1079 upstream 50 meters at a distance of 10 meters from the bank of the Prut River in the protection strip[11] .

The conducted analysis shows that the tactical peculiarities of the crime scene investigation provide the necessary information for organizing the investigation, determining the possible directions of investigation, formulating forensic versions of the persons involved in organizing migrant smuggling and many other circumstances necessary for a complete and objective investigation. The study of the criminal cases showed that on-the-spot investigation is carried out in the majority of cases of apprehension of illegal migrants when crossing the state border, either at the Border Crossing Point or by evading border control, or by evading border control. In all other criminal cases, on-the-spot investigation is not carried out.

By the Sentence of the Comrat Court of Comrat, Ciadir-Lunga branch[12] , ZV was

nal Investigation. Editura şi tipografia ICAR, Bucureşti, 2002, p. 253.

[10] Judgment of the Comrat Court, Ciadir-Lunga district, dated 30.05.2024, issued in Case No. 1-28/2024. Disponibilă: https://jco.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/675da13f-3005-4011-a080-c8c956216562 [accesată: 06.08.2024].

[11] Judgment of the Ungheni Court of 08.07.2024 (p. 11), issued in Case no. 1-84/2024. Available: https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/33152dcb-cfbd-40e5-ae6e-387ba92e6de9 [accessed: 07.08.2024].

[12] Judgment of the Comrat Court of Comrat, Ciadir-Lunga, dated 29.08.2023, issued in Case No. 1-11/2023.

convicted of organizing migrant smuggling of 2 citizens of Ukraine in the amount of 8000 USD. Thanks to the crime scene investigation, the prosecutor was able to determine the further directions of the investigation, submitted the appropriate versions and planned to carry out further procedural actions, including special investigative measures. Thus, the results of the on-the-spot investigation provided the basis for interception and recording of communications and/or images, thanks to which not only evidence of guilt was obtained, but also other participants in the crime could be identified. At the same time, the prosecution body identified witnesses (victims) of the crime, from whom objects were taken, which were subsequently subjected to examination, the results of which were essential in proving the guilt of the defendant.

A particular feature of the on-the-spot investigation is the establishment, identification and evidence collection of the means and instruments of the crime. This particularity, especially in the case of investigating the organization of migrant smuggling, enables the prosecuting body not only to establish the place of commission of the crime, to identify the perpetrators and witnesses (victims), but also to prove their intention to cross the state border illegally, the roles of each participant in the commission of the crime, implicitly when it is committed by an organized criminal group (the role of each of them will be identified: the traveller, the driver, the person who took the money, the person who arranges their accommodation, etc.), identifying the method of committing the crime, etc.

An eloquent example may serve the materials of the criminal case in which „*4 citizens of the Republic of Moldova, by prior agreement with foreign persons unidentified by the prosecuting body, acting within an organized criminal group, created in advance for the commission of the crime of organizing migrant smuggling, with roles being distributed among the members of the respective meeting, in order to obtain direct financial gain, they organized the illegal exit from the territory of the Republic of Moldova, with a view to illegal transit through the territory of Romania and illegal entry into the territory of the Shengen countries of citizens of Armenia, who are neither citizens nor residents of this state, by means of illegal crossing of the state border of the Republic of Moldova, evading* border *control*"[13] . As a result of the on-the-spot investigation the following objects could be determined, fixed and seized: the car with which the citizens of Armenia were transported to the border area, the boat with which they intended to cross the Nistru River (to illegally cross the state border), the temporary placement of the victims in an abandoned building near the border sign 1175 in the direction of the village Tochile-Răducani, Leova rayon, Republic of Moldova, from where they were picked up by another person (as a guide), the intention to illegally cross the state border in the direction of the village Broscoșteşti, Romania.

Thus, during the crime scene investigation of the rooms used as accommodation or for temporary detention of illegal migrants, it is necessary to pay attention to the presence and number of places for sleeping, eating, the degree of their equipment, kitchen utensils, the presence and nature of food, toiletries, personal hygiene items, clothing, money, identity documents of foreign citizens; to focus on such documents, such as diaries, receipts,

Disponibilă: https://jco.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/b7982f7e-8226-4da7-9158-ce65b-b86a6e1 [accesată: 06.10.2023].

[13] Judgment of the Cimislia District Court, Central Office, dated 27.02.2018, issued in Case No. 1-27/18. Available: https://jcm.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/dbeb8f40-af1b-e811-80d5-0050568b44c1 [accessed: 04.03.2023].

tickets for various types of transportation, etc.

For example, in a case of organization of migrant smuggling[14] , one of the procedural actions carried out was the crime scene investigation, during which the „Evidence of the fund of occupied rooms" for the date of 07.07.2017 in the hotel „Cosmos", located in mun. Chisinau. Thanks to this procedural action, the prosecuting body established the temporary place of stay of the illegal migrant, the persons who visited him, as well as the time of accommodation and departure from the hotel. These data were important for the prosecution body to carry out other procedural actions, thanks to which the court found the defendant guilty.

When a car is detained at the scene, it is recommended to urgently remove the keys from the engine starter, restrict access to the car to any participants, minimize the risk of an accident while detaining a vehicle with persons (if it is being pursued and on summons does not stop). It is also necessary to use weapons only in extreme cases to stop such a vehicle in which an illegal migrant is being transported in a hidden compartment or using false documents. It is not excluded that medical help may be required during the examination. That is why it is important to pass on this information in an operational manner and to plan actions so that all the necessary specialists can be on the scene immediately.

The analysis carried out shows that in cases concerning the investigation of the organization of migrant smuggling, crime scene investigation can be carried out both at the initial stages or even up to the start of criminal proceedings (by the investigating bodies) and at the later stages of investigation. It is important to consider that these examinations have two main directions. The first direction is the examination to document the traces of detention, use of labor and transportation of illegal migrants and to discover illegal migrants at the scene of the crime. The second direction is the examination to discover the locations used for the accommodation and detention of illegal migrants.

An eloquent example is presented by the materials of the criminal case no. 2016872026[15] , where following the on-the-spot investigation conducted in a hotel in mun. Chisinau, 3 persons of Sri Lankan origin (migrants), passports, telephones, notes, maps, tickets, etc. were found. Thus, due to the correct planning of procedural actions and special investigative measures, one part of the prosecution group apprehended 4 persons at the state border, who intended to cross the country illegally, together with the traveler, i.e. in flagrante delicto, another part of the prosecution group carried out searches and other measures, and a third part carried out crime scene investigation.

Thanks to the undercover agent, it was possible to plan the actions correctly, the authorities reacted quickly, the entire network was apprehended practically in flagrante delicto, material evidence was discovered and collected, victims were identified, etc.

Thus, in cases where there are several perpetrators and victims of migrant smuggling, especially in cases where the intention is to illegally cross the state border of the Republic of Moldova and the exact location of the crossing is unknown, we recommend

[14] Judgment of the Chisinau District Court, Central Office, dated 01.11.2018, issued in Case No. 1-679/2018. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/53f5afb6-1de0-e811-80d5-0050568b021b [accesată: 04.04.2024].

[15] Criminal case no. 2016872026, in which the criminal prosecution was initiated on 10.03.2016, on the basis of Art. 362/1, para. (3), letter a) of the Criminal Code, by the criminal prosecution body of the Ministry of Internal Affairs, established within the Border Police Department.

involving a considerable number of law enforcement officers (border guards), due to the large area of the territory under investigation. In addition, before starting this prosecution action, it is advisable to establish a security perimeter around the place to be investigated in order to prevent attempts by illegal immigrants to flee from the place of examination, given their reluctance to contact the authorities due to their illegal presence on the territory of the country.

For example, in 2023, a group of unidentified persons composed of citizens of Ukraine and the Republic of Moldova, previously sharing roles, acting with direct intention, determining criminal activities at the cross-border level and aiming to obtain financial or material benefit, created a criminal scheme according to which, using the Republic of Moldova as a transit zone, they organized migrant smuggling of Ukrainian citizens with illegal crossing of the Moldovan-Ukrainian border and transit of the Republic of Moldova to the Member States of the European Union. Thanks to the involvement of several border police employees, including the state border surveillance equipment, specialists in the field of kinology, and the formation of a security cordon to prevent illegal migrants from escaping, four victims, citizens of Ukraine, were apprehended, and subsequently three perpetrators were arrested and identified by the criminal prosecution[16] .

Therefore, it is advisable that the crime scene investigation is carried out with the use of video recording or photography, state border surveillance technique, as this allows not only more complete and objective documentation, in dynamics, of the unfolding of the content and results of the prosecution action, but also the effective use of the obtained materials both in the analysis and evaluation of the available data, as well as in the planning and conduct of the appropriate versions and actions related to their verification. Photographs or video recordings documenting all elements described in the minutes shall be an annex to the minutes. The prosecution officer as well as the members of the prosecution team (if there are any) may watch the recording several times, thus calmly observing details that need to be emphasized and used in the preparation of hearings, verification of statements on the spot, planning and ordering of special investigative measures, etc.

„The crime scene investigation in the case of the organization of migrant smuggling shall be carried out in order to establish the following circumstances, which characterize:

Subject of the crime: number of persons involved in the crime; approximate age of the participants in the crime (adults, minors); their physical data (height, physical strength, etc.); state of health (presence of injuries, physical disabilities); habits; possession of certain skills; profession; data characterizing their mental peculiarities (cruelty, caution, fear, etc.); information on the way of working (if the place of crime is an institution or a business) or lifestyle (if the place of crime is an apartment or a dwelling house);

The object of the crime: what the criminal attack was directed at; what was the direct object of the crime; the physical and mental characteristics of the victim (if the attack was directed against a person); the characteristics of the objects - their gender and individual characteristics (if the attack was directed against things);

The objective side of the crime: when the crime was committed, how the crime was

[16] Criminal case no. 2023870527, in which the criminal prosecution was initiated on 05.05.2023 by the criminal prosecution body established within the General Inspectorate of the Border Police on the basis of Art. 362/1 para. (3) letter a) CP.

committed; the actions of the offenders at the scene of the crime; the circumstances that favored the commission of the crime; the consequences of the crime committed; the existence of a causal link between the actions of the offenders and the consequences produced;

The subjective side of the crime: whether the crime was committed intentionally or negligently; the motives and purposes of the offender"[17] .

Search (examination) of objects and documents. When investigating this crime, the examination of documents plays a very important role. The prosecuting authorities must pay special attention to both the physical appearance and the content of these documents, as they may contain false information, which is common in cases of organizing migrant smuggling. Such documents may include employment contracts, pay slips, fictitious employment contracts, forged identity cards and driving licenses, inauthentic visas and other false documents.

«It is important that the examination in these cases is carried out carefully and comprehensively, so that the subsequent analysis can reveal the wrongdoing of the perpetrators. At the same time, it is necessary to pay attention to the following during the examination of papers and documents: deterioration of the paper on which the document was made, loss of gloss in certain places, exfoliation of certain parts of the documents; the presence of gray and yellow stains and micro cracks, the presence of discolorations in the course of the text; unusual arrangement of inscriptions and calligraphic differences; roughness of the lines and thickening of the paper in certain places; mismatch of the stamp on the document with the stamp on the photograph and the marks of stamp printing and others»[18] .

Our analysis shows that the examination of objects and documents is carried out in about 84% of cases of investigation of the organization of migrant smuggling. Within the investigation of the organization of migrant smuggling, it is possible to examine clothes or objects found in the temporary accommodation of migrants, after body searches, at the place of apprehension of migrants during the attempt to cross the state border illegally, etc.

Thus, „*by the examination report of 18.03.2020, the objects and clothes seized on the basis of the crime scene investigation report of 23.02.2020, from TA's house, located in or. XXX, village YYY, in the immediate vicinity of the Prut River, where in fact, with the consent of the former, by himself lived cet. PV, namely: footwear and a rubber room, tied with thread and a net, improvised in a boat. From the photo images, annexed to these minutes, it can be seen that a cap, which was with PV, photographed on 22.02.2020 at the time of his apprehension on the territory of Romania near the Prut River, together with 3 other persons of Turkish origin, is the one detected in the dwelling under investigation. Based on the order of 18.03.2020, the objects and clothes subject to examination were recognized as material evidence - corpus* delicti"[19] .

---

[17] Биррюков Святослав Юррьевич, ООссобенности рассследования организации незаконной миграции, Дисссертация на соискание уоиченой степени канндиддата юридических наук, Волгоград, 2008, с. 142-143.

[18] Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, *Metodica cercetării organizării migrației ilegale, Ghid metodic pentru ofițerii se urmărire penale,* Colecția juridică a Academiei „Ștefan cel Mare" a Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova*, Cartea Militară Publishing House, Chisinau, 2020, p. 48.*

[19] Judgment of the Hîncești Court, Central Office, dated 21.07.2020, issued in Case no. 1-129/20. Disponibilă: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/80651d34-2bd4-4577-a037-74ee750dc98f [21.01.2024].

At the same time, in the cases investigated by us, the object of examination are information carriers containing video footage, photographs, scanned, photographed or World documents, etc.

For example, in a criminal case, it was submitted for examination „*the information carrier of CD type, with video footage from the premises of the hotel „City Center", mun. Chisinau, 32 Pushkin St., which was recognized as material evidence and annexed to the present criminal case, by the OUP order of 12.02.2024*". According to the examination, it was possible to identify the persons involved in the organization of migrant smuggling, proof of the perpetrator's meeting with witnesses (victims), money transmission, etc. Also in the case, „the *examination report of 13.02.2024* was drawn up*, according to which on 28.01.2024, at 22.34, in the sights, the car XXX appears in the car XXX moving on Grenoble St. in mun. Chisinau from the direction of the roundabout with Valea Crucii St. and enters the territory of the Peco station „Bemol", where it parks for about a minute, after which it leaves in the direction from which it came. At 11.35 p.m., a white car, similar to a YYY, enters the territory of the Peco „Bemol" station, where it parks in the place where the XXX car was previously. A group of people and another means of transportation are observed nearby. At 23.54, the car leaves the territory of the Peco station and drives on Grenoble street towards the roundabout with Valea Crucii street. On 29.01.2024, at 07.29, ZZZ enters the Peco „Bemol" station and parks next to a means of transport, which was later determined to be model NNN and belonging to the injured party PR. 4 people get out of the car ZZZZZ, 2 people get out of the car YYY. At 07.36, 5 people get into car ZZZ, and at 07.37 both cars leave the* Peco *station*"[20] . Thanks to the evidence collection and examination of the video footage it was possible to prove the meeting between the victims (witnesses) and the perpetrators, the means of transportation in which the migrants were transported, the number and identity of the migrants and the persons involved, where they were brought, by whom and other important circumstances. As a result of the examination it was possible to plan and carry out other procedural actions and special investigative measures.

Various databases managed by the authorities are also examined in the cases investigated. For example, the information on the documents to be submitted to the General Inspectorate for Migration in order to invite a foreigner to the Republic of Moldova; the information on the crossing of the state border by persons and means of transportation, thanks to which it is possible to determine the specific time of crossing of a certain person, the means of transportation with which he crossed, who was the driver and the passengers. An eloquent example can be the examination of the information from the database managed by the Border Police, which found that „*on 21.03.2022, following this procedural action, the prosecution proved the crossing of the state border from the exit to Romania of a means of transportation registered in France*". At the same time, also in the respective case, following the examination, it was established that „*in the period of time 24.12.2017 - 23.01.2023 and, respectively, 01.01.2022 - 05.06.2023, the person PV crossed the* state *border*"[21] . As a result of the respective information, the veracity of the witnesses' statements, the means of transportation with which he was transported, the actual time of the exit of

[20] https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/dd8070aa-5ca4-45c0-90df-2983ddc96251

[21] Judgment of the Comrat Court, Ciadir-Lunga district, dated 17.08.2023, issued in case no. 1-98/2023. Available: https://jco.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/0d51d132-08ad-4bbf-afe0-e67dcaec08d1 [accessed: 06.10.2023].

the accused and the victim (witness) from the country, the direction of the movement and other circumstances relevant to the criminal investigation were established.

Responses received from embassies, Interpol, the Joint Contact Center Galati and other authorities are also subject to examination. This information plays an important role and constitutes evidence in the investigation of the organization of migrant smuggling. It provides the prosecuting authority with information on facts and persons, whether or not certain actions have taken place and by whom, data on documents, annexes to requests, etc.

For example, in a criminal case, on 24.03.2016, it was „*examined the response received from the Vice Consul of the US Embassy, DT, to which were attached the lists of citizens of the Republic of Moldova who applied for a visa to the United States of America, on the basis of participation in sports competitions. The lists of the citizens who applied for the visa are presented on 2 A4 tabs, printed in tabular form, with the data of the applicants (name, surname, year of birth, the championship to which the person declared that he/she is going, as well as the date when the person was refused or accepted). The lists also include cet. GC, who has been accepted to open a visa for the New York Golden Gloves Boxing Tournament in the USA, and cet. SM, who was refused an entry visa to the USA on the grounds that he was going to the same championship to which GC applied. Other participants who applied for a US departure visa for the above-mentioned championship do not* appear"[22] . On the basis of the reply received and examined, the prosecuting authority proved that the documents submitted for the visa application are false and do not correspond to reality. At the same time, the prosecution body obtained information on the time of submission of the documents, the time of obtaining the visa, the type of documents submitted and by whom they were issued, who is the beneficiary of the visa, the indicated purpose, etc.

Social networks are also subject to examination in order to identify witnesses, victims or even suspects and the content of their profiles. For example, in a criminal case on the fact of the organization of migrant smuggling of citizens of Ukraine, from the state-

[22] Judgment of the Chisinau District Court, Central Office, dated 23.06.2017, issued in Case No. 1-268/16. Available: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/d10369bc-cd58-e711-80d3-0050568b4c47 [accessed: 13.11.2023]. According to the materials of the criminal case, „*at the end of 2014 GC having the intention to go to work in the USA appealed to SN in order to help obtain a visa at the US Embassy in the Republic of Moldova. In order to help obtain a US visa in the name of GC, SN, in his turn, appealed to RG, and the latter to DI, a person who by virtue of the type of activity practiced, wrestling coach in the or. Tiraspol, was competent in the field of finalization of the sets of documents necessary for visa applications at the Embassies and Consulates accredited to the Republic of Moldova. In December 2014, RG in the premises of the Elat Commercial Center, bl. Decebal, 99, mun. Chisinau, in order to help obtain a US visa for GC, under the pretext of GC's participation in the wrestling championship in the city of Chisinau. New York, USA, solicited from the latter funds totaling 4000 euro (...). DI, fabricated a set of documents with distorted data, diplomas and certificates issued in the name of GC, according to which allegedly in the period of 2010-2014 he allegedly participated and occupied various prize-winning places at the boxing and kick-boxing championships organized on the territory of the self-proclaimed Transnistrian republic and is a competitive sportsman. In January 2015, RG and DI handed the aforementioned set of documents to GC to be submitted to the US Embassy in the Republic of Moldova, advising him on how to conduct himself during the interview at the Embassy and supporting the fact that he is an athlete and is going to compete in the USA. Having been instructed by RG and DI, on the basis of the mentioned set of misrepresented documents received from RG and submitted to the US Embassy in the Republic of Moldova, in January 2015 GC obtained visa series K no. 0249749 for departure to the USA, or. New York, the destination being Golden Gloves Boxing Tournament, subsequently on the basis of the said visa, leaving to the USA for work*".

ments of victims and witnesses, „*on 24.03.2022, the profile of the accused AA in social networks Facebook and Instagram was examined, with the participation of the victim* AM"[23] . The examination found the list of friends, among which another co-perpetrator of the crime was identified, the messages and posts made by the defendant, etc. Therefore, due to that examination, the prosecutor was able to obtain evidence, as well as information on planning and submitting other forensic versions.

There are also situations when the victims (witnesses) of the organization of migrant smuggling present other evidence to the prosecutor, for example, interceptions made personally during the discussions with the perpetrator, from which the criminal stages, the route to be taken, at which stage other members of the criminal group will intervene to take the victims, the directions to be followed by the victims, where they have to cross the border illegally, with whom, etc. For example, in case 1-327/2022, it was found that the prosecuting body, on 28.06.2022, examined „*(...) 4 /four/ CDs, with audio recordings submitted by the victims (witnesses) TM, AM, TO and PH (...*)"[24] .

In cases of organization of migrant smuggling, depending on the circumstances, the information provided through the Joint Contact Center Galati of the Ministry of Internal Affairs is requested, obtained and examined, which is specific for the investigation of these types of crimes. Thus, „*by the information no. 25/7-369 of 21.02.2020, provided through the Joint Contact Center Galați of the Interior Ministry, it results that the car with registration number XXX is registered in Romania (registration certificate no. YYY dated 04.09.2018) in the name of Turkish citizen SZ, son of AB and AC, CNP: 000000, born (...) in Pazarcik, Turkey, residing in mun. NNNN, str. MMMM, county KKKK, Romania, tourist passport series/number U15109989, valid from 22.12.2017-30.08.2025, temporary residence permit 0336706-expired on 05.01.*2019"[25] . Thanks to that information, the means of transportation with which the victims (witnesses) were transported and who is the possessor, who turned out to be an active member of the criminal group, was identified.

Another example is the examination of the „*reply of the State Border Service of Ukraine received through the Joint Contact Point „Palanca", letter No. 35/34-1193 of 02.02.2024, according to which the citizens of Ukraine: PR, HO, TS, TS, ZA, ZS, in the period 01.02.2022-29.01.2024, the state border of Ukraine did not* cross"[26] . Examination of the respective information proved that citizens of Ukraine did not legally cross the state border. Respectively, the versions of illegal crossing of the state border on the green zone were submitted and verified, which was later confirmed.

Another important aspect is the examination of files submitted by natural and legal

[23] Judgment of the Cahul Court, Central Office, dated 11.10.2022, issued in Case no. 1-327/2022. Available: https://jch.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/34e3cc54-5b66-4e80-a615-b5b6f892e7c4 [accessed: 06.08.2024].

[24] Judgment of the Cahul Court, Central Office, dated 11.10.2022, issued in Case no. 1-327/2022. Available: https://jch.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/34e3cc54-5b66-4e80-a615-b5b6f892e7c4 [accessed: 06.08.2024].

[25] Judgment of the Hîncești Court, Central Office, dated 21.07.2020, issued in Case no. 1-129/20. Disponibilă: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/80651d34-2bd4-4577-a037-74ee750dc98f [accesată: 21.01.2024].

[26] Judgment of the Hîncești Court, Central Office, dated 25.07.2024, issued in Case no. 1-163/2024. Available: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/dd8070aa-5ca4-45c0-90df-2983ddc96251 [accessed: 11.08.2024].

persons to the General Inspectorate for Migration. The information obtained from them constitutes indisputable evidence. At the same time, the criminal prosecution body may obtain information such as: the persons who prepared the documents concerning the foreigner's invitation to the Republic of Moldova, the purpose of the foreigner's arrival (studies, visit, business, etc.), the place of accommodation, etc. In addition, due to the conflict in Ukraine, many illegal migrants entering the Republic of Moldova (legally or illegally) are asylum seekers, and a large number of them have not properly completed their files or they contain distorted data. For example, on 13.03.2020, „*the personal files Nos. 19MD002402 and 19MD002403, received from the Asylum and Integration Department of the Migration and Asylum Bureau of the MIA, were submitted for examination, referring to asylum seekers: HO and HQ. Based on the order of 13.03.2020, the seized documents were recognized and annexed to the criminal case as material evidence* - documents"[27] . The documents submitted in the case file did not correspond, they contained information that aroused reasonable suspicion as to their authenticity, which was later confirmed by other evidence.

The examination of the information on the decryption of telephone calls and other information obtained by the prosecuting authority is the next piece of evidence to be adduced as a result of the respective procedural action. „*The information on the deciphering of telephone conversations obtained with the authorization of the investigating judge, which during the criminal prosecution were subject to examination, it was established that during the period of the commission of the crime, the defendants SZ and PV, at the same time, contacted each other by telephone for short periods of time, i.e. on 02.02.2020, while being in the same location. On the basis of the order of 18.05.2020, the transcripts of the deciphered telephone conversations in written form and placed on a CD-R medium were recognized and attached to the criminal case as material means of* evidence"[28] .

Alt exemplu poate servi „*Procesul verbal de examinare a descifrărilor convorbirilor telefonice efectuate de pe cartelele SIM cu numerele XXX, YYY, ZZZ de la telefonul mobil cu IMEI 3542180344699300, ce aparţine lui DN, ceea ce ne confirmă faptul că DN s-a folosit de nr. XXX, YYY, ZZZ, in committing the offense in the time period March-April 2011, talking with BS, BP, including on 13.02.2012 and 13.03.2012, while DN was on duty at the CCTP premises of the MIA, by tracing the signals of the calls made. The minutes of the examination of the deciphering of the phone calls made from the SIM card with the number VVV from the mobile phone with IMEI35679502319188, belonging to CO from which phone calls were made to the phone number XXX belonging to DN on 02.04.2012 and of the phone calls made from the SIM card with the number VVV from the mobile phone with IMEI 35679502319188, belonging to CO from which phone calls were made to the phone number MMM belonging to ce. BS on 15.03.2012, as well as telephone calls made from the SIM card with the number VVVV from the mobile phone with IMEI35679502319188 belonging to CO from which telephone calls were made to the telephone number KKK belonging to the mobile phone of the CO's mobile phone*

[27] Judgment of the Hînceşti Court, Central Office, dated 21.07.2020, issued in Case no. 1-129/20. Disponibilă: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/80651d34-2bd4-4577-a037-74ee750dc98f [accesată: 21.01.2024].

[28] Judgment of the Hînceşti Court, Central Office, dated 21.07.2020, issued in Case no. 1-129/20. Disponibilă: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/80651d34-2bd4-4577-a037-74ee750dc98f [accesată: 21.01.2024].

with IMEI35679502319188, from which telephone calls were made to the telephone number KKK belonging to the CO's mobile phone with IMEI. OV on 15.03.2012. Minutes of the examination of the information on the geographical location of the cells (antennas) located and used by the company „Orange" S.A., which found that the 3G Cosmos 31134 antenna Cosmos 3G serves Negruzzi str. 2 mun. Chisinau, and 3G antenna Telecentre 30024 serves Alecsandri Street. Minutes of the examination of the information on the geographical location of the cells (antennas) located and used by „Moldcell" S.A., which found that the 3G Cosmos antenna (3Gl,2,3,4,5,6) serves Negruzzi 2 str., mun. Chisinau, and 3G antenna GAUDEG(3G1,2,3,4,4,5,6) serves Alecsandri str. 1, mun. Chisinau"[29] . Thanks to the examination it was possible to prove the links between the perpetrators, between the perpetrators and the victims (witnesses), including the place of the meeting, the place of the meeting, the overlapping of information (the suspect and the witness were together at the same time). It should be noted that thanks to this procedural action it was possible to combat the defense versions of the perpetrators. One of the perpetrators was an employee of the Center for Combating Trafficking in Human Beings, which made the investigation complicated, but in the end, thanks to the professionalism of the prosecutor, the guilt was proved.

Search and evidence collection of objects and documents. In cases of organizing migrant smuggling, 24% of searches are carried out and 62% of evidence collections of objects and documents. The analysis carried out shows that in the cases of investigation of these crimes the search was carried out at the person's residence or where he/she had a residence visa, at the place of work of the suspect or at the premises of legal entities providing employment services abroad, operating in the tourism sector, etc. Searches are also carried out to detect victims temporarily staying in hotels, houses, apartments, etc., as well as the suspected persons who organized their migrant smuggling.

For example, in a criminal case in which criminal proceedings were initiated on the fact of organizing migrant smuggling committed by an organized criminal group, following the search carried out on 13.03.2016 in apartment no. XXX, located in mun. Chisinau, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 6, a group of four persons of Afro-Asian origin and a citizen of Norway, identified as SK, who turned out to be an active member of the organized criminal group, was detected. The apartment in question was a temporary shelter for victims of migrant smuggling, who were in hiding and awaiting orders to migrate illegally to EU countries[30] .

[29] Botanica Court, mun. Chisinau, dated 19.03.2015, issued in case no. 1280/14. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/83d102bb-49ce-e411-b888-005056a5d154 [accesată: 18.04.2024].

[30] Criminal case no. 2016872026, in which the criminal prosecution was initiated on 10.03.2016, on the basis of Art. 362/1, para. (3), letter a) of the Criminal Code, by the prosecution body of the Ministry of Internal Affairs, established within the Border Police Department. The criminal case in question was initiated on the organization, for the purpose of obtaining, directly or indirectly, a financial or material benefit, of the illegal entry, stay, transit through or exit from the territory of the Republic of Moldova of persons from Sri Lanka, who are neither citizens nor residents of the Republic of Moldova, committed by an organized criminal group, with the aim of reaching the European Union through transit through our country. During the criminal prosecution, it was established that the organized criminal group is composed of citizens of the Republic of Moldova, Ukraine, Romania, Norway, Russia and others, which have not been established by the prosecuting body. Thus, citizens of the Republic of Moldova VR and CO in the time period December 2015 - January 2016, being in or. Chernivtsi, Ukraine, at the instigation of the

The peculiarity of searches in these cases is that special attention must be paid to discovering, fixing and seizing almost all the documents necessary for entry into the territory of the Republic of Moldova, transit and confirmation of the legality of stay in the country; objects used for their manufacture, as well as computers and IT equipment. They usually play a significant role in establishing the fact of organized migrant smuggling.

For example, in the criminal case[31] in which the criminal prosecution was initiated

citizen of Ukraine MP, originating from Sri Lanka, together with him, as well as with the participation of the citizen of Norway SK, with the purpose of obtaining financial benefits, created and implemented the scheme of activity of the group formed for the purpose of organizing illegal entry, stay and transit of the state territory of a group of persons originating from Sri Lanka, who are neither citizens nor residents of the R. Moldova, the exact number of which has not been established, contributing to their illegal migration from Ukraine to the Republic of Moldova during the unspecified period of time, with the help of several members of the organized criminal group, which included citizens of the Republic of Moldova NI and CV. When carrying out the illegal migration in stages, on 12.03.2016 at about 17:30 cet. NI, together with CV, through hidden places, transported a group of four persons of Afro-Asian origin from Sri Lanka to the green border on the segment served by the SPF „Stoianovca" in the direction of s. Ghioltosu Moldova - s. Ranesti Romania, where in connection with other foreign persons who were to take over the group of migrants across the state border of the Republic of Moldova, they transported the group of migrants to the green border on the segment served by the SPF „Stoianovca" in the direction of s. Ghioltosu Moldova - s. Ranesti Romania. Moldova in Romania, they entered on foot in the region of the border sign 1243 of the border area, with the final aim of ensuring their illegal migration to Romania in order to reach other countries of the European Union by illegal exit from the territory of the Republic of Moldova. Subsequently, on 12.03.2016, at around 22:00, at the intervention of border police representatives, near the village of Ghioltosu r. Cantemir, on the direction s/f 1243, were detained Cet. NI and four citizens of the island of Sri Lanka, who intended to illegally cross the state border from the Republic of Moldova to Romania with the aim of illegal migration to the European Union. On 13.03.2016 in apartment no. XXX located in mun. Chisinau bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 6, a group of four persons of Afro-Asian origin and Cet. SK - a citizen of Norway, who turned out to be another active member of the organized criminal group, where non-resident persons were being silenced and waiting for illegal migration by this organized criminal group. It was also established that Cet. SK entered the territory of the Republic of Moldova together with another Moldovan citizen, CO, with the latter's personal automobile. It was later established that CO is also an active member of the criminal group. At the same time, another citizen of Moldova, VR, being outside the territory of the country in the period of time from January - March 2016 coordinated the activity of organizing illegal migration of the above-mentioned citizens, coordinating through electronic means of communication the activity of the group, communicating with CO and SK, thus ensuring the functioning of the criminal group, coordinating the actions of each member and migrants, as well as persons from Romania who were supposed to pick up persons originating from Sri Lanka. At the same time, on March 15, 2016, during the on-the-spot investigation conducted in a hotel in mun. Chisinau, 3 other persons of Sri Lankan origin were detected, who were brought to the territory of the Republic of Moldova through the Chisinau International Airport, by legal means, by this organized criminal group. Also during the criminal prosecution, the organizer of this crime, who was financing the members of the criminal group, was also established through the procedural actions and special investigative measures. The organizer, named MP, a Norwegian citizen, remunerated the members of the criminal group by means of money transfers at each stage of the crime and at the same time directed the actions of each member.

[31] Judgment of the Chisinau District Court, Central Office, dated 23.06.2017, issued in Case no. 1-272/17. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3eb532dc-0758-e711-80d3-0050568b4c47 [accesată: 02.011.2023]. According to the materials of the criminal case, in the time period of 2013-2015, the citizen of Iraq, XXXX, being on the territory of the Republic of Moldova, pursuing the purpose of directly obtaining financial benefit from the organization of illegal entry, transit and illegal stay on the territory of other states of citizens of Iraq, India and other states, in advance, for the commission of the mentioned action (organization of illegal migration), created a stable meeting of persons with the composition: ZZZ, CCC, VVV, VVV and other persons not established by the prosecutor's body, attracting the legal entity

on the fact of organizing migrant smuggling committed by an organized criminal group. On 06.05.2016, a search was carried out at the residence XXXX, located in mun. Chisinau, MMM St., during which several notebooks, cell phones, SIM cards were found and seized. At the same time, a number of documents were also seized, as well as folders with accounts of some commercial companies, documents on the establishment of legal entities created, according to the materials of the criminal case, fictitiously, only to ensure the organization of migrant smuggling of foreigners from Iraq and other countries by members of the organized criminal group. Documents in the name of YYY with photos, identity cards were found and seized.

The analysis carried out shows that during the search for these types of offenses, the prosecutor must discover and collect the following objects and documents:

– Migration application forms, passports, work permits, work permits for immigrants, temporary residence permits;

– printed with seals and stamps for document production, service documentation;

– travel documents and tickets, boarding passes, receipts, luggage tags, coupons, tourist tours purchased in the name of immigrants;

– floppy disks, records, fax machines, mobile phones, radios, etc.;

– credit cards, money transfer receipts, documents relating to financial and commercial transactions;

– various payment ledgers, account books and documents related to the daily organization of the immigrants' work;

– documents related to visas, registration, passports;

– documents relating to the rental of premises where immigrants have lived;

– orders, employment contracts with foreign employees, work instructions, payment orders;

– advertising materials on services for issuing the above-mentioned documents, as well as registration, obtaining citizenship, residence permit;

– various equipment and objects intended for the production of these documents. First of all, computer mainframes, printers, printing equipment, external storage units, consumables (paper, ink, etc.).

When picking up computers and IT equipment, it is imperative that IT specialists are involved. Their involvement will enable the evidence collection of equipment that may contain essential information about owners and users. For example, in a criminal case on the organization of migrant smuggling committed by an organized criminal group[32] ,

ICS NNN SRL and other legal entities into the criminal activity, dividing the roles among the members of this meeting. At the same time, the organized criminal group, led by the Iraqi citizen XXXX, had a well-defined plan of criminal activity, which included several stages: identification and selection of potential migrants, collecting from them sums of money in the amount of 1500-2000 euro for organizing illegal entry and stay on the territory of the Republic of Moldova and the member countries of the Shengen area and fraudulently obtaining documents, on the basis of which they then applied for entry and residence visas on the territory of the member countries of the Shengen area. Through the legal entity ICS NNN SRL, the General Inspectorate for Migration requested from the General Inspectorate for Migration the release of fictitious private invitations necessary for obtaining entry and residence visas for the Republic of Moldova, using the fictitious pretext that he was inviting them on a private visit, he knew for certain that the invited persons did not know him, and the purpose of the invitations was distorted.

[32] Judgment of Chisinau District Court, Central Office, dated 23.06.2017, issued in Case No. 1-272/17. Disponi-

thanks to the involvement of these specialists, the computer technology (notebooks and mobile phones) was correctly seized, which allowed to prove the involvement of members of the criminal group in the commission of the crime.

At the same time, it is worth mentioning that these specialists can recover data stored in email archives, on hard disks, floppy disks and other types of disks.

It is essential to follow the rules for picking up, packing, transporting and storing documents and items seized, as mistakes can lead to the irretrievable loss of important evidentiary information. Thus, money and documents seized during the search must be packed separately, with each document placed in a clean, dry envelope. The confiscated cell phone should be packed in a rigid cardboard box to prevent any tampering through the packaging. It should be examined either at the place of evidence collection (if there is proper authorization from the investigating judge or permission from the owner or possessor) or immediately afterwards to check the contact list, photos, SMS messages, to prevent the destruction of information on the phone in case it is disconnected.

An eloquent example is the case when, in compliance with the indicated conditions, during the search at the suspect's home, the mobile phone model „Nokia E51" with IMEI no. 35679550223191880 and SIM card no. XXXXXXXXXX was found and seized. Upon examination of the phone, the list of contacts and calls was checked, ,which proved its use by the suspect, contact and discussions with victims of the organization of migrant smuggling, and this fact was admitted as evidence in the guilt of the defendant[33] .

An important aspect of searches is that the prosecuting authority may also carry out a body search without a separate warrant. According to Art. 130 para. (2) (3) CPP, „*if there are sufficient grounds to assume that the person present in the room where the search or search is being carried out may be carrying documents or other objects that may be of evidentiary importance in the criminal case*".

For example, during a search of the suspected organizer of migrant smuggling's home, the criminal prosecution body found grounds to conduct a body search. As a result of the search, a mobile phone was found and taken from the suspect, which was used by him in discussions with the parties on the case file, in committing the crime[34] .

In one criminal case[35] , the guilt of the defendants was proved on the basis of statements and documents seized and examined. The action of evidence collection of documents constituted 82% of the number of procedural actions carried out in the case. Thus, „the *defendant LG, holding the position of administrator of the LLC „GP", based in XXX, which has as its main object of activity: tourism activity, activity related to the employment of citizens in the country and (or) abroad, in June 2012, in complicity with ŞN, who was employed*

bilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3eb532dc-0758-e711-80d3-0050568b4c47 [accesată: 02.11.2023].

[33] Botanica Court, mun. Chisinau, dated 19.03.2015, issued in Case no. 1-280/14. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/83d102bb-49ce-e411-b888-005056a5d154 [accesată: 18.04.2024].

[34] Botanica Court, mun. Chisinau, dated 19.03.2015, issued in case no. 1-280/14. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/83d102bb-49ce-e411-b888-005056a5d154 [accesată: 18.04.2024].

[35] Judgment of the Chisinau Court, Ciocana district, dated 07.05.2019, issued in Case no. 1-613/2017. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/beb2cc16-de70-e911-80d7-0050568b021b [accesată: 07.08.2023].

as a consultant of SRL „GP", acting intentionally, premeditatedly pursuing the purpose of organizing the migrant smuggling of VR citizens, in exchange for a direct material benefit in the amount of YYY lei, took actions on the organization of the entry, transit and illegal stay on the territory of the member countries of the Shengen area, in particular France, by obtaining on the basis of false statements the „Shengen" work visa, entry and stay on the territory of Poland as a transit country of the citizen of the Republic of Moldova VR, by submitting false data in order to conceal the real intention of entry and stay on the territory of France".

The guilt of the defendants, including the legal entity, was proved by the following evidence obtained by the action for the evidence collection of documents: copy of the passport in the name of VR, the registration certificate of SRL „GP", the extract from the State Register of Legal Entities issued in respect of SRL „GP", the license issued to SRL „GP" and its annex, the act of receipt-delivery of the object of the contract of 11.06.06.2012 and the annex thereto, cash evidence collection orders with No. XXX, the contract for the provision of services No. 36 of 26.06.2012 concluded between the director of SRL „GP" and VR, the reply of the Interpol NCB No. 33/12416 of 21.12.2012, the order of appointment to office of the NQ No. 2-C of 02.05.2012, the copy of the employment record of the NQ.

4. CONCLUSIONS

In view of the above, in order to avoid the ambiguous interpretation of Article 118 of the Criminal Procedure Code, we propose the introduction of a new rule in the Criminal Procedure Act, which would define a new procedural action in its own right - the search (examination) of objects, documents (including computerized data) and official sites or any other type of electronic addresses. Thus, their search (examination) can also be carried out separately from the search (examination) within the framework of crime scene search, evidence collection, search, etc.

In cases where there are several perpetrators and victims of migrant smuggling, especially in cases where there is an intention to illegally cross the state border of the Republic of Moldova and the exact location of the crossing is unknown, we recommend involving a considerable number of law enforcement officers (border guards), due to the large area of the territory under investigation. In addition, before starting this prosecution action, it is advisable to establish a security perimeter around the place to be investigated in order to prevent attempts by illegal immigrants to flee from the place of examination, given their reluctance to contact the authorities due to their illegal presence on the territory of the country.

It is advisable that the crime scene investigation be carried out with the use of video recording or photographs, state border surveillance technique, as this allows not only more complete and objective documentation, in dynamics, of the development of the content and results of the prosecution action, but also the effective use of the obtained materials both in the analysis and evaluation of available data, as well as in the planning and implementation of the appropriate versions and actions related to their verification.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

Antoniu George, Theoretical Explanations of the Code of Criminal Procedure, General Part, Volume I, Romanian Academy Publishing House, Bucharest, 1975, 434 p.;

Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, 5th edition, revised and added, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2010, 840 p. ISBN 9789731273877;

Bercheşan Vasile, Criminal Investigation (Criminalistics - theory and practice), Complete guide to criminal investigation. Editura şi tipografia ICAR, Bucureşti, 2002, 420 p.;

Criminal case no. 2016872026, in which the criminal prosecution was initiated on 10.03.2016, on the basis of Art. 362/1, para. (3), letter a) of the Criminal Code, by the criminal prosecution body of the Ministry of Internal Affairs, established within the Border Police Department;

Criminal case no. 2023870527, in which the criminal prosecution was initiated on 05.05.2023 by the criminal prosecution body established within the General Inspectorate of Border Police on the basis of Art. 362/1 para. (3) letter a) Criminal Code;

Ciopraga Aurel, Tratat de tactică criminalistică, Editura Gama, Iaşi, 1996, 481 p. ISBN: 973-95120-2-X;

Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova No 122 of 14.03.2003. Published: 05.11.2013 in Official Monitor No. 248-251 art. 699. Republished pursuant to Article IV of Law No. 252 of November 8, 2012 - Official Monitor of the Republic of Moldova, 2012, No. 263-269, Art. 855;

Criminal Code of the Republic of Moldova No 985 of 18.04.2002. Published: 14.04.2009 in Official Monitor No. 72-74 art. 195. Republished under Article III lit. c) of Law no. 277-XVI of December 18, 2008, Official Monitor of the Republic of Moldova, 2009, no. 41-44, art.120;

Crişu Anastasiu, Criminal Procedural Law, General Part, 6th Edition, revised and updated, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2022, 690 p. ISBN 978-606-27-2125-1;

Legal Dictionary. Available: https://legeaz.net/dictionar-juridic/locul-faptei [accessed: 14.08.2022];

Doraş Simion, Criminalistica, Volumul II, Elemente de tactică, Editura Tipografia Centrală, Chişinău, 1999, 281 p.;

Mircea Ion, Criminalistica, 2nd Edition, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2010, 352 p.;

Neagu Ion, Damaschin Mircea, Criminal Procedure Treatise, General Part, 3rd edition, revised and added, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2020, 800 p. ISBN 978-606-39-0600-8;

Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Metodica cercetării organizării migraţiei ilegale, Ghid metodic pentru ofiţerii se urmărire penale, Colecţia juridică a Academiei „Ştefan cel Mare" a Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova, Cartea Militară Publishing House, Chisinau, 2020;

Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Tactics of conducting on-the-spot investigation, Methodical guide for criminal investigation officers, Legal Evidence collection of the „Stefan cel Mare" Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova, Cartea

Militară Publishing House, Chisinau, 2020;
Botanica Court, mun. Chisinau, dated 19.03.2015, issued in case no. 1280/14. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/83d102bb-49ce-e411-b888-005056a5d154 [accesată: 18.04.2024];
Judgment of the Cahul District Court, Central Office of 11.10.2022, issued in Case no. 1-327/2022. Available: https://jch.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/34e3cc54-5b66-4e80-a615-b5b6f892e7c4 [accessed: 06.08.2024];
Judgment of the Chisinau District Court, Central Office, dated 01.11.2018, issued in Case No. 1-679/2018. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/53f5afb6-1de0-e811-80d5-0050568b021b [accesată: 04.04.2024];
Judgment of the Chisinau District Court, Central Office, dated 23.06.2017, issued in Case No. 1-268/16. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/d10369bc-cd58-e711-80d3-0050568b4c47 [accesată: 13.11.2023];
Judgment of the Chisinau District Court, Ciocana district, dated 07.05.2019, issued in Case no. 1-613/2017. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/beb2cc16-de70-e911-80d7-0050568b021b [accesată: 07.08.2023];
Judgment of the Cimislia District Court, Central Office, dated 27.02.2018, issued in Case No. 1-27/18. Available: https://jcm.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/dbeb8f40-af1b-e811-80d5-0050568b44c1 [accessed: 04.03.2023];
Judgment of the Comrat Court, Ciadir-Lunga district, dated 30.05.2024, issued in Case no. 1-28/2024. Disponibilă: https://jco.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/675da13f-3005-4011-a080-c8c956216562 [accesată: 06.08.2024];
Judgment of the Comrat Court of Comrat, Ciadir-Lunga, dated 29.08.2023, issued in Case No. 1-11/2023. Disponibilă: https://jco.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/b7982f7e-8226-4da7-9158-ce65bb86a6e1 [accesată: 06.10.2023];
Judgment of the Hîncești Court, Central Office, dated 21.07.2020, issued in Case no. 1-129/20. Disponibilă: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/80651d34-2bd4-4577-a037-74ee750dc98f [21.01.2024];
Judgment of the Hîncești Court, Central Office, dated 25.07.2024, issued in Case no. 1-163/2024. Available: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/dd8070aa-5ca4-45c0-90df-2983ddc96251 [accessed: 11.08.2024];
Judgment of the Ungheni Court of 08.07.2024, issued in Case no. 1-84/2024. Available: https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/33152dcb-cfbd-40e5-ae6e-387ba92e6de9 [accessed: 07.08.2024];
Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Ed. Universul Juridic, Bucharest, 2002, 704 p.;
Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, 6th Edition, revised, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2015, 847 p. ISBN 978-606-673-673-2;
Биррюков Святослав Юррьевич, Оссобенности рассследования оргганизации незаконной миграции, Дисссертация на соискание уоиченой степени канндидата юриддических наук, Волгоград, 2008.

CZU 341.322.5:343.33 DOI 10.5281/zenodo.14650770

Alexandru FRUNZĂ*,
frunza.alexandru@gmail.com

Marinela ȚURCANU,**
marinela.turcanu@igp.gov.md

SĂRĂCIA – FACTOR DETERMINANT AL VIOLENȚEI DOMESTICE ÎMPOTRIVA FEMEILOR DIN MEDIUL RURAL

Violența domestică este un fenomen condamnabil care afectează societatea modernă, atât la nivel național cât și internațional. Acest fenomen negativ este mai evidențiat în raport cu femeile din cauza cutumelor înrădăcinate și influențate istoric de structura patriarhală a familiilor. Structura patriarhală a exaltat în mod tradițional rolul bărbaților, femeia fiind plasată mereu într-o poziție subordonată.

Violența în familie constituie o încălcare gravă a drepturilor și libertăților fundamentale ale femeilor, protejate atât de legislația internațională, cât și de actele normative emise la nivel național. Încălcările drepturilor la egalitate, la demnitate și acces la justiție sunt mai reliefate în raport cu femeile din mediul rural. Diferite studii au arătat că în anul 2021, 71% dintre victimele violenței în familie erau din localități rurale, iar 29% proveneau din cele urbane. [6]

Deși prevenirea și reacția la violență domestică necesită o abordare multidimensională, identificarea cauzelor care generează această formă de violență va contribui la înțelegerea fenomenului și la evoluția societății în ansamblu.

Cuvinte-cheie: violență domestică, sărăcie, mediu rural, determinante, agresor, studiu.

* doctorand, Școala Doctorală „Științe penale și drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54); e-mail: academia@mai.gov.md. ORCID ID: 0000-0001-9444-6561, e-mail: frunza.alexandru@gmail.com

** Studentă a Facultății Drept, Administrație, Ordine și Securitate Publică a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@mai.gov.md. ORCID ID: 0009-0002-2230-6679, e-mail: marinela.turcanu@igp.gov.md

POVERTY – DETERMINING FACTOR OF DOMESTIC VIOLENCE IN RURAL ENVIRONMENTS COMMITTED AGAINST WOMEN

Domestic violence is a reprehensible phenomenon facing modern society, both nationally and internationally. This negative phenomenon is more evident in relation to women because of customs rooted and historically influenced by the patriarchal structure. The patriarchal structure has traditionally exalted the role of men, with the woman always placed in a subordinate position.

Domestic violence constitutes a serious violation of women's fundamental rights and freedoms, protected both by international law and by normative acts issued at national level. The violation of the rights to equality in the family, to dignity and access to justice, are more emphasized in rural areas. The analysis of the aggressor-victim relationship shows that in 2021, 71.0 % of victims of domestic violence are from rural communities and 29.0 % of urban ones.[6]

While prevention and response to domestic violence requires a multidimensional approach, identifying the causes of this form of violence will contribute to understanding the phenomenon and to the evolution of society as a whole.

Keywords: domestic violence, poverty, rural environment, determinants, abuser, study.

1. INTRODUCERE

Un factor esenţial ce contribuie la apariţia şi dezlănţuirea violenţei în cadrul familiei este sărăcia. Această problemă este omniprezentă în diverse comunităţi şi generează consecinţe severe în privinţa dezvoltării umane.

Evaluarea sărăciei reprezintă un proces complex, implicând utilizarea unor metode pentru delimitarea nivelurilor de trai şi a minimului necesar de existenţă. Familiile cu un standard de viaţă sub pragul convenţional al sărăciei sunt considerate sărace. [10]

Potrivit Programului Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare [5], 24,5% din locuitorii Republicii Moldova se aflau în anul 2021 într-o sărăcie absolută. La capitolul dat, situaţia este mult mai dramatică în mediul rural, unde 32,8% din numărul total de persoane conviețuiau la limita sărăciei, comparativ cu cele 11,9% din mediul urban.

Mai multe studii selective din Republica Moldova au stabilit că aproape fiecare al patrulea cetăţean trăieşte în sărăcie absolută, iar rata sărăciei rurale o depăşeşte de aproape cinci ori pe cea a sărăciei urbane. [7]

2. METODOLOGIE

În cadrul studiului dat au fost utilizate următoarele metode de cercetare ştiinţifică: interviul, sondajul de opinie, analiza sistemică, analiza logică şi analiza comparativă. Materialele folosite sunt: datele statistice, literatura de specialitate criminologică şi alte studii.

3. DISCUȚII

Unele studii ale cauzalităţii violenţei în familie au evidenţiat că principalii factori determinanţi care influenţează apariţia acestui fenomen negativ sunt nevoile sociale şi economice, urmate de consumul de alcool şi de droguri, incompatibilitate, gelozie etc.

Cercetătorul rus A. N. Fateev, ca rezultat al analizei infracţiunilor violente săvârşite în relaţiile familiare în oraşul Rostov pe Don din Federaţia Rusă, a ajuns la concluzia că sărăcia, îndeosebi atunci când se manifestă pe fondul unor factori secundari suplimentari, ca nivelul scăzut de cultură şi educaţie, precum şi prezenţa unor dependenţe cum ar fi consumul abuziv de băuturi alcoolice şi consumul de droguri, este unul dintre cei mai des incriminaţi factori responsabili de apariţia şi proliferarea violenţei în familie. [15]

În opinia cercetătorului G. Gh. Sillaste [17], violenţa în familie a devenit un fenomen răspândit pe larg, care afectează atât familiile cu un venit mic cât şi cele foarte bogate. În viziunea sa, cel mai frecvent violenţa domestică se manifestă atunci când, în virtutea unor consecinţe imprevizibile, intervine:

– înrăutăţirea bruscă a stării financiare în familie;
– pierderea locului de muncă;
– apariţia neînţelegerilor în familie;
– apariţia antipatiei faţă de copii;
– consumul de alcool şi dependenţa de droguri.

Un alt cercetător care examinează violenţa împotriva femeilor, A. V. Lîsova [16], susţine că factorii principali de risc care conduc la apariţia violenţei domestice includ:

– sărăcia;
– veniturile reduse;
– stresul asociat condiţiilor de trai;
– tensiunea emoţională;
– distribuţia inechitabilă a puterii între soţ şi soţie.

Conform opiniei medicilor de familie din Republica Moldova [14], cele mai dominante cauze ale violenţei domestice sunt:

– 38,2% - starea materială în familie;
– 22,5% - stilul de viaţă al bărbatului (această cauză include educaţia într-un stil violent aplicată de bărbat, autoritatea bărbatului în familie, alcoolismul etc.);
– 22,5% - gelozia.

În opinia psihologului terapeut român C. Manea[4], cauzele violenţei domestice poartă un caracter complex, care au la bază mai mulţi factori determinanţi, cum ar fi probleme de sănătate mintală, conflicte interpersonale, consum abuziv de băuturi alcoolice, precum şi apariţia dezechilibrului puterii şi controlului, care îşi are rădăcinile în valorile şi normele culturale care promovează anumite comportamente toxice. În opinia aceluiaşi autor, sărăcia şi lipsa accesului la resurse sunt doar factori structurali care contribuie la apariţia violenţei domestice.

Unii autori [1] consideră că există numeroşi factori care contribuie la apariţia violenţei domestice, însă cele mai frecvente sunt neînţelegerile în familie, alcoolismul, dependenţa de droguri, sărăcia.

Alţi autori români [8], în rezultatul unor studii, au ajuns la concluzia că 39,39% dintre femei consideră că sărăcia reprezintă un factor al violenţei domestice. Sărăcia este considerată ca fiind un factor al violenţei domestice de 41.12% dintre persoanele din mediul urban, faţă de 36% din mediul rural.

În concepţia autoarei O. Dobă [2], un lucru valabil în multe cazuri de violenţă domestică este că agresorii folosesc controlul financiar pentru a-şi exercita puterea asupra partenerului. Izolarea financiară este o tactică abuzivă prin care agresorul restricţionează accesul victimei la resurse sau îi limitează independenţa financiară.

Mai mult decât atât, agresorul se asigură că victima nu-l va părăsi din frica unei sărăcii extreme. Limitarea independenţei financiare de către agresor este o tactică des întâlnită, care este folosită pentru a menţine victima într-o relaţia abuzivă. Prin restricţionarea accesului la resurse financiare şi prin impunerea unei dependenţe materiale, agresorii îşi consolidează puterea şi controlul asupra victimelor.

Această tactică este adesea legată de teama de sărăcie sau de lipsa resurselor finan-

ciare, ceea ce poate face ca victima să se simtă captivă în relaţia abuzivă din cauza lipsei de opţiuni sau resurse pentru a pleca şi a-şi construi o viaţă independentă. Astfel de tactici creează un mediu în care victima se simte incapabilă să-şi asume autonomia financiară şi să ia decizii în interesul său.

Autoarea D. G. Trăsnitu este de părerea că cel mai important factor responsabil de apariţia şi sporirea violenţei în familie este sărăcia. În opinia sa, anume sărăcia determină frustrarea individului, acesta devenind incapabil de a-şi satisface anumite necesităţi materiale. Anume frustrarea generează o energie negativă care se răsfrânge asupra vieţii familiale. De regulă, multe femei, victime ale violenţei domestice, sunt dependente financiar de agresor şi aleg să rămână într-o relaţie toxică, dat fiind faptul că nu au resurse să se întreţină şi nu îşi pot asuma o viaţă independentă. [13]

Sărăcia, cu precădere atunci când este asociată cu factori potenţatori suplimentari, precum un nivel scăzut de educaţie etc., şi prezenţa adicţiilor cum ar fi alcoolismul, fumatul, consumul de droguri etc., reprezintă cei mai frecvent incriminaţi factori de apariţie şi extindere a violenţei în mediul familial. Neputinţa de a satisface anumite nevoi materiale induce frustrarea la nivel individual, generând impulsuri violente şi conflicte care perturbă echilibrul vieţii familiale. [10]

Analizând literatura de specialitate, au fost identificaţi mai mulţi autori care combat ideea că sărăcia este o cauză directă a violenţei domestice. De exemplu, autorii studiului „Violenţa în familie în Republica Moldova" [12] au evidenţiat că există unele concepţii greşite şi stereotipuri legate de violenţa domestică, cum ar fi ideea că victime ale violenţei sunt doar femeile vulnerabile şi violenţa domestică are loc în familiile sărace. Realitatea însă este mult mai complexă, iar violenţa domestică poate afecta oameni din diverse medii sociale şi culturale.

O opinie similară are şi autorul D. G. Trăsnitu, care conchide că violenţa domestică se manifestă în toate mediile şi nu este o caracteristică doar a familiilor sărace, ea atingând chiar clasele medii şi superioare din punct de vedere economic. [13]

Conform datelor studiului „Bărbaţii şi egalitatea de gen în Republica Moldova" [16], s-a constat că violenţa împotriva femeilor rămâne adânc înrădăcinată în dezechilibrul de gen. Astfel, 90% din bărbaţii intervievaţi în cadrul acestui studiu reprezentativ al percepţiilor consideră că pentru o femeie cel mai important rol este acela de a avea grijă de casă şi de familie. Mai mult de 60% dintre bărbaţi cred că atunci când femeile sunt angajate, acestea, de fapt, ocupă locuri de muncă care le revin bărbaţilor.

Pentru înţelegerea impactului sărăciei asupra comportamentului violent în familie, au fost intervievate mai multe femei din mediul rural. [3]

Sub protecţia anonimatului, unele dintre ele au declarat din propria experienţă că, în mediul rural, sărăcia este principala cauză care duce la apariţia violenţei domestice. Acest fenomen generează reducerea independenţei individului în comunitatea în care locuieşte. În mare parte, incapacitatea sa de a depăşi această situaţie şi a uita de probleme duce la consumul abuziv de băuturi alcoolice sau substanţe narcotice. Mai mult decât atât, în familiile care locuiesc într-o sărăcie absolută, mereu apar conflicte din cauza lipsei surselor financiare, care ulterior generează apariţia violenţei domestice.

O altă femeie a declarat că sărăcia şi lipsa locurilor de muncă influenţează direct apariţia comportamentului antisocial. Incapacitatea individului de a-şi crea un confort material în familie începe cu căutarea vinovatului în toate eşecurile sale, sporeşte frustrarea şi poate declanşa impulsuri violente şi certuri, fapt ce duce la debusolarea echilibrului vieţii

familiare. Unii indivizi, din cauza că nu pot să-şi asigure familia cu minimul necesar, cad în depresie şi le scade stima faţă de sine. Ei se simt frustraţi din cauza incapacităţii lor de a-şi întreţine familia şi, în adâncul lor, au ideea că o persoană care nu are bani este demnă de dispreţ, dar executarea unor lucrări mai puţin remunerate o consideră ca pierdere de timp.

Una dintre femei a comunicat că violenţa în familie reprezintă un fenomen social negativ, foarte des răspândit în mediul rural din Republica Moldova, care poate apărea atât în viaţa familiilor sărace cât şi în familiile cu un venit mediu sau chiar înstărite din punct de vedere financiar. Odată cu creşterea veniturilor, apar noi cerinţe şi necesităţi care derivă din concurenţele informale între familii. Nesatisfacerea necesităţilor unanim recunoscute în mediul în care locuieşte familia generează etichetarea socială a individului şi a membrilor familiei sale, care într-un final duce la apariţia violenţei domestice.

O respondentă a explicat că sărăcia reprezintă doar o componentă a unui cerc vicios care duce la apariţia violenţei în familie. Sărăcia, în mod unilateral, nu poate să ducă la apariţia comportamentului violent în relaţiile familiare. Sărăcia în multe cazuri este doar un element al unui puzzle care, alături de alte componente, cum ar fi consumul de alcool sau droguri, educaţia bazată pe cutume şi tradiţii istorice sau stereotipuri pe bază de gen, luate împreună, duce la apariţia unui comportament violent. Pe de altă parte, respondenta declară că, în unele situaţii, sărăcia este prima piatră poziţionată la temelia acestui fenomen antisocial. Ea explică că violenţa domestică are o probabilitate mai ridicată de apariţie în asemenea situaţii când, din cauza sărăciei, apar unele neînţelegeri în familie şi gelozia, care mai devreme sau mai târziu duc la consumul de băuturi alcoolice şi, inevitabil, determină în mod direct apariţia violenţei domestice.

Pentru studierea mai aprofundată a determinatelor violenţei domestice asupra femeilor, în perioada 1-6 noiembrie 2023, a fost realizat un sondaj de opinie anonim, în regim online, la care au participat 84 de femei din mediul rural. [9]

În rezultatul sondajului s-a stabilit că:

– 77,1 % au fost supuse unei forme de violenţă domestică cel puţin o dată în viaţă;

– 59,5 % nu au raportat violenţa la care au fost supuse;

– 77,5 % au continuat să locuiască împreună cu agresorul.

Conform aceluiaşi sondaj, respondentele au declarat că factorii care au determinat apariţia violenţei domestice au fost următoarele:

– 20,5 % - sărăcia;

– 41,0 % - sărăcia manifestată pe fonul altor factori secundari (consum de alcool sau droguri);

– 21,7 % - consumul de alcool sau substanţe narcotice;

– 32,5 % - gelozia;

– 20,5 % - educaţie înrădăcinată bazată pe manifestarea agresivităţii.

Urmare a sondajului dat, un factor alarmant care a fost scos în evidenţă este numărul foarte de mare de femei care au fost supuse unei forme de violenţă domestică cel puţin o dată în viaţă. Acest fapt demonstrează că aproximativ opt din zece femei au fost victime ale unei forme de violenţă domestică.

Mai mult, majoritatea acestor femei au continuat să locuiască cu agresorul în aceeaşi locuinţă. Unica justificare a faptului că femeile, după ce au fost supuse actului de violenţă domestică, continuă să locuiască împreună cu agresorul, este că nu au unde să se refugieze, în mare parte din cauza stării materiale nesatisfăcătoare. În cazul dat, sărăcia este unicul factor care îl predispune în mod direct pe agresor să-şi continue activitatea sa ilegală

față de partenerul de viață.

Rezultatele sondajului au scos în evidenţă faptul că una dintre circumstanţe care facilitează şi alimentează toleranţa şi evoluţia violenţei domestice, este sărăcia în interacţiune cu alţi factori secundari, cum ar fi consumul de băuturi alcoolice sau substanţe narcotice, fiind urmaţi de gelozie şi educaţie înrădăcinată bazată pe manifestarea agresivităţii.

4. CONCLUZII

Concluziile studiului subliniază complexitatea şi diversitatea factorilor care contribuie la apariţia violenţei domestice. În urma cercetării menţionate, am dedus că sărăcia şi lipsa accesului la resurse reprezintă doar factori determinanţi, interacţionând cu cei secundari, precum tradiţiile profund înrădăcinate şi influenţate istoric de o structură patriarhală, dezechilibrul de gen, conflictele interpersonale, abuzul de alcool sau consumul de substanţe narcotice, gelozia şi educaţia fundamentată de valorile şi normele culturale care promovează anumite comportamente toxice. Toate aceste aspecte contribuie, fără doar şi poate, la apariţia violenţei domestice.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Bogdan M. D., Cordoş A. M., *Tipologia violenţei şi măsuri de combatere prin norma de drept*. În: Culegerile de comunicări ale Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Prevenirea şi combaterea vio-lenţei în familie", din 1-2 decembrie 2022 [citat 02.01.2024]. Disponibil: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/Culegere_integral_Conferinta_decembrie_2022.pdf
2. Dobă O., *Femeia – victima violenţei psihologice şi emoţionale în familie*. În: Culegerile de comunicări ale Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Prevenirea şi combaterea violenţei în familie", din 1-2 decembrie 2022 [citat 02.01.2024]. Disponibil: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/Culegere_integral_Conferinta_decembrie_2022.pdf
3. Interviu realizat în perioada 04.11.2023 – 05.11.2023, cu un grup de femei din mediul rural din Republica Moldova, privind stabilirea factorilor determinanţi ai violenţei domestice în mediul rural.
4. Manea C., *Un adevăr inconfortabil. O examinare mai atentă a violenţei domestice şi ce putem face pentru a o opri* [citat 05.11.2023]. Disponibil: https://cabinetclaudiumanea.ro/violenta-domesti-ca/#:~:text=Factorii%20structurali%2C%20cum%20ar%20fi,care%20stau%20la%20baza%20acesteia
5. UNDP (PNUD) Moldova, 25 de ţări au redus de două ori sărăcia multidimensională în decurs de 15 ani, însă 1,1 miliarde de oameni rămân săraci, în timp ce impactul pandemiei de COVID-19 nu a fost încă estimat [citat 02.11.2023]. Disponibil: https://www.undp.org/ro/moldova/press-releases/25-de-tari-au-redus-de-doua-ori-saracia-multidimensionala-decurs-de-15-ani-insa-11-miliarde-de-oameni-raman-saraci-timp ce#:~:text=%C3%8En%20Republica%20Moldova%20femeile%20se,p%C3%A2n%C4%83%20la%2036%2C9%25
6. Raport statistic privind violenţa în familie în 2021, elaborat de către Agenţia Naţională Asis-tenţă Socială, citat în Programul Naţional privind prevenirea şi combaterea violenţei faţă de femei şi a violenţei în familie pentru anii 2023-2027, aprobat prin

Hotărârea Guvernului nr.332/2023.
7. Reportaj realizat de portalul de ştiri tv8.md: R. Moldova este cea mai săracă ţară din Europa? Date alarmante şi planuri oficiale [citat 04.11.2023]. Disponibil: https://tv8.md/ru/2022/02/10/video-r-moldova-este-cea-mai-saraca-tara-din-europa-date-alarmante-si-planuri-oficiale/211602
8. Rus M. ş.a., *Atitudini şi prejudecăţi sociale faţă de violenţa domestică*. În: Culegerile de comunicări ale Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Prevenirea şi combaterea violenţei în familie", din 1-2 decembrie 2022 [citat 02.01.2024]. Disponibil: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/Culegere_integral_Conferinta_decembrie_2022.pdf
9. Sondaj de opinie (selectiv) desfăşurat în perioada 01.11.2023 – 06.11.23, în regim online, cu chestionarea a 84 de femei care locuiesc în mediul rural din Republica Moldova, privind stabilirea factorilor determinanţi ai violenţei domestice în mediul rural.
10. Stanciu M. ş.a., *Sărăcia şi alţi factori de risc ce favorizează comportamentul violent în viaţa domestică*. În: Sociologie Românească, 2022, vol. 20, Issue 2, pp. 148-167. ISSN: 1220-5389.
11. Studiul „Bărbaţii şi egalitatea de gen în Republica Moldova", realizat de către Centrul de Drept al Femeilor „SocioPolis", în anul 2015 [citat 12.12.2023]. Disponibil: https://sociopolis.md/barbatii-si-egalitatea-de-gen-in-republicamoldo-va#:~:text=Scopul%20cercet%C4%83rii%20%E2%80%9EB%C4%83rba%C5%A3ii%20%C5%9Fi%20egalitatea,%C3%AEn%20domeniul%20egalit%C4%83%C5%A3ii%20de%20gen
12. Studiul „Violenţa în familie în Republica Moldova. Practică judiciară şi acte normative naţi-onale şi internaţionale" [citat 26.12.2023]. Disponibil: https://www.osce.org/files/f/documents/7/0/121520.pdf
13. Trăsnitu D. G., *Violenţa împotriva femeilor şi violenţa domestică – norme ale Consiliului Europei şi legislaţie internă* [citat 04.01.2024]. Disponibil: https://www.juridice.ro/716383/violenta-impotriva-femeilor-si-violenta-domestica-norme-ale-consiliului-europei-si-legislatie-interna.html
14. Vizitiu D., *Opinia medicilor de familie privind violenţa domestică*. În: Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testimiţeanu" nr.2 (14), 2013. p.297 [citat 02.11.2023]. Disponibil: https://repository.usmf.md/bitstream/20.500.12710/6305/1/OPINIA_MEDICILOR_DE_FAMILIE_PRIVIND_VIOLENTA_DOMESTICA.pdf
15. Фатеев А. Н., *Домашнее насилие: опыт криминологического исследования, диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук. Москва*, 2006. Citat de V. Ionaşcu. În: Infracţiunea de violenţă în familie: reglementări normative, analiză criminologică şi măsuri de prevenire, teză de doctorat, Academia „Ştefan cel Mare" a MAI al RM, Chişinău, 2018 [citat 03.11.2023]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/53970/vasile_ionascu_thesis.pdf
16. Лысова А. В., *Физическое насилие над женщинами в Российских семьях. Социологические исследования*. 2008. № 9, pp. 121-128 [citat 28.12.2023]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/289446043_Physical_violence_against_women_in_Russian_families.
17. Силласте Г. Г., *Социальные ценности сельских учителей в условиях рыночной экономики*. Мониторинг общественного мнения. 2004. № 2 (70) [citat 09.11.2023]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnye-tsennosti-selskih-uchiteley-v-usloviyah-rynochnoy-ekonomiki/viewer

CZU 349.6 DOI 10.5281/zenodo.14650828

Luminița DIACONU*,
diaconulumi@yahoo.com

LEGAL MECHANISMS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL CONTROL

This article delves into the critical role of legal mechanisms for environmental control and assessment in fostering sustainable development. The aim of the study is to elucidate how monitoring, evaluating, and regulating environmental factors are essential for achieving long-term sustainability across various sectors.

The methodology employed includes a comprehensive review of existing literature and best practices in environmental control and assessment, initiation of expertise, presentation of project documentation, environmental assessment documentation, as well as other necessary documentation. The process of examining the documentation and Issuance of the opinion

Major findings/Results emphasize the role of integrating legal mechanisms in environmental considerations into decision-making processes for a more sustainable future. The paper emphasizes the significance of legal mechanisms monitoring for environmental control and in mitigating the impact of human activities on the environment and promoting sustainable practices for a harmonious coexistence between development and nature.

Key-words: legal mechanisms environmental assessment, sustainable development, expertise, documentation.

MECANISME JURIDICE PENTRU DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ ȘI CONTROLUL ECOLOGIC

Acest articol analizează rolul esențial al mecanismelor juridice de control și evaluare a mediului pentru promovarea dezvoltării sustenabile. Scopul studiului este de a elucida modul în care monitorizarea, evaluarea și reglementarea factorilor de mediu sunt esențiale pentru realizarea durabilității pe termen lung în diferite sectoare.

Metodologia utilizată include o examinare cuprinzătoare a literaturii din domeniu și a celor mai bune practici la controlul și evaluarea mediului, inițierea expertizei, prezentarea documentației de proiect și de evaluare a mediului, precum și altor documente necesare. De asemenea, a fost fo-

* PhD student, Doctoral School of Criminal Sciences and Public Law, "Ştefan cel Mare" Academy of MIA Republic of Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54); e-mail: academia@mai.gov; Chair of The American Center of ASEM, Academy of Economic Studies of Moldova (ROR: https://ror.org/04d26v797). ORCID ID: 0000-0002-6736-6344, e-mail: diaconulumi@yahoo.com

losită procedura de examinare a documentației și emitere a avizului.

Principalele constatări subliniază rolul integrării mecanismelor juridice la luarea în considerare a aspectelor de mediu în procesele decizionale pentru un viitor mai durabil. Lucrarea subliniază importanța monitorizării mecanismelor juridice pentru controlul mediului în vederea atenuării impactului activităților umane asupra mediului și promovării practicilor durabile pentru o coexistență armonioasă între dezvoltare și mediu.

Cuvinte-cheie: mecanisme legale de evaluarea mediului, dezvoltare durabilă, expertiză, documentare.

1. INTRODUCTION

This article analyzes the complicated relationship between legal frameworks, sustainable development goals, and environmental control measures. This research examines the intersection of law, sustainability, and environmental protection with the objective of providing insights into how legal mechanisms can effectively promote sustainable development while safeguarding the environment for future generations. Through a comprehensive analysis of existing laws, international agreements, and regulatory frameworks, this study seeks to highlight the importance of legal instruments in achieving a harmonious balance between economic progress and environmental preservation.

Environmental control involves implementing measures to limit pollution, conserve resources, and protect the environment. This is achieved through the establishment of standards, regulations, and guidelines to ensure that human activities are conducted in a manner that minimizes harm to the environment. Technologies such as emissions monitoring systems and waste management protocols are employed to help industries reduce their ecological footprint. The Role of Assessment in Sustainability is vital in this sense. It involves evaluating risks, identifying mitigation measures, and promoting sustainable practices. By conducting thorough assessments before initiating projects, stakeholders can make informed decisions that balance economic growth with environmental preservation [15].

Literature review

The literature review in this paper cites renowned mainly Moldovan and Romanian authors in the area, such as Trofimov Ig., Ardelean G., Cotorobai M., Zamfir P., Ursu V., Dutu M., Gheorghe I., Lupan E., Marinescu D., and also foreign ones - D. PRIEUR, Sartori S., Latronico F. etc. and covers the following key points:

– The paper traces the evolution of sustainable development in an international context and analyses its influence on the treaties that led to the formation of the European Union. It discusses the various legal roles that sustainable development can play, ranging from a general standard of behavior to a guiding principle for decision-makers.

– However, the literature also indicates that employing sustainable development as a legal framework is complex due to the absence of a consensus on a scientific model for balancing the economic, environmental and social justice considerations inherent to it. The paper observes that although sustainable development is widely accepted as a principle of international law, it has not yet been codified as a resolution to international disputes.

– The review also covers research on the legal instruments and mechanisms for environmental protection, including international law, national law and municipal law. It

analyses, how these laws should be adequately enacted and enforced to regulate environmental challenges.

– In addition, the literature review examines the role of environmental impact assessments, environmental tribunals/courts and alternative dispute resolution mechanisms in achieving environmental sustainability and highlights the need for good information, monitoring and review of the effectiveness of environmental laws and their enforcement. Overall, the literature review provides a comprehensive overview of the legal aspects and mechanisms related to sustainable development and environmental protection, drawing from a range of academic sources and legal documents [14, p.56].

The literature review in this context encompasses various aspects related to environmental control and assessment for sustainable development. It includes a brief review of predictive technique audits, environmental impact assessment practices, monitoring systems, pollution risk assessment methods, climate change resilience, adaptation strategies, and frameworks for environmental process impact assessment. Additionally, the literature review covers topics such as Ecological Impact Assessment (EIA) and the methodology applied to it, the role of expertise and ecological risk assessment, and the analysis of climate change risks. It tackles the benefits and some possible barriers to implementing environmental control and assessment for sustainable development [12].

2. METHODOLOGY

The research methodology would likely involve the following key elements:

– Conceptual Framework: The paper reviews the existing academic and policy literature on legal frameworks, policies, and mechanisms that have been used to promote sustainable development and environmental protection.

– Comparative Analysis: We are conducting a comparative study of how different countries and regions deal with the legal aspects of sustainable development and environmental regulation. This involves analyzing the similarities and differences in legal instruments, enforcement mechanisms and outcomes in different contexts [13]. Globally, countries and regions have adopted different regulatory frameworks to address sustainable development and environmental protection. Some countries prioritize strong regulation and enforcement, while others prefer incentive-based approaches. Developed countries often have more comprehensive environmental laws, while developing countries face the challenge of balancing economic growth with environmental protection. International agreements, such as the Paris Climate Agreement, provide a common platform for coordinated action, but their implementation varies according to local contexts. Successful models highlight the importance of stakeholder engagement, transparency and adaptive management in creating effective environmental laws that promote sustainable development. The research results show that successful legal approaches to sustainable development take a systems perspective, considering the interrelated economic, social and environmental impacts. Key mechanisms include impact assessments, participatory planning, rights protection and market-based incentives to balance the interests of different stakeholders.

The most effective legal instruments used by countries for sustainable development are: [22].

Impact assessments

Legal frameworks often require impact assessments to identify risks and opportunities for reconciling economic growth, social inclusion and environmental protection. These assessments help to maximize convergence between the three pillars of sustainability [23].

Planning tools

Legislation establishes planning instruments, such as zoning and protected areas, to determine appropriate uses and objectives for different areas and resources.

Stakeholder participation

Laws require the involvement of different stakeholders in governance processes to ensure inclusive and equitable decision-making on sustainable development.

Rights and benefit sharing

Legal frameworks clearly define and protect rights of access to natural resources, while ensuring equitable benefit sharing, for example by giving smallholders preferential access.

Fiscal incentives

Legislation provides fiscal incentives to encourage sustainable practices, the use of prescribed technologies and certification schemes for sustainable production.

Environmental management systems

Enforcement of environmental laws and regulations varies widely across countries and regions. The differences in environmental enforcement mechanisms between regions are, as follows:

Developed countries

– Developed countries generally have more comprehensive environmental legislation and stronger enforcement mechanisms.

– Common enforcement tools include civil remedies, criminal sanctions, administrative measures, fiscal instruments and voluntary compliance programs.

Developing countries

– Developing countries often struggle to balance economic growth and environmental protection in their regulatory frameworks.

– Enforcement tends to be weaker, with limited resources, capacity and political will to effectively implement environmental laws. Enforcement tends to be decentralized, with local authorities having primary responsibility but lacking adequate support Voluntary and community-based approaches have shown some promise in improving compliance in some contexts.

Emerging economies

– Rapidly industrializing countries such as China are making efforts to strengthen environmental enforcement, but face persistent challenges. Enforcement mechanisms combine traditional regulatory approaches with economic instruments such as emissions trading schemes. Increasing public participation and transparency in environmental governance can help improve compliance.

Developing regions

– In regions such as Africa and the Pacific Islands, enforcement of environmental laws is often hampered by limited resources, capacity and coordination between national and local authorities. Customary law and community-based natural resource management can play an important role in environmental protection, but their integration into

formal legal systems remains a challenge [20].

Overall, effective environmental law enforcement requires a combination of robust legislation, adequate resources, strong institutions and active public engagement - factors that vary significantly across different national and regional contexts.

◄Case Studies: To provide concrete examples, we included case studies of specific legal mechanisms or policy initiatives related to sustainable development and environmental control. It involves analyzing the design, implementation, and impacts of these approaches [5, p.207]. Below, we provided some successful case studies of environmental courts and tribunals from around the world:

a. Land and Environment Court of New South Wales, Australia

The Land and Environment Court of New South Wales is regarded as a model environmental tribunal. It has broad jurisdiction over planning, development and environmental matters and is recognized as the legitimate forum for resolving environmental disputes in the state. The Tribunal adopts best practices such as judicial independence, flexibility, use of alternative dispute resolution and unique case management tools [5, p.211].

b. National Green Tribunal of India

India's National Green Tribunal has played a key role in expanding access to environmental justice through public interest litigation. It has applied sustainable development principles to prevent environmental degradation caused by mining, protect wildlife habitats and ensure access to clean air and water. The NGT is staffed by judges and expert members and is seen as a credible institution by both industry and environmental groups

These courts have full jurisdiction over environmental matters and apply best practices such as open standing, effective remedies and the use of expert evidence. Kenya's environmental courts have helped to improve access to environmental justice in the country.

c. Environmental courts in Sweden

Sweden's system of environmental courts has been successful due to their substantial caseload from a broad civil and administrative jurisdiction, and their high level of credibility and acceptance by both industry and environmental NGOs. The Swedish environmental courts have contributed to effective environmental protection and sustainable development in the country [16, p.184].

Furthermore, when talking about pioneers in this sense, we need to mention here:

d. The European Union

The EU has been a pioneer in integrating sustainable development into its legal order, with the principle enshrined in the Treaties. The European Court of Justice has played a key role in interpreting and applying sustainable development principles in areas such as environmental protection, renewable energy and biodiversity conservation.

e. India

The Supreme Court of India has been proactive in expanding access to justice on environmental issues through public interest litigation. It has applied sustainable development principles to prevent environmental degradation from mining, protect wildlife habitats and ensure access to clean air and water.

f. Nigeria

Nigeria has established a federal ministry of the environment and state-level environmental agencies. However, enforcement remains a challenge due to capacity constraints, corruption and lack of political will. The courts have been reluctant to fully em-

brace sustainable development principles.

Some other examples of case studies that have been used to study sustainable development and environmental control include:

1. Dealing with Drought (Australia) [1];
2. Fatal Risk Control Protocols (BHP Billiton);
3. The Public Trust Doctrine and Water Allocation (Colorado, USA);
4. Paying for Forest Water Services (Costa Rica);
5. Sustainability Reporting, South Africa (Eskom);
6. Sustainable Agriculture and Pest Control (Indonesia);
7. Inefficient Water Management (Argentina);
8. California Water Markets (California, USA) [11, p.214].

These case studies prove how specialized environmental courts and tribunals, if designed with the right institutional model and best practices, can improve environmental governance and access to justice. Key success factors include comprehensive jurisdiction, judicial independence, the use of alternative dispute resolution, open standing and the use of scientific and technical expertise in decision-making. They cover a range of environmental and sustainability issues, showcasing real-world examples of efforts to promote sustainable development and environmental management across different regions and industries.

◄**Evaluation Framework**. Here we develop an analytical framework to evaluate the effectiveness, challenges, and best practices associated with the legal mechanisms for sustainable development and environmental control. This could draw on criteria such as environmental outcomes, socioeconomic impacts, and institutional capacity.

Consequently, below we provide a comprehensive, evidence-based analysis of the legal dimensions of sustainable development and environmental control.

– Applying a methodological approach for sustainability assessment in development cooperation projects, which involves interdisciplinary collaboration and the integration of environmental, economic, and social policies

– Utilizing exploratory factor analysis to measure sustainable development, its antecedents, barriers, and consequences in agriculture, highlighting the importance of methodological frameworks in assessing ecological safety and sustainability

Usually, when talking about assessment criteria and frameworks for evaluating national sustainable development, we must mention the process of environmental monitoring, which consists in carrying out the ecological expertise, that eventually, goes through the following stages [7, p.456]:

1. Environmental impact assessment;
2. Initiation of expertise;
3. Presentation of project documentation, environmental assessment documentation, as well as other necessary documentation;
4. Examining the documentation;
5. Issuance of the opinion.

The Environmental Impact Assessment (EIA) is indeed a critical step in any economic activity. It ensures that the beneficiary of the activity takes responsibility for documenting and organizing the potential effects on the environment. By conducting this assessment, the beneficiary can gain a comprehensive understanding of the potential consequences

of their project. Moreover, it is essential to conduct the assessment in accordance with current legislation. This ensures that the evaluation process follows the guidelines and regulations set by the governing bodies responsible for environmental protection. Adhering to these legal requirements helps to maintain environmental sustainability and prevent any adverse effects that may arise from the economic activity. By conducting this assessment in accordance with current legislation, the beneficiary can ensure compliance with environmental protection regulations and contribute to sustainable development [3, p.402] During the impact assessment process, various factors are considered, such as the potential release of pollutants, the depletion of natural resources, and the disturbance of ecosystems. Once the potential impacts have been identified, measures can be put in place to prevent or minimize them. These measures may include implementing pollution control technologies, adopting sustainable practices, or establishing mitigation plans. Furthermore, impact assessments also provide an opportunity for public participation and consultation. By involving the public, organizations can ensure that their activities are aligned with the needs and expectations of the community, fostering transparency and accountability. It should be noted that environmental impact assessments are a stage of the expertise process. The authorities empowered to issue permissive acts must mandatorily take into account the conditions indicated in the environmental agreement. This includes presenting the necessary documents for the initiation of ecological expertise, as required by law. The environmental agreement holds an intermediate position between approvals and authorizations, with a specific legal profile due to the pursued purpose and applicable legal regime [3, p.407]. It remains valid for four years according to some opinions [15, p.152]. If the initiator has not obtained the necessary permit for the planned activity by the end of the mentioned term, they will need to restart the entire environmental impact assessment process, beginning with the submission of the application.

Initiation of Expertise

The initiation of expertise refers to the beginning stages of acquiring knowledge and skills in a particular field or domain. Ecological expertise can be conducted for all projects and documents related to expected economic activities, except for those related to state security or containing state, commercial, or other legal secrets.

When dealing with objects that require changes to the environment or its components, along with project documentation, the beneficiary must provide a document confirming the agreement of the population residing within the sanitary protection zone of the respective object. This document should confirm their agreement with the object's location or the completion of certain technological processes [2, p.57]. This document is based on either collected signatures or meeting minutes from the residents of the sanitary protection area. The documentation submitted for the initial state ecological assessment must be accompanied by a bank document proving payment to the State Budget for the expenses related to the assessment. The amount should be calculated according to the methodology approved by The Department of Ecological Expertise from The Ministry of Environment.

Examination of the documentation

The project and planning documentation presented for the state ecological expertise undergoes a comprehensive examination. This examination takes into account ecological, economic, and social factors. The technical solutions proposed to meet ecological

requirements are rigorously studied in the context of regional particularities. The objective is to ensure the continued stability of natural ecosystems throughout the entire period of development of the anticipated economic activity, including the construction of the proposed development, its subsequent exploitation, demolition or liquidation. During the examination of the presented documentation, the following aspects are taken into consideration and eventually assessed [2, p.29]:

a) the accuracy of the assessment of the expected economic activity's impact on the environment, and

b) the motivation behind the necessity of undertaking the expected economic activity on the selected land and the method of carrying out this activity;

c) the technical, engineering, architectural, and urban solutions Furthermore, the proposed solutions and recommendations for the utilization of raw materials, energy, and natural resources will be discussed.

3. DISCUSSIONS

Over the past two decades, there has been a growing recognition that the dominant model of development is unsustainable. This is demonstrated by the fact that our current lifestyle exceeds the planet's capacity to sustain it. The loss of biodiversity, deforestation, overfishing, water pollution and land degradation caused by oil spills, and the negative effect of our consumption patterns on the environment and the climate, are all examples of the ways in which our current way of life is placing an increasing burden on the planet. The ongoing pressure on resources and environmental systems, including water, land and air, cannot be maintained indefinitely. It is crucial to integrate sustainability into all aspects of our lives, particularly in light of the accelerating rate of population growth and the reality that the environment is unable to meet the needs of the people. The law is the primary means through which this can be achieved.

The term "environmental sustainability" is used to describe a state of equilibrium between humanity and the natural world. This equilibrium is threatened by environmental degradation, which can be defined as the deterioration of the environment through depletion of resources such as air, water and soil (land), the destruction of ecosystems and the extinction of wildlife. This phenomenon can be attributed to the dynamic interplay of socio-economic, institutional and technological activities. A variety of factors may drive environmental changes, including economic growth, population growth, urbanization, the intensification of agriculture, rising energy use, and transportation. Nevertheless, poverty remains a significant underlying factor in the perpetuation of several environmental problems. The dynamic interplay of socio-economic, institutional and technological activities is a significant contributing factor to environmental degradation.

Consequently, the importance of EIA for sustainable development is enormous. Below, I attached some to the list [18, p.48]:

- "Sustainability Alignment": environmental control and assessment help associate projects with sustainability goals, balancing development and nature protection;
- "Smart Decision-Making": by exploring different scenarios, environmental assessment enables smarter choices aligned with sustainability goals, reducing harm to the environment;
- "Lower Environmental Risks": environmental assessment allows for early identi-

fication of risks and finding ways to reduce harm to nature;

▪ "Better Engagement: involving stakeholders in scenario assessments builds trust and enhances understanding of the project's impact;

▪ "Adaptability and Strength": environmental assessment helps projects remain resilient in the face of change by planning for different futures;

▪ "Legal Compliance": it ensures adherence to laws, reducing the risk of legal issues and promoting sustainable practices;

▪ "Long-Term Care": environmental assessment encourages taking care of the environment for the long haul, fostering sustainability;

▪ "Positive Image": being open and thorough in environmental control and assessment improves public support and demonstrates commitment to the environment;

▪ "Continuous Improvement": regular use of environmental assessment frameworks leads to better project planning and more sustainable outcomes over time.

The major legal mechanisms for sustainable development and environmental control include

1.Sustainable development as a legal standard of behavior

a) Sustainable development applies to everyone, where acting contrary to it could result in civil or criminal penalties;

b) Sustainable development could function as a **guide to interpret and apply existing laws and regulations.**

Consequently, we should mention here also the regulatory frameworks and legal instruments, such as: International laws, national laws, and municipal laws regulating the environment, that should be adequately enacted and enforced. Legal mechanisms include impact assessments, regulatory coherence, access to resources, protecting labor rights, benefit sharing, fiscal incentives, certification, and protecting natural resources.

Legislation should balance economic progress, social inclusion, and environmental protection in line with the principles of sustainable development.

2. Sustainable development as an objective and obligation [17]

- Sustainable development has become an objective that states are compelled to target towards, rather than an absolute goal.

- This creates "obligations of means" or "obligations of best efforts" for states to promote sustainable development through their actions.

- The widespread inclusion of sustainable development in international treaties, declarations, and judicial decisions suggests it may be emerging as a principle of customary international law.

3. Use of incentives

- Economic incentives like tax breaks, payments for ecosystem services, and certification schemes can encourage sustainable practices.

Some examples of international treaties related to sustainable development and environmental protection include:

1. The Rio Declaration on Environment and Development.

This treaty, adopted in 1992, outlines principles related to sustainable development and environmental protection.

2. The UNESCO Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage.

This convention focuses on the protection of cultural and natural heritage sites worldwide, contributing to sustainable development efforts.

3. The Treaty on the Prohibition of nuclear weapons.

This treaty aims to eliminate nuclear weapons, contributing to global security and environmental protection.

4. The Escazú Agreement.

This regional agreement focuses on environmental matters, ensuring access to information, participation in decision-making, and access to justice in environmental issues.

5. The Convention on Biological Diversity (CBD) represents an international effort to address sustainable development and environmental protection through legal mechanisms and international cooperation.

In summary, key commitments include national planning, international cooperation, financial support, technology transfer and regulation of biotechnology - all with the aim of conserving biodiversity and promoting its sustainable use.

At the same time, legal mechanisms for sustainable development and environmental control can differ between countries due to various factors, as highlighted below:

1. National Laws and Regulations.

Countries enact their own national laws and regulations to address environmental protection and sustainable development based on their unique environmental challenges, economic priorities, and social contexts. These laws may vary in stringency, scope, and enforcement mechanisms, reflecting the certain priorities for each country.

2. International Treaties and Agreements.

Countries may participate in different international treaties and agreements that influence their attitude to sustainable development and environmental control. The level of commitment to international agreements, the interpretation of sustainable development principles, and the integration of international standards into national laws can vary among countries.

3. Interpretation and Implementation.

The interpretation and implementation of sustainable development principles within legal frameworks can differ based on cultural, political, and economic factors in each country. The way in which countries balance economic development, environmental protection, and social equity within their legal systems can lead to variations in the effectiveness and outcomes of legal mechanisms.

4. Resource Allocation and Priorities.

Countries may allocate resources differently towards environmental protection and sustainable development, impacting the design and enforcement of legal mechanisms, Variances in financial resources, technological capabilities, and political will can influence the extent to which countries prioritize and implement environmental laws.In summary, the differences in legal mechanisms for sustainable development and environmental control between countries stem from the interplay of national priorities, international obligations, interpretative approaches, resource availability, and societal values. These factors contribute to the diverse legal landscapes that shape environmental governance on a global scale.

The most effective legal mechanisms for sustainable development and environmental control include [19]:

1. Comprehensive Legal Frameworks.

Establishing comprehensive legal frameworks that address various aspects of environmental management, resource conservation, and sustainable practices is crucial. These frameworks should be adaptive and flexible to accommodate evolving environmental challenges.

2. Strengthening Enforcement and Compliance.

Robust enforcement mechanisms and effective compliance monitoring are vital for ensuring the successful implementation of environmental laws and regulations. This includes strengthening the capacity of regulatory authorities and establishing clear accountability measures.

3. Integrating Stakeholder Participation.

Meaningful stakeholder engagement, including local communities, indigenous groups, businesses, and civil society organizations, is crucial for developing and implementing sustainable development policies. Inclusive decision-making processes can foster greater ownership, transparency, and accountability.

4. The promotion of environmental justice is contingent upon the establishment of legal frameworks that address the issues pertaining to this field. It is of the utmost importance that such frameworks ensure equitable access to environmental resources and the fair distribution of the benefits and burdens associated with sustainable development, particularly for vulnerable and marginalized communities.

5. Fostering International Cooperation.

The resolution of global environmental challenges frequently necessitates international cooperation and the harmonization of legal approaches. The strengthening of cross-border collaboration, the sharing of best practices, and the alignment of national policies with international environmental agreements can enhance the effectiveness of sustainable development efforts.

6. Integrating Sustainable Development Goals.

The incorporation of SDG targets and indicators into national and subnational legal frameworks can contribute to the advancement of these global objectives.

The advantages of utilizing legal instruments for the advancement of sustainable development and environmental control can be, as follows [8, p.71]:

a) Guiding Sustainable Practices: legal frameworks provide a structured approach to guide sustainable practices, ensuring that activities meet environmental standards and contribute to long-term sustainability;

b) Regulating Unsustainable Activities: laws help regulate and control detrimental activities that harm the environment, ensuring that businesses and individuals adhere to sustainable practices;

c) Incentivizing Sustainable Practices: legislation can incentivise the adoption of sustainable practices through a range of fiscal incentives, including tax benefits, subsidies for renewable energy, grants for research in sustainable technologies, and other financial incentives;

d) Promoting Environmental Protection: legal mechanisms play a crucial role in protecting the environment by setting regulations that control pollution, resource use, and waste management. The enactment of legal frameworks serves to hold stakeholders accountable for their actions, thereby ensuring compliance with environmental laws and

promoting responsible behavior towards the environment [19];

e) Facilitating Market Development: legislation can facilitate the development of markets for sustainable goods and services by implementing policies that favor environmentally-friendly products and renewable energy sources [20];

f) Addressing Legal Inconsistencies: legal mechanisms help address legal inconsistencies, enforce regulations, and build capacity for sustainable development, promoting a balanced approach to achieving environmental goals.

At the same time, some potential barriers to implementing environmental control and assessment for sustainable development might be:

– **Historical disparities** between social and environmental aspects and economic growth can hinder progress in sustainable development;

– **Lack of clarity and contradictions** are also obstacles to achieving sustainability. Confusion and conflicts in defining sustainable development can create systemic dysfunction and hinder effective implementation;

– **The presence of incompatible goals** exacerbates this issue. Incompatible goals within sustainable development, such as balancing economic growth with ecological limits, can pose challenges.

To overcome these barriers, strategies such as awareness and education can be implemented. Raising awareness and educating individuals about sustainable development concepts can aid in addressing confusion and contradictions Addressing these barriers through a combination of education, stakeholder engagement, policy alignment, continuous review, and top-down approaches, the implementation of environmental control and assessment for sustainable development can be more effective and successful outcome. Laws can support public awareness campaigns, educational programs and research initiatives to raise awareness about sustainability issues and promote responsible environmental behavior. By leveraging legal mechanisms effectively, societies can obtain a harmonious balance between economic development, environmental protection and social equity, leading to sustainable development practices that benefit present and future generations.

4. CONCLUSIONS

Based on the research and analysis conducted for this article, we came to the following key conclusions:

• Importance of Comprehensive Legal Frameworks

Effective legal mechanisms are crucial for driving sustainable development and environmental protection. Comprehensive legal frameworks that address various aspects of environmental management, resource conservation, and sustainable practices are essential for translating policy goals into tangible outcomes.

• Adaptive and Flexible Regulations

Regulations need to be adaptive and flexible to accommodate evolving environmental challenges and technological advancements. Regulatory frameworks should be designed with the capacity to respond to emerging issues and incorporate new scientific findings and best practices.

• Strengthening Enforcement and Compliance

Robust enforcement mechanisms and effective compliance monitoring are vital for ensuring the successful implementation of environmental laws and regulations. Strength-

ening the capacity of regulatory authorities, enhancing monitoring and reporting systems, and establishing clear accountability measures can improve overall compliance. Integrating Stakeholder Participation

• **Meaningful stakeholder engagement**, including local communities, indigenous groups, businesses, and civil society organizations, is crucial for developing and implementing sustainable development policies. Inclusive decision-making processes can foster greater ownership, transparency, and accountability.

• It is essential that **legal frameworks address the issues of environmental justice**, thereby ensuring equitable access to environmental resources and the fair distribution of the benefits and burdens associated with sustainable development. This encompasses the protection of the rights of vulnerable and marginalized communities.

• It is also important to **foster international cooperation**, as addressing global environmental challenges often requires such collaboration and the harmonization of legal approaches at the international level. The strengthening of cross-border collaboration, the sharing of best practices and the alignment of national policies with international environmental agreements can enhance the effectiveness of sustainable development efforts.

•**The integration of Sustainable Development Goals** (SDGs) into legal mechanisms represents a promising avenue for ensuring a comprehensive and integrated approach to sustainable development. The incorporation of SDG targets and indicators into national and subnational legal frameworks can facilitate progress towards achieving these global objectives. By incorporating these key conclusions into the design and implementation of legal mechanisms for sustainable development and environmental control, policymakers and regulatory authorities can enhance the effectiveness of their efforts to address pressing environmental challenges and promote long-term sustainability.

These benefits highlight the crucial role that environmental control and assessment play in fostering sustainable development by ensuring that projects are planned and executed with a focus on minimizing their environmental footprint and promoting long-term sustainability.

They demonstrate how environmental control and assessment practices play a vital role in ensuring sustainable development by integrating environmental considerations, promoting sustainable resource use, addressing climate change, engaging stakeholders, and generating knowledge for informed decision-making.

In conclusion, environmental control and assessment are indispensable tools for achieving sustainable development goals. By integrating these practices into policy-making, planning, and decision-making processes, we can ensure a more sustainable future.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Brian J Preston. Operating an environment court: The experience of the Land and Environment Court of New South Wales. 2008. 25 EPLJ, p.385, 387.
2. Cotorobai M., Zamfir P., & Ursu V. Dreptul funciar. Chișinău, 2001, p.57.
3. Dutu M. Dreptul mediului. Ediția 3, București, 2010, p.188.
4. Gheorghe I. Drepturile Fundamentale și Protecția Mediului. București, 1998, p.74.
5. Guy J Dwyer and Mark P Taylor. Moving from consideration to application: The upta-

ke of principles of ecologically sustainable development in environmental decision-making in New South Wales. 2013. 30 EPLJ 185, p.207-211.
6. Lafferty W. M. & Meadowcroft J. Implementing Sustainable Development: Strategies and Initiatives in High Consumption Societies. Oxford University Press, 2000.
7. Lupan E. Dreptul mediului. Ed. „Lumina Lex", 1996, p.457.
8. Lupan E. Răspunderea civilă. Cluj-Napoca: Ed. „Accent". 2003, p.71.
9. Levitt T. The dangers of social-responsibility. Harvard Business Review, p.36, 41-50.
10. Marinescu D. Tratat de dreptul mediului. București, 2008, p.417.
11. Merideth Wright. The Vermont Environmental Court. 2010. 3 J Ct Innovation, p.201-214.
12. PRIEUR, M. DROIT INTERNATIONAL ET COMPARÉ DE L'ENVIRONNEMENT. Campus Numérique „ENVIDROIT" TRONC COMMUN COURS no.5 LES PRINCIPES GÉNÉRAUX DU DROIT DE L'ENVIRONNEMENT, 2015, p.16..
13. Sartori S., Latronico F. & Campos L. Sustentabilidade e desenvolvimento sustentável: Uma taxonomia no campo da literatura. Ambiente Soc., 2014, p.17, 1-22.
14. Treaty of Amsterdam, Article 2, Oct. 2, 1997, O.J. (C 340) 1, 37 I.L.M., p. 56.
15. Trofimov I., Ardelean G. & Crețu A. Dreptul mediului. Editura „Bons Offices", 2015.
16. Ulf Bjällås. Experiences of Sweden's Environmental Courts. 2010. 3 J Ct Innovation, p.177, 177-184.
17. Vardi N. & Zeno-Zencovich V. From Rome to Nice: A Historical Profile of the Evolution of European Environmental Law. Penn St. Envtl. L. Rev. 2004, p.12, 219-222.
18. Yogo E. D. K. Manuel judiciaire de droit de l'environnement en Afrique. Institut de la Francophonie pour le développement durable (IFDD), 2018.
19. https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/2023-i1/Section%201%20and%202/7.pdf
20. https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/362 78/PP40.pdf
21. https://www.elsevier.es/en-revista-mexican-law-review-123-articulo-sustainable-development-environmental-legal-protection-S1870057816300142
22. https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/6519fbdb-4075-427d-80f4-8bc8fbfe9740/content
23. https://www.monaco.edu/en/faq-all-the-answers-to-your-questions/what-are-the-main-tools-and-methods-used-in-sustainable-development-management/

CZU 349.6 DOI 10.5281/zenodo.14650923

Valentin TALMACI*,
valentin.talmaci@yahoo.com

RESTABILIREA ORDINII PUBLICE ÎN TIMPUL MANIFESTAȚIILOR CU CARACTER DE MASĂ

Articolul este dedicat diferitelor aspecte privind restabilirea ordinii publice. De asemenea se face o analiză a situației în domeniu și sunt descrise măsurile de restabilire a ordinii publice, cu formularea condițiilor și scopului de utilizare a dispozitivelor necesare atingerii acestui deziderat. În plus, se propune folosirea a 25 de grupe/elemente în cadrul dispozitivului de restabilire a ordinii publice, descriindu-se destinația și funcția fiecărui grup/element.

Totodată se propune ordinea de acțiuni ale structurilor de forță în cadrul operațiunii speciale la restabilirea ordinii publice în timpul manifestațiilor cu caracter de masă, compusă din 3 etape – inițială, activă și finală. În continuare sunt caracterizate etapele respective, elementele utilizate ale dispozitivului și tacticile aplicate. În context este descris Detașamentul Mobil de Intervenție (DMI), fiind unul dintre cele mai importante elemente ale dispozitivului de dispersare a gloatei violente. În același timp sunt descrise responsabilitățile pentru intervenția DMI, și componența detașamentului. În final se propune de a majorarea numărului de plutoane și de personal al DMI cu scopul eficientizării procesului de restabilire a ordinii publice.

Cuvinte-cheie: restabilire, ordine publică, acțiune, dispozitiv, element, etapă, detașament, intervenție.

RESTORATION OF PUBLIC ORDER DURING MASS DEMONSTRATION

The article is dedicated to various aspects regarding the restoration of public order. The analysis of the situation in the field of restoring public order is given. Measures to restore public order are described. The conditions and purpose of using the devices for restoring public order are formulated. It is proposed to use 25 groups/elements within the device for restoring public order. The purpose and function of each group/element of the device is described. The order of actions of the force structures within the special operation to restore public order during mass demonstrations is proposed, consisting of 3 stages - initial, active and final. The respective stages, the device elements used, applied tactics are described. The Mobile Intervention Detachment (MDI) is described, being one of the most important elements of the violent crowd dispersal device. Responsibilities for DMI intervention, detachment composition are described. It is proposed to increase the number of platoons and personnel of the DMI in order to make the process of restoring public order more efficient.

Keywords: restoration, public order, action, device, element, stage, detachment, intervention.

* doctorand, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, Republica Moldova, ORCID ID: 0000-0002-3260-7101, e-mail: valentin.talmaci@yahoo.com

INTRODUCERE

Problema restabilirii ordinii publice are o importanţă deosebită pentru Republica Moldova şi alte ţări. Actualitatea şi importanţa problemei consta în impactul diverselor evenimente, interne şi externe, prin care ţara suferă transformări serioase, care generează o nouă paletă de riscuri şi ameninţări în sfera securităţii naţionale şi ordinii publice, securităţii personale şi colective.

Articolul este dedicat diferitelor aspecte privind restabilirea ordinii publice. Aşadar, în primul compartiment este realizată analiza situaţiei în domeniul restabilirii ordinii publice. Este arătat, că în prezent acţiunile structurilor de forţă la restabilirea ordinii publice se realizează după proceduri şi tactici învechite, care nu corespund realităţii şi situaţiilor actuale. Acţiunile structurilor de forţă la executarea sarcinilor de restabilire a ordinii publice şi la contracararea acţiunilor ilegale comise de unii participanţi sau grupări provocatoare din rândurile manifestanţilor dau dovadă de insuficienţă şi eficacitate operativă redusă.

În compartimentul 2 sunt descrise măsurile de restabilire a ordinii publice, care reprezintă un ansamblu de acţiuni întreprinse de către forţele de ordine pentru contracararea activităţilor ilegale şi agresive, săvârşite de persoane care tulbură grav ordinea de drept prin acte de violenţă, ultragierea forţelor de ordine sau a persoanelor învestite cu exerciţiul autorităţii publice. Măsurile date includ acţiuni de avertizare, somare şi dispersare forţată. De asemenea, sunt descrise condiţii de aplicare ale acestor acţiuni, precum şi responsabilităţile pentru executarea intervenţiei.

În compartimentul 3 sunt descrise condiţiile şi scopul de utilizare a dispozitivelor de restabilire a ordinii publice, propunându-se folosirea a 25 de grupe/elemente în cadrul dispozitivului de restabilire a ordinii publice. Se mai descrie destinaţia şi funcţia fiecărui grup/element al dispozitivului.

În compartimentul 4 se propune ordinea de acţiuni ale structurilor de forţă în cadrul operaţiunii speciale la restabilirea ordinii publice în timpul manifestaţiilor cu caracter de masă, care este compusă din 3 etape – iniţială, activă şi finală. Sunt descrise etapele respective, elementele utilizate ale dispozitivului şi tacticile aplicate.

În compartimentul 5 este descris Detaşamentul Mobil de Intervenţie (DMI), care este unul dintre cele mai importante elemente ale dispozitivului de dispersare a gloatei violente. Sunt enumerate responsabilităţile pentru intervenţia DMI ***şi*** datele cu privire la componenţa detaşamentului. Se propune de a majora numărului de plutoane şi de personal al DMI cu scopul eficientizării procesului de restabilire a ordinii publice.

1. ANALIZA SITUAŢIEI ÎN DOMENIUL RESTABILIRII ORDINII PUBLICE

Actualmente, Inspectoratului General de Carabinieri (IGC) al MAI îi revin principalele responsabilităţi şi obligaţii de restabilire a ordinii publice. Conform actelor normative [6, 8], atribuţiile ce ţin de restabilirea ordinii publice în urma întrunirilor, manifestaţiilor cultural-sportive şi altor activităţi similare, aparţin carabinierilor. Însă IGC în prezent nu dispune de numărul necesar de efectiv pentru gestionarea situaţiilor de criză [8]. Din acest motiv, capacitatea IGC de a îndeplini misiuni de restabilire a ordinii publice este redusă, îndeosebi în plan teritorial.

Luând în consideraţie evenimentele din ţară, situaţia operativă poate escalada imprevizibil, astfel încât să fie necesară trecerea rapidă de la misiuni de menţinere şi asi-

gurare la cele de restabilire a ordinii şi securităţii publice, la situaţiile specifice de criză. Respectiv, sistemul actual de restabilire a ordinii publice nu poate acoperi totalitatea necesităţilor în cazuri excepţionale şi de tulburări de masă pe întreg teritoriul ţării, din motivul insuficienţei de forte şi mijloace [8].

Domeniul de restabilire a ordinii publice în condiţiile şi circumstanţele actuale trezeşte tot mai multe îngrijorări. În asemenea împrejurări, pline de ameninţări şi provocări, atât din interiorul ţării, cât şi din exteriorul ei, o problemă importantă devine gestionarea eficientă a situaţiilor de criză [8].

În acest context, protestele care se desfăşoară cu încălcări grave ale legislaţiei în vigoare pot degenera în crize interne ample, cu ciocniri violente de stradă, presiuni asupra cadrului politic, atacarea sediilor instituţiilor de stat şi agresarea personalului structurilor de ordine şi securitate publică. Sistemul de ordine publică se caracterizează prin neajunsuri la compartimentele organizaţionale, administrative, logistice, privind formele, metodele şi tacticile de acţiune [8].

Evenimentele din anii precedenţi, precum şi cele din 7 aprilie 2009 din centrul Chişinăului, în urma căruia s-au produs violenţe în masă, devastări materiale şi jertfe omeneşti, au arătat că situaţiile de criză la restabilirii ordinii publice au fost gestionate foarte prost. În condiţiile relatate, conducerea forţelor de ordine publică nu a fost capabilă să gestioneze situaţia creată şi să întreprindă măsurile de rigoare pentru a nu admite transformarea manifestaţiilor paşnice în dezordini de masă. Imprudenţa şi incapacitatea conducerii forţelor de ordine publică de a organiza măsuri de restabilire a ordinii publice în timpul manifestaţiilor din 6-7 aprilie 2009 au pus în pericol viaţa şi sănătatea participanţilor, precum şi a forţelor de ordine. Spre regret, aceste dezordini au dus la distrugerea edificiilor Preşedinţiei şi Parlamentului [2].

Ultimele evenimentele din capitală au demonstrat, că acţiunile forţelor de restabilire a ordinii publice nu au fost eficiente **şi** operaţionale. Forţele de ordine deseori nu conlucrau sincronizat şi nu **îşi** acordau ajutorul necesar. Insuficienţa operativă a forţelor de ordine poate fi argumentată prin acţiuni neeficiente şi tactici învechite **şi** nereuşite, precum **şi** prin numărul insuficient de efectiv. Aceste ezitări influenţează negativ atât forţele de ordine, cât şi capacitatea instituţională de a îndeplini competenţele de ordine şi securitate publică.

Astfel putem concluziona, că orice intervenţie trebuie să fie bine planificată şi să corespundă formelor de manifestare. Cooperarea forţelor participante la restabilirea ordinii publice urmează să aibă un caracter permanent. Este necesară o analiza atentă, cauzală şi structural-operativă a conceptelor de securitate, criză, risc şi vulnerabilitate.

Analiza situaţiei în domeniu a arătat, că tacticile şi tehnicile utilizate la restabilirea ordinii publice în timpul manifestărilor cu caracter de masă nu au fost eficiente. Actualul model al sistemului de restabilire a ordinii şi securităţii publice în timpul manifestaţiilor cu caracter de masă nu funcţionează ca un sistem modern integrat, interoperabil şi compatibil, nu corespunde cerinţelor actuale reieşite din situaţii de provocări şi ameninţări directe naţionale şi internaţionale, nu prevede o conducere unică corespunzătoare şi amplă care să fie coordonată cu totalitatea instituţiilor de stat abilitate să îndeplinească asemenea sarcini [8].

Reieşind din cele expuse, iese în evidenţă necesitatea de modernizare a sistemului actual de restabilire a ordinii publice. Luând în cosideraţie motivul dat, se propune elabo-

rarea noilor dispozitive de acţiune, tactici şi tehnici de restabilire pentru forţele de ordine publică în timpul manifestaţiilor cu caracter de masă.

2. MĂSURILE DE RESTABILIRE A ORDINII PUBLICE

Măsurile de restabilire a ordinii publice (OP) reprezintă un ansamblu de acţiuni întreprinse de către forţele de ordine pentru contracararea activităţilor ilegale şi agresive ale persoanelor care tulbură grav ordinea de drept prin acte de violenţă, ultragierea forţelor de ordine sau a persoanelor învestite cu exerciţiul autorităţii publice [1, 8].

În cazul în care acţiunile de avertizare şi somare rămân fără reacţie din partea participanţilor la evenimentul public, forţele de ordine intervin pentru dispersarea forţată [3, 4].

Acţiunile date se efectuează imediat, fără solicitarea în scris a reprezentantului autorităţii administraţiei publice locale, în cazul în care asupra lor ori a altor persoane se exercită violenţe, care le pun în pericol viaţa, sănătatea şi integritatea corporală, sau când există informaţii că participanţii pregătesc sau au comis o faptă ilegală prevăzută de legea penală [2, 4].

Răspunderea pentru executarea intervenţiei (operaţiunii speciale) revine comandantului sau şefului structurii competente teritoriale, sau, după caz, persoanei ***î***nvestite în acest scop [5, 7].

3. DISPOZITIVE DE RESTABILIRE A ORDINII PUBLICE

Dispozitivele de restabilire a ordinii publice se utilizează în situaţii de tulburare gravă a ordinii şi liniştii publice şi se realizează în cazurile desfăşurării mitingurilor, demonstraţiilor, manifestaţiilor şi a oricăror altor întruniri, care pot avea loc în pieţe, pe drumuri publice ori în alte locuri în aer liber, în mediul urban sau rural.

Dispozitivele au ca scop: oprirea înaintării masei de manifestanţi într-o zonă sau direcţie neautorizată; eliberarea căilor de comunicaţie, ocupate ilegal; evacuarea dintr-o piaţă; dispersarea manifestanţilor.

În dispozitivul de restabilire a ordinii publice se propune de a fi incluse următoarele grupe/elemente (Figura 1):

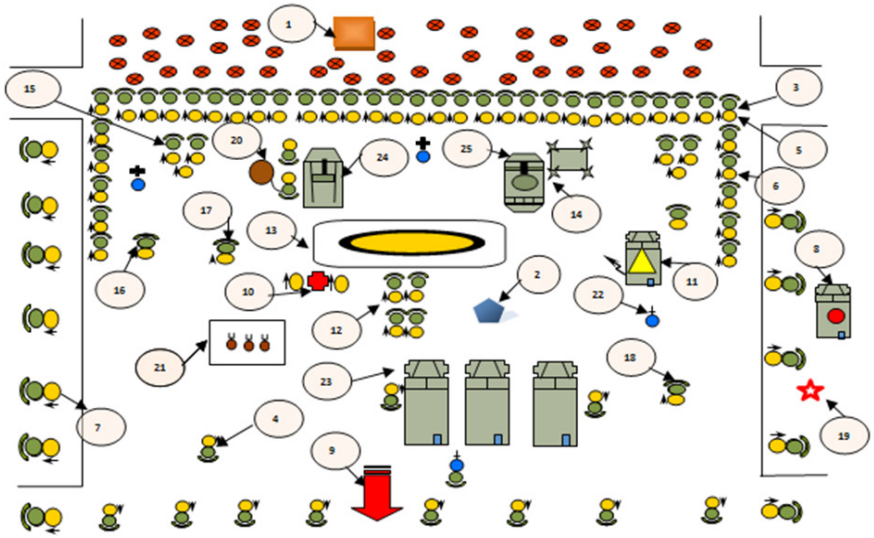

Figura 1. Dispozitivul forţelor de restabilire a ordinii publice

1. Echipă de dialog (negociatori, lideri politici, psihologi, personalităţi celebre, feţe bisericeşti etc.) – duce tratative cu liderii şi organizatorii protestului în scopul liniştirii spiritelor;

2. Echipă specializată pentru monitorizarea, documentarea şi obţinerea datelor de interes operativ – acumulează, prelucrează şi transmite conducătorului superior datele necesare;

3. Grup (element) de contact – blochează trecerea manifestanţilor în direcţii interzise;

4. Grup (element) de siguranţă – asigură şi acordă ajutorul necesar grupului de contact;

5. Grup (element) de sprijin – acordă ajutor grupurilor de contact şi siguranţă;

6. *Grup (element) de flancare* – asigurară flancurile şi intervalele dispozitivului;

7. Aliniamente (baraje şi cordoane) de izolare a zonei – asigură paza circulară externă şi internă;

8. *Echipaje de circulaţie rutieră* – asigură ordinea publică în traficul din preajma zonei de acţiune;

9. Punct de triere – asigură trecerea manifestanţilor paşnici care doresc să părăsească zona de acţiuni;

10. Punct de prim ajutor medical – acordă ajutor medical personalului din dispozitiv;

11. Punct de comandă – conducere cu forţele pe care le are la dispoziţie;

12. Grup de rezervă – acordă ajutor grupurilor din dispozitiv, care se află în dificultate;

13. Grup de dispersare – dispersează mulţimea. Este constituit din forte de excepţie, fiind specializat în folosirea şi aplicarea mijloacelor speciale active, armamentului special, armelor cu cartuşe de cauciuc şi lansatoarelor de grenade explozive cu efect de asurzire şi orbire temporară, dronelor pentru aplicarea substanţelor lacrimogene şi înăbuşitoare de la înălţimi corespunzătoare, tehnicii şi mijloacelor de transport special şi blindat, elicopterelor;

14. Dronă de documentare;

15. Grup mobil de intervenţie, specializat pentru reţinerea şi extragerea din rândurile manifestanţilor a provocatorilor şi celor ce săvârşesc încălcări grave a ordinii şi îndeamnă la violenta şi pogromuri;

16. Grup de escortă a reţinuţilor – escortă reţinuţii către locul de predare grupului de pază;

17. Grup de pază a reţinuţilor – asigură paza reţinuţilor;

18. Grup de pază a tehnicii şi mijloacelor de transport şi blindatelor, implicate în operaţiunea de restabilire a ordinii publice – asigură paza tuturor mijloacelor de transport din dispozitiv;

19. Subdiviziuni pentru paza şi protecţia obiectivelor de importantă majoră în stat – asigură paza obiectivelor respective din zona de acţiuni;

20. *Grup chinologic* – se foloseşte la pază, urmărire, reţinere, dispersare, intervenţie;

21. *Grup de călăreţi* – se foloseşte la patrulare, urmărire, reţinere, dispersare;

22. *Intendent (agent de legătură)* – asigură legătura conducătorului operaţiunii cu subalternii săi;

23. *Grup cu autospeciale*;

24. *Echipă cu destinaţie antiincendiară* şi servicii pentru situaţii de urgenţă *(pompieri, salvamari)* – intervine în interiorul dispozitivului;

25. *TAB (Transportator Amfibia Blindat).*

4. ACȚIUNI ALE STRUCTURILOR DE FORȚĂ ÎN CADRUL OPERAȚIUNII SPECIALE DE RESTABILIRE A ORDINII PUBLICE

Se propune următoarea ordine de acţiuni ale structurilor de forţă în cadrul operaţiunii speciale de restabilire a ordinii publice în timpul manifestaţiilor cu caracter de masă.

Etapa iniţială. Se deplasează elementele 1-12 ale dispozitivului, destinate pentru instalarea pazei circulare exterioare, barajelor, blocărilor, cordoanelor în scopul neadmiterii mişcării gloatei şi a fluxului spre ea a cetăţenilor, formarea aliniamentului interior al pazei circulare. Cu ieşirea la aliniamentele indicate efectivul grupurilor se desfăşoară formând lanţuri. În cazul folosirii automobilelor pentru închiderea străzilor, efectivul se află pe ambele părţi ale lor.

Cu ocuparea aliniamentelor corespunzătoare, conducătorii precizează misiunea efectivului, regulile de cooperare în cadrul subunităţii şi cu vecinii. În raionul izolat, forţele de ordine nu admit mişcarea gloatei şi a fluxului spre ea a altor cetăţeni. Cordoanele formate din carabinieri şi poliţişti, instalate la aliniamentul pazei circulare, nu admit trecerea cetăţenilor în regiunea operaţiei şi asigură manevrele subunităţilor.

Persoanele care ies din raionul operaţiei, traversează punctele de control şi trecere. Persoanele suspecte se reţin de către grupul de intervenţie şi se transmit grupului de escortă, care ulterior sunt însoţite la punctele de filtrare se transmit grupului de filtrare. În această fază se amplasează grupuri de pază circulară, care prin cordoane acoperă străzile, scuarurile cu scopul de a interzice accesul cetăţenilor în raionul operaţiei.

În funcţie de importanta sectoarelor acoperite şi condiţiile situaţiei, cordoanele de ordine publică pot fi instalate unul după altul, formând astfel eşaloane. Astfel se instalează un cordon de ordine publică, formând eşalonul întâi al forţelor de ordine.

Ulterior se recurge la dialog prin intermediul grupului de negociatori, psihologi, specialişti in comunicare, personalităţi bine cunoscute şi stimate în societate. Sarcina acestora este de a linişti spiritele manifestanţilor, dar şi de a identifica organizatorii manifestaţiei şi instigatorii care cheamă la ură sau la acte antisociale, apoi negociatorii cheamă mulţimea să manifeste în mod paşnic şi legal.

În cazul în care dialogul eşuează, forţele de ordine întreprind măsuri de demonstrare a forţei, astfel încât angajaţii dotaţi cu mijloace speciale să fie amplasaţi în spatele militarilor nedotaţi, demonstrând intenţii paşnice. La faţa locului se deplasează grupurile 13-24. În măsură, ce agresivitatea elementelor de destabilizare a ordinii publice creşte, cordonul cu angajaţii nedotaţi cu mijloace speciale din eşalonul întâi se retrage şi se substituie cu militarii din eşalonul doi, echipaţi pentru intervenţie în forţă.

În faţa eşalonului doi se amplasează un cordon de blocare a manifestanţilor, format din militari dotaţi doar cu bastoane de cauciuc şi scuturi, manifestând intenţii paşnice. Dacă nici ultimul element de demonstrare a forţei nu-şi atinge scopul ca protestul să devină unul paşnic, atunci se efectuează schimbul de forţe. Astfel, elementul de contact din eşalonul doi devine clasic şi se formează dispozitivul de luptă complet cu toate elementele consecutive, recurgându-se la tactici de avertizare şi somare.

Tactica de avertizare şi somare se efectuează de către reprezentanţi ai administraţiei publice locale şi ai forţelor de ordine publică, prin solicitarea dispersării participanţilor, semnale sonore, semnale luminoase. Prima somaţie „Stimaţi cetăţeni, acţiunile Dvs. sunt ilegale, vă rugăm să părăsiţi locul întruniri în timp de 10 minute!" este urmată de semnale sonore şi luminoase stabilite anterior de superiori. În cazul în care

prima somaţie a rămas fără rezultat, se trece la repetarea acesteia.

Dacă şi după a doua somaţie manifestanţii nu au părăsit locul întrunirii, se trece la cea finală: „Stimaţi cetăţeni, vă avertizăm ultima dată că acţiunile Dvs. sunt ilegale şi vă rugăm insistent să părăsiţi locul întrunirii. În caz contrar vom folosi forţa fizică, tehnica şi mijloacele speciale!”, fiind urmată de semnale sonore şi luminoase.

În cazul în care, după avertismentele repetate de dispersare, participanţii nu părăsesc locul întrunirii, la solicitarea reprezentantului autorităţii administraţiei publice locale sau centrale, structurile de forţă întreprind măsuri pentru dispersarea mulţimii. Întâi de toate, după somare se recurge la tactici de salturi ofensive pentru a permite forţelor de ordine să-şi asigure spaţiu de manevră.

Tactica saltului ofensiv. Este un procedeu tactic executat de către elementele de contact şi de sprijin al dispozitivului de luptă, ce permite forţelor de ordine să-şi asigure spaţiu de manevră (Figura 2).

Înainte de începerea intervenţiei cu folosirea forţei şi mijloacelor speciale, se utilizează un semnal luminos cu cartuşe de semnalizare de culoare roşie, tras vertical în sus (aceasta va însemna începerea acţiunilor). În scopul dispersării eficiente a participanţilor şi stopării acţiunilor ilegale, forţele de ordine pot aplica diferite tactici şi mijloace speciale de apărare pasivă, activă sau auxiliară, stabilite de actele legislative şi normative în vigoare.

Etapa activă. După măsurile luate de avertisment şi preîntâmpinarea participanţilor la protest despre intervenţia forţelor de ordine cu aplicarea mijloacelor speciale şi mai apoi, în rezultatul nesupunerilor în masă din partea manifestanţilor, se purcede la faza activă de intervenţie în forţă.

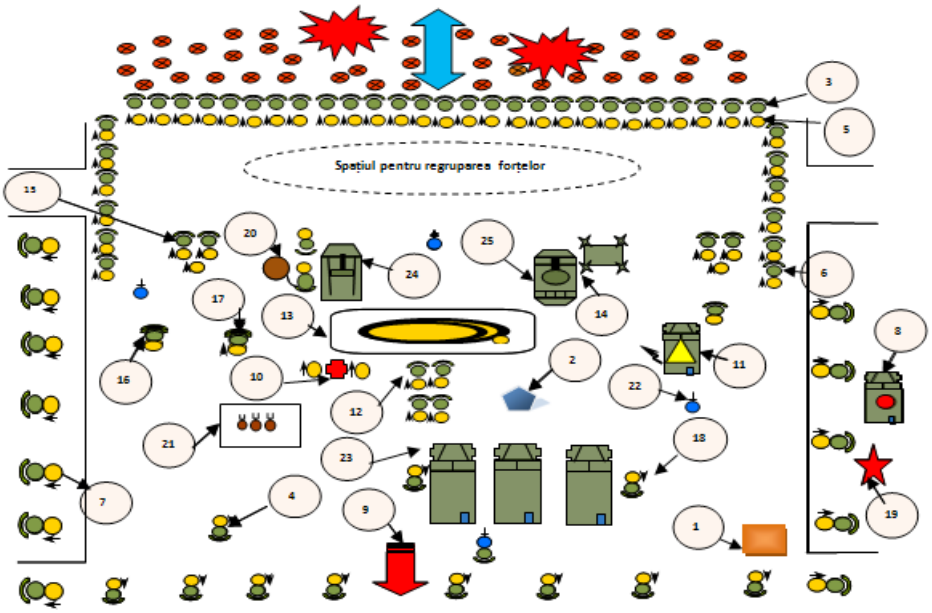

Figura 2. Dispozitivul saltului ofensiv

Tactica de dispersare reprezintă procedeul de restabilire a ordinii publice cu caracter ofensiv, pe care forţele de ordine publică trebuie să îl aplice în scopul împrăştierii unei mulţimi. Dispersarea implică intervenţia în forţă, prin folosirea mijloacelor speciale

şi tehnice din dotare. Ea se poate executa fără oprire, până la dispersarea definitivă a mulţimii, sau pe timpuri succesive, prin opriri. Ea nu prevede neutralizarea, ci doar dispersarea mulţimi.

Detaşamentul mobil de intervenţie pentru dispersarea mulţimii se dispune după linia pazei circulare. La semnalul lansat de conducătorul operaţiei speciale, acţionând în coloană, împreună cu colaboratorii operativi de poliţie, se efectuează dispersarea mulţimii.

Grupul de dispersare începe mişcarea în direcţiile indicate, divizând mulţimea în părţi (Figura 3). Acţiunile grupului trebuie să fie active, hotărâte. La opunerea rezistenţei grupului de dispersare, conducătorul operaţiei poate să dea dispoziţii de a folosi mijloacele speciale.

Pentru eficientizarea intervenţiei în forţă, dar şi pentru minimalizarea contactului masiv şi direct cu protestatarii, care poate genera altercaţii cu soldarea traumatismelor, zona de dispersare se prelucrează cu mijloace speciale aplicate din diferite dispozitive (balonaşe individuale, carabine, aruncătoare de grenade, drone cu pulverizatoare şi altele).

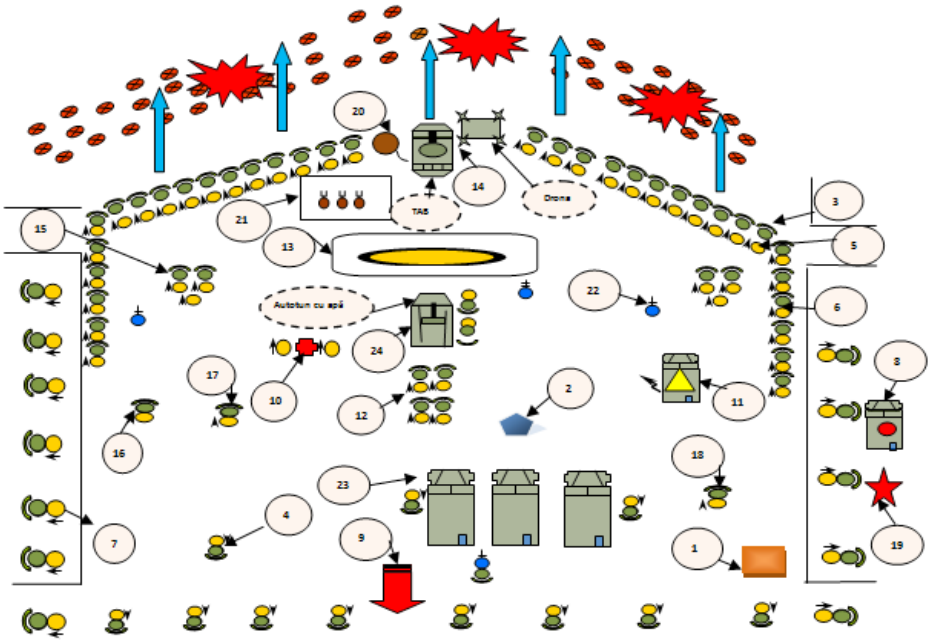

Figura 3. Dispozitiv de dispersare

În dispozitivul de luptă pentru intervenţie în vederea dispersării mulţimii se utilizează mijloace de transport blindat sub acoperire de către grupuri de siguranţă, mijloace de transport semi-blindate, autospeciale dotate cu tunuri de apă, precum şi alte mijloace utile admise pentru intervenţii în cazurile de criză, provocate de diferiţi participanţi la manifestaţii cu caracter de masă.

În momentul de intervenţie şi acţiune a dispozitivului de luptă o deosebită atenţie se atrage la atacurile frontale şi laterale. La respingerea atacurilor se folosesc cele mai eficiente tactici de acţiune, pe care forţele de ordine le aplică în funcţie de situaţie, cu condiţia ca toate să fie legale. Pentru reţinerea suspecţilor cu grad sporit de risc, înarmaţi cu arme reci, se aplică tactici speciale cu utilizarea animalelor de serviciu (cai, câini), care se folosesc numai în situaţiile cele mai dificile.

În ansamblu, forţele de ordine aplică şi alte tactici: salt ofensiv, reţinerea celor mai agresivi instigatori, utilizarea mijloacelor speciale la limita atacului. În cazul în care pe direcţia de dispersare a forţelor de ordine protestatarii forţează baraje sau alte obstacole, conducătorul dispozitivului vor întreprinde măsuri de îndepărtare a riscurilor de la baraj prin aplicarea mijloacelor speciale în zona imediată după baraj.

Trecerea baricadelor construite de către manifestanţi se efectuează numai după verificarea lor minuţioasă de către un grup de specialişti în domeniul de geniu, deoarece în baricade se pot afla diferite capcane explozive, care pot duce la incendii, devastări materiale majore şi chiar la rănirea sau pierderea de vieţi omeneşti în rândul reprezentanţilor forţelor de ordine şi manifestanţilor paşnici.

Conducătorul dispozitivului de luptă comandă grupului de aplicare a mijloacelor speciale să asigure zona de securitate după linia incendiului prin lansarea grenadelor speciale şi comandă grupului anti-incendiar să stingă focul din calea de acces. După care dispozitivul de luptă îşi continuă îndeplinirea misiunii şi dispersează mulţimea în măsura posibilităţilor.

Dacă încălcările ordinii publice sunt însoţite de pogromuri, incendii şi distrugeri ale clădirilor, atunci grupurile de dispersare împing gloata de la obiectivele atacate şi concomitent o împrăştie în părţi mici. Subunităţile de pompieri efectuează stingerea incendiilor şi acordă ajutor la împingerea gloatei de la obiectivele atacate. În funcţie de situaţie, grupurile de ridicare pot fi introduse concomitent cu subunităţile grupului de dispersare sau după formarea coridoarelor.

La indicaţiile lucrătorilor operativi, care conduc echipele grupului de ridicare a capilor instigatori, militarii acestor echipe desprind din mulţimea dispersată organizatorii şi participanţii activi la încălcările ordinii publice, îi reţin şi-i conduc după aliniamentul interior al pazei circulare, unde-i transmit grupului de escortare (Figura 4).

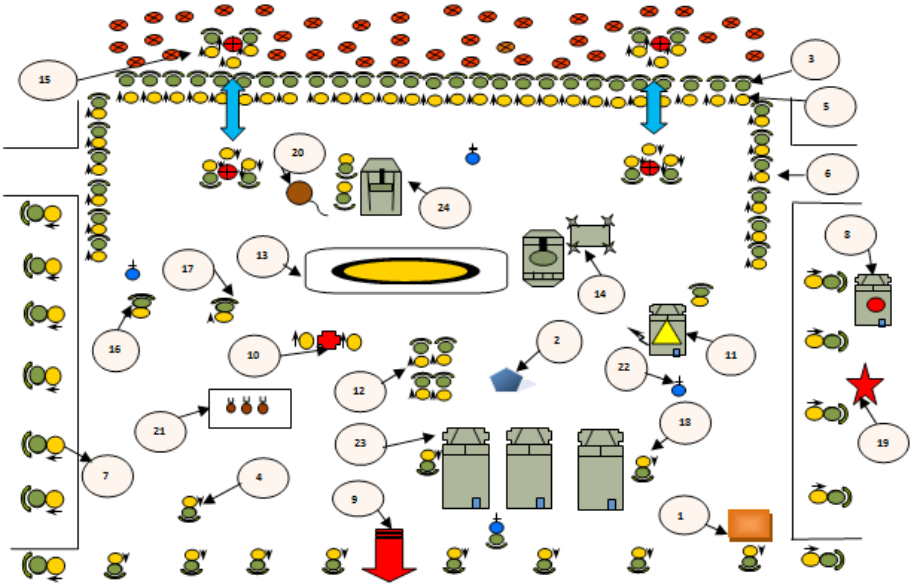

Figura 4. Dispozitiv pentru reţinerea capilor instigatori

Ridicarea organizatorilor şi participanţilor activi la încălcările în grup ale ordinii

publice reprezintă una dintre cele mai dificile misiuni din activităţile desfăşurate în cadrul operaţiunii. În unele cazuri, cu avizul conducătorului operaţiei, pot fi folosite mijloace lacrimogene, care slăbesc opunerea rezistenţei din partea participanţilor, uşurează acţiunile echipelor de trupe de reţinere a persoanelor agresiv dispuse.

În aceste condiţii, echipele grupului de ridicare îmbracă măştile antigaz, pătrund în gloată şi îi capturează pe organizatori şi participanţi. În clădiri de asemenea se introduc echipe ale grupului de ridicare, care reţin toate persoanele ce se află în ele şi le transmit grupului de escortare.

Echipele grupului de escortare se află după aliniamentul interior al pazei circulare, de obicei la punctele de control şi trecere, fiind pregătite de a primi persoanele reţinute, care apoi sunt escortate la punctele de filtrare. Pe coridoarele create în urma dispersării se instalează cordoane de ordine şi grupuri de blocare a acceselor. Cordoanele de ordine se extind cât se poate de mult, eliberând de protestatari zona respectivă.

Etapa finală. La etapa dată se încercuiesc protestatarii agresivi, se efectuează reţinerea şi percheziţia corporală a acestora şi se organizează escortarea lor la cel mai apropiat inspectorat de poliţie pentru ulterioarele măsuri de anchetă.

Organizatorii şi cei mai activi participanţi la încălcările în grup ale ordinii publice, care nu pot fi reţinuţi în timpul dispersării gloatei, se reţin de către politie după scoaterea mulţimii din raionul operaţiei. După atingerea punctului final de grupul de dispersare (unirea cu subunitatea care acţionează în întâmpinare), efectivul care constituie coloanele se întoarce în direcţiile în care urmează să fie scoasă mulţimea şi la semnalul comandantului alungă cetăţenii după aliniamentul pazei circulare. Scoaterea se efectuează în direcţii opuse liniilor formate. În coridoarele astfel create pot fi introduse forţe adăugătoare în scopul fărâmiţării gloatei în grupuri şi mai mici.

La final, de către şeful superior se anunţă încetarea intervenţiei, se organizează verificarea efectivului detaşamentului, tehnicii, armamentului, mijloacelor speciale, echipamentului special şi are loc retragerea la locul permanent de dislocare. La necesitate, dispozitivul de luptă se reorganizează, fiind pregătit pentru noi intervenţii. Zona în care s-au petrecut manifestaţiile rămâne sub controlul altor forţe de ordine până la revenirea la normalitate a situaţiei sau până la noile indicaţii.

Succesul oricărei operaţiuni de restabilire a ordinii publice depinde de asigurarea dispozitivelor cu forţe bine pregătite şi instruite, precum şi cu tehnică şi mijloace speciale moderne, care să garanteze protecţia personalului şi să prevină accidentarea protestatarilor.

5. DETAŞAMENTUL MOBIL DE INTERVENŢIE

Detaşamentul Mobil de Intervenţie (DMI) este unul dintre cele mai importante elemente de bază ale dispozitivului de dispersare a gloatei violente. Detaşamentul în componenţa sa are structuri capabile să acţioneze independent pe porţiunile unde au loc acţiuni de violenţă şi este necesară intervenţia pentru dispersarea gloatei şi reţinerea persoanelor violente. Răspunderea pentru intervenţia DMI aparţine comandantului (şefului) operaţiunii speciale, în coordonare cu autorităţile publice locale şi centrale.

Detaşamentul Mobil de Intervenţie este constituit din conducere, trei plutoane de intervenţie, un pluton de comandament şi susţinere, cu un număr total al efectivului de 135 de militari. Se propune de a majora numărului total de personal de la 135 la 210 militari, de la 3 plutoane de intervenţie la 5, după cum urmează:

Conducerea va consta din 5 unităţi de personal: comandantul detaşamentului - 1; locţiitorul comandatului - 2; intendent (logistician) -1; subofiţer de legătură - 1.

Plutonul de comandament şi susţinere va consta din 47 de unităţi de personal: Comandant – 1; Comandant adjunct – 1; grupa de intervenţie mobilă – 10; grupa de sprijin (aplicarea mijloacelor speciale) – 5; grupa de escortă – 8; grupa transport (şoferi) – 10; echipa cu destinaţie antiincendiară – 5; echipa medicală – 2; echipa paza transportului – 5.

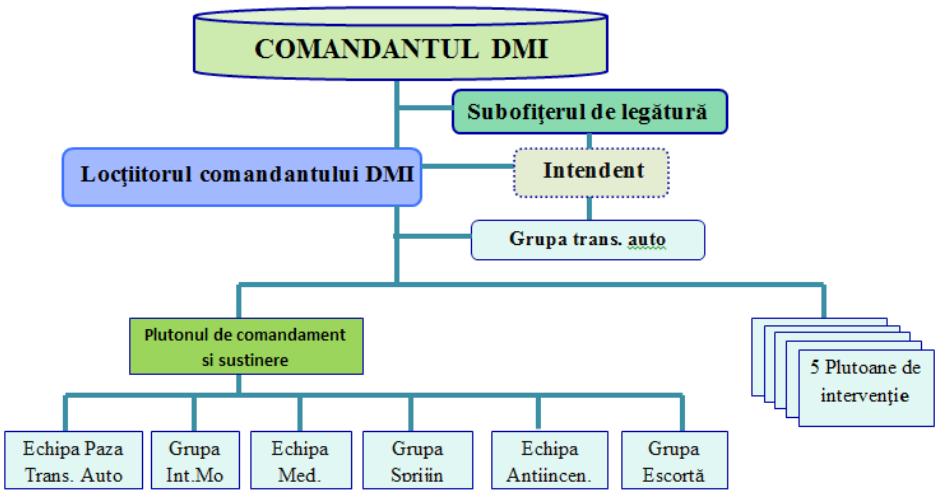

Plutonul de intervenţie va consta din 32 de unităţi: Comandant - 1; Comandant adjunct - 1; Comandanţi de grup – 3; militari – 27.

Figura 5. Structura organizatorică a DMI

CONCLUZII.

Este efectuată o analiză a situaţiei în domeniul restabilirii ordinii publice. Este arătat că în prezent acţiunile structurilor de forţe la restabilirea ordinii publice se realizează după proceduri şi tactici învechite, care nu corespund realităţii şi situaţiilor actuale. Acţiunile structurilor de forţă la executarea sarcinilor de restabilire a ordinii publice şi contracararea acţiunilor ilegale comise de unii participanţi sau grupări provocatoare din rândurile manifestanţilor dau dovadă de insuficienţă şi eficacitate operativă redusă.

Sunt descrise măsurile de restabilire a ordinii publice, care reprezintă un ansamblu de acţiuni întreprinse de către forţele de ordine pentru contracararea activităţilor ilegale ***şi/sau*** agresive, ale persoanelor care tulbură grav ordinea de drept prin acte de violenţă, ultragierea forţelor de ordine sau ale persoanelor învestite cu exerciţiul autorităţii publice. Măsurile date includ acţiuni de avertizare, somare şi dispersarea forţată. Sunt descrise condiţiile de aplicare ale acţiunilor date, responsabilităţile pentru executarea intervenţiei.

Sunt formulate condiţiile şi scopul de utilizare a dispozitivelor de restabilire a ordinii publice. Se propune de a folosi 25 de grupe/elemente în cadrul dispozitivului de restabilire a ordinii publice. Se descrie destinaţia şi funcţia fiecărui grup/element al dispozitivului.

Se propune ordinea de acţiuni ale structurilor de forţă în cadrul operaţiunii speciale la restabilirea ordinii publice în timpul manifestaţiilor cu caracter de masă, care este compusă din 3 etape – iniţială, activă şi finală. Sunt descrise etapele respective, elementele utilizate ale dispozitivului, precum şi tacticile aplicate.

Este descris Detaşamentul Mobil de Intervenţie (DMI), fiind unul dintre cele mai importante elemente ale dispozitivului de dispersare a gloatei violente. Sunt descrise responsabilităţile pentru intervenţia DMI, ***şi*** componenţa detaşamentului. Se propune de a majora numărului de plutoane şi de personal al DMI cu scopul eficientizării procesului de restabilire a ordinii publice.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. BEŞLEAGA Gr., GUŢULEAC V. Asigurarea securităţii publice în timpul tulburărilor şi dezordinilor de masă, Chişinău, Academia „Stefan cel Mare”, 1998, 240 p.
2. BOLOGAN Angela. Asigurarea securităţii şi ordinii publice cu caracter de masă: Aspecte juridico-tactice (Revista ştiinţifico-practică şi informativă de drept, 1-3/2015, p.5-9).
3. COHANIUC I., CIOBANU D., CUPCEA P. Material didactic privind acţiunile DMI la asigurarea şi restabilirea ordinii publice. Chişinău 2010 (numai pentru uz intern).
4. Ghid de bune practici privind metodele de intervenţie în cadrul manifestărilor publice. Programul operaţional comun România - Republica Moldova 2014-2020, februarie 2022. www.ro-md.net
5. GRATII V. Principii şi reguli generale privind tactica intervenţiei poliţieneşti cu aplicarea şi folosirea armei de foc, Chişinău, Centrul editorial al Academiei „Stefan cel Mare” a MAI al RM, 2004, p. 227.
6. Legea nr. 219 din 08.11.2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri.
7. Legea nr.320 din 27-10-2012 cu privire la activitatea Poliţiei şi statutul poliţistului. Publicat: 01-03-2013 în Monitorul Oficial Nr. 42-47 art. 145.
8. Strategia Naţională de ordine şi securitate publică pentru anii 2017-2020, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr.354 din 31.05.2017.

Culegere și paginare computerizată. Bun de tipar 28.06.2024. Formatul 60x84/8. Tipar offset.
Coli conv. de tipar 15.13. Imprimată la tipografia Departamentului editorial poligrafic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, mun. Chișinău, str. Gheorghe Asachi nr. 21